Ce este atât de uimitor la har?

Philip Yancey scrie pentru revista Christianity Today. Este autorul a unsprezece cărți, printre care Biblia pe care a citit-o Isus, Isus pe care nu l-am cunoscut niciodată, Ce este atât de uimitor despre har?, Mult zgomot despre biserică, Cât de minunat și minunat ești creat în interiorul meu și După chipul lui. Este cunoscut pentru opiniile sale sincere și profunde despre lume, biserică și viața creștină. Nu se teme să numească lucrurile pe numele lor și să ridice întrebări care sunt de obicei evitate.

Această carte este șocantă. Despre ce este vorba? Despre har, păcat, iertare. Despre întrebările pe care un credincios nu poate să nu și le pună. În creștinism, se vorbește mult despre mântuire, dar adesea se tace despre har. Acest lucru nu este surprinzător: trăim într-o lume lipsită de har, în care amintirea harului în fiecare zi este nefirească pentru o persoană modernă. Autorul ne poartă prin toate paradoxurile și ilogicitățile harului și arată că numai acceptând harul lui Dumnezeu se poate deveni cu adevărat o persoană.

- Prefață la a doua ediție rusă
- 1. Ultimul Mare Cuvânt
- Partea I. O, dulce nume
- Partea a II-a. Ruperea cercului vicios
- Partea a III-a. Scandal
- Partea a IV-a. Harul proclamat surzilor

Prefață la a doua ediție rusă

Printre poveștile din această carte se numără și una care mi s-a întâmplat la Moscova, în fosta clădire KGB de pe Lubianka. Înainte de asta, nu mai văzusem niciodată o manifestare atât de puternică a harului în acțiune. A fost o scenă de reconciliere a ireconciliabilului, desfășurată în cel mai aparent nepotrivit loc de pe planetă pentru asta.

Se întâmpla în 1991, când în Rusia a început era schimbărilor care a dat naștere Rusiei moderne. În timpul călătoriei, am scris aceste cuvinte în jurnalul meu: „Un adevăr devine clar din parabolele lui Isus: Dumnezeu este acolo unde este așteptat. Dumnezeu nu Se impune oamenilor sau țărilor. Acesta era cazul în Iudeea în secolul I. Acesta este cazul în secolul XX. Privind în urmă la călătorie, pot spune că o impresie le depășește pe toate celelalte: niciodată până acum nu am observat o asemenea sete de Dumnezeu la oameni.”

Multe s-au întâmplat din 1991. Multe s-au schimbat. În 2002, am vizitat din nou Rusia. A doua mea călătorie a coincis cu luarea de ostatici de la teatrul din Moscova. Am văzut cum avansase economia. Este adevărat, nu toți rușii au beneficiat de acest lucru. Dar magazinele erau pline de mărfuri, mașinile scumpe zburau prin oraș, luminile reclamelor iluminau străzile de seară.

Am observat și niște statistici triste: speranța de viață în Rusia a scăzut, rata natalității a scăzut, rata divorțurilor și a alcoolismului au crescut. Prietenii ruși s-au plâns de lipsa de respect din metrou, creșterea criminalității, teama de SIDA, corupția din guvern.

În timpul celei de-a doua vizite, am scris un alt rând în jurnalul meu: „Niciodată nu am mai văzut o asemenea sete de har la oameni." Rusia a suportat greul celor mai mari tragedii ale secolului XX. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial, a pierdut mai mulți oameni decât orice altă țară din lume. În 1917, ideile revoluționare au dat țara peste cap. Apoi, poporul a experimentat o dezamăgire tragică. Sub socialism, a existat o luptă împotriva religiei. După perestroika, URSS s-a prăbușit.

Însă, în ciuda tuturor încercărilor, mi se pare că Rusia are un avantaj uriaș față de alte țări. Iar principala lecție despre har pe care mi-a învățat-o Rusia este aceasta: darul lui Dumnezeu este întotdeauna dat pe nedrept, dar numai cei care își întind palmele deschise către Dumnezeu îl primesc. Țările occidentale sunt obsedate de luptele economice. Au creat o cultură a divertismentului dominată de vedete de film. În astfel de condiții, oamenii încetează să-și vadă nevoia de harul lui Dumnezeu. Rusia, pe de altă parte, după ce a suferit lovituri grele din partea istoriei, gemând din cauza terorismului, caută sensul vieții și simte viu propria nevoie de har.

Mă rog lui Dumnezeu ca Rusia să fie un loc în care harul lui Dumnezeu se va revărsa din abundență și apoi să ne povestească nouă, celorlalți, despre har - restului lumii. Harul este cea mai puternică forță din univers. Este mai puternic decât ura. Este mai puternic decât dreptatea. Este mai puternic decât legea gravitației. Fie ca credincioșii din Rusia să fie lumina care va străluci cu har asupra lumii.

Philip Yancey

1. Ultimul Mare Cuvânt

Știu doar ceea ce știe toată lumea: dacă harul mă învârte în dansul său, voi dansa.

W. H. Auden

Știu doar ceea ce știe toată lumea: dacă harul mă învârte în dansul său, voi dansa.

În „Isusul pe care nu l-am cunoscut niciodată”, am povestit o întâmplare care m-a bântuit mult timp. Am auzit-o de la un prieten care lucra cu „resturile societății” din Chicago:

Această prostituată a venit la mine zdrențăroasă, fără adăpost, bolnavă, nu avea bani să cumpere mâncare pentru fiica ei de doi ani. Printre lacrimi, a mărturisit că pentru bani și-a oferit fiica - de doi ani! - unor iubitori de sex pervertit. Pentru o oră de „chirie” primea mai mult decât pentru o noapte pe stradă.

„Trebuie să facem asta”, a spus femeia, „altfel nu vom putea obține droguri.”

Mi-a fost greu să ascult detaliile sordide ale poveștii ei. Pe lângă toate acestea, avea implicații legale - sunt obligată să raportez abuzul asupra copiilor. Ce ar fi trebuit să-i spun acestei femei?

În cele din urmă, am întrebat-o dacă a încercat să ceară ajutor la biserică. Nu voi uita niciodată cum i s-a schimbat fața, ce groază sinceră și naivă a apărut pe ea:

- La biserică! - a exclamat femeia. - De ce să merg acolo? Mi-e rău și așa, și o să-mi frece fața de noroi.

Această prostituată a venit la mine zdrențăroasă, fără adăpost, bolnavă, nu avea bani să cumpere mâncare pentru fiica ei de doi ani. Printre lacrimi, a mărturisit că pentru bani și-a oferit fiica - de doi ani! - unor iubitori de sex pervertit. Pentru o oră de „chirie” primea mai mult decât pentru o noapte pe stradă.

„Trebuie să facem asta”, a spus femeia, „altfel nu vom putea obține droguri.”

Mi-a fost greu să ascult detaliile sordide ale poveștii ei. Pe lângă toate acestea, avea implicații legale - sunt obligată să raportez abuzul asupra copiilor. Ce ar fi trebuit să-i spun acestei femei?

În cele din urmă, am întrebat-o dacă a încercat să ceară ajutor la biserică. Nu voi uita niciodată cum i s-a schimbat fața, ce groază sinceră și naivă a apărut pe ea:

- La biserică! - a exclamat femeia. - De ce să merg acolo? Mi-e rău și așa, și o să-mi frece fața de noroi.

În povestea pe care mi-a spus-o prietenul meu, este izbitor cât de asemănătoare este această femeie cu cealaltă desfrânată, dar ea a alergat spre Isus, nu departe de El. Cu cât te simți mai rău, cu atât este mai atras să caute refugiu în Isus. A pierdut Biserica darul de a-i primi pe cei suferinzi? Cei căzuți și respinși care s-au adunat la Isus când a trăit pe pământ nu se așteaptă să fie primiți cu căldură de ucenicii Săi astăzi. Ce s-a întâmplat?

Cu cât mă gândeam mai mult la această întrebare, cu atât repetam mai mult un cuvânt. Cuvântul cheie. Din acest cuvânt s-a născut cartea.

Ca scriitor, îmi petrec zilele jucându-mă cu cuvintele. Jucându-mă cu ele, ascultând nuanțe și conotații. Deschizându-le ca pe niște scoici de stridii, încercând să-mi pun gândurile în ele. De-a lungul anilor, un cuvânt se poate strica, ca carnea veche. Înțelesul se scurge din el. Luați, de exemplu, cuvântul „milă”. Când traducătorii Bibliei au trebuit să descrie cea mai înaltă formă de iubire, asta au ales. Și acum auziți disprețuirea: „Nu am nevoie de favorurile tale!”.

Sunt atras de cuvântul „har” deoarece, dintre toate marile concepte teologice, este singurul care nu a fost corupt. Îl voi numi „ultimul mare cuvânt”, deoarece în fiecare expresie banală își păstrează o licărire din gloria sa originală. Se află ca un acvifer puternic sub mândra noastră civilizație, amintindu-ne că toate lucrurile bune nu izvorăsc din propriile noastre eforturi, ci din harul lui Dumnezeu. Chiar și acum, indiferent cât de seculari am devenit, continuăm să căutăm acea sursă. Ascultați cum folosim cuvântul „har” și sinonimele sale.

Oamenii binecuvântează mâncarea, căci pâinea noastră cea de toate zilele este un dar de la Dumnezeu. Ne bucurăm de noblețea unei fapte bune, mulțumim pentru ajutor, numim o atitudine bună binevoitoare, iar vremea bună - har. În toate aceste întorsături de vorbire aud o bucurie copilărească, neînvăluită.

În limba engleză, cuvântul „grace” (har) are multe înțelesuri. La nivel teologic, este „grace” (har), „righteousness” (dreptate) și „mercy” (milă). Acesta este numele rugăciunii de mulțumire. Tot așa se numesc și fioriturile, notele „suplimentare”, „libere” - ele adaugă eleganță și șic melodiei. Când învățam sonate de Beethoven și Schubert, le-am cântat inițial fără fioriturи. Sonata s-a format cumva. Dar cât de bine suna cu fioriturи! Ca și cum mâncarea ar fi fost asezonată cu mirodenii...

Sensurile vechi și noi ale cuvântului har indică în mod clar originile sale teologice. Loialiștii britanici se adresează membrilor familiei regale cu „Maiestatea Voastră”. Studenții de la Oxford și Cambridge primesc „har”, o scutire de la anumite examene. Un „act de grație” parlamentar scutește un criminal de pedeapsă.

Cuvântul „har” este înrudit cu latinescul „gratis” - „degeaba”. Editurile americane trimit numere gratuite ale revistei - „numere de har” - oricui se abonează pentru un an. Nu sunt acestea concepte teologice? „Perioada de grație” este perioada de grație pe care băncile, companiile de închiriere auto și companiile de credite ipotecare o acordă clienților lor. O favoare nemeritată...

Iar antonimele acestui cuvânt spun multe despre el. Într-o polemică, adversarii susțin că adversarul a „căzut în dizgrație”. Aceasta este o expresie des întâlnită în țara noastră: Jimmy Swaggart, Richard Nixon și O. J. Simpson au „căzut în dizgrație”, ca să nu mai vorbim de comuniști. „Nerecunoscător!”, denigrăm o persoană. Sau mai rău: „Negeneros”. Dacă o carte ni se pare complet lipsită de speranță, o numim „mediocră”, adică mediocră, scrisă fără intervenție „de sus”. Și cel mai mult, îmi place sonorul latin „persona non grata”: dacă un cetățean străin a nemulțumit guvernul unei țări, este declarat oficial „fără grație”.

Multele înțelesuri ale cuvântului „har” în limba engleză mă conving că „har” este un cuvânt minunat, cu adevărat ultimul dintre marile cuvinte. Conține întreaga esență a Evangheliei, așa cum soarele se reflectă într-o picătură de apă. Lumea a fost, fără să știe, însetată de har. De aceea, „Uimitorul Har” rămâne unul dintre cele zece cântece cele mai iubite din toate timpurile, la două secole de la crearea sa. Când civilizația noastră este în derivă, nesigură și deviată de la curs, acest imn a devenit o ancoră pentru credință.

Asemenea fioriturilor, acele „note cadou” în muzică, grația când se umflă, când aproape se usucă. Într-o singură noapte, Zidul Berlinului se prăbușește. Negrii sud-africani stau la cozi lungi și jubilante pentru a-și exprima votul pentru prima dată la alegeri. Yitzhak Rabin dă mâna cu Yasser Arafat. Această grație coboară din ceruri. Și apoi Europa de Est se cufundă într-un lung și anevoios proces de perestroika. Autoritățile sud-africane se întreabă cum să guverneze noua țară. Arafat scapă cu greu de un glonț. Yitzhak Rabin este lovit. După ce și-a împrăștiat ultima lumină care se stinge, grația, ca o stea pe moarte, dispare, dizolvându-se într-o gaură neagră a „lipsei de grație”.

„Marile revoluții creștine”, scrie Richard Niebuhr, „nu se nasc din descoperirea a ceva necunoscut anterior, ci din acceptarea radicală a ceea ce a fost mereu acolo.” În mod ironic, personal, îmi lipsește harul în Biserică – comunitatea

chemată, după cum spunea Pavel, să proclame „evanghelia harului lui Dumnezeu”.

Scriitorul Stephen Brown observă cât de multe poate afla un medic veterinar despre stăpânul câinelui unui complet străin pur și simplu observându-l. Ce învață lumea despre Dumnezeu observându-i pe urmașii Săi? Dacă urmăriți rădăcinile grecești ale cuvântului „har” - „charis” în greacă - găsiți un verb care înseamnă „a se bucura, a exulta”. Din câte știu eu, bucuria și exaltarea nu sunt primele asocieri pe care oamenii le au atunci când se gândesc la Biserică. Sunt mai predispuși să se gândească la „ipocrizie” sau „strictă cuviință”. Ar trebui să mergi la biserică după ce te-ai reformat, nu înainte. Moralitatea, nu harul, este modul în care ei văd creștinismul. „Biserica!”, a strigat desfrânata. „De ce să merg acolo? Sunt nefericită așa cum sunt și îmi vor freca fața în noroi.”

Aceasta este parțial o concepție greșită și chiar o prejudecată a celor care privesc Biserica din exterior. Am fost la cantine sociale, adăposturi și centre de îngrijiri paliative, am vorbit cu voluntari care vizitează închisorile și am putut vedea cu ochii mei generozitatea și harul lor generos. Și totuși, cuvintele prostituatei au dor profund, căci ea a identificat cu exactitate defectul Bisericii moderne: suntem atât de preocupați de mântuirea din iad încât uităm de bucuriile paradisului. Purtați de lupta cu cultura modernă, neglijăm aproape misiunea principală a Bisericii: să aducă har într-o lume lipsită de har.

„Harul este peste tot”, spune preotul pe moarte din romanul lui Georges Bernanos, Jurnalul unui preot de țară. O, da! Dar trecem pe lângă el. Suntem surzi la har.

Am absolvit facultatea biblică. Mulți ani mai târziu, eram într-un avion cu rectorul acelei școli și m-a întrebat ce părere am despre educația pe care o primisem. „Există aspecte pozitive, dar există și aspecte negative”, am răspuns. „Am întâlnit mulți oameni buni, l-am întâlnit pe Dumnezeu. Cum pot evalua asta? Dar apoi mi-am dat seama că în toți cei patru ani de studiu nu învățasem aproape nimic despre har. Harul este cel mai important concept din Biblie, chintesența Evangheliei. De ce nu ni s-a predat asta?”

Când am relatat această conversație într-un discurs adresat profesorilor de la facultate, aceștia s-au simțit ofensați. Unii chiar au cerut să nu fiu invitat înapoi. Și un binevoitor mi-a scris o scrisoare și m-a sfătuit să-mi formulez gândurile mai blând. Să spună, de exemplu, că, în calitate de student, „organele mele senzoriale” au rămas nedezvoltate și că nu am putut înțelege harul care pătrundea în tot ceea ce mă înconjura. Îl respect și îl iubesc profund pe acest om și, prin urmare, am luat în serios în considerare sfatul său. Dar trebuie să spun: nu am găsit mai mult har în orașul nostru universitar decât în lumea întreagă.

Psihologul David Seamands își rezumă mulții ani de muncă astfel:

Acum mulți ani am descoperit două motive principale pentru majoritatea problemelor emoționale ale creștinilor evanghelici: incapacitatea lor de a înțelege, accepta și experimenta harul și iertarea necondiționată a lui Dumnezeu în propriile vieți și incapacitatea lor de a oferi acea iubire, iertare și har necondiționat altora... Există o mulțime de cărți și predici despre har. Le ascultăm cu credință, dar nu le aplicăm în viețile noastre. Vestea bună, evanghelia harului lui Dumnezeu, nu ne afectează viața emoțională.

Acum mulți ani am descoperit două motive principale pentru majoritatea problemelor emoționale ale creștinilor evanghelici: incapacitatea lor de a înțelege, accepta și experimenta harul și iertarea necondiționată a lui Dumnezeu în propriile vieți și incapacitatea lor de a oferi acea iubire, iertare și har necondiționat altora... Există o mulțime de cărți și predici despre har. Le ascultăm cu credință, dar nu le aplicăm în viețile noastre. Vestea bună, evanghelia harului lui Dumnezeu, nu ne afectează viața emoțională.

„Lumea este la fel de bună ca Biserica și poate chiar mai bună la asta”, spune Gordon MacDonald. „Nu trebuie să fii creștin ca să construiești case, să-i hrănești pe cei flămânzi sau să-i vindeci pe cei bolnavi. Există un singur lucru pe care lumea nu-l poate face: să dăruiască har.” MacDonald a identificat astfel chemarea principală a Bisericii. Unde, dacă nu aici, va găsi lumea har?

Scriitorul italian Ignatio Silone a scris o povestire despre un revoluționar care se ascundea de persecuția poliției. Camarazii săi i-au oferit o sutană și l-au trimis într-un sat abandonat de la poalele Alpilor. Curând s-a răspândit vestea despre un nou preot, iar unul după altul țăranii s-au adunat la coliba lui pentru a-și povesti păcatele și necazurile. „Preotul” a ripostat cât a putut, încercând să-i alunge pe penitenți, dar fără niciun rezultat. A fost forțat să stea și să asculte poveștile oamenilor care tânjeau după har.

De aceea, mi se pare, fiecare om vine la Biserică: are sete de har. Stefan Ullstein povestește în autobiografia sa despre o reuniune a absolvenților unei școli misionare. „Toți, cu una sau două excepții, ne-am îndepărtat de credință pentru o vreme și apoi ne-am întors”, își amintea unul dintre studenți. „Cei care s-au întors la credință au un avantaj: cu toții am găsit har...”

Privind în urmă la călătoria mea, la căutările mele, la erorile și la fundăturile mele, înțeleg acum ce m-a atras neobosit înainte: setea de har. O vreme am

respins Biserica pentru că era puțin har în ea. Apoi m-am întors – pentru că nu am găsit niciun har în altă parte.

Eu însumi am gustat puțină har și le-am oferit și mai puțin altora și nu pot în niciun fel pretinde că sunt un „expert” în acest domeniu. De aceea am decis să scriu această carte. Vreau să știu mai mult, vreau să înțeleg mai mult, vreau să simt mai mult har. Pericolul este mare, dar sper din tot sufletul ca această carte despre har să nu fie lipsită de har. Totuși, voi recunoaște imediat: în fața voastră se află însemnările unui pelerin, învestit cu un singur drept - setea de har.

Harul nu este un subiect ușor pentru o carte. Cuvintele lui White despre umor sunt potrivite: „Poți diseca conceptul ca o broască. Dar va muri sub bisturiu, iar măruntaiele sale sunt respingătoare pentru oricine, în afară de un savant.” Tocmai am citit articolul de treisprezece pagini despre „Harul” din New Catholic Encyclopedia și mi-am pierdut orice dorință de a diseca harul și de a-i contempla măruntaiele. Nu vreau ca el să moară sub bisturiul patologului. De aceea voi încerca să vorbesc despre har în limbajul poveștilor, mai degrabă decât al silogismelor.

Vreau să transmit grație, nu să explic esența ei.

Partea I. O, dulce nume

2. Ospățul Babettei

Karen Blixen, o femeie daneză, s-a căsătorit cu un baron și a condus o plantație de cafea în coloniile britanice din Africa de Est între 1914 și 1931 (a scris o carte despre acești ani, „Out of Africa”). După divorț, s-a întors în Danemarca și a început să scrie sub pseudonimul Isaac Dinesen. Una dintre povestirile ei, „Ospățul lui Babette”, a devenit celebră în anii 1980, când a fost adaptată într-un film.

Blixen a ales Norvegia ca loc de desfășurare a acțiunii, dar regizorul filmului a mutat povestea în satul pescăresc sărac Nørre Vosburg, cu străzile sale noroioase și colibele de paie, de pe coasta daneză. În acest decor sumbru, un pastor luteran cu barbă albă și-a organizat enoriașii într-o sectă severă și ascetică.

Acești oameni renunțaseră chiar și la puținele plăceri care îi ofereau locuitorilor satului. Toți se îmbrăcau în negru. Toți trăiau cu hering fiert și o tocană de apă clocotită și pâine, ușor aromată cu bere. Duminica, secta se întâlnea și cânta imnuri despre „Ierusalim, casa fericită, mereu dragă mie”. Busola lor era

îndreptată spre Noul Ierusalim, iar viața pământească nu avea niciun sens decât ca o cale către Orașul Iubit.

Un stareț bătrân, văduv de mult timp, avea două fiice în copilărie: Martina, numită după Martin Luther, și Philippa, numită după discipolul lui Luther, Philip Melanchthon. Când sătenii se adunau în biserică, nu-și puteau lua ochii de la aceste fete, a căror frumusețe orbitoare nicio modestie nu o putea ascunde.

Martina a atras atenția unui tânăr ofițer ambițios. Ea i-a respins avansurile - cineva trebuia să aibă grijă de un tată bătrân - iar tânărul nobil a părăsit satul și s-a căsătorit cu domnișoara de onoare a reginei Sofia.

Pe lângă frumusețea naturală, Philippa avea și o voce de privighetoare. Când cânta despre Ierusalim, fantoma acelui oraș părea să pâlpâie prin fața ochilor ascultătorilor. Într-o zi, Philippa l-a întâlnit întâmplător pe celebrul cântăreț de operă francez, Achille Papin, care venise să se odihnească în sat. Mergând pe străzile necurate și sărace, Papin a fost foarte uimit să audă o voce demnă de scena Marii Opere.

„Lasă-mă să te învăț să cânți", l-a implorat el pe Philippe, „și Franța îți va cădea la picioare. Aristocrații se vor înghesui la ușa ta, visând să te cunoască. Vei călători într-o trăsură trasă de cai de rasă pură și vei lua masa la magnifica Café Anglaise." Cedând lingușirilor, Philippe a fost de acord să ia câteva lecții, dar cântecele de dragoste au jenat-o. Philippe a fost și mai jenat de fiorul pe care îl simțea în propria inimă. După o arie din Don Giovanni, s-a trezit în brațele lui Papin. Buzele lor s-au atins, iar fata pioasă a înțeles că plăcerile lumești trebuie renunțate. Tatăl ei i-a scris francezului să oprească lecțiile, iar Achille Papin s-a întors la Paris, neconsolat, ca un om care a pierdut un bilet câștigător la loterie.

Au trecut cincisprezece ani. Multe se schimbaseră în sat. Două surori, acum fecioare bătrâne, au încercat să continue munca regretatului lor tată. Dar, lipsite de asprul lor lider, secta s-a destrămat treptat. Unul dintre frați avea o ranchiună pe celălalt din cauza unor probleme financiare. Se zvonea că alți doi membri ai sectei ar fi trăit în adulter mai bine de treizeci de ani. Câteva bătrâne scuipau și nu mai comunicau între ele. Duminica, se țineau încă întâlniri cu cântarea imnurilor vechi, dar doar o mână de credincioși participau la ele, iar muzica nu mai suna atât de triumfător. Cu toate acestea, în ciuda a tot, cele două fiice ale bătrânului stareț și-au păstrat credința, au organizat slujbe și au gătit supă de pâine pentru bătrânii fără dinți din sat.

Într-o noapte ploioasă, când puțini îndrăzneau să se aventureze pe străzile noroioase, s-a auzit o bătaie în ușă. Surorile au deschis-o. O femeie a intrat și a căzut inconștientă în prag. Și-a revenit. Străina nu vorbea daneza. Le-a înmânat

femeilor o scrisoare scrisă în franceză. Philippe s-a înroșit și mâna i-a tremurat imediat ce a văzut semnătura lui Achille Papin. Această femeie, Babette, își pierduse soțul și fiul în războiul civil. Viața ei era în pericol. Babette a fost nevoită să fugă. Papin a pus-o pe o corabie și i-a dat o scrisoare de recomandare în speranța că fugara va găsi adăpost în sat. „Babette știe să gătească", a sugerat el în scrisoare.

Dar surorile nu aveau bani pentru servitori și, chiar dacă ar fi găsit bani, ar avea nevoie de Babette ca bucătăreasă? Conform zvonurilor, francezii mănâncă carne de cal și broaște! Totuși, Babette, explicându-se prin gesturi, a reușit să le înmoaie inimile. Era gata să facă orice muncă pentru adăpost și hrană.

Timp de doisprezece ani, Babette a lucrat pentru cele două surori. Când Martine i-a arătat cum să curețe heringul și să gătească supă, sprâncenele lui Babette s-au ridicat brusc. Și-a încrețit involuntar nasul, dar nu s-a certat. Acum hrănea săracii și conducea gospodăria. Ajuta chiar și în timpul slujbelor de duminică. Toată lumea recunoștea că Babette insuflase o nouă viață comunității.

Babette nu spusese nimic despre viața ei anterioară în Franța, iar Martine și Philippa au fost foarte surprinse când Babette a primit brusc o scrisoare pentru prima dată în doisprezece ani. A citit scrisoarea, s-a uitat în ochii uimiți ai gazdelor sale și a spus că se întâmplase o minune. În fiecare an, o prietenă care rămânea la Paris cumpăra un bilet de loterie pentru Babette. Anul acesta, biletul ei a câștigat. Babette a primit zece mii de franci.

Surorile i-au strâns mâna cu bucurie lui Babette, dar inimile le erau grele. Au înțeles că Babette va pleca acum.

În această perioadă, surorile se pregăteau să sărbătorească centenarul nașterii tatălui lor. Babette s-a apropiat de ele cu o rugăminte. „Nu v-am cerut niciodată nimic", a început ea. Surorile au dat din cap. „Dar acum am o singură dorință: vreau să gătesc o cină pentru sărbătoarea voastră. Voi găti mâncăruri franțuzești autentice."

Surorile nu erau încântate de ideea mâncărurilor franțuzești, dar nu se puteau abține să nu fie de acord cu Babette: într-adevăr, în doisprezece ani nu ceruse niciodată nimic. Cum ar fi putut să o refuze?

După ce a primit banii din Franța, Babette s-a dus în oraș și a plasat o comandă. Apoi, timp de câteva săptămâni, locuitorii din Norre Vosburg au avut parte de un spectacol fără precedent: una după alta, soseau bărci cu provizii pentru Babette. Hamalii aduceau căruțe cu carcase de vânat de la debarcader. Erau urmați de lăzi cu vin și șampanie - șampanie! Un cap întreg de vacă, legume proaspete,

trufe, fazani, șuncă, creaturi ciudate luate din mare, o broască țestoasă uriașă vie care își clătina capul de șarpe dintr-o parte în alta - toate acestea erau duse în bucătăria surorilor, unde Babette domnea acum cu o mână autoritară.

Martina și Philippa priveau cu groază cum se prepara bea vrăjitoarei și își împărtășeau grijile membrilor sectei, bătrâni, cu părul gri, unsprezece la număr. Toți își plescăiau limbile în semn de compasiune pentru bietele creaturi. După câteva discuții, au fost de acord să încerce amestecul franțuzesc, dar în tăcere, ca Babette să nu se gândească la nimic. La urma urmei, limba fusese dată omului pentru laudă și mulțumire, și nu pentru a savura gusturi exotice.

Pe 15 decembrie, ziua sărbătorii, a nins, iar satul izolat a fost împodobit cu o pătură albă. Surorile au fost încântate de oaspetele neașteptat: împreună cu domnișoara Löwenhielm, în vârstă de nouăzeci de ani, a promis să apară și nepotul ei, același ofițer care o curtase cândva pe Martina și acum, ajuns la gradul de general de cavalerie, slujea la curtea regală.

Babette găsise undeva porțelan și cristal și decorase camera cu lumânări și crengi de molid. Masa arăta magnific. Când au fost servite primele feluri de mâncare, sătenii, amintindu-și de jurământ, au stat tăcuți, ca peștii într-un iaz. Doar generalul a lăudat mâncarea și băutura. „Amontillado!", a exclamat el după primul pahar. „Cel mai bun Amontillado pe care l-am gustat vreodată!" După ce a gustat prima lingură de supă, era gata să jure că gusta supă de broască țestoasă, deși de unde ar putea veni un astfel de fel de mâncare pe coasta săracă a Iutlandei?

„Incredibil!" a spus generalul, începând cu următorul fel de mâncare. „Clătite în stil Demidov!"

Ceilalți invitați, încruntați de concentrare, au gustat aceeași delicatesă fără comentarii. Generalul a lăudat șampania, Veuve Clicquot, recolta din 1860. Babette i-a ordonat asistentei sale să țină paharul generalului plin în permanență. Doar acest ofițer de curte înțelegea ce se întâmpla.

La început, ceilalți oaspeți s-au abținut să comenteze, dar treptat și ei au căzut sub vraja ospățului fără precedent. Sângele le curgea mai repede prin vene, limbile li se dezlănțuiau. Bătrânii au început să vorbească despre vremurile de demult, când starețul lor era în viață. Și-au amintit cum golful înghețase într-un Crăciun geros. Unul dintre frați, care îl înșelase pe un altul într-o înțelegere, a mărturisit în cele din urmă. Două femei care se certaseră mult timp au început o conversație pașnică. O bătrână a sughițat. Fratele care stătea lângă ea a răspuns: „Aleluia!"

Generalul vorbea doar despre mâncare. Când asistentul său i-a adus cea mai mare realizare a creației sale – potârnichi tinere coapte într-un „sarcofag” – generalul și-a amintit că gustase o singură dată această delicatesă la faimoasa „Café Anglaise” pariziană, unde bucătarul fusese cândva o femeie.

Beat și sătul, incapabil să-și stăpânească sentimentele care îl copleșeau, generalul s-a ridicat și a ținut un discurs:

„Harul și adevărul sunt unite acum, prietenii mei”, a spus el, „dreptatea și mila s-au sărutat.” A făcut o pauză, căci era obișnuit să-și construiască discursul cu grijă, fără să piardă niciodată din vedere subiectul. Dar aici, în fața comunității simple și umile a bătrânului abate, generalul Löwenhielm, o figură gravă împodobită cu ordine, părea să se transforme în vestitorul unui mesaj care urma să fie auzit în lume. Era un mesaj al harului.

Frații și surorile nu au înțeles pe deplin discursul, dar în acel moment „iluzia goală a vieții pământești s-a risipit dinaintea ochilor lor ca fumul și au văzut adevărata față a lumii”. Apoi, compania s-a împrăștiat. Oamenii au ieșit pe străzile satului, acoperite de zăpadă proaspătă, sub cerul strălucind cu miriade de stele.

Ospățul Babettei se încheie cu două scene: în afara casei și înăuntru. Mai întâi, toată lumea se adună în jurul fântânii, ținându-se de mână, cântând cu bucurie vechile imnuri ale credinței lor. Această scenă din viața comunității amintește de Euharistie: ospățul Babettei a deschis ușa - și harul s-a revărsat. Karen Blixen scrie: „Oamenilor li se părea că păcatele lor erau spălate și albe ca lâna. Vechea inocență s-a întors și s-au zbenguit ca niște miei tineri.”

Scena finală are loc într-o bucătărie plină de vase nespălate, boluri unsuroase, scoici și midii, oase roase, recipiente sparte, coji de legume, sticle goale. Babette stă în mijlocul acestui haos, epuizată ca în noaptea în care a venit prima dată aici. Și apoi surorile își amintesc că nimeni dintre localnici nu i-a lăudat gătitul.

— O cină foarte bună, Babette, spuse Martina cu precauție.

Dar gândurile lui Babette erau departe. Deodată, ea spuse:

— Am fost bucătar la Café Anglaise.

„Când te vei întoarce la Paris, ne vom aminti de această seară mult timp”, a continuat Martina, ca și cum n-ar fi auzit nimic.

„Nu”, răspunde Babette, „nu va merge la Paris. Prietenii și familia ei sunt fie în închisoare, fie au murit de mult. Și, în plus, nu își poate permite o astfel de călătorie.”

„Dar ce se întâmplă cu cei zece mii de franci, Babette?!”, au exclamat surorile.

Și apoi Babette i-a uimit. Își cheltuise câștigul, fiecare cent de zece mii de franci, pe cina la care îi invitase astăzi. Nu era nevoie să vă alarmați – atât costa o cină pentru doisprezece persoane la Café Anglaise…

Discursul generalului nu lasă nicio îndoială că Karen Blixen a scris nu doar o poveste despre o sărbătoare rafinată într-un sat izolat, ci o parabolă despre har. Despre un dar care nu costă nimic destinatarului. Cel care dăruiește investește tot ce are în el. Iată ce a încercat generalul Löwenhielm să le explice luteranilor severi adunați la cina fostului bucătar-șef de la Café Anglaise:

Am fost învățați că există har în lume. Dar noi, în prostia și miopia noastră omenească, ne imaginăm că harul lui Dumnezeu este limitat, finit... Deodată vine un moment, prieteni, când ochii ni se deschid și vedem și ne dăm seama: harul este inepuizabil. Harul, prieteni, nu ne cere nimic, poate decât un singur lucru: să-l invocăm mereu cu încredere și să-l primim cu recunoștință.

Am fost învățați că există har în lume. Dar noi, în prostia și miopia noastră omenească, ne imaginăm că harul lui Dumnezeu este limitat, finit... Deodată vine un moment, prieteni, când ochii ni se deschid și vedem și ne dăm seama: harul este inepuizabil. Harul, prieteni, nu ne cere nimic, poate decât un singur lucru: să-l invocăm mereu cu încredere și să-l primim cu recunoștință.

Acum doisprezece ani, Babette a aterizat pe un țărm lipsit de har. În fiecare duminică, enoriașii de aici ascultau o predică despre har, iar în zilele lucrătoare încercau să câștige favoarea lui Dumnezeu prin evlavie și abstinența. Și apoi harul a venit la ei sub forma unui ospăț. Un ospăț demn de o viață întreagă, pregătit pentru cei care nu meritau o asemenea generozitate și cu greu o puteau aprecia. Harul a coborât asupra satului Norre Vosburg așa cum face întotdeauna: gratuit, necondiționat, neplătit de noi.

3. O lume fără har

O, milă trecătoare a oamenilor!

Ne străduim mai mult pentru asta decât pentru al lui Dumnezeu.

W. Shakespeare [1]

O, milă trecătoare a oamenilor!

Ne străduim mai mult pentru asta decât pentru al lui Dumnezeu.

Un prieten de-al meu a auzit o conversație între o tânără și un bărbat în autobuz. Femeia citea cartea lui Scott Peck, „Drumul mai puțin călătorit”, cea care se afla de mult timp pe lista de bestselleruri a New York Times.

„Ce citești?”, a întrebat bărbatul.

- O prietenă mi-a dat această carte. Spune că i-a schimbat viața.

- Serios? Despre ce este cartea?

— Nu știu încă. Ceva de genul unui ghid de viață. Nu am citit prea multe încă. — Fata a foșnit paginile. — Acestea sunt capitolele: „Disciplină”, „Dragoste”, „Har.” Bărbatul a întrerupt-o:

— Ce este harul?

- Nu știu. Încă nu am ajuns la har.

Îmi amintesc cuvintele ei când ascult știrile. Lumea este plină de război, violență, opresiune, conflicte religioase, procese și destrămări familiale. Unde este harul? „Ce valorează un om fără har?”, ofta poetul George Herbert.

Din păcate, aceste cuvinte descriu situația din alte biserici. Asemenea vinului curat turnat într-un ulcior cu apă, minunatul mesaj al harului se dizolvă în vasele bisericii. „Legea ne-a fost dată prin Moise; harul și adevărul vin prin Isus Hristos”, a scris apostolul Ioan. Timp de douăzeci de secole, creștinii au petrecut mult timp certându-se și încercând să găsească adevărul. Drept urmare, fiecare denominațiune are propriul său har. Și harul? Nu pare că bisericile încearcă să concureze între ele în căutarea harului.

Am fost crescut într-o biserică care separa puternic „Epoca Legii” de „Epoca Harului”. Uitând majoritatea cerințelor Vechiului Testament, colegii mei de credință au venit cu propriile lor reguli, la fel de riguroase ca cele ebraice. Primul loc printre vicii îl ocupa consumul de vin și fumatul. Cu toate acestea, întrucât economia statului nostru din sud depindea de plantațiile de tutun, s-au făcut unele concesii aici. Următorul subiect a fost filmul și, prin urmare, mulți enoriași

nici măcar nu au văzut „Sunetul muzicii”. Rock and roll-ul, încă la început, era considerat, de asemenea, o perversiune, dacă nu chiar o instigare a diavolului.

Existau și alte interdicții: purtarea cosmeticelor, cititul ziarelor, joaca sau practicarea sporturilor duminica, înotul în companie mixtă (numit „baie mixtă”). Lungimile fustelor pentru fete și lungimea părului pentru băieți erau definite, iar după lungimea ambelor se evalua nivelul de maturitate spirituală. Am crescut cu convingerea că spiritualitatea se dobândește prin respectarea tuturor acestor prescripții suplimentare și că, pentru niciun ban, nu puteam explica diferența dintre Lege și un astfel de Har.

Vizitând alte parohii, mi-am dat seama că această „scară a perfecțiunii” era comună aproape tuturor. Catolici și menoniți, luterani și baptiști – fiecare și-a creat propriul sistem de „legi”. O persoană primea aprobarea bisericii sale (și, prin urmare, a lui Dumnezeu) urmând anumite prescripții.

Mai târziu, când am scris despre problema suferinței, am întâlnit o altă expresie a lipsei de grație. Unii cititori au fost indignați de ideea de simpatie pentru durerea altuia. Toată suferința, să știți, este meritată. Este pedeapsa lui Dumnezeu, punct. Am multe scrisori, variații moderne ale „discursurilor din cenușă” cu care i-au făcut cândva prietenii lui Iov (Iov 13:13).

În cartea sa, *Vinovăție și har*, medicul elvețian Paul Tournier, un om cu o credință profundă, recunoaște: „Nu pot discuta cu dumneavoastră despre grava problemă a vinovăției fără a lua în considerare faptul evident și tragic că religia mea, ca oricare alta, este mai degrabă de natură să-l zdrobească pe penitent decât să-l elibereze”.

Tournier povestește despre pacienții săi: un bărbat copleșit de greutatea unui păcat vechi; o femeie care nu putea scăpa de amintirea unui avort pe care l-a făcut cu zece ani în urmă. Toți pacienții săi caută un singur lucru, spune Tournier: harul. Dar în multe biserici, tot ce găsesc este rușine, condamnare și pedeapsă. Caută harul, dar găsesc lipsă de har.

Recent, o femeie care trecea printr-un divorț mi-a descris următoarea scenă. Stătea în biserică cu fiica ei de cincisprezece ani când soția pastorului a venit la ea și i-a spus: „Am auzit că divorțezi. Cum se poate asta când tu Îl iubești cu adevărat pe Isus, iar soțul tău la fel?!” Soția pastorului nu vorbise niciodată cu prietena mea până în ziua aceea, iar o judecată atât de categorică, mai ales în fața fiicei sale adolescente, a rănit-o profund. „Problema este că amândoi, atât soțul meu, cât și eu Îl iubim cu adevărat pe Isus, dar căsnicia noastră este complet destrămată. Dacă soția pastorului m-ar îmbrățișa și i-ar părea rău pentru mine...”

Mark Twain spunea că unii oameni sunt „drepți în cel mai rău sens al cuvântului”, iar acest lucru se presupune pe scară largă că se aplică și creștinilor moderni. Am încercat să întreb cunoștințe ocazionale - de exemplu, colegi de avion - „Ce asocieri aveți cu sintagma «creștini evanghelici»?” Răspunsurile pe care le-am primit de obicei sunt definiții politice: adversari ai avortului, adversari ai culturii gay, oameni care doresc cenzurarea internetului. Dar niciodată, nici măcar o dată, nu am auzit o definiție care să includă cuvântul „har”. Evident, aceasta nu este aroma care emană de la creștinii lumii.

H. Mencken spunea că un puritan este un om care se teme că undeva, undeva, cineva va trăi prea fericit. Mulți văd astăzi în aceste cuvinte o caricatură crudă, dar exactă, a creștinilor evanghelici sau a „fundamentaliștilor creștini”. De unde vine această reputație de intensă lipsă de bucurie? Să ne uităm la rubrica umoristului Erma Bombeck:

Duminica trecută am văzut un băiețel în biserică, învârtindu-se și zâmbind tuturor. Nu scuipa, nu făcea zgomot, nu bătea din picioare, nu rupea nicio carte, nu se băga în geanta mamei sale. Doar zâmbea. În cele din urmă, mama lui îl smuci pe copil de mână și, într-o șoaptă care s-ar fi auzit chiar și în ultimele rânduri, îi ordonă: „Nu mai rânji! Ești la biserică!” Cu aceste cuvinte, i-a dat o palmă zdravănă fiului ei. Și când ochii copilului au început să lăcrimeze, a spus cu satisfacție: „Așa e mai bine.” Și s-a cufundat din nou în rugăciune…

Deodată am simțit furie. Mi-am dat seama: întreaga lume plânge, iar dacă tu nu plângi încă, cu atât mai rău pentru tine. Am vrut să îmbrățișez copilul plângător și să-i spun despre Dumnezeul meu. Despre un Dumnezeu vesel, un Dumnezeu zâmbitor. Despre un Dumnezeu care a avut suficient simț al umorului cât să ne creeze așa cum suntem… Tradiția transformă credința într-o rochie de îndoliat, într-o mască străveche a tragediei, într-o insignă solidă a Rotary Club.

Ce prostie, m-am gândit. Această mamă stă lângă singura care mai poartă speranță pentru civilizația noastră. Zâmbetul unui copil este ultima noastră speranță, lumânarea care încă nu s-a stins, singura minune și garanție a eternității. Dacă unui copil nu i se permite să zâmbească în biserică, unde putem găsi refugiu?

Duminica trecută am văzut un băiețel în biserică, învârtindu-se și zâmbind tuturor. Nu scuipa, nu făcea zgomot, nu bătea din picioare, nu rupea nicio carte, nu se băga în geanta mamei sale. Doar zâmbea. În cele din urmă, mama lui îl smuci pe copil de mână și, într-o șoaptă care s-ar fi auzit chiar și în ultimele rânduri, îi ordonă: „Nu mai rânji! Ești la biserică!” Cu aceste cuvinte, i-a dat o

palmă zdravănă fiului ei. Și când ochii copilului au început să lăcrimeze, a spus cu satisfacție: „Așa e mai bine.” Și s-a cufundat din nou în rugăciune…

Deodată am simțit furie. Mi-am dat seama: întreaga lume plânge, iar dacă tu nu plângi încă, cu atât mai rău pentru tine. Am vrut să îmbrățișez copilul plângător și să-i spun despre Dumnezeul meu. Despre un Dumnezeu vesel, un Dumnezeu zâmbitor. Despre un Dumnezeu care a avut suficient simț al umorului cât să ne creeze așa cum suntem… Tradiția transformă credința într-o rochie de îndoliat, într-o mască străveche a tragediei, într-o insignă solidă a Rotary Club.

Ce prostie, m-am gândit. Această mamă stă lângă singura care mai poartă speranță pentru civilizația noastră. Zâmbetul unui copil este ultima noastră speranță, lumânarea care încă nu s-a stins, singura minune și garanție a eternității. Dacă unui copil nu i se permite să zâmbească în biserică, unde putem găsi refugiu?

Desigur, această caracterizare a creștinilor este unilaterală și cunosc mulți credincioși care aduc har în lume. Totuși, cumva, de-a lungul istoriei, Biserica a reușit să-și dobândească o reputație de loc lipsit de har. După cum se ruga o fetiță englezoaică: „Doamne, fă-i pe oamenii răi buni și pe cei buni amabili”.

William James, cel mai important filosof american al secolului al XIX-lea, a fost, conform cărții sale „Varietățile experienței religioase”, destul de simpatizant cu Biserica. Cu toate acestea, a refuzat să înțeleagă meschinăria acelor creștini care persecutau quakerii doar pentru că purtau pălării și considerau imoral să poarte haine strălucitoare. El descrie asceticismul unui preot francez care a făcut jurământul „să nu miroasă nicio floare, să nu-și potolească setea, să nu alunge muștele, să nu-și exprime dezgustul față de nicio priveliște abominabilă, să nu se plângă de inconveniente, să nu se așeze să se odihnească și să nu se sprijine în coate când îngenunchează”.

Celebrul mistic Sfântul Ioan al Crucii i-a sfătuit pe credincioși să privească „nu doar la ceea ce este plăcut, ci și la ceea ce este teribil și dezgustător” și să „se umilească și să-și dorească ca alții să-i umilească”. Sfântul Bernard a închis ochii pentru a-și ascunde frumoasa priveliște a lacurilor elvețiene.

Acum, legalismul ia forme noi. Într-o cultură complet secularizată, Biserica își etalează lipsa de har sub forma aroganței morale și a cruzimii față de adversarii din „bătălia culturală”.

O altă latură a stării lipsite de grație a Bisericii este lipsa de unitate. Lui Mark Twain îi plăcea să repete gluma despre cum un câine și o pisică erau puși în aceeași cușcă pentru a vedea dacă se vor înțelege. S-au înțeles, apoi li s-au adăugat o pasăre, un porc și o capră. Aceste animale s-au adaptat și ele la coexistență. Noii locuitori ai cuștii au fost un baptist, un prezbiterian și un catolic. Au trecut câteva zile și nicio creatură vie nu a mai rămas în spatele gratiilor.

Dar dacă descriem aceeași situație mai serios, iată raționamentul gânditorului evreu modern Anthony Hecht:

De-a lungul anilor, nu numai că am ajuns să-mi cunosc mai bine propria credință, dar am făcut cunoștință și cu credințele vecinilor mei creștini. Printre ei erau mulți oameni buni pe care îi admiram. Printre altele, am învățat ce înseamnă bunătatea de la ei. Însăși învățătura creștină mă atrăgea multe lucruri. Cu toate acestea, ostilitatea adânc înrădăcinată dintre protestanți și catolici mă lăsa întotdeauna cu o surpriză neplăcută.

De-a lungul anilor, nu numai că am ajuns să-mi cunosc mai bine propria credință, dar am făcut cunoștință și cu credințele vecinilor mei creștini. Printre ei erau mulți oameni buni pe care îi admiram. Printre altele, am învățat ce înseamnă bunătatea de la ei. Însăși învățătura creștină mă atrăgea multe lucruri. Cu toate acestea, ostilitatea adânc înrădăcinată dintre protestanți și catolici mă lăsa întotdeauna cu o surpriză neplăcută.

Vorbesc despre creștini pentru că și eu sunt creștin și nu văd niciun motiv să pretind că suntem mai buni decât alții. Eu însumi trebuie să mă lupt constant cu manifestări de lipsă de grație în mine și în viața mea. Poate că am reușit să depășesc o educație excesiv de dură, dar în fiecare zi îmi înăbuș din nou și din nou mândria, tendințele de a judeca și nevoia de a „câștiga” răsplata lui Dumnezeu. După cum spune Helmut Thielicke, „Diavolul a pus un ou de cuc în cuibul evlaviei... Nici măcar duhoarea de sulf din iad nu se poate compara cu mirosul urât al harului putred.”

De fapt, un șuvoi puternic de lipsă de grație curge prin fiecare religie. Martorii oculari mi-au povestit despre ritualul dansului soarelui: tineri războinici din tribul Lakota își străpung sfârcurile cu gheare de vultur, trec prin ele o frânghie, legată de un stâlp sacru, și trag de frânghie până când ghearele se înfig adânc în corp, sfâșiind carnea. Apoi se află în coliba de transpirație: pietre încinse și căldură insuportabilă - așa își spală tinerii păcatele.

Am văzut țărani devotați târându-se pe străzile stâncoase din Costa Rica, cu genunchii înțepeniți. Am văzut țărani hinduși făcând sacrificii zeităților variolei și șerpilor veninoși. Când am fost în țări musulmane, am întâlnit „poliția moralității” patrulând străzile, căutând femei care nu sunt îmbrăcate conform regulilor sau care îndrăznesc să conducă o mașină.

Totuși – și aici este ironia cu adevărat sumbră – umaniștii care se răzvrătesc împotriva cătușelor religiei reușesc să inventeze forme și mai rele de lipsă de grație. Acest spirit emană în mod clar de la activiștii din tot felul de mișcări „liberale” – drepturile femeilor, mediul înconjurător și diversitatea culturală. Este greu de imaginat un legalism mai cuprinzător decât regimul sovietic. Acesta a creat o rețea extinsă de spionaj în țară pentru a monitoriza orice abatere de la viziunea prescrisă asupra lumii, orice cuvânt care exprimă lipsă de respect față de idealurile comunismului. Soljenițân, de exemplu, a petrecut mulți ani în Gulag pentru că a scris pur și simplu neglijent despre Stalin într-o scrisoare către un prieten. Și este greu de imaginat o inchiziție mai dură decât regimul comunist chinez, care nu a disprețuit nici șepcile prostești, nici „pocăința” publică, pusă în scenă.

Chiar și cei mai buni umaniști, mai devreme sau mai târziu, inventează un sistem lipsit de grație pentru a-l înlocui pe cel pe care îl resping în religie. Benjamin Franklin și-a definit treisprezece virtuți. Acestea includeau tăcerea („Nu spune nimic ce nu servește beneficiului altora sau al tău; evită vorbirea deșartă”), frugalitatea („Cheltuiește doar pentru beneficiul altora sau al tău, adică evită cheltuielile deșarte”), hărnicia („Nu pierde timpul, fii mereu ocupat cu muncă utilă, refuză distracțiile deșarte”) și liniștea („Nu te lăsa distras de fleacuri, nu-ți face griji pentru lucruri comune și inevitabile”). El a lipit un caiet, punând deoparte o pagină pentru fiecare virtute și a lăsat o coloană specială pentru „deficiențe”. Fiecare săptămână se dedica îmbunătățirii uneia dintre virtuți și nota zilnic orice abatere de la aceasta. Acest ciclu de treisprezece săptămâni se repeta de patru ori pe an. Timp de decenii, Franklin a ținut un jurnal, străduindu-se să trăiască ciclul de treisprezece săptămâni impecabil cel puțin o dată. A făcut unele progrese, dar apoi a descoperit un alt defect:

Dintre toate pasiunile înnăscute, mândria este probabil cea mai greu de învins. Îmbracă-o în orice haine dorești. Combate-o. Umilește-o cât poți de bine - dar ea va trăi totuși... Chiar dacă aș decide că am învins-o în sfârșit, probabil aș fi mândru de umilința mea.

Dintre toate pasiunile înnăscute, mândria este probabil cea mai greu de învins. Îmbracă-o în orice haine dorești. Combate-o. Umilește-o cât poți de bine - dar ea

va trăi totuși... Chiar dacă aș decide că am învins-o în sfârșit, probabil aș fi mândru de umilința mea.

Nu mărturisesc toate aceste eforturi variate și intense un singur lucru - o nevoie profund ascunsă de har? Ne sufocăm într-o atmosferă lipsită de har. Primim har din exterior, ca un dar, nu ca o recompensă. Acesta se evaporă dintr-o lume în care omul este un lup pentru om, unde cel mai puternic supraviețuiește, iar noi trebuie să călcăm peste cadavre.

Vina este dorința noastră de har. În Los Angeles, o organizație a înființat o linie telefonică pentru „apeluri de spovedanie". Pentru aproape nimic - doar costul apelului - oricine poate forma un număr și își poate mărturisi păcatele. Oamenii nu mai merg la preoți, dar sunt dispuși să vorbească cu un robot telefonic. În fiecare zi, două sute de clienți anonimi sună la serviciu, fiecare scriind un mesaj de un minut. Cel mai adesea, mărturisesc adulter, uneori o infracțiune, viol, abuz asupra copiilor și chiar crimă. Un alcoolic recuperat a sunat: „Îmi cer scuze tuturor oamenilor pe care i-am rănit în optsprezece ani de băut." Și telefonul sună din nou: „Iertați-mă, iertați-mă!", suspină o tânără. Tocmai a provocat un accident în care au murit cinci oameni. „Dacă aș putea să-i salvez, să-i readuc la viață!"

Cineva l-a surprins pe actorul W. Fields, un ateu binecunoscut, în cabina sa cu Biblia în mâini. Fields a trântit cartea timid și a explicat: „Caut doar greșeli." Sau poate căuta har?

Lewis Smeds, profesor de psihologie la Seminarul Teologic Fuller, a scris o carte întreagă despre relația dintre rușine și har (se numește Rușine și har). El scrie: „Când mă simțeam vinovat, nu era chiar atât de rău. Ceea ce era mai rău era un sentiment copleșitor de inadecvare, de nevrednicie, pe care nu-l puteam conecta cu niciun păcat anume. Ceea ce aveam nevoie nu era atât de multă iertare, cât înțelegerea faptului că Dumnezeu mă accepta, mă apropia de El și nu mă va abandona, în ciuda tuturor faptelor mele rele."

Smedz continuă vorbind despre trei surse ale acestei „inferiorități" zdrobitoare: o cultură seculară, o religie lipsită de grație și părinții dezamăgiți. O cultură seculară cere ca o persoană să arate bine, să se comporte bine și să creadă că este bună. O religie lipsită de grație cere să urmăm litera legii, iar orice abatere aduce condamnarea veșnică. Părinții dezamăgiți („Rușine să vă fie!") ne obligă să căutăm constant și în zadar aprobarea.

Asemenea locuitorilor orașului care respiră aer otrăvit și nici măcar nu-l observă, noi, fără să ne dăm seama, absorbim o atmosferă sterilă. Deja la grădiniță,

suntem evaluați și clasificați în „normali”, „avansați” și „subperformanți”. Apoi suntem notați pentru succesul nostru la matematică, citire, științe și chiar pentru diligență și comportament. În teste, greșelile sunt subliniate cu creion roșu, și nu răspunsurile corecte. Toate acestea îl pregătesc pe copil pentru „lumea reală” cu stratificarea ei socială rigidă.

În forma sa cea mai pură, lipsa de grație se manifestă în armată. Fiecare soldat are un grad, o insignă, un salariu și regulamente. Își cunoaște poziția în raport cu frații săi: pe cine să salute, pe cine să asculte, pe cine să comande. În companiile civile, tabelul gradelor poate fi mai complex și mai ascuns, deși acest lucru nu este necesar. Astfel, Ford a împărțit angajații în clase: de la primul (secretari) până la al douăzeci și șaptelea (președintele companiei). Abia la nivelul nouă era prevăzut un loc de parcare; a treisprezecea treaptă aducea cu sine avantaje precum o fereastră, plante de interior și un telefon intern; birourile Treptei a Șaisprezecea erau dotate cu o baie separată etc.

Fiecare instituție pare construită pe un sistem lipsit de grație, pentru că ni se cere constant să facem bine. Instanța, ipoteca, programul de reduceri la companiile aeriene nu pot funcționa prin grație. Guvernul nu cunoaște acest cuvânt. În sport, recompensa îl așteaptă pe cel care a făcut pasa, a marcat golul, a pus mingea în coș. Nu există loc pentru cei slabi. Revista „Fochun” publică anual o listă cu cei mai bogați cinci sute de oameni de pe planetă. Numele celor mai săraci cinci sute de locuitori ai Pământului sunt necunoscute nimănui.

Anorexia este o consecință directă a unei stări de lipsă de grație. Arată-le adolescentelor un model frumos și incredibil de slab și ele vor muri de foame în căutarea idealului. Anorexia, un produs absurd al civilizației occidentale moderne, nu are analogi în istorie și este greu posibilă, să zicem, în Africa, unde plinuța este apreciată, dar nu și subțirimea.

Până acum am vorbit despre Statele Unite, o societate mai mult sau mai puțin elitistă. Alte țări perfecționează arta dizgrației prin sisteme sociale rigide - clasă, rasă, castă. În Africa de Sud, cetățenii erau împărțiți în patru categorii rasiale: albi, negri, de culoare și asiatici. Când investitorii japonezi au protestat, guvernul a inventat o altă categorie pentru ei: „albii onorifici”. Sistemul de caste indian era atât de complicat încât a fost nevoie ca britanicii, în anii 1930, să descopere o castă pe care nu o bănuiseră de trei secole de domnie. Aceste creaturi nenorocite care spălau hainele intangibililor puteau pângări castele superioare chiar cu înfățișarea lor, așa că ieșeau doar noaptea și nu se amestecau cu nimeni din afara clanului lor.

New York Times a publicat recent statistici privind criminalitatea în Japonia modernă și a întrebat: De ce Statele Unite au 519 deținuți pentru fiecare 100.000

de locuitori, în timp ce Japonia are doar 37? În căutarea unui răspuns, reporterul a intervievat un japonez care a ispășit o pedeapsă cu închisoarea pentru crimă. Nimeni nu l-a vizitat vreodată în timpul pedepsei sale de cincisprezece ani. Când a fost eliberat, soția și fiul său s-au întâlnit cu el, dar doar pentru a-i interzice să se întoarcă acasă. Cele trei fiice ale sale, care s-au căsătorit de mult, refuză și ele să-și vadă tatăl. „Cred că am deja patru nepoți", spune bărbatul cu tristețe. Nici măcar nu i s-au arătat fotografii cu cei mici. Societatea japoneză știe cum să folosească excomunicarea în avantajul său. Această cultură, care este atât de importantă pentru a „salva aparențele", nu-i acceptă pe cei care le fac rușine celor dragi.

Și chiar și într-o familie în care cineva este membru prin naștere, nu prin merit, există o duhoare a lipsei de grație. Luați, de exemplu, o poveste de Ernest Hemingway: un tată spaniol a decis să se împace cu fiul său, care fugise de acasă la Madrid. Regretând cearta, a publicat un anunț în ziarul El Liberal: „Paco, ne întâlnim la Hotelul Montana marți la ora doisprezece. Totul este iertat. Tată." În Spania, Paco este cel mai comun nume. Așadar, când bunul tată a ajuns în piață, a văzut opt sute de tineri sperând la iertarea paternă.

Hemingway știa cum e să ai o viață de familie nepoliticoasă. Părinții săi religioși erau indignați de viața destrăbălată a fiului lor. La un moment dat, mama lui a refuzat să-l vadă deloc. Odată, de ziua lui, i-a trimis o plăcintă și pistolul cu care tatăl său se împușcase. În anul următor, i-a scris, comparând rolul mamei sale cu cel al unei bănci: „Fiecare copil pe care o mamă îl aduce pe lume primește un depozit mare, aparent inepuizabil, într-o bancă prosperă." În timp ce copilul crește, el, cum s-ar spune, retrage bani din cont fără să-l adauge. Dar, ca adult, este obligat să returneze fondurile investite în acesta. Și apoi, mama lui Hemingway a enumerat cu atenție diferitele modalități prin care Ernest putea „aduce bani și să-și pună contul în ordine": trimiterea mamei sale flori, fructe și dulciuri; plata liniștită a cheltuielilor sale; și, cel mai important, luarea unei decizii și încetarea „neglijării datoriei sale față de Domnul și Mântuitorul său, Iisus Hristos". Hemingway nu și-a învins niciodată ura față de mama sa și Mântuitorul ei.

Uneori, printre urletele lipsei de grație, deslușim glasul înalt, melodios, nepământean al harului.

Într-o zi, în timp ce probam o pereche de pantaloni la un magazin second-hand, am băgat mâna în buzunar și am găsit o bancnotă de douăzeci de dolari. Proprietarul nu a putut fi găsit, așa că proprietarul magazinului mi-a spus să păstrez banii. Pentru prima dată în viața mea, am cumpărat o pereche de pantaloni (cu treisprezece dolari) și am făcut profit! Mă gândeam la acest incident

de fiecare dată când îmi puneam pantaloni noi și le povesteam prietenilor mei despre asta când discutam despre oferte bune.

Altă dată am urcat pe vârful unui munte înalt, experimentând pentru prima dată triumful unui alpinist. Urcușul a fost dificil, extenuant. Când am ajuns în sfârșit la un loc plat în vârf, am știut că am câștigat o bucată considerabilă de carne pentru prânz și o săptămână de scutire de la sală. Întorcându-mă în oraș, am dat peste un lac de munte liniștit, înconjurat de plopi verzi strălucitori, cu un pod curbat de un curcubeu strălucitor care se înălța în spatele lor. Am tras pe dreapta și am admirat priveliștea mult timp.

Când am mers la Roma, eu și soția mea am urmat sfatul unui prieten și am vizitat Bazilica Sfântul Petru dis-de-dimineață. „Luați autobuzul până la podul decorat cu statuile lui Bernini înainte de zori", ne-a instruit acest călător experimentat, „așteptați răsăritul soarelui acolo și apoi mergeți direct la Sfântul Petru, este la doar două sau trei străzi distanță. În zori vor fi acolo doar călugărițe, pelerini și preoți." Și astfel, dimineața, soarele a răsărit pe cerul transparent, vopsind Tibrul în stacojiu. Tușe bogate în roz-gălbui au căzut pe îngerii grațioși ai lui Bernini. Urmând instrucțiunile cu precizie, ne-am smuls din acest spectacol și ne-am grăbit spre Sfântul Petru. Roma abia se trezea. Nu erau turiști în afară de noi. Fiecare pas pe plăcile de marmură răsuna în bazilică. Am admirat Pieta, altarul, numeroasele statui, apoi am urcat scările exterioare spre balconul de la baza magnificei bolți proiectate de Michelangelo. Și apoi am văzut un lanț dens de oameni, probabil două sute, întinzându-se de-a lungul pieței. „Chiar la timp!", am mormăit, luându-i drept turiști. Dar nu erau turiști, ci pelerini din Germania. Au umplut piața, s-au aliniat în semicerc sub balconul nostru și au început să cânte un imn. Vocile lor s-au înălțat până la cupola catedralei și, reflectându-se în ea, s-au contopit în polifonie. Emisfera creată de Michelangelo s-a transformat dintr-un monument arhitectural maiestuos într-un templu al armoniei cerești. Părea că fiecare celulă a corpului vibra la unison cu cântatul. Muzica a căpătat densitate, te puteai sprijini de ea. Puteai pluti în ea. Se răspândea sub picioarele noastre, ținându-ne la o înălțime - ea, și nu podeaua balconului.

Darurile nemeritate și plăcerile neașteptate ne aduc cea mai mare bucurie. Aici se află marele mister teologic. Harul se întâmplă brusc. Autocolantul de pe bara de protecție spune: „Harul se întâmplă". Exact.

Pentru mulți, cel mai apropiat lucru de har este să fii îndrăgostit. În cele din urmă, există cineva pentru care sunt cel mai atrăgător, cel mai dorit, cel mai dulce. Unii oameni stau treji noaptea gândindu-se la mine. Unii mă iartă înainte să-mi cer scuze, alții se gândesc la mine în timp ce se schimbă, își adaptează ziua la programul meu. Unii mă iubesc așa cum sunt. De aceea, unii scriitori moderni cu

un sentiment creștin dezvoltat - John Updike, Walker Percy - folosesc dragostea fizică ca simbol al harului în romanele lor. Ei vorbesc într-un limbaj inteligibil pentru cultura noastră, unde harul nu este o doctrină, ci ceva cunoscut doar din auzite.

Și apare filmul Forrest Gump, despre un tip cu un IQ scăzut, a cărui înțelepciune lumească este clișeul moștenit de la mama sa. Acest neghiob își salvează camarazii din Vietnam, îi rămâne fidel prietenei sale care l-a înșelat, își construiește o viață pentru el și copilul său și pare să nu observe că este în mod constant râs. La începutul și la sfârșitul filmului, o pană zboară pe ecran, captivând publicul - un simbol al grației aeriene și ușoare care va coborî pe pământ undeva necunoscut. Forrest Gump este Idiotul lui Dostoievski pentru epoca noastră. Chiar și reacțiile la aceste două opere de artă sunt similare. Mulți consideră filmul naiv și amuzant. Alții aud un ecou al grației în el și oftează ușurați după violența lipsită de grație din Pulp Fiction și Natural Born Killers. Drept urmare, Forrest Gump a devenit unul dintre filmele cu cele mai mari încasări din ultimii ani. Lumea este însetată de grație.

Peter Grieve a scris memoriile unui lepros. A contractat boala în India, s-a întors în Anglia pe jumătate orb, parțial paralizat și a trăit într-un sanatoriu unde lucrau călugărițe. Nu putea munci, societatea l-a respins. Grieve s-a înfuriat și chiar s-a gândit să fugă din sanatoriu, deși știa că nu avea unde să se ducă. Într-o dimineață s-a trezit devreme și a rătăcit prin curtea spitalului. Auzind un vuiet venind din capelă, s-a dus acolo și a văzut că surorile se rugau pentru pacienții ale căror nume erau scrise pe perete. Printre aceste nume se afla și al său. Acest incident i-a schimbat întreaga viață. Peter Grieve și-a dat seama că cineva ținea la el. Cineva avea nevoie de el. A simțit har.

Religia, în ciuda tuturor costurilor sale și a capacității sale teribile de a crea o stare de lipsă de grație, continuă să existe. Și va continua să existe atâta timp cât vom simți frumusețea divină a darului nemeritat care ne vine brusc, pe neașteptate, din exterior. Refuzând să acceptăm ideea că viața noastră, plină de păcat și rușine, se termină în gol și distrugere, sperăm în ciuda a tot la o altă lume și la alte reguli. Simțim lipsa iubirii tot mai acut în fiecare zi și - în adâncul sufletelor noastre, inconștient, inexprimabil - ne rugăm Creatorului să ne arate iubirea Sa.

La început, harul nu mi s-a manifestat în cuvinte de credință. Am fost crescut într-o biserică unde cuvântul în sine era folosit constant, dar într-un sens complet diferit. Ca și alți termeni religioși, cuvântul „har” fusese atât de emasculat încât nu mai credeam în el.

Prima mea experiență a harului a fost prin muzică. Eram considerat un apostat la colegiul biblic unde am urmat cursurile. Colegii mei se rugau public pentru sufletul meu și se ofereau cu solicitudine să alunge demonul din mine. Eram obsedat, confuz, uluit. Căminul era încuiat noaptea, dar din fericire camera mea era la primul etaj. Mă urc pe fereastră și mă strecuram în capelă, la pianul mare, un Steinway imens. Capela era cufundată în întuneric, doar o mică lampă ilumina notele. În fiecare seară stăteam acolo cel puțin o oră, cântând sonate de Beethoven, preludii de Chopin, improvizări de Schubert, restabilind pacea și ordinea în univers cu vârful degetelor. Mintea era în frământare, corpul era în frământare, lumea era în frământare - dar am găsit o armonie ascunsă a harului, a magiei - ușoară ca un nor, minunată ca aripa pictată a unui fluture.

Miracole similare s-au întâmplat și în lumea naturală. În încercarea de a evada din oameni și gânduri, am făcut plimbări lungi prin pădurea de pini unde cornii se înroșeau. Am mers în zig-zaguri, urmărind libelulele care zburau spre râu. Am privit în sus și am văzut stoluri de păsări deasupra capului. Am decojit scoarța de pe bușteni și am găsit gândaci sclipind în toate culorile curcubeului dedesubt. Am contemplat structura fiabilă și precisă a universului, unde există un loc pentru fiecare ființă vie. În această lume am găsit măreție, bunătate și chiar bucurie.

Cam în aceeași perioadă, m-am îndrăgostit pentru prima dată. A fost ca și cum aș fi căzut de pe o stâncă de munte. Zburam cu capul în jos, experimentând ceva incredibil - o ușurință aeriană, imponderabilitate. Axa Pământului se clătina. Și nu credeam în romantism, credeam că a te îndrăgosti de o femeie era o invenție a poeților renascenți italieni. Dragostea m-a luat prin surprindere, precum bunătatea naturii și frumusețea. Inima mi s-a umflat, simțeam că mi s-a strâns în piept.

În limbajul teologilor, ceea ce trăiam se numește „har comun”. Este un lucru teribil să fii recunoscător și să nu știi cui să mulțumești, cui să te închini, cui să-i dai laude. Treptat, am început să mă întorc la credința abandonată din copilărie. Am simțit acea atingere slabă de har care, după cum spunea C. S. Lewis, trezește o sete „pentru parfumul unei flori pe care nu am găsit-o, ecoul unui cântec pe care nu l-am auzit, vești dintr-o țară pe care nu am vizitat-o”.

Harul este peste tot. Este ca o pereche de ochelari pe care nu-i mai observi pentru că te uiți prin ei, nu la ei. În sfârșit, Dumnezeu mi-a dat vedere și am văzut harul care mă înconjura din toate părțile. Am devenit scriitor pentru a da înapoi sens cuvintelor care fuseseră uzate de creștinii care căzuseră din har. La primul meu loc de muncă, la o revistă creștină, am avut un șef bun și înțelept, Harold Myra. Mi-a permis să lucrez la credința mea încet, fără să mă grăbesc sau să fiu ipocrit.

Am scris una dintre primele mele cărți în colaborare cu Dr. Paul Brand. El a petrecut mulți ani în regiunea fierbinte și uscată din sudul Indiei, unde a tratat leproși, inclusiv pe cei din casta intangibilă. Și acolo, în condiții aparent nepotrivite, a primit și a transmis harul lui Dumnezeu altora. Oameni ca Paul Brand m-au învățat prin exemplul lor să fiu o sursă de har.

Dar a trebuit să depășesc o altă barieră în calea harului: a trebuit să înțeleg cât de imperfectă era imaginea lui Dumnezeu cu care crescusem. Acum ÎI cunoșteam pe Dumnezeul Psalmului: „Tu, Doamne, ești un Dumnezeu plin de îndurare și milostiv, încet la mânie și bogat în bunătate și credincioșie" (86:15).

Harul este dat fără plată unei persoane care nu-l merită. Și eu sunt o astfel de persoană. Îmi amintesc de mine în tinerețe, amar, legat într-un nod strâns de mânie, o altă verigă într-un lanț lung al lipsei de har care se întindea de la familie și biserică.

Acum încerc să-mi joc rolul în cântecul de mulțumire cât de bine pot. Căci știu acum, și această cunoaștere este mai puternică decât oricare alta, că fiecare lucru bun din viața mea - vindecarea, iertarea, dragostea - a venit exclusiv din harul lui Dumnezeu. Și vreau ca Biserica să fie solul fertil în care harul poate crește.

4. Tatăl epuizat

Fiii risipitor... sunt bântuiți de amintirea casei Tatălui.

Dacă fiul nu ar fi risipit moștenirea, nici nu s-ar fi gândit să se întoarcă.

Simone Weil

Fiii risipitor... sunt bântuiți de amintirea casei Tatălui.

Dacă fiul nu ar fi risipit moștenirea, nici nu s-ar fi gândit să se întoarcă.

La Conferința Britanică de Religie Comparată, cercetători din întreaga lume au dezbătut dacă există o credință specifică creștinismului. Una după alta, opțiunile au fost respinse. Întrupare? În alte credințe, zeii au luat și formă umană. Înviere? Din nou, există diverse povești despre întoarcerea din morți. Dezbaterea a continuat până când C. S. Lewis a intrat în cameră. „Despre ce facem atâta tam-tam?", a întrebat el. Auzind că colegii săi încercau să găsească diferențele unice ale creștinismului, el a răspuns: „Desigur că este vorba de har."

După mai multe discuții, participanții la conferință au fost de acord cu el. Însăși ideea că dragostea lui Dumnezeu este revărsată asupra noastră în mod liber, fără nicio condiție sau obligație, contrazice „instinctul natural”. Calea în opt pași a budiștilor, învățătura hindusă despre karmă, legământul evreiesc, legea musulmană - toate au ca scop obținerea cumva a aprobării de sus. Doar creștinismul îndrăznește să vorbească despre dragostea necondiționată a lui Dumnezeu.

Isus a vorbit adesea despre har pentru că știa că noi îi rezistăm în mod natural. El ne-a dezvăluit înaintea ochilor imaginea unei lumi pătrunse de har, unde soarele strălucește peste bine și peste rău, unde păsările își iau hrana degeaba și nu ară și nu seamănă pentru recoltă, unde florile sălbatice înfloresc neglijent pe pantele stâncoase. Asemenea unui străin care descoperă pentru prima dată ceea ce băștinașii au încetat de mult să mai observe, Isus a văzut har peste tot. Totuși, nu l-a definit, nu l-a analizat și a folosit rareori cuvântul „har”. El a vorbit despre har în parabole, iar eu îmi iau libertatea de a repovesti poveștile Sale într-un context nou.

Un vagabond s-a stabilit lângă o piață de pește de la marginea estică a Manhattanului. Este bântuit de mirosul îngrozitor de gunoi și măruntaie de pește. Se uită urât la camioanele care aduc mărfuri noi înainte de răsărit. Dar orașul este prea aglomerat, iar polițiștii îl opresc acolo. Dar aici, lângă port, nimănui nu-i pasă de nemernicul singuratic care stă deoparte și doarme pe docul de lângă o groapă de gunoi.

Dimineață. Muncitorii descarcă lăzi cu țipar și halibut, strigându-se unii pe alții în italiană. Vagabondul se ridică și se duce să scotocească prin coșurile de gunoi din spatele restaurantelor. Dacă vii devreme, vei găsi ceva valoros: pâine cu usturoi pe jumătate mâncată, cartofi prăjiți, o pizza pe jumătate mâncată, poate chiar o felie de tort. Orice poate încăpea, mănâncă. Restul îl pune într-o pungă de hârtie maro. Vagabondul pune sticle și doze în pungi de plastic în căruciorul său ruginit pentru a le preda mai târziu.

În sfârșit, soarele palid al dimineții a luminat clădirile șantierului naval. Razele sale se chinuiau să străpungă ceața care plutea deasupra mării. Vagabondul a văzut un bilet de loterie înfipt într-un mănunchi de salată verde ofilită. Vagabondul era cât pe ce să-l arunce! Dar, din obișnuință, l-a ridicat și l-a pus în buzunar. Pe vremurile de demult, mai fericite, cumpăra câte un bilet de loterie în fiecare săptămână - câte un bilet pe săptămână, nefiind lacom. Mai târziu, la mijlocul zilei, și-a amintit de bilet, s-a dus la chioșcul de ziare și a verificat numerele. Trei numere potrivite, patru, cinci... șapte! Incredibil! Este posibil un astfel de miracol? Oamenii fără adăpost nu câștigă marele premiu la loteria din New York.

Dar este adevărat. Mai târziu, seara, vagabondul deja mijea ochii în lumina puternică a reflectoarelor, iar un corespondent TV îl prezenta publicului pe noul favorit al averii - un bărbat nebărbierit, decăzut, în pantaloni ponosiți, care va primi 243.000 de dolari anual în următorii douăzeci de ani. O doamnă șic, într-o fustă mini de piele, îi îndesă un microfon sub nas: „Ce simți acum?” Vagabondul se retrase involuntar, inhalând aroma parfumului franțuzesc. De cât timp nu l-a mai întrebat cineva ce simte!

Se simte ca un om care murea de foame și a aflat brusc că nu va mai suferi niciodată de lipsuri.

Un antreprenor din Los Angeles a decis să ofere clienților săi un nou serviciu - turismul exotic. Nu toți americanii vor să petreacă noaptea în hoteluri ieftine în străinătate și să ia masa la McDonald's - mulți visează să iasă din căile obișnuite. Așa că antreprenorul nostru a decis să traseze un traseu prin toate cele șapte minuni ale lumii.

Majoritatea acestor minuni au dispărut fără urmă. Dar chiar în acest moment, a apărut un plan de restaurare a Grădinilor Suspendate din Babilon. După o muncă asiduă, bărbatul a rezervat un zbor charter, un autobuz, un hotel și a angajat un ghid care a promis că îi va duce pe turiști la situl arheologic. O adevărată aventură, atât de dorită de americani! Antreprenorul a plasat reclame scumpe la televizor, câștigând timp în pauzele meciurilor de golf, care sunt de obicei urmărite de bogați și de călători.

Apoi, antreprenorul nostru a obținut un împrumut de un milion de dolari de la un investitor. Se aștepta să acopere toate costurile după a patra excursie.

Un singur lucru nu-l putea prevedea: cu două săptămâni înainte de prima rundă, Saddam Hussein ocupa Kuweitul. Departamentul de Stat al SUA a încetat să mai emită vize pentru Irak, orașul unde se afla vechiul Babilon, unde odinioară se aflau Grădinile Suspendate ale Babilonului.

Timp de trei săptămâni, antreprenorul s-a chinuit cum să-i dea investitorului său trista veste. A bătut la ușile băncilor, dar fără succes. Gajând valorile mobiliare, ar putea obține doar două sute de mii, o cincime din suma pe care o cheltuise. În cele din urmă, a venit cu un plan: va plăti cinci mii de dolari pe lună pentru tot restul vieții. A întocmit un contract corespunzător, chiar dacă știa absurditatea acestei angajamente: cinci mii pe lună nu ar acoperi nici măcar dobânda la un împrumut de un milion de dolari. Și de unde i-ar lua? Și dacă s-ar declara falimentar, nimeni nu i-ar mai da vreodată un împrumut. Și astfel, antreprenorul nostru vine la investitor pe Bulevardul Sunset. Bâlbâindu-se, mormăie o scuză și scoate contractul pe care îl pregătise cu un plan de plată ridicol. Aerul condiționat

funcționează în birou, dar nefericitul antreprenor izbucnește în transpirație. Investitorul îl întrerupe cu un gest al mâinii: - Stai! Ce prostii? Rambursarea datoriilor? - Râde vesel. - Prostii! Sunt un aventurier. Câștig una, o pierd pe cealaltă. Știam că ideea ta era plină de riscuri. Ideea era bună și nu e vina ta că a eșuat. Hai să uităm de ea. - la contractul, îl rupe și îl aruncă la gunoi.

Trei Evanghelii oferă relatări ușor diferite despre una dintre parabolele harului lui Isus, dar eu prefer o versiune dintr-o sursă complet diferită: un reportaj din Boston Globe din iunie 1990 despre o nuntă incredibilă.

Mirele și mireasa s-au prezentat la un hotel scump din Boston și au comandat o cină de nuntă. Au studiat cu atenție meniul, au ales porțelanurile și tacâmurile, precum și florile pentru a decora masa. Ambii erau evident nemodești. Drept urmare, nota de plată a ajuns la treisprezece mii de dolari. Ca avans, tinerii căsătoriți au lăsat un cec în valoare de jumătate din această sumă și s-au dus acasă să scrie invitații de nuntă.

Când a venit momentul să trimită invitațiile, mirele a dat înapoi. „Căsătoria e o chestiune prea serioasă", a spus el, „ca să te gândești de două ori înainte să te căsătorești".

Mireasa furioasă s-a întors la hotel pentru a anula comanda. Managerul hotelului a simpatizat cu ea din toată inima: „Mi s-a întâmplat același lucru, draga mea", a spus ea și a povestit cum logodnicul ei o părăsise odată. Cât despre avans, nu a putut face nimic să o ajute: „Ai semnat comanda. Îți putem returna doar o mie trei sute de dolari. Unul din două lucruri: fie pierzi aproape tot avansul, fie organizezi totuși petrecerea. Îmi pare rău."

Părea o idee nebunească, dar cu cât mireasa abandonată se gândea mai mult la asta, cu atât îi plăcea mai mult ideea unei petreceri. Ce-ar fi dacă ar organiza nu o nuntă, ci o cu totul altă sărbătoare? Acum zece ani, locuia într-un adăpost pentru persoanele fără adăpost. Apoi a reușit să se pună din nou pe picioare, a economisit o sumă considerabilă de bani. Și a decis să-și cheltuiască economiile pe o petrecere pentru persoanele fără adăpost și sărace din Boston.

Și astfel, în iunie 1990, a avut loc o petrecere cum nu s-a mai întâmplat alta la un hotel scump din Boston. Felul principal a fost pui dezosat (în onoarea mirelui cu inimă de găină). Invitații au fost trimise la adăposturi și cămine de bătrâni pentru persoane fără adăpost. În acea noapte caldă de vară, oamenii care se întrețineau cu resturi de pizza mâncau pui cordon bleu. Chelneri în smoking serveau preparate gourmet bătrânilor în cârje și bastoane de aluminiu. Persoanele fără adăpost, vagabonzii și dependenții de droguri și-au uitat viața

grea de pe străzi pentru o noapte și au băut șampanie, au mâncat tort de nuntă cu ciocolată și au dansat pe muzică live până în zori.

Fata a crescut într-o casă cu o livadă de cireși, într-o suburbie liniștită a orașului Traverse City, Michigan. Părinții ei, de modă veche, au reacționat negativ la muzica tare de care era dependentă, la inelul ei în nas și la fustele ei scurte. După ce își ispășea o perioadă de arest la domiciliu, nu pentru prima dată, fata fierbea de furie. „Te urăsc!", a țipat ea la tatăl ei când acesta a bătut la ușa ei după încă o ceartă. În aceeași noapte, a pus la cale o evadare plănuită de mult timp.

Odată în viața ei, a luat un autobuz până la Detroit cu tinerii bisericii pentru a urmări un meci al echipei Tigers. Întrucât ziarele din orașul ei relatau constant despre bandele, drogurile și violența care erau larg răspândite în Detroit, și-a dat seama că părinții ei nu o vor căuta acolo. Ar crede că se îndreaptă spre California sau Florida, nu spre Detroit.

În a doua zi, a întâlnit în oraș un bărbat care avea o mașină mare - fata nu mai văzuse niciodată o mașină atât de mare. Bărbatul a dus-o cu mașina, i-a plătit prânzul și i-a găsit un loc de cazare. I-a dat niște pastile, ceea ce a făcut-o pe fată să se simtă mai bine ca niciodată. Se pare că avea dreptate: părinții ei o privau de toate bucuriile vieții.

Distracția a durat o lună, două luni, un an. Proprietarul mașinii mari — fata îi spunea „Șeful" — a învățat-o câteva trucuri pe care bărbații le plăceau. Fata era minoră, așa că plăteau dublu pentru ea. Locuia într-un penthouse, comanda tot ce dorea pentru camera ei. Uneori se gândea la familia ei, dar acum viața lor părea plictisitoare și provincială. Îi era greu să creadă că crescuse într-un oraș mizerabil.

Doar o singură dată, când și-a văzut fotografia pe o cutie de lapte cu legenda „Cine a văzut acest bebeluș?", fata s-a speriat puțin. Dar acum avea părul blond și, datorită machiajului și piercing-urilor, nimeni nu ar fi confundat-o cu un copil. În plus, prietenele ei erau fugare ca ea, iar copiii din Detroit nu se cheamă între ei.

A trecut un an, au apărut primele semne de boală. Șeful nu a cruțat-o pe fată. „Ăsta e ultimul lucru de care avem nevoie!", a mârâit el. În aceeași zi, fata s-a trezit pe stradă fără un ban în buzunar. A reușit să servească câțiva clienți pe zi, dar aceștia o plăteau puțin. Toți banii s-au dus pe medicamente. A venit iarna, fata a dormit pe un grătar metalic la intrarea într-un mare magazin universal. Sau mai degrabă, nu a dormit - o adolescentă, singură noaptea pe străzile din Detroit,

nu îndrăznea să închidă ochii. Pleoapele i se umflaseră, în jurul lor apăreau cearcăne. Tusea devenea din ce în ce mai severă.

Într-o noapte, zăcea întinsă pe stradă, ascultând pașii altora. Deodată, întreaga ei viață părea diferită. Nu se mai considera o femeie matură și experimentată. Era din nou o fată, pierdută într-un oraș ciudat și neprimitor. Fata a tras nasul încet. Buzunarul îi era gol, stomacul și mai mult. Avea nevoie de o injecție. Gălugită într-o minge, cu brațele înfășurate în jurul genunchilor, fata tremura sub stratul gros de ziare cu care încerca să se acopere. Amintirile i-au umplut mintea: luna mai în Traverse City, când mii, milioane de cireși înfloreau deodată, iar un golden retriever alerga neliniștit pe sub ei, urmărind o minge de tenis.

„O, Doamne, de ce i-am părăsit!", a strigat fata cu jale, iar inima i s-a strâns de durere. „Îmi hrănesc câinele mai bine acasă decât mă hrănesc pe mine aici!" A plâns din nou și și-a dat seama brusc că, mai mult decât orice pe lume, visa să se întoarcă acasă.

A format numărul familiar de trei ori, a ascultat înregistrarea de pe robotul telefonic de trei ori. Prima și a doua oară, fata a închis fără să scoată un cuvânt. Totuși, a treia oară s-a hotărât: „Tată, mamă, sunt eu. M-am gândit că poate ar trebui să vin acasă. Iau autobuzul și voi fi în oraș mâine pe la miezul nopții. Dacă nu mă întâlniți, ei bine, mă duc la granița cu Canada."

Autobuzul de la Detroit la Traverse City s-a târât timp de șapte ore, cu toate opririle. În acest timp, fata și-a dat seama cât de stupidă era ideea ei. Dacă părinții ei erau plecați din oraș și nu-i auziseră mesajul? Ar fi trebuit să le mai acorde măcar o zi, sau mai bine, să vorbească cu ei personal. Chiar dacă erau acasă, probabil că o îngropaseră de mult. Și nu le dăduse timp să treacă peste șoc.

Era chinuită de îndoieli și a repetat discursul pe care urma să i-l țină tatălui ei. „Tați, iartă-mă. Știu că am greșit cu ceva. Nu e vina ta, e toată vina mea. Tați, poți să mă ierți?!" A repetat aceste cuvinte iar și iar și a simțit cum i se strânge gâtul. Fata uitase de mult cum să-și ceară scuze.

Seara, autobuzul mergea cu farurile aprinse. Fulgi mici de zăpadă cădeau pe asfaltul uzat de mii de anvelope, iar abur se ridica de pe șosea. Uitase cât de întuneric era aici noaptea! O căprioară a traversat în fugă drumul, iar autobuzul a reușit să încetinească. Din când în când erau panouri publicitare. Și apoi erau stâlpii care marcau distanța până la Traverse City. Dumnezeule!

În cele din urmă, autobuzul a oprit. Frânele au scârțâit, șoferul a anunțat într-un microfon șuierător: „Cincisprezece minute, prieteni! Aveți exact un sfert de oră la

dispoziție!” Un sfert de oră în care viața ei avea să fie decisă. Fata s-a privit în oglindă pentru ultima dată, și-a netezit părul, și-a șters rujul de pe buze. S-a uitat la degetele cu pete galbene de tutun, întrebându-se dacă părinții ei ar observa asta - dacă ar veni vreodată.

A ieșit în clădirea autogării, neștiind ce o aștepta. Își imaginase multe scene, dar nu și aceasta. Aici, în acest mediu de beton și plastic, se adunaseră aproximativ patruzeci de oameni: frați și surori, mătuși, unchi, veri, bunica și chiar străbunica. Toată lumea purta pălării de clovn, ca și cum ar fi fost o sărbătoare, toată lumea fluiera și cânta, iar pe peretele gării era un afiș: „Bine ați venit acasă!”

Tatăl se desparte de mulțimea de oameni care îl salută. Fata îl vede printre lacrimile care îi atârnă pe gene ca niște picături de mercur și începe un discurs memorat:

- Tată, îmi pare rău, știu că eu... Tata întrerupe la mijlocul propoziției:

- Shh, iubito! Hai să nu pierdem timpul. Nu e nevoie să-ți ceri scuze, altfel vom întârzia la petrecere. Ne așteaptă un ospăț acasă.

Ne temem că toate lucrurile bune vin cu un preț, într-o formă sau alta. Dar în pildele lui Isus, harul incredibil vine fără nicio condiție. Nu putem să nu primim harul lui Dumnezeu. Ideea fiecărei pilde este finalul fericit, finalul care este prea frumos ca să fie adevărat - atât de bun încât trebuie să fie adevărat.

Cât de diferite sunt aceste povești de ideile mele din copilărie despre Dumnezeu. Mi se părea că, dacă El iartă, o face ca și cum ar fi cu reticență, după ce l-a chinuit bine pe cel pocăit. Mi-l imaginam pe Dumnezeu ca pe un tunet îndepărtat, căruia îi plac mai mult frica și respectul decât dragostea. Dar Isus povestește cum un tată, nefiind temător de umilință, aleargă în întâmpinarea fiului său obraznic în fața tuturor. În loc de o predică severă - „Sper că vă amintiți această lecție!” - tatăl rostește cuvinte de bucurie: „Căci acest fiu al meu era mort și a înviat din nou; era pierdut și a fost găsit.” Povestea se încheie cu o notă de bucurie: „Și au început să se bucure” (Luca 15:24).

Nu rezerva și severitatea lui Dumnezeu împiedică iertarea („Și pe când era încă departe, tatăl său l-a văzut și i s-a făcut milă de el” - Luca 15:20), ci izolarea noastră. Dumnezeu Își întinde întotdeauna mâinile spre noi - doar că noi cel mai adesea ne întoarcem spatele.

Am meditat mult timp la parabolele harului lui Isus, până când sensul lor mi-a pătruns în suflet. Și totuși, de fiecare dată când mă gândesc la har, îmi dau seama cât de gros văl de lipsă de har ascunde fața lui Dumnezeu de mine. Când

mă gândesc la El, nu-mi imaginez gospodina zgârcită care a sărit de bucurie când a găsit o monedă rostogolită într-o crăpătură - și exact aceasta este imaginea pe care Isus ne-o zugrăvește!

Parabola fiului risipitor este una dintre cele trei parabole cu o singură morală. În fiecare dintre cele trei povești – oaia pierdută, moneda pierdută și fiul risipitor – Isus descrie durerea pierderii și bucuria câștigului, încheind cu o scenă de bucurie universală. Isus ne spune, practic: „Vreți să știți ce simte Dumnezeu? Când una dintre acele creaturi ciudate cu două picioare mă onorează cu atenția sa, este ca și cum aș recâștiga ceva prețios pe care credeam că l-am pierdut de mult.” În fiecare păcătos care se pocăiește, Dumnezeu găsește o comoară.

În mod ciudat, o persoană se bucură mai mult când găsește ceva pierdut decât când găsește o achiziție obișnuită. Dacă pierd un stilou Parker și apoi îl găsesc din nou, mă voi bucura mai mult decât în ziua în care l-am cumpărat.

Într-o zi (asta se întâmpla înainte de era computerelor), am pierdut patru capitole dintr-o carte nouă. Am lăsat singurul exemplar într-un sertar la hotel și, timp de două săptămâni, managerul a încercat să mă convingă că femeia de serviciu pur și simplu îmi aruncase hârtiile. Eram inconsolabil. De unde aveam să găsesc puterea să rescriu capitolele pe care le lustruisem luni întregi? Nu mai găseam acele cuvinte. Și apoi femeia de serviciu, care abia vorbea engleza, a anunțat că nu-mi aruncase manuscrisul. Credeți-mă, când manuscrisul mi-a fost returnat, am fost mai fericit decât fusesem în lunile în care îl scriusem.

Bucuria mea este o imitație slabă a fericirii simțite de părinții care află că fiul lor, răpit acum șase luni, a fost găsit în viață. Sau fericirea unei văduve căreia i se spune că soțul ei nu se afla la bordul elicopterului prăbușit. Dar chiar și aceste imagini sunt doar o imitație slabă a bucuriei simțite de Creatorul Universului atunci când un alt membru al familiei Sale se întoarce acasă. „De aceea vă spun că este bucurie înaintea îngerilor lui Dumnezeu pentru un singur păcătos care se pocăiește” (Luca 15:10).

Harul este întotdeauna profund personal. După cum a scris Henri Nouwen, „Dumnezeu Se bucură. Nu pentru că toate problemele lumii au fost în sfârșit rezolvate, nu pentru că durerea și suferința s-au sfârșit, nu pentru că milioane de oameni s-au convertit și Îl laudă – nu. Dumnezeu Se bucură pentru că unul dintre fiii Săi era pierdut și a fost găsit.”

Dacă ne concentrăm asupra comportamentului personajelor individuale din noile noastre parabole - vagabondul, omul de afaceri care a pierdut un milion, oamenii fără adăpost invitați la un banchet din Boston sau tânăra prostituată - auzim un mesaj surprinzător: ei nu sunt modele de urmat. Se pare că parabolele lui Isus

nu ne învață cum să trăim. Nu sunt despre noi, ci despre Dumnezeu: Cine este El și pe cine iubește.

„Cina cea de Taină” a lui Paolo Veronese se află expusă la Academia de Arte Frumoase din Veneția. Inchiziția i-a dat multă bătaie de cap pentru această pictură. Isus ospătează cu discipolii săi, iar soldații romani din apropiere joacă zaruri, un bărbat cu nasul însângerat stă într-o parte, corcituri aleargă de colo colo, beți stau întinși. Pitici, negri și, complet deplasați, germani se află și ei prin preajmă. Când inchizitorii au cerut să știe de ce artistul înfățișase personaje atât de ciudate în pictura sa, Veronese a făcut referire la Evanghelie: se presupune că Isus se întâlnea cu astfel de nemernici. Inchizitorii l-au obligat să schimbe numele picturii în „Ospățul din casa lui Levi”.

Astfel, anchetatorii au devenit destul de asemănători cu contemporanii lui Isus, fariseii. Și ei erau tulburați de vameși, străini, oameni de viță umilă și prostituate care se înghesuiau în jurul lui Isus. Nu puteau crede că Dumnezeu iubea „rezilele societății”. Când Isus a captivat mulțimea cu parabole ale harului, fariseii, care își croiseră drum printre oameni, au bombănit în șoaptă. În parabola fiului risipitor, Isus introduce un alt personaj - fratele mai mare, care este indignat că tatăl său îl recompensează pe cel mai mic pentru comportamentul său iresponsabil. Cum se poate aștepta ca un băiat să învețe un anumit „sistem de valori” organizând un ospăț pentru el? Ce virtuți își învață un tată fiul? [2]

Evanghelia nu corespunde întotdeauna ideilor noastre despre ordinea corectă a lumii. De exemplu, mă așteptam ca onoarea să fie acordată fiului virtuos, nu fiului risipitor. Eram sigur că trebuia să mă perfecționez înainte de a îndrăzni măcar să bat la ușă și să cer o audiență la Dumnezeul Sfânt. Dar Isus spune: Dumnezeu nu-l favorizează pe fariseul mulțumit de sine și Își îndreaptă privirea către păcătosul obișnuit care strigă: „Ai milă de mine, Dumnezeule!” Pe fiecare pagină a Bibliei citim că Domnul îi preferă pe oamenii plini de defecte decât pe cei care se laudă cu neprihănirea lor. Voi cita din nou cuvintele lui Isus: „Așa că va fi bucurie în cer pentru un singur păcătos care se pocăiește, decât pentru nouăzeci și nouă de drepți care n-au nevoie de pocăință” (Luca 15:7).

Să ne gândim la una dintre ultimele fapte ale lui Isus pe pământ. El îl iartă pe tâlharul care atârna lângă el pe cruce, știind foarte bine că singurul motiv pentru care se îndreptase către el era frica de moarte. Acest criminal nu studiase Biblia, nu frecventase sinagoga și nu le despăgubise tâlharilor pagubele pe care le provocaseră. Spusese pur și simplu: „Adu-ți aminte de mine, Doamne” și i se promisese: „Astăzi vei fi cu mine în Rai”. O altă reamintire șocantă și neașteptată: Harul nu este o recompensă pentru ceea ce am făcut pentru Dumnezeu. Este ceva ce Dumnezeu „pur și simplu” face pentru noi.

Încearcă să-i întrebi pe oameni: „Ce trebuie să faci ca să ajungi în rai?” Cel mai frecvent răspuns pe care îl vei auzi este: „Fii bun”. Parabolele lui Isus infirmă această credință. Tot ce trebuie să facem este să strigăm după ajutor. Dumnezeu va primi cu brațele deschise pe oricine vrea să se întoarcă la El. De fapt, El va ieși în întâmpinarea noastră. Majoritatea consilierilor profesioniști - medici, avocați, consilieri maritali - au o părere înaltă despre ei înșiși și așteaptă ca și clientul să vină la ei. Dumnezeu nu este așa. După cum scrie Soren Kierkegaard:

El nu stă locului, așteptându-l pe păcătos cu brațele deschise, spunându-i: „Vino aici”. Nu, El așteaptă cu încordare și pasiune, precum tatăl care îl așteaptă pe fiul risipitor. Nu stă locului, El iese în căutare, precum păstorul al cărui miel s-a pierdut. El caută neobosit, precum femeia care a căutat moneda pierdută. El iese și merge mai departe decât păstorul sau femeia. El a parcurs o distanță incredibilă de la Dumnezeu la om - atât de departe a mers El în căutarea păcătosului.

El nu stă locului, așteptându-l pe păcătos cu brațele deschise, spunându-i: „Vino aici”. Nu, El așteaptă cu încordare și pasiune, precum tatăl care îl așteaptă pe fiul risipitor. Nu stă locului, El iese în căutare, precum păstorul al cărui miel s-a pierdut. El caută neobosit, precum femeia care a căutat moneda pierdută. El iese și merge mai departe decât păstorul sau femeia. El a parcurs o distanță incredibilă de la Dumnezeu la om - atât de departe a mers El în căutarea păcătosului.

Kierkegaard a evidențiat aproape însăși esența parabolelor lui Isus. Acesta nu este doar un basm amuzant, nu este o „momeală” pentru ascultători, nu este o redare artistică a adevărului teologic. Parabolele sunt metafore pentru viața pământească a lui Isus. El este un păstor care a părăsit un adăpost sigur și a ieșit în întunericul periculos al nopții. A adunat la masa sa vameși, criminali și desfrânate. A venit la bolnavi, nu la cei sănătoși, la păcătoși, nu la cei drepți. I-a tratat pe cei care L-au trădat - ucenicii care L-au abandonat în ceasul celei mai mari nevoi - ca un Tată iubitor, tânjind după iubire reciprocă.

După ce a scris o mie de pagini din „Dogmatica Bisericii”, teologul Karl Barth a ajuns la cea mai simplă definiție a lui Dumnezeu: „Cel care iubește”.

Recent am vorbit cu un prieten preot care se lupta cu fiica lui adolescentă. Știa că fata de cincisprezece ani lua deja anticoncepționale. Nu venea întotdeauna

acasă să doarmă. Părinții au încercat diverse forme de influență în zadar. Fiica a continuat să mintă și a dat vina pe părinții ei pentru tot: „Mă înnebunești cu cicălelile tale!”

Preotul mi-a împărtășit experiențele sale: „Îmi amintesc că stăteam în sufragerie în fața ferestrei mari, privind în întuneric, așteptând să se întoarcă. Eram plin de furie. Voiam să fiu ca tatăl din parabola fiului risipitor, dar eram gata să-mi urăsc fiica pentru că ne provoca atâta durere. Pe de altă parte, am înțeles că cel mai mare rău îl provoca ea însăși. Atunci am auzit versetele profeților din Vechiul Testament despre mânia lui Dumnezeu - Israel Îi provoca durere, iar Domnul a strigat în agonie.

Când fiica mea s-a întors acasă în noaptea aceea - sau mai degrabă, spre dimineață - nu mi-am dorit nimic mai mult decât să o țin aproape de piept, să-mi revărs dragostea asupra ei, să-i explic că îi vreau ce e mai bine. M-am simțit ca un tată neputincios și bolnav de dragoste.

Și acum, când mă gândesc la Dumnezeu, văd un tată îndrăgostit, nu monarhul sever pe care mi-l imaginam în copilărie. Mă gândesc la prietenul meu, stând la fereastră, privind în întuneric. Mă gândesc la povestea lui Isus despre tatăl rănit, suferind, dar care încă așteaptă, tânjind să-l îmbrățișeze pe fiul risipitor, să ierte și să o ia de la capăt. Mă gândesc la bucuria tatălui: „Fiul meu era mort și a înviat din nou; era pierdut și a fost găsit.”

Există un vers minunat în Requiemul lui Mozart care a devenit parte a rugăciunii mele personale. Și îl repet cu o credință tot mai mare: „Adu-ți aminte, Isuse milostive, că ți-ai asumat munca pentru mine.” Știu că El își amintește.

5. Ilogicitatea harului

Dacă n-ar fi acest punct, acest punct nemișcat

Dacă n-ar exista dans, atunci dansul ar fi totul.

T. S. Eliot

Dacă n-ar fi acest punct, acest punct nemișcat

Dacă n-ar exista dans, atunci dansul ar fi totul.

Când Christianity Today a publicat articolul meu, „Matematica greșită a Evangheliei”, am avut ocazia să văd că satira nu este pe gustul tuturor. Părea că scrisorile cititorilor ar fi luat foc spontan în cutia mea poștală. „Philip Yancey, nu umbli în Dumnezeu!”, a scris un cititor furios. „Articolul tău este o blasfemie!” Un alt cititor a condamnat vehement „filosofia mea intelectuală anticreștină”. Un al treilea a etichetat articolul drept „satanic”. „Nu aveți destui editori la această revistă pentru a elimina acest tip de prostii semi-educative?”, a întrebat el.

Întrucât nu sunt obișnuit să fiu considerat blasfemiator, anticreștin și satanist, m-am așezat și m-am gândit cu atenție, cu umilința cuvenită, la articolul meu. Ce era în neregulă? Am analizat patru parabole, câte una din fiecare Evanghelie, și - după cum mi s-a părut, destul de ingenios - am subliniat ilogicitatea lor.

Luca povestește despre un păstor care și-a abandonat turma de nouăzeci și nouă de oi și a ieșit în miez de noapte să o caute pe cea pierdută. Desigur, acesta este un act mărinimos. Dar gândiți-vă la logică. Potrivit lui Isus, păstorul și-a lăsat turma „în pustie”, adică la mila lupilor, a tâlharilor și a instinctului primar care putea împinge întreaga turmă să fugă. Ce ar spune dacă, la întoarcerea cu oaia bolnavă pe umeri, ar descoperi că încă douăzeci și trei au scăpat?!

În Evanghelia după Ioan, Maria ia o liră de mir scump, cât salariul unui an de zile, și îl toarnă pe picioarele lui Isus. Ce extravaganță! Iuda a subliniat repede absurditatea acțiunii ei: lichidul parfumat care curgea ca un râu pe podeaua murdară ar fi putut fi vândut, iar câștigurile date săracilor.

Al treilea episod de acest fel l-am găsit în Marcu. Văzând o văduvă cum pune două monede de aramă în vasul templului, Isus le reproșează donatorilor bogați și generoși: „Adevărat vă spun că această văduvă săracă a dat mai mult decât toți ceilalți.” Sper că nu a vorbit prea tare și nu i-a speriat pe donatorii majori.

Rareori am auzit predici despre a patra poveste, parabola din Matei, și pe bună dreptate. Isus povestește despre un proprietar de pământ care a angajat lucrători pentru a strânge recolta. Unii începeau lucrul în zori, alții în pauza de dimineață, alții după prânz, alții după gustarea de după-amiază, iar ultimii cu doar o oră înainte de sfârșitul zilei de lucru. Și nimeni nu s-a plâns până când muncitorii șocanti, care trudiseră timp de douăsprezece ore sub soarele arzător, nu au descoperit că cei nou-veniți, care lucraseră doar o oră și nici măcar nu transpiraseră, urmau să fie plătiți exact la fel. Decizia proprietarului a mers împotriva tuturor noțiunilor de motivație și salariu echitabil. Pe scurt, a fost o greșeală economică.

Însă acest articol nu m-a învățat doar o lecție utilă despre ce este și ce nu este o satiră acceptabilă; m-a învățat ceva despre har. Poate că nu ar fi trebuit să

numesc matematica evanghelică „greșită”, dar harul are într-adevăr o senzație de ilogicitate și chiar de nedreptate. De ce ar valora bănuții unei văduve sărace mai mult decât milioanele unui donator bogat? De ce i-ar plăti un șef leneșilor care vin târziu la fel ca pe ajutoarele sale de încredere și credincioase?

La scurt timp după publicarea infamului articol, am asistat la o piesă de teatru numită Amadeo (nume latin care înseamnă „iubit de Dumnezeu”). Eroul piesei, un compozitor din secolul al XVIII-lea, încearcă să înțeleagă planul lui Dumnezeu. Piosul Antonio Salieri își dorește sincer să creeze muzică nemuritoare care să-L glorifice pe Dumnezeu, dar îi lipsește talentul. Nu poate accepta faptul că Dumnezeu i-a trimis cel mai mare geniu muzical nu lui, ci unui băiat preaîncărcat, Wolfgang Amadeus Mozart.

În timpul reprezentației, mi-am dat seama brusc: iată cealaltă față a problemei care mă frământă de mult timp. Piesa punea aceeași întrebare ca și Cartea lui Iov, dar o aborda dintr-un unghi diferit. Autorul lui Iov era nedumerit de ce Dumnezeu „pedepsește” pe cei drepți. Autorul lui Amadeo se întreabă de ce Dumnezeu „răsplătește” un tânăr nedemn. Problema imprevizibilității harului, ridicată în piesă, corespunde în amploarea sa problemei suferinței lui Iov.

De ce l-a ales Dumnezeu pe necinstit Iacov în locul ascultătorului și cinstitului Esau? De ce i s-a acordat putere supranaturală unui adolescent fără minte precum Mozart, Samson? De ce a urcat păstorul needucat David pe tronul lui Israel? Și de ce a fost acordat darul suprem al înțelepciunii lui Solomon, rodul adulterului lui David? Un har scandalos, imprevizibil, a izbucnit în fiecare poveste din Vechiul Testament, până când, în cele din urmă, în parabolele lui Isus, harul a țâșnit ca o fântână, transformând pentru totdeauna peisajul.

Și poate cea mai scandaloasă dintre toate pildele este povestea lucrătorilor și a plății lor nedrepte. Pe vremea lui Isus, exista o versiune evreiască a pildei. În ea, lucrătorii care ajungeau târziu să muncească atât de mult încât angajatorul lor îi răsplătea cu plata unei zile. Dar Isus o prezintă diferit: lucrătorii stau degeaba în piață, iar în timpul sezonului recoltei doar muncitorii agricoli notori, leneși și nesiguri, rămâneau fără muncă. Mai mult, chiar dacă primeau de lucru, nu se dau peste cap, motiv pentru care camarazii lor sunt șocați de generozitatea neașteptată a angajatorului. Ce persoană în minți ar plăti la fel de mult pentru o oră de muncă cât pentru douăsprezece?!

În parabolele lui Isus, economia lipsește în mod deliberat. Harul nu poate fi calculat precum plata unei zile. Harul nu depinde de cine face lucrarea primul sau ultimul. Este incalculabil. Primim de la Dumnezeu un dar, nu o recompensă meritată. Iată ce ne spune Isus prin gura proprietarului viei:

„Prietene, nu-ți fac nicio nedreptate. Nu te-ai înțeles cu mine pentru un leu? Ia ce este al tău și du-te; dar eu vreau să dau și acestui din urmă așa cum ți-am dat. N-am putere să fac ce vreau cu al meu? Sau ochiul tău este rău pentru că sunt bun?"

(Matei 20:13–15)

„Prietene, nu-ți fac nicio nedreptate. Nu te-ai înțeles cu mine pentru un leu? Ia ce este al tău și du-te; dar eu vreau să dau și acestui din urmă așa cum ți-am dat. N-am putere să fac ce vreau cu al meu? Sau ochiul tău este rău pentru că sunt bun?"

Sau ești tu, Salieri, gelos că sunt generos cu Mozart? Și tu, Saule, ești supărat pentru că sunt bun cu David? Și voi, fariseilor, sunteți indignați pentru că am deschis „pe neașteptate" porțile păgânilor? Am preferat rugăciunea vameșului rugăciunii fariseului. În ultimul moment am acceptat mărturisirea tâlharului și l-am condus în paradis. Ți se stârnește asta gelozie? Ești ofensat pentru că am lăsat turma ascultătoare nesupravegheată și m-am dus să caut oaia pierdută? Am junghiat vițelul îngrășat și am sărbătorit întoarcerea fiului risipitor?

Patronul din această parabolă nu i-a jignit pe muncitorii care au lucrat toată ziua. I-a plătit corect. Fiecare a primit ceea ce i s-a promis, și totuși matematica harului părea scandaloasă. Era greu de înțeles cum putea șeful să gestioneze banii – banii lui – într-un mod atât de ciudat. De ce plătea oamenilor leneși cu un ordin de mărime mai mult decât meritau?!

Este remarcabil faptul că mulți creștini, atunci când citesc această parabolă, se identifică cu muncitorii care au trudit toată ziua și nu cu cei care s-au prezentat la numărătoarea finală. Ne imaginăm ca fiind muncitori responsabili și, prin urmare, fapta stranie a stăpânului ne nedumerește, așa cum îi nedumerește pe eroii parabolei. Dar, procedând astfel, ratăm ideea principală: Dumnezeu dă daruri, nu distribuie salarii. Niciunul dintre noi nu primește ceea ce merită, căci suntem cu toții departe de ideal. Dacă toată lumea ar fi plătită corect, iadul ar fi dat peste cap de mult. După cum spunea Robert Farrar Capon, „Dacă o contabilitate onestă ar putea salva lumea, Moise s-ar fi descurcat fără Isus". Harul nu se limitează la debite și credite. Când bilanțurile sunt numărate în lumea noastră lipsită de har, se dovedește că unii merită mai mult decât alții. Dar în domeniul harului, conceptul de „merit" este lipsit de sens. Frederick Buchner spune:

Oamenii sunt gata să accepte multe lucruri, dar nu lumina strălucitoare care străbate întunericul orbirii lor. Sunt gata să-și rupă spatele, cultivând iar și iar aceeași parcelă de pământ, deși ar fi suficient să sape puțin - și ar găsi o comoară de o insulă tropicală. Sunt gata ca Dumnezeu să negocieze aspru cu ei, dar nu sunt gata să-L întâlnească pe Cel care plătește pentru o oră de muncă ca pentru o zi întreagă. Încearcă să discearnă Împărăția Cerurilor de mărimea unui bob de muștar, dar nu observă tufa imensă, pe ramurile căreia păsările fluieră melodiile lui Mozart. O cină la biserică este de înțeles și acceptabilă, dar ospățul de nuntă al Mielului...

Oamenii sunt gata să accepte multe lucruri, dar nu lumina strălucitoare care străbate întunericul orbirii lor. Sunt gata să-și rupă spatele, cultivând iar și iar aceeași parcelă de pământ, deși ar fi suficient să sape puțin - și ar găsi o comoară de o insulă tropicală. Sunt gata ca Dumnezeu să negocieze aspru cu ei, dar nu sunt gata să-L întâlnească pe Cel care plătește pentru o oră de muncă ca pentru o zi întreagă. Încearcă să discearnă Împărăția Cerurilor de mărimea unui bob de muștar, dar nu observă tufa imensă, pe ramurile căreia păsările fluieră melodiile lui Mozart. O cină la biserică este de înțeles și acceptabilă, dar ospățul de nuntă al Mielului...

Dintre toți discipolii lui Isus, Iuda și Petru mi s-au părut cei mai buni la calcule. Iuda trebuie să se fi priceput bine la calcule, altfel nu ar fi fost ales trezorier. Petru este un iubitor de detalii, încercând mereu să înțeleagă exact sensul cuvintelor lui Isus. Iar Evangheliile relatează că Petru a prins 153 de pești mari în timpul miraculosului său pescuit. Oare un om fără înclinații matematice ar fi sortat acea grămadă alunecoasă și ar fi numărat invers până la ultimul pește?

Și este firesc: apostolul-matematician încearcă să deducă o formulă precisă pentru har. „De câte ori să-l iert pe fratele meu dacă păcătuiește împotriva mea?”, întreabă el. „De șapte ori?”, Petru a încercat să dea dovadă de mărinimie: pe vremea sa, rabinii credeau că de trei ori era mai mult decât suficient.

„Nu de șapte ori, ci de șaptezeci și șapte de ori”, răspunde imediat Isus. În unele manuscrise citim „de șaptezeci de ori câte șapte”, dar nu contează cu adevărat ce număr a spus Isus. 77 sau 490, este imediat clar că un abac nu va ajuta.

Ca răspuns la întrebarea lui Petru, Isus povestește o altă întâmplare bizară despre un slujitor al regelui care datora câteva milioane. Această sumă incredibilă nu face decât să scoată în evidență esența poveștii: chiar dacă toate bunurile debitorului ar fi confiscate și familia sa ar fi vândută ca sclavi, datoria

abia dacă ar scădea. Cum poate fi iertat acest lucru? Cu toate acestea, regele, având milă de bietul om, pur și simplu șterge datoria și îl lasă pe slujitorul vinovat să plece în pace.

Și apoi - o răsturnare de situație bruscă! Un servitor care tocmai a primit absolvirea întâlnește un coleg de serviciu care îi datorează o sumă de bani mizerabilă lângă palat și îl apucă de gât, cerându-i plata imediată. „Dă-mi ce datorezi!”, strigă el și ordonă ca debitorul să fie dus la închisoare. Omul iertat se dovedește a fi nerecunoscător.

Cifrele evident exagerate devin clare atunci când Isus explică faptul că acest rege este Dumnezeu. Acesta este motivul pentru care ar trebui să ne ghidăm în relațiile noastre cu ceilalți: conștientizarea umilă a faptului că Dumnezeu ne-a iertat deja o datorie atât de mare încât orice ofensă făcută nouă este ca un mușuroi lângă un munte. Cum am putea să nu ne iertăm unii pe alții după ce Dumnezeu ne-a iertat pe toți?

În cuvintele lui C. S. Lewis, „A fi creștin înseamnă a ierta ceea ce este de neiertat, căci Dumnezeu a iertat ceea ce este de neiertat în mine”. Lewis a putut măsura profunzimea iertării lui Dumnezeu într-un moment de revelație pătrunzătoare când, la sărbătoarea Sfântului Marcu, recita versul din Crezul Apostolilor: „Cred în iertarea păcatelor”. Și-a dat seama că păcatele erau într-adevăr dispărute, iertate! „Adevărul a strălucit atât de clar în mintea mea, încât mi-am dat seama că niciodată înainte (și aceasta după multe spovedanii și absolviri) nu-l crezusem din toată inima”.

Cu cât analizez mai atent pildele lui Isus, cu atât sunt mai înclinat să numesc matematica lor „greșită”. Mi se pare că Isus spune pilde despre har pentru a ne conduce dincolo de lumea lipsită de har, de tipul „tu-eu-eu-tu” și în Împărăția lui Dumnezeu, împărăția harului nelimitat. După cum spunea Miroslav Volf, „economia harului nemeritat este superioară economiei meritului moral”.

Mai întâi la grădiniță, apoi la școală, suntem învățați cum să reușim într-o lume lipsită de grație. Cine se scoală de dimineață, primește viermele. Fără durere, nu există câștig. Nu există așa ceva ca prânzul gratuit. Exercită-ți drepturile. Plătește și fii plătit. Am învățat aceste reguli și trăiesc după ele. Muncesc pentru bani, celebrez victoria, îmi apăr drepturile și vreau ca fiecare să primească ceea ce merită - nici mai mult, nici mai puțin.

Dar când ascult șoaptele liniștite ale Evangheliilor, îmi amintesc că nu am primit ceea ce meritam. Am meritat pedeapsa, dar am fost iertat. Am meritat mânia, dar am fost iubit. Ar fi trebuit să fiu aruncat în închisoarea datornicilor, dar datoriile

mele au fost șters. Ar fi meritat condamnarea, ar fi trebuit să mă pocăiesc, să mă prostrenesc în țărână, dar mi-au pregătit un ospăț - ospățul Babettei.

Într-un fel, harul este cheia misterului lui Dumnezeu. De îndată ce citim primele pagini ale Bibliei, descoperim un paradox tensionat în relația lui Dumnezeu cu omenirea. Pe de o parte, Dumnezeu ne iubește, pe de altă parte, El consideră comportamentul nostru dezgustător. Dumnezeu vrea să vadă în oameni o reflectare a propriei Sale imagini, dar în cel mai bun caz vede fragmente sfărâmate ale acelei reflexii. Și totuși, Dumnezeu nu poate – sau nu vrea – să se spele pe mâini de asta.

Când discută despre cât de incomprehensibil este Dumnezeu și cât de departe este de noi, ei citează un pasaj din Isaia 55:8-9:

Gândurile mele nu sunt gândurile tale,

nici căile tale nu sunt căile mele,

spune Domnul.

Dar, cum cerul este mai înalt decât pământul,

de aceea căile Mele sunt mai înalte decât căile voastre,

și gândurile Mele sunt mai înalte decât gândurile voastre.

Gândurile mele nu sunt gândurile tale,

nici căile tale nu sunt căile mele,

spune Domnul.

Dar, cum cerul este mai înalt decât pământul,

de aceea căile Mele sunt mai înalte decât căile voastre,

și gândurile Mele sunt mai înalte decât gândurile voastre.

Totuși, dacă citim aceste versete în context, vedem că Dumnezeu vorbește despre dorința Sa de a ierta. Însuși Domnul care a creat cerul și pământul are

puterea de a reduce la limită prăpastia care Îl separă de creația Sa. El dorește împăcarea, El caută să ierte, indiferent cât de mult se opun copiii Săi risipitor iertării. „El nu-Și ține mânia pe vecie, pentru că Își place îndurarea”, spune profetul Mica (7:18).

Uneori, în aceeași scenă, Dumnezeu pare copleșit de emoții conflictuale. Astfel, în cartea lui Osea, Dumnezeu pare sfâșiat între amintiri tandre din copilăria poporului Său și o proclamație teribilă a judecății. „Și sabia va cădea peste cetățile lor” (11:6-9), El începe un discurs sever, iar în mijlocul propoziției Se întrerupe cu un strigăt de dragoste:

Ce să fac cu tine, Efraime?

Cum te pot trăda, Israele?...

Inima mea s-a întors în mine,

Toată mila mea e aprinsă!

Ce să fac cu tine, Efraime?

Cum te pot trăda, Israele?...

Inima mea s-a întors în mine,

Toată mila mea e aprinsă!

„Nu voi face după apriga mânie a Mea...”, conchide Domnul. „Căci Eu sunt Dumnezeu și nu om; Cel Sfânt este în mijlocul tău.” Încă o dată, Dumnezeu Și-a exercitat dreptul de a anula pedeapsa și răsplata. Israel merita distrugerea, dar nu va fi răsplătit după cum merită. Eu sunt Dumnezeu și nu om... Nu am oare dreptul să dispun de ai Mei? Dumnezeu va face orice pentru a-Și recupera copiii.

Într-o parabolă uimitoare din viața reală, care simbolizează dragostea lui Dumnezeu pentru Israel, profetul Osea, la porunca lui Dumnezeu, se căsătorește cu o femeie pe nume Gomer. Ea îi naște trei copii, apoi îl părăsește pentru un alt bărbat și, pentru o vreme, câștigă bani prin adulter. Apoi, Dumnezeu îi poruncește lui Osea să facă ceva nemaiauzit: „Întoarce-te și iubește-o pe femeia iubită de bărbatul ei, care comite adulter, așa cum iubește Domnul pe copiii lui Israel, dar ei se întorc la alți dumnezei” (Osea 3:1).

Harul „scandalos” din cartea lui Osea se transformă într-un adevărat scandal, în subiectul bârfelor orașului. Ce simte un bărbat când soția sa îl trădează, așa cum a făcut Gomer cu Osea? Este gata să o omoare și tânjește să o ierte. Caută divorțul și dorește împăcarea. Ea l-a dezonorat, l-a distrus, dar, în ciuda a tot, puterea irezistibilă a iubirii triumfă. Osea, încornorat, batjocura tuturor vecinilor, își cheamă acasă soția infidelă.

Gomera nu a fost tratată conform legii sau chiar dreptății, ci prin har. De fiecare dată când recitesc povestea lui Osea și Gomera, ascultând discursurile lui Dumnezeu care încep cu avertismente pline de mânie, dar se dizolvă în lacrimi, nu mă satur niciodată să mă minunez de Dumnezeu, care îndură atâtea umilințe și pare să cerșească altele noi. „Cum voi face cu tine, Efraime? Cum te voi izbăvi, Israele?” Înlocuiți numele voastre cu Efraim și Israel. Centrul Evangheliei este Dumnezeu, care a cedat conștient și de bunăvoie puterii nemărginite și irezistibile a iubirii.

Secole mai târziu, apostolul avea să găsească termeni mai precișI pentru a analiza această reacție a lui Dumnezeu: pe măsură ce păcatul crește, harul crește (cf. Romani 5:20). Pavel știa mai bine decât majoritatea cât de nemeritat este harul, dat nouă exclusiv prin inițiativa lui Dumnezeu și nu prin fapte. Din momentul în care apostolul zăcea în praful drumului Damascului, aruncat din șa de lovitura harului, nu și-a revenit niciodată. La începutul fiecăreia dintre scrisorile sale, nu mai târziu de a doua propoziție, întâlnim acest cuvânt. „Harul este cel mai bun lucru pe care și-l poate dori adresanților săi”, spune Frederick Buechner, „pentru că harul este cel mai bun lucru pe care el însuși l-a primit vreodată”.

Pavel vorbește despre har tot timpul pentru că știe ce se întâmplă atunci când o persoană încearcă să câștige dragostea lui Dumnezeu prin merite. În vremurile întunecate ale vieții, când simțim că L-am dezamăgit serios pe Dumnezeu sau pur și simplu, fără un motiv întemeiat, nu mai simțim dragostea Lui, ne pierdem terenul sigur. Credem că Dumnezeu va înceta să ne iubească atunci când va afla adevărul. Pavel, „cel mai mare dintre păcătoși”, așa cum se autointitula cândva, a învățat din experiență că dragostea lui Dumnezeu pentru oameni se bazează pe natura lui Dumnezeu Însuși, nu pe natura oamenilor.

Realizând cât de surprinzătoare și chiar scandaloasă este ilogicitatea harului, Pavel a încercat să explice cum a făcut Dumnezeu pace cu oamenii. Harul ne derutează pentru că merge împotriva „instinctului nostru natural” conform căruia nedreptatea cere un preț. Nu poți pur și simplu să lași liber un criminal. Nu poți ierta un violator de copii. Anticipând astfel de obiecții, Pavel subliniază că prețul a fost deja plătit – plătit de Dumnezeu. Dumnezeu Și-a jertfit Fiul în loc să jertfească oameni.

Harul, la fel ca ospățul lui Babette, este dăruit gratuit destinatarului, deși îl costă scump pe dătător. Dumnezeu nu este un bunic bun care încearcă să-și mulțumească nepoții. Prețul harului este incredibil - a fost plătit la Calvar. „Există o singură lege adevărată, legea universului", spune Dorothy Sayers. „Se împlinește fie prin judecată, fie prin har. Dar într-un fel sau altul trebuie împlinită." Dându-și trupul pentru a fi executat, Isus a împlinit legea, iar calea a fost deschisă pentru ca Dumnezeu să-i ierte pe oameni.

În filmul Ultimul împărat, un copil este așezat pe tronul Chinei, trăind în lux, înconjurat de mii de slujitori eunuci. „Ce se întâmplă dacă păcătuiești?", întreabă fratele său. „Dacă eu păcătuiesc, altcineva va fi pedepsit", răspunde băiatul împărat. El sparge o vază și, imediat, unul dintre slujitori este biciuit. Teologia creștină întoarce obiceiul antic cu susul în jos: când un slujitor păcătuiește, Regele este pedepsit. Harul este dat gratuit, căci prețul a fost plătit de Dătătorul.

Când celebrul teolog Karl Barth a vizitat Universitatea din Chicago, studenți și profesori s-au adunat în jurul lui. La o conferință de presă, unul dintre ei a întrebat: „Dr. Barth, care este cel mai important adevăr pe care l-ați învățat din studiile dumneavoastră?" Karl Barth a răspuns fără ezitare: „Isus mă iubește. Știu asta pentru că Biblia spune asta." Cu siguranță împărtășesc poziția lui Karl Barth. Așadar, de ce încerc aproape întotdeauna să câștig dragostea? De ce îmi este atât de greu să o accept?

Când Bob Smith și Bill Wilson, fondatorii organizației Alcoolicilor Anonimi, își dezvoltau sistemul în doisprezece pași, au încercat să vorbească cu Bill D., un avocat renumit care distrusese opt programe de tratament pentru alcoolism în șase luni. Legat de un pat de spital după ce a atacat asistente medicale, Bill D. a fost forțat să-și asculte vizitatorii. Aceștia și-au povestit propriile povești despre dependența de alcool și au împărtășit speranța pe care o găsiseră recent în credința lor într-o Putere Superioară.

Când au menționat o Putere Superioară, Bill a clătinat din cap cu încăpățânare. „Nu", a spus el. „E prea târziu pentru mine. Încă cred în Dumnezeu, dar știu foarte bine că El nu mai crede în mine."

Bill D. a exprimat sentimentele care uneori ne copleșesc pe fiecare dintre noi. Încovoiați sub povara înfrângerilor constante, a speranțelor pierdute, a conștiinței propriei insuficiențe, ne crește o carapace groasă care pare să ne izoleze de harul harului. Asemenea copiilor luați de la părinți răi și dați spre adopție, dar care se întorc cu încăpățânare la chinuitorii lor, ne îndepărtăm iar și iar, cu prostie, de harul harului.

Cum reacționez la respingerea materialului meu sau la scrisorile critice din partea cititorilor? Cum îmi înalță spiritul când cartea mea se vinde cu succes! În ce prăpastie cade același spirit când onorariul meu se dovedește a fi mai mic decât mă așteptam! Ideile mele despre mine sunt aproape în întregime determinate de alți oameni. M-au plăcut? Cum m-au tratat? Aștept dragoste de la prieteni și rude, de la familie și vecini. Sunt însetat de un răspuns și de o confirmare.

Uneori, oh, cât de rar, zăresc o licărire de adevăr, o licărire de har. Se întâmplă atunci când, citind pildele, îmi dau seama că sunt despre mine. Sunt oaia pe care păstorul a lăsat-o să o caute. Sunt fiul risipitor, pe care tatăl l-a așteptat cu nerăbdare. Sunt slujitorul căruia i-a fost iertată datoria. Sunt fiul iubit al lui Dumnezeu.

Un prieten mi-a trimis recent o carte poștală cu inscripția simplă: „Eu sunt cel pe care îl iubește Isus”. Am chicotit când am văzut adresa de retur, pentru că știu că prietenul meu este un maestru în a scrie astfel de sloganuri pioase. Dar când l-am sunat, am descoperit că cuvintele proveneau de la un scriitor și predicator pe nume Brennan Manning. La un seminar, Manning vorbise despre cel mai apropiat prieten al lui Isus, un discipol pe nume Ioan, despre care Evangheliile spun: „Isus îl iubea”. „Dacă Ioan ar fi fost întrebat”, a continuat Manning, „cine este, cine crede că este, nu ar fi spus: «Eu sunt apostolul, autorul Evangheliei», ci: «Eu sunt cel pe care îl iubește Isus»”.

Ce se schimbă în imaginea de sine a unei persoane atunci când se gândește: „Eu sunt cel pe care îl iubește Isus”? Ce schimbă asta în imaginea mea de sine?

Sociologii au dezvoltat o teorie a personalității în oglindă: o persoană devine ceea ce cea mai importantă persoană din viața sa (soție, părinți, șef) o vede. Ce se va schimba în viața mea dacă voi accepta pe deplin uimitorul adevăr biblic și voi crede că Dumnezeu mă iubește? Dacă, privind în oglindă, voi vedea ceea ce Dumnezeu vede în mine?

Brennan Manning povestește cum un preot irlandez, plimbându-se prin parohia sa săracă, a văzut odată un țăran bătrân pe marginea drumului, îngenuncheat, adâncit în rugăciune. „Trebuie să fii foarte aproape de Dumnezeu”, s-a mirat preotul. Bătrânul s-a gândit o clipă, apoi a zâmbit. „Da, pare să fie atașat de mine.”

Dumnezeu există în afara timpului, învață teologii. Dumnezeu a creat timpul, asemenea unui artist care își alege materialul, dar El nu este constrâns de limitele acestuia. Viitorul și trecutul sunt pentru El un prezent unic și etern. Dacă teologii au dreptate, aceasta explică cum o persoană nestatornică, superficială și

schimbătoare ca mine poate fi „iubită” de Dumnezeu. Când Dumnezeu se uită la viața mea, El nu vede oscilațiile mele de la bine la rău, ci o singură linie uniformă de bine: El vede bunătatea Fiului Său, concentrată în suferința Sa de pe Cruce.

Poetul John Donne din secolul al XVII-lea a scris:

Căci în Cartea Vieții, numele Mariei Magdalena, cu toată desfrânarea ei, nu este scris mai departe decât numele Sfintei Fecioare cu toate virtuțile ei. Iar numele Sfântului Pavel, care a scos sabia împotriva lui Hristos, stă lângă numele Sfântului Petru, care a scos sabia în apărarea Lui. Căci Cartea Vieții nu a fost scrisă secvențial, cuvânt cu cuvânt, rând cu rând, ci a apărut ca una și întreagă, ca o impresie tipografică.

Căci în Cartea Vieții, numele Mariei Magdalena, cu toată desfrânarea ei, nu este scris mai departe decât numele Sfintei Fecioare cu toate virtuțile ei. Iar numele Sfântului Pavel, care a scos sabia împotriva lui Hristos, stă lângă numele Sfântului Petru, care a scos sabia în apărarea Lui. Căci Cartea Vieții nu a fost scrisă secvențial, cuvânt cu cuvânt, rând cu rând, ci a apărut ca una și întreagă, ca o impresie tipografică.

Am crescut cu ideea unui Dumnezeu matematician, care cântărește faptele bune și rele pe balanța sa. Drept urmare, am părut mereu prea ușor de suportat. Multă vreme nu l-am putut găsi pe Dumnezeul Evangheliilor, Dumnezeul milei și al generozității, care găsește întotdeauna o modalitate de a zdrobi legea nemiloasă a dreptății. Dumnezeu șterge vechile reguli ale matematicii și introduce o nouă matematică a harului: cel mai minunat concept nou care schimbă viața și îi dă un final neașteptat.

Harul vine în atâtea forme și manifestări încât nu-mi este ușor să-l definesc. Totuși, voi oferi o definiție a harului care reflectă relația noastră cu Dumnezeu. Harul înseamnă că nu-L putem face pe Dumnezeu să ne iubească mai mult - nicio gimnastică spirituală sau abnegație, nicio educație teologică la o facultate sau un seminar, nicio muncă curajoasă în numele unei cauze drepte nu vor reuși. Harul înseamnă, de asemenea, că nu-L putem face pe Dumnezeu să ne iubească mai puțin - nicio rasism, mândrie, pornografie, desfrânare sau crimă nu-L vor îndepărta. Harul înseamnă că Dumnezeu ne iubește deja atât de mult pe cât ne poate iubi un Dumnezeu infinit și etern.

Pentru cei care se îndoiesc de dragostea și harul lui Dumnezeu, iată un remediu simplu: căutați în Biblie și vedeți ce fel de oameni favorizează Dumnezeu. Iacov, care a îndrăznit să se lupte cu Dumnezeu și a purtat amprenta de neșters a acelei bătălii, și-a dat numele poporului lui Dumnezeu, care de atunci încolo a fost numit Israel. Biblia povestește despre un ucigaș și adulter care a devenit cel mai faimos rege al Vechiului Testament, „un om după inima lui Dumnezeu". Biserica era condusă de un ucenic care jurase să-L renege pe Isus, iar lângă el stătea un misionar care provenea din rândurile celor mai răi persecutori ai creștinismului. Primesc un buletin informativ de la Amnesty International, unde văd fotografii cu bărbați și femei bătuți, aruncați sub copitele vitelor, supuși la tot felul de torturi, de la scuipat și umilință până la șocuri electrice. Mă întreb: „Ce fel de persoană le-ar face asta altor oameni?" Apoi citesc Cartea Faptele Apostolilor și găsesc un om care era perfect capabil să facă astfel de lucruri până când a devenit un apostol al harului, un slujitor al lui Isus Hristos, cel mai mare misionar al erei creștine. Dacă Dumnezeu poate iubi astfel de oameni, poate că mă iubește și pe mine.

Nu pot îndulci această definiție teribilă a harului, căci Biblia cere să fie așa - necondiționat și aspru. Domnul nostru este „Dumnezeul oricărui har", spune apostolul Petru. Iar harul înseamnă că nu pot face nimic ca să-L fac pe Dumnezeu să mă iubească mai mult și nu pot face nimic ca să-L fac să mă iubească mai puțin. Prin urmare, sunt - oricât de nemeritat - invitat să-mi iau locul la ospățul familiei lui Dumnezeu.

Instinctul spune: Fă ceva pentru a fi pe placul tău și a câștiga aprobarea. Harul care ne eliberează de această cerință pare un paradox uluitor. Doar rugăciunea mă ajută să cred în el.

Eugene Peterson compară doi teologi din secolul al IV-lea, doi adversari ireconciliabili: Augustin și Pelagiu. Pelagiu este elegant și grațios, convingător și plăcut tuturor. Augustin și-a petrecut tinerețea în păcat și și-a făcut mulți dușmani. Dar Augustin s-a bazat pe harul lui Dumnezeu în teologia sa și a ajuns la adevăr, în timp ce Pelagiu s-a bazat pe efortul uman și a ajuns la erezie. Augustin L-a căutat cu pasiune pe Dumnezeu. Pelagiu a lucrat metodic pentru a-I câștiga aprobarea. Peterson susține că creștinii tind să-l favorizeze pe Augustin în teorie și pe Pelagiu în practică. Ei lucrează frenetic pentru a-i face pe plac oamenilor și chiar lui Dumnezeu.

În fiecare primăvară ced binecunoscutei „Nebunii din Martie" a fanilor baschetului: nu pot rezista tentației de a rata meciul final de baschet, în care doar două echipe din cele șaizeci și patru de înscrise în turneu se luptă pentru titlul de campion. Și de fiecare dată, soarta meciului final este decisă în ultimul moment,

când un puști de optsprezece ani iese să arunce o lovitură liberă cu o secundă înainte de fluierul final.

Este nervos, driblează mingea, nefiind chiar capabil să o ridice și să șuteze. Dacă pierde cele două puncte râvnite, va fi țapul ispășitor al întregii universități și, mai mult, al întregului stat. Douăzeci de ani mai târziu, la un psihanalist, va retrăi această înfrângere iar și iar. Dar dacă marchează, atunci este un erou. Fotografia lui va fi tipărită pe prima pagină a ziarului. Poate că într-o zi va fi chiar ales guvernator.

Ridică mingea, dar apoi echipa adversă ia o pauză - să-l lase pe băiat să devină complet nervos, spun ei. Stă la marginea terenului, coechipierii îl bat pe umăr încurajator, dar nu-și pot da seama: totul depinde de el.

Îmi amintesc că odată a trebuit să răspund la telefon exact când copilul își făcea în sfârșit curajul să arunce mingea. Avea fruntea încruntată, își mușca buza, iar piciorul stâng, ușor întins într-o parte, îi tremura. Douăzeci de mii de fani țipau, fluturau pancarte și eșarfe, distrăgându-l atenția.

Conversația telefonică a durat ceva timp. Când m-am întors, imaginea de pe ecran se schimbase complet. Același băiat, așezat pe umerii prietenilor săi, tăia coarda unui coș de baschet în suveniruri. Nepăsător, fericit, zâmbetul lui nu încăpea pe ecranul televizorului.

Două cadre - un tânăr încremenit înainte de a arunca și același tânăr care sărbătorește victoria - două simboluri ale unei stări de grație și grație.

Lumea trăiește în afara harului. Totul în ea depinde de eforturile proprii ale unei persoane. De cum arunc mingea.

Împărăția lui Dumnezeu ne conduce pe o cale diferită, unde totul nu depinde de noi, ci de El. Nu este nevoie să realizăm nimic, este suficient să-L urmăm. El a obținut victoria pentru noi cu un preț mare - o invitație la ospăț.

Când mă gândesc la aceste două lumi, mă frământă întrebarea: care dintre ele reflectă starea mea spirituală?

Partea a II-a. Ruperea cercului vicios

6. Lanț neîntrerupt

Daisy s-a născut în 1898 într-o familie muncitoare din Chicago. Era al optulea copil dintr-o familie de zece persoane. Tatăl ei nu câștiga suficient pentru a-și

asigura existența, iar când începea să bea, nu avea deloc bani. Chiar și acum, când se apropie de 100 de ani, Daisy își amintește de acea perioadă cu un fior. Tatăl ei era, după cum spunea ea, „un bețiv furios”. Daisy se ascunse într-un colț, plângând în hohote, în timp ce tatăl ei îi bătea pe fratele și sora mai mici, aruncându-i pe linoleumul murdar. Îl ura din tot sufletul.

A venit ziua în care tatăl ei și-a dat soția afară din casă. „Trebuie să plece până la prânz”, a cerut el. Toți cei zece copii s-au înghesuit în jurul mamei lor, agățându-se de ea, implorând-o: „Nu pleca”. Dar tatăl ei nu a dat înapoi. Și Daisy, îmbrățișându-și frații și surorile într-o căutare zadarnică de consolare, a privit prin fereastra îngustă cum mama ei mergea pe alee cu umerii plecați, trăgând o valiză în ambele mâini, devenind din ce în ce mai mică, dispărând în depărtare.

Apoi, unii dintre copii s-au mutat cu mama lor exilată, alții au fost luați în grija rudelor. Daisy a rămas cu tatăl ei. A crescut cu un nod constant de amărăciune și ură în piept pentru cel care ruinase și distrusese familia. Toți frații și surorile ei au fost nevoiți să părăsească școala devreme, să se angajeze sau să se înroleze în armată. Treptat, s-au mutat în alte orașe, s-au căsătorit, au început să-și crească propriii copii și au încercat să lase trecutul în urmă. La un moment dat, tatăl lor a dispărut din orizontul lor. Nimănui nu-i păsa unde se ducea.

Dar, mulți ani mai târziu, spre uimirea tuturor, tatăl a reapărut. Renăscuse, a spus el. Într-o zi, beat și înfrigurat, rătăcise într-un adăpost al Armatei Salvării. Cei care doreau un tichet de masă trebuiau să participe mai întâi la o slujbă. Când predicatorul a întrebat cine era gata să-L accepte pe Isus, tatăl, de dragul decenței, a pășit înainte împreună cu un alt vagabond. Și, spre propria sa surprindere, „rugăciunea păcătosului” a primit într-adevăr răspuns. Demonii din sufletul său s-au liniștit. Bătrânul s-a trezit. A început să citească Biblia și să se roage. Pentru prima dată în viața lui, s-a simțit iubit și acceptat. Curățit.

Și acum i-a găsit pe copii și a început să le ceară iertare fiecăruia. Nu a găsit nicio scuză. Nu putea schimba trecutul. Dar regreta cu adevărat totul - mai mult regret decât își puteau imagina copiii.

Fiii și fiicele sale – persoane de vârstă mijlocie, cu familii și copii – i-au ascultat inițial confesiunile cu scepticism. Unii se îndoiau de sinceritatea tatălui lor și credeau că acesta își va pierde cumpătul în curând. Unii bănuiau că va extorca bani. Cu toate acestea, aceste temeri nu s-au adeverit. Treptat, bătrânul a reușit să se împace cu toată lumea – cu excepția lui Daisy.

Cu ani în urmă, Daisy jurase că nu va mai vorbi niciodată cu „bărbatul acela”. Întoarcerea tatălui ei o lăsase profund zdruncinată. Se tot zvârcolea noaptea,

amintindu-și de accesele lui de beție. „Nu rezolvă nimic spunând că îi pare rău”, spuse Daisy. Nu voia să-și vadă tatăl.

Deși bătrânul renunțase la băut, boala hepatică cauzată de alcool era ireversibilă. În ultimii cinci ani de viață, tatăl cu dizabilități a locuit cu cealaltă fiică a sa în același bloc cu Daisy, la opt case distanță. Cu toate acestea, Daisy, fidelă jurământului său, nu l-a vizitat niciodată pe muribund, deși trecea pe lângă casa lui în fiecare zi în drum spre magazin sau spre stația de autobuz.

Adevărat, ea le-a permis copiilor să-și viziteze bunicul. Cu puțin timp înainte de moartea lui, văzând o fetiță trecând pragul casei sale, bătrânul a exclamat:

- Daisy! Daisy! În sfârșit ai venit la mine! - și și-a strâns copilul la piept. Nimeni de față nu a îndrăznit să explice că fata nu era Daisy însăși, ci fiica ei, Margaret. Muribundul se înșelase, dar greșeala lui era grație.

Daisy se străduia din răsputeri să nu-și imite în niciun fel tatăl. Nu bea alcool. Dar își trata la fel de tiranic pe cei dragi, deși această tiranie se exprima în forme mai decente. Cel mai adesea, se întindea pe canapea, ținând gheață la capul ei despicat, și le striga copiilor: „Taci!”

„De ce v-am avut vreodată, ticăloșilor!” își blestema ea odraslele. „Mi-ați ruinat toată viața!” Începuse Marea Depresiune. Fiecare copil era o gură în plus de hrănit. Daisy avea șase, toți înghesuiți în casa cu două camere în care locuiește și astăzi. În spații atât de înghesuite, copiii erau mereu călcați în picioare. Uneori îi bătea fără motiv: de parcă, chiar dacă nu erau prinși, tot erau vinovați.

Era dură ca oțelul, nu și-a cerut niciodată scuze și nu a iertat niciodată nimic. Fiica Margaret își amintește cum odată, în copilărie, a venit la mama ei plângând și i-a cerut iertare pentru ceva, iar ca răspuns a primit tipicul: „Nu este adevărat. Nu regreți! Dacă ai fi înțeles cât de rău a fost, nu ai fi făcut-o!”

Margaret, o prietenă apropiată de-a mea, mi-a povestit multe astfel de exemple de lipsă de grație. Și ea, la rândul ei, a încercat să-și construiască viața diferit față de mama ei, Daisy. Dar și viața ei a fost măcinată de tragedii, mari și mici. Pe măsură ce fiecare dintre cei patru copii ai ei ajungea la adolescență, simțea că puterea și controlul îi scapau din mâini. Acum și ea voia să se întindă pe canapea, să-și pună o compresă cu gheață pe frunte și să strige: „Taciți, toată lumea!”. Acum și ea voia să-i bată pe copii, să le demonstreze ceva sau cel puțin să elibereze tensiunea care se acumulase în interiorul ei.

O enerva în mod special Michael, care împlinise șaisprezece ani la începutul anilor 1960. Băiatul asculta rock and roll, purta ochelari cu rame groase și își lăsa

părul să crească. După ce l-a prins cu un joint, Margaret și-a dat afară fiul din casă. Acesta s-a mutat într-o comunitate hippie. Cu toate acestea, Margaret a continuat să-și persecute și să-și „educe” fiul acolo: l-a denunțat autorităților, l-a tăiat din testament. După ce a încercat totul, dar fără succes - indiferent ce i-a spus mama lui, totul era ca mazărea pe perete - într-o zi a ajuns la punctul culminant și a declarat: „Nu vreau să te mai văd cât trăiesc!” Au trecut douăzeci și șase de ani de atunci! În acest timp, mama și fiul nu s-au văzut niciodată.

De asemenea, am o relație strânsă cu Michael. De câteva ori în acești douăzeci și șase de ani am încercat să-i împac pe cei doi, dar de fiecare dată m-am confruntat cu teribila putere a lipsei de grație. Când o întrebam pe Margaret dacă regretă cuvintele pe care i le spusese lui Michael, dacă era gata să le ia înapoi, mă ataca cu aceeași furie ca și cum ar fi fost Michael însuși. „De ce nu l-a luat Dumnezeu pentru toate faptele lui?”, țipa ea, ochii ei sclipind sălbatic, frenetic.

Furia ei nestăpânită m-a luat prin surprindere. Pentru o clipă am privit-o cu groază pe această femeie: avea mâinile strânse în pumni, fața îi era pătată, o venă îi bătea sub ochi.

„Îți dorești ca propriul tău fiu să moară?”, am întrebat în cele din urmă. Ea a rămas tăcută.

Michael a supraviețuit cumva anilor șaizeci, înecându-și mintea în acid. S-a mutat în Hawaii. S-a întâlnit cu o femeie. A părăsit-o. A încercat alta. S-au despărțit din nou. Și în cele din urmă s-au căsătorit. „Sue e aleasa”, a asigurat-o el când s-au întâlnit. „E pentru totdeauna.”

Nu a funcționat pentru totdeauna. Într-o zi, eu și Michael vorbeam la telefon și s-a auzit un sunet de apel destul de neplăcut - un semnal că altcineva încerca să se conecteze la același număr. Michael și-a cerut scuze și, lăsându-mă să aștept, a comutat pe o altă linie. Am așteptat aproximativ cinci minute.

Când a reluat conversația, era evident într-o dispoziție proastă. „A sunat Sue”, a explicat el. „Rezolvăm ultimele detalii ale divorțului. Financiare.”

„Nu știam că ești în legătura cu Sue”, am răspuns eu, ca să continui conversația.

„Nu vorbesc cu ea!”, a izbucnit el, exact pe același ton pe care îl auzisem pe mama lui de mai multe ori. „Sper să nu trebuiască să o mai văd niciodată, tot restul vieții mele!”

Am tăcut amândoi. Tocmai vorbiserăm despre Margaret. Și, deși reușisem să rămân tăcută, mă tem că însuși Michael a recunoscut în propriul său răspuns

intonațiile materne pe care le moștenise de la bunica ei, care le moștenise de la tatăl ei, aflat într-o casă mizerabilă din Chicago, cu un secol în urmă.

E ca și cum un defect ar fi infectat ADN-ul familiei, iar boala se transmite din generație în generație. Un cerc vicios al nerecunoștinței.

Lipsa de grație își face treaba neobservată și mortală, ca un gaz otrăvitor invizibil. Tatăl moare fără să aștepte iertarea. Mama blestemă copilul pe care l-a purtat în pântece. Și otrava se răspândește mai departe, la generațiile următoare.

Margaret este o creștină devotată care citește Biblia cu sârguință în fiecare zi. Într-o zi am adus în discuție parabola fiului risipitor.

„Cum înțelegi această parabolă?", am întrebat. „Vezi în ea un mesaj de iertare?"

Cum de nu-și putea aminti de această parabolă? A ezitat o clipă, apoi a răspuns: „Această parabolă urmează altor două din Luca 15, cea despre moneda pierdută și cea despre oaia rătăcită. Ideea este cât de diferit este omul de obiectele neînsuflețite (moneda) și de animale (oaia). Omul are liber arbitru", a concluzionat ea. „El poartă responsabilitate morală. Acest tânăr a trebuit practic să se târască în genunchi până la tatăl său. Trebuia să se pocăiască. Asta încerca să spună Isus."

Nu, Margareta, nu asta a vrut să spună. În toate cele trei pilde există bucuria celui care găsește, a celui care recâștigă ce este al său. Fiul risipitor s-ar fi putut întoarce acasă de bunăvoie, dar atenția noastră nu este asupra lui, ci asupra iubirii uimitoare, de neimaginat a tatălui: „Și pe când era încă departe, tatăl său l-a văzut și i s-a făcut milă de el, a alergat, a căzut pe gâtul lui și l-a sărutat" (Luca 15:20). Fiul încearcă să rostească un discurs de pocăință, dar tatăl îl întrerupe și pleacă în grabă să pregătească un ospăț.

Un misionar din Liban a citit odată această parabolă unui grup de țărani al căror stil de viață și idei semănau foarte mult cu mediul în care a propovăduit Isus. Țăranii nu mai auziseră niciodată povestea, iar misionarul i-a întrebat ce impresie le-a făcut.

Două detalii au atras atenția țăranilor libanezi mai întâi. În primul rând, cerându-și în avans partea sa din moștenire, fiul părea să-și dorească moartea tatălui său. Părea incredibil că șeful familiei ar fi putut înghiți o astfel de insultă și chiar ar fi putut fi de acord cu cerințele fiului său. În al doilea rând, au fost surprinși că tatăl a alergat să-și întâmpine fiul: este potrivit ca un patriarh din Orientul Mijlociu să

meargă încet, cu demnitate și să nu se grăbească. Dar în parabola lui Isus, tatăl a alergat să-și întâmpine fiul - iar primii săi ascultători au înlemnit de uimire.

Harul este nedrept. Asta e ceea ce este atât de greu de înțeles. Cum te poți aștepta ca o femeie să ierte greșelile care i s-au făcut în copilărie, când tatăl ei își cere scuze ani mai târziu? Și este cu siguranță nerezonabil să te aștepți ca o mamă să închidă ochii la numeroasele păcate ale fiului ei adolescent. Dar harul și dreptatea nu sunt același lucru.

Și acest lucru se aplică nu numai familiei, ci oricărui trib, rasă, popor.

7. Act nefiresc

Cine refuză să ierte pe altul distruge podul pe care el însuși trebuie să-l traverseze.

George Herbert

Cine refuză să ierte pe altul distruge podul pe care el însuși trebuie să-l traverseze.

Tocmai am povestit despre o familie care a trăit un secol fără grație. În istoria lumii, astfel de relații au durat multe secole, iar consecințele lor sunt mult mai teribile. Întrebați un adolescent terorist din Ulster, întrebați un gherilă din Rwanda înarmată cu o macetă sau un lunetist din orice țară din fosta Iugoslavie de ce ucid oameni. Și nu este un fapt că vor avea un răspuns. Irlanda încă răzbună atrocitățile sângeroase ale lui Oliver Cromwell, comise în secolul al XVII-lea. Rwanda și Burundi sunt divizate de conflicte tribale, ale căror începuturi nimeni nu și le amintește. Iugoslavia își reglează conturile din cel de-al Doilea Război Mondial și încearcă să prevină repetarea catastrofei care a izbucnit acum șase sute de ani.

Viața familiilor, națiunilor și organizațiilor se desfășoară pe fundalul unei lipse de har. Oricât de teribilă ar fi, lipsa de har este starea naturală a umanității.

Odată am luat prânzul cu doi oameni de știință care tocmai ieșiseră din cupola de sticlă a biosferei de lângă Tucson, Arizona. Patru femei și patru bărbați acceptaseră un experiment: doi ani de conviețuire izolați de restul lumii. Toți erau oameni de știință cunoscuți și trecuseră prin teste și antrenament psihologic. Când au intrat în biosferă, erau pe deplin conștienți de încercările care îi așteptau pe oamenii izolați de lumea exterioară. Cu toate acestea, în câteva luni, cei opt „bionauți” s-au împărțit în două grupuri de câte patru, iar pentru restul experimentului, cele două grupuri au refuzat să vorbească între ele. Opt oameni

trăiau în interiorul unei bule de sticlă, împărțite în două de un zid invizibil de lipsă de grație.

Frank Reed, un american luat ostatic în Liban, a relatat după eliberare că, în urma unei mici certuri, a întrerupt orice comunicare cu unul dintre ceilalți deținuți timp de câteva luni și, o mare parte din acest timp, a fost legat cu el în lanțuri.

Bunătatea rupe legăturile dintre mamă și fiică, tată și fiu, frate și soră, dintre colegi și prizonieri, dintre triburi și națiuni. Dacă rana nu se vindecă, se adâncește. Doar un singur pod ne va duce peste abisul lipsei de grație: sârma întinsă a iertării.

În toiul unei dispute, soția mea a venit cu o formulă teologică minunată. Discutam destul de aspru despre unele dintre neajunsurile mele, iar apoi ea a spus: „E uimitor că te iert pentru atâta răutate!”

Întrucât nu scriu despre păcat, ci despre iertare, nu este nevoie să detaliez ticăloșia mea. Ceea ce m-a uimit a fost altceva: o profundă înțelegere a naturii iertării. Iertarea nu este un ideal frumos, ci un ideal abstract, ceva difuzat în aer ca un spray cu un miros plăcut. Nu, iertarea este dureros de dificilă. Și chiar și atunci când iertarea este obținută, rana - chiar aceste ticăloșii - nu sunt șterse din memorie. Iertarea este nefirească, iar soția mea a plâns de o nedreptate atât de evidentă.

Povestea Genezei evocă emoții similare. Când eram copil și o ascultam la școala duminicală, nu puteam înțelege răsturnările de situație ciudate din povestea împăcării lui Iosif cu frații săi. Mai întâi îi tratează cu cruzime, îi aruncă în închisoare, iar în minutul următor, copleșit de durere, fuge din cameră și bolborosește ca un bețiv. Le face farse crude fraților săi, strecurând monede în saci plini cu grâne, ținându-l pe unul dintre ei ostatic, acuzându-l pe altul că a furat o cupă de argint. A complotat luni de zile, dacă nu chiar ani, dar apoi nu s-a mai putut abține: și-a adunat frații și i-a iertat.

La vremea respectivă, eram nedumerit. Dar acum, această poveste mi se pare o descriere foarte realistă a unui act nefiresc de iertare. Frații, pe care Iosif voia să-i ierte din toată inima, l-au maltratat în copilărie, chiar au încercat să-l omoare și, în cele din urmă, l-au vândut ca sclav. Din cauza lor, și-a petrecut cei mai frumoși ani ai tinereții într-o închisoare egipteană. Da, Iosif a depășit mai târziu dificultățile și, deși voia să ierte din toată inima, nu a putut să o facă imediat. Rana era prea puternică.

Mi se pare că în Geneza (42-45) Iosif pare să spună: „Este pur și simplu uimitor că te iert pentru o asemenea răutate!” Când Iosif a simțit în sfârșit har în sine, un

glas de tristețe și iubire s-a răspândit în tot palatul. Ce era acel zgomot? Sau era prim-ministrul faraonului bolnav? Nu, era bine. Era strigătul celui care ierta.

În spatele fiecărui act de iertare se află rana trădării, iar durerea acelei trădări nu se vindecă ușor. Lev Tolstoi credea că pune bazele unei căsnicii sănătoase atunci când i-a dăruit tinerei sale mirese un jurnal cu toate detaliile escapadelor sale sexuale. Nu voia să ascundă nimic de Sonia; voia să înceapă viața din nou, iertat. Dar confesiunea lui Tolstoi a semănat semințele unei căsnicii în care domnea ura, nu dragostea.

„Ori de câte ori mă sărută, mă gândesc mereu: «nu eu prima»", a scris Sofia Tolstaya în jurnalul ei. Putea ierta păcatele tinereții, dar nu și aventura cu Aksinya, o femeie ioabă care a continuat să lucreze la moșia lui Tolstoi.

„Într-o zi mă voi sinucide de gelozie", a scris Sofia după ce l-a întâlnit pe fiul de trei ani al acestei țărănci, care semăna cu tatăl său, soțul ei. „Dacă aș putea să-l omor (pe soțul ei) și să-l recreez din nou, exact așa cum este, aș face-o cu bucurie."

Și o altă intrare din 14 ianuarie 1909: „Este atras de această țărancă cu trup plinuț și picioare bronzate; ea îl atrage și acum la fel de mult ca acum mulți ani..." Sofia a scris aceste cuvinte când Aksinya se transformase de mult într-o bătrână ridată.

O jumătate de secol de gelozie și refuz de a ierta au orbit-o și i-au prefăcut dragostea pentru soțul ei.

Va rezista creștinismul unei forțe ostile atât de puternice? Iertarea este nefirească - instinctul i-a spus asta Sofiei Tolstaya, lui Iosif, soția mea.

Chiar și cel mic știe,
Și oricare dintre noi:
Cine este tratat rău
Va răsplăti rău cu rău.

W. Auden, cel care a scris aceste rânduri, a înțeles că iertarea nu este prevăzută de legile naturii. Oare o veveriță iartă o pisică care a fugărit-o într-un copac? Oare un delfin iartă un rechin care își devorează semenii? Legea junglei este să ne devorăm unii pe alții, nu să iertăm. Și în societatea umană, toate instituțiile - financiare, politice, chiar și sportive - se bazează pe același principiu nemilos. Arbitrul nu va spune: „Mingea era în afara terenului, dar voi închide ochii la ea

pentru că îmi place felul în care vă comportați”. Când vecinii războinici acuză un stat vecin că îi încălcă granițele, guvernul său nu răspunde cu umilință: „Da, aveți dreptate și vă rugăm să ne iertați”.

Ceva este în neregulă cu iertarea. Chiar dacă ne recunoaștem greșeala, vrem cumva să recâștigăm favoarea persoanei ofensate. Suntem gata să cădem în genunchi, să plângem, să facem penitență, să junghiem un miel, iar religia ne cheamă uneori să ne comportăm exact în acest fel. Când Împăratul Sfântului Imperiu Roman, Henric al IV-lea, a decis să ceară iertare Papei Grigore al VII-lea în 1077, a stat desculț în zăpadă timp de trei zile în fața reședinței papale din Canossa. Probabil că Henric s-a întors acasă satisfăcut după această întâlnire, purtând arsurile de ger de pe corp ca stigmate ale iertării.

„În ciuda sutelor de predici despre iertare, nu am învățat să-i iertăm nici pe ceilalți, nici pe noi înșine. A ierta s-a dovedit mult mai greu decât a predica iertarea”, scrie Elizabeth O'Connor. Ne îngrijim nemulțumirile, ne justificăm acțiunile în orice mod posibil, ridicăm steagul vechilor certuri familiale, ne pedepsim pe noi înșine și pe ceilalți - toate acestea pentru a evita actul nefiresc al iertării.

În Bath, Anglia, am avut ocazia să admir dovezi ale unei reacții naturale la insultă. Aici, în ruinele epocii romane, arheologii au găsit tot felul de blesteme latinești inscripționate pe plăci de cupru și staniu. Cu secole în urmă, cei care mergeau la baie aruncau aceste tăblițe ca un omagiu adus zeităților băii, așa cum aruncăm acum o monedă într-o fântână. Una dintre ele cerea ajutorul zeilor împotriva unui om care îi furase șase monede de cupru. O altă tăbliță scria: „Docimedes a pierdut două mănuși. Și fie ca cel care i-a furat lucrurile să-și piardă mințile și să-i curgă ochii când merge la templu.”

Citind aceste inscripții și traduceri latinești, m-am minunat de logica și raționalitatea lor. Într-adevăr, de ce să nu invocăm dreptatea divină pentru a regla conturile aici pe pământ? Mulți psalmi transmit același sentiment, rugându-ne lui Dumnezeu pentru răzbunare pentru o insultă. „Doamne, dacă nu mă ajuți să slăbesc, atunci măcar îngrașă-mi prietenii”, este o rugăciune compusă de umorista Erma Bombeck. În termeni umani, este mai mult decât de înțeles.

Însă Isus, răsturnând din nou totul cu susul în jos, ne învață să ne rugăm: „Iartă-ne nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri”. În centrul Rugăciunii Domnești, pe care Isus ne-a spus să o repetăm zi de zi, se află acest act nefiresc de iertare. Vizitatorii băilor romane le cereau zeilor lor să faciliteze dreptatea pământească, iar Isus leagă direct iertarea lui Dumnezeu de disponibilitatea noastră de a ierta nedreptatea.

Referitor la Rugăciunea Domnească, Charles Williams a observat odată: „Nu există niciun cuvânt în toată literatura care să inspire o asemenea teroare precum acel mic cuvânt «ca» din această rugăciune.” De ce este acest cuvânt atât de terifiant? Pentru că Isus leagă iertarea pe care o primim de la Tatăl de capacitatea noastră de a-i ierta pe ceilalți. „Dacă nu le iertați oamenilor păcatele lor, nici Tatăl vostru nu vă va ierta vouă păcatele voastre.”

Una e să fii prins într-un cerc vicios al lipsei de bunăvoință într-o relație cu soțul/soția sau partenerul/partenera și cu totul altceva e să fii prins în același cerc cu Dumnezeul Atotputernic. Și totuși, Rugăciunea Domnească le unește pe amândouă: renunță la sufletul tău, rupe ciclul, ia-o de la capăt - și Dumnezeu te va lăsa să pleci, rupe ciclul, ia-o de la capăt.

John Dryden povestește cum acest adevăr îl întărește și îl calmează. „Au fost adunate mai multe calomnii asupra mea decât au căzut vreodată asupra oricărui om în viață acum”, scrie el și este pe cale să treacă la o denunțare furioasă a dușmanilor săi. Și dintr-o dată: „Un aspect mă face să tremur când repet rugăciunea Mântuitorului nostru. Căci condiția expresă a iertării pe care o cerem este să le iertăm altora rănile pe care ni le-au făcut. Și din acest motiv m-am abținut adesea să cad în acest păcat, chiar și atunci când am fost provocat în mod deliberat să o fac.”

Dryden tremura: într-o lume guvernată de o lege lipsită de har, Isus ne invită – ba chiar ne cere – să răspundem la ofensă cu iertare. Iertarea este atât de importantă încât este plasată înaintea îndatoririlor pur „religioase”: „Deci, dacă îți aduci darul la altar și acolo îți aduci aminte că fratele tău are ceva împotriva ta... împacă-te mai întâi cu fratele tău și apoi vino și adu darul tău” (Matei 5:23-24).

Isus încheie parabola slujitorului neiertător cu o scenă terifiantă în care regele îl torturează pe slujitor: „Tot așa vă va face și Tatăl Meu care este în ceruri, dacă nu iartă fiecare din voi pe fratele său din inimă” (Matei 18:35), spune Isus. Cât de mult mi-aș dori ca aceste cuvinte să nu fie în Biblie. Dar iată-le, rostite de pe buzele lui Isus însuși. Dumnezeu ne-a pus o grea responsabilitate: dacă refuzăm să iertăm o altă persoană, înseamnă că, în ochii noștri, ea nu este vrednică de mila lui Dumnezeu. În acest caz, și noi suntem nevrednici. Iertarea lui Dumnezeu se dovedește a fi dependentă în mod mistic de cea a omului.

După cum spunea Shakespeare în Negustătorul din Veneția: „Cine te va cruța, dacă n-ai arătat milă?”

Uneori, Tony Campolo îi întreabă pe studenții de la colegiile seculare ce știu despre Isus. Ce cuvinte ale Sale își amintesc cel mai mult? Și, aproape în unanimitate, ei răspund: „Iubește-ți dușmanii”. [3] Dintre toate poruncile lui Isus,

aceasta îl uimește cel mai mult pe un străin. Nu este ușor să-ți ierți nici măcar frații care ți-au greșit, așa cum a făcut Iosif, dar să-ți ierți dușmanii? Hoții de pe stradă? Traficanții de droguri care ne otrăvesc națiunea?!

Majoritatea eticienilor ar fi mai înclinați să-l urmeze pe filosoful Immanuel Kant, care credea că ar trebui să-i iertăm doar pe cei care merită iertare. Cu toate acestea, în cuvântul englezesc „forgive" (iertare) găsim rădăcina „give" – „a da", ca în vechiul „pardon" – latinescul „donum", care înseamnă „dar". Iertarea are aceeași calitate nebunească ca și harul – este nemeritată, nu este măsurată, este nedreaptă.

De ce ne cere Dumnezeu să facem ceva nefiresc, ceva ce merge împotriva celui mai fundamental instinct al nostru? De ce este iertarea atât de importantă? De ce devine ea centrul credinței noastre? Experiența mea ca persoană care a fost adesea iertată și uneori i s-a acordat iertare îmi permite să fac mai multe sugestii. Prima este teologică (alte motive, mai pragmatice, vor fi oferite în capitolul următor).

Evangheliile oferă un răspuns teologic direct la întrebarea de ce Dumnezeu vrea să ne iertăm unii pe alții: pentru că este în natura lui Dumnezeu. Când Isus dă pentru prima dată porunca: „Iubiți-vă vrăjmașii", El explică imediat de ce: „Ca să fiți fii ai Tatălui vostru care este în ceruri; căci El face să răsară soarele Său peste cei răi și peste cei buni și dă ploaie peste cei drepți și peste cei nedrepți" (Matei 5:44-47).

Toată lumea își iubește familia și prietenii, ne amintește Isus. „Nu fac oare și păgânii la fel?" Dar fiii și fiicele Tatălui sunt supuși unei legi superioare. Ei trebuie să devină asemenea Tatălui iertător. Suntem chemați să devenim asemenea lui Dumnezeu, să adoptăm o asemănare familială.

Încercând să înțeleagă porunca „Iubește-ți dușmanii" într-o închisoare nazistă, Dietrich Bonhoeffer a ajuns la concluzia că tocmai această particularitate – „ciudățenia, neobișnuitul, absurditatea" – îl distingea pe un creștin de mulțime. El și-a dedicat toate puterile luptei împotriva regimului, dar a împlinit porunca lui Isus: „Rugați-vă pentru prigonitorii voștri". Bonhoeffer a scris:

Prin rugăciune ne apropiem de dușman, stăm lângă el și ne rugăm lui Dumnezeu pentru el. Isus nu a promis că, dacă îi binecuvântăm pe cei care ne jignesc și le facem bine, nu ne vor mai exploata sau persecuta - desigur că o vor face. Dar nu ne pot face rău atâta timp cât ne rugăm pentru ei... Facem pentru dușmanii noștri ceea ce ei nu pot face pentru ei înșiși.

Prin rugăciune ne apropiem de dușman, stăm lângă el și ne rugăm lui Dumnezeu pentru el. Isus nu a promis că, dacă îi binecuvântăm pe cei care ne jignesc și le facem bine, nu ne vor mai exploata sau persecuta - desigur că o vor face. Dar nu ne pot face rău atâta timp cât ne rugăm pentru ei... Facem pentru dușmanii noștri ceea ce ei nu pot face pentru ei înșiși.

De ce a încercat Bonhoeffer să-și iubească dușmanii și să se roage pentru cei care îl persecutau? El a avut acest răspuns: „Dumnezeu își iubește dușmanii, aceasta este dragostea Sa glorioasă, după cum știe fiecare urmaș al lui Isus." Dacă Dumnezeu ne iartă datoriile, putem noi face altfel?

Și din nou îmi vine în minte parabola slujitorului neiertător. Acest slujitor avea tot dreptul să ceară înapoi mica sumă pe care i-o datora tovarășul său. Conform legii romane, îl putea arunca în închisoare. Isus nu neagă faptul pierderii, ci compară comportamentul slujitorului cu fapta regelui, care i-a iertat datorii de câteva milioane. Numai simțindu-ne iertați dobândim capacitatea de a ierta.

Am avut un prieten (acum decedat) care fusese membru al personalului didactic al Colegiului Wheaton timp de mulți ani și auzise mii de predici în acea perioadă. Multe dintre ele se estompaseră și se estompaseră împreună, dar câteva îi rămăseseră întipărite în minte. Îi plăcea în mod special să repete povestea lui Sam Moffat, un profesor de la Princeton care fusese misionar în China. Moffat le povestise studenților de la Wheaton teribila poveste a fugii sale din China. Comuniștii îi confiscaseră casa și toate bunurile, arseseră misiunea și îi uciseseră cei mai apropiați prieteni. Propria familie a lui Moffat abia supraviețuise. Moffat se întorsese acasă cu o ură profundă față de adepții președintelui Mao. Acest sentiment malefic se transformase în metastază în el. Și, în cele din urmă, a venit o criză de credință. „Mi-am dat seama", le-a spus Moffat studenților, „că dacă nu-i puteam ierta pe comuniști, nu puteam duce Mesajul".

Evanghelia harului începe cu iertarea și este încoronată cu iertare. Poeții și compozitorii compun cântece cu titluri precum „O, Har" tocmai din acest motiv: harul este singura forță din lume care poate rupe lanțurile de sclavie ale multor generații. Numai harul va topi legea lipsită de har.

Am participat odată la un seminar de weekend cu zece evrei, zece creștini și zece musulmani. Scriitorul-psiholog Scott Peck ne adunase laolaltă, formând un fel de mică comunitate. Voia să vadă dacă reconcilierea era posibilă, cel puțin la această scară. Nu a funcționat. Oameni inteligenți și educați aproape că trăgeau pumni. Evreii aduceau în discuție toate nenorocirile pe care le-au făcut creștinii.

Musulmanii făceau acuzații la fel de condamnabile împotriva evreilor. Noi, creștinii, încercam să vorbim despre propriile noastre probleme, dar acestea păleau rapid în comparație cu genocidul și suferința refugiaților palestinieni. Așa că am fost forțați să rămânem spectatori în timp ce ambele grupuri de adversari își prezentau reciproc scoruri istorice.

La un moment dat, o femeie evreică care căuta în mod activ să se împace cu arabii s-a întors către creștini și le-a spus: „Noi, evreii, trebuie să învățăm de la voi, creștinii, despre iertare. Altfel, nu vom ieși din aceste probleme. Și totuși, a ierta ofensele este nedrept. Sunt sfâșiată între nevoia de a ierta și nevoia de dreptate."

Mi-am amintit de acest seminar când am dat peste cuvintele lui Helmut Thielicke, un german care a supraviețuit ororilor nazismului:

A ierta nu e ușor… Spunem: „Dacă se simte vinovat și cere iertare, îl voi ierta, așa să fie." Transformăm iertarea într-o regulă, stabilim condiții – și nu iese nimic din asta. Ambii adversari spun: „Lasă-l să facă primul pas." Și așa stau și privesc cu atenție, să văd dacă voi observa remușcări în privirea lui, să citesc printre rândurile scrisorii sale un indiciu că s-a simțit în sfârșit vinovat. Sunt întotdeauna gata să iert – dar nu iert. Simțul meu de dreptate este prea ascuțit.

A ierta nu e ușor… Spunem: „Dacă se simte vinovat și cere iertare, îl voi ierta, așa să fie." Transformăm iertarea într-o regulă, stabilim condiții – și nu iese nimic din asta. Ambii adversari spun: „Lasă-l să facă primul pas." Și așa stau și privesc cu atenție, să văd dacă voi observa remușcări în privirea lui, să citesc printre rândurile scrisorii sale un indiciu că s-a simțit în sfârșit vinovat. Sunt întotdeauna gata să iert – dar nu iert. Simțul meu de dreptate este prea ascuțit.

Singura cale de ieșire, potrivit lui Tilike, este să realizăm că Dumnezeu ne-a iertat păcatele și ne-a dat o altă șansă. Aceasta este concluzia pildei slujitorului nemilostiv. Pentru a rupe cercul vicios, trebuie să iei inițiativa. Nu aștepta ca aproapele tău să facă primul pas, ci fă-o singur. Tilike a învățat să depășească legea naturală a justei pedepse. Dar a putut face acest lucru doar atunci când a văzut inițiativa lui Dumnezeu în inima Evangheliei - Evanghelia pe care a predicat-o, dar după care nu a trăit.

În parabolele harului lui Isus, îl vedem pe Dumnezeu luând inițiativa: un tată alergând în întâmpinarea fiului său risipitor; un rege ridicând povara unei datorii

insuportabile de pe un sclav; un proprietar de vie plătindu-le lucrătorilor din ultima oră la fel de mult ca celor care au trudit toată ziua; o gazdă chemând oaspeți nevrednici de pe străzi și alei.

Dumnezeu a zdrobit legea inexorabilă a păcatului și a pedepsei venind pe pământ, luând cel mai rău lucru pe care l-l puteam face - răstignirea - și transformând acea cruzime în vindecarea rasei umane. Calvarul a făcut o punte de legătură între dreptate și iertare. Suportând pedeapsa crudă a legii fără vinovăție, Isus a rupt pentru totdeauna lanțurile ei lipsite de har.

La fel ca Helmut Thielicke, mă gândesc adesea la nedreptate și, prin urmare, trântesc ușa iertării. De ce ar trebui să fac eu primul pas când am fost nedreptățit? Și nu fac eu primul pas. O ruptură apare în relație și apoi se lărgește. Și acum s-a deschis o prăpastie de netrecut. Regret despărțirea, dar rareori îmi recunosc vina. Nu, mă justific enumerând toți pașii mici, toate invitațiile fără tragere de inimă la pace care au venit de la mine. Le trec în minte, ca și cum aș pregăti un discurs de justificare în cazul în care sunt acuzat că incitez la o ceartă. Harul mă sperie - și caut mântuirea în brațele lipsei de har.

Henri Nouwen, care a numit iertarea „dragoste printre oameni care nu știu să iubească”, descrie acest proces:

Deseori spuneam: „Te iert”. Limba mea rostea aceste cuvinte, dar în inima mea rămâneau furia și ostilitatea. Încă voiam să văd doar propria mea dreptate, voiam să aud scuze și cereri de iertare. Voiam să fiu lăudat - lăudat pentru felul în care pot ierta!

Însă iertarea lui Dumnezeu este necondiționată. Vine dintr-o inimă care nu cere nimic pentru ea însăși, o inimă complet lipsită de egoism. Această iertare divină trebuie să pătrundă în fiecare zi a vieții noastre. Mă cheamă să resping toate argumentele conform cărora iertarea este nerezonabilă, impracticabilă, chiar dăunătoare. Îmi cere să renunț la propria mea nevoie de recunoștință și laudă. Și, în final, îmi cere să încetez să îngrijesc rana care mi-a fost provocată - și totuși acea rană încă doare și îmi amintește de răul care a fost făcut. Rana mea încă îmi guvernează comportamentul și condiționează iertarea.

Deseori spuneam: „Te iert”. Limba mea rostea aceste cuvinte, dar în inima mea rămâneau furia și ostilitatea. Încă voiam să văd doar propria mea dreptate, voiam să aud scuze și cereri de iertare. Voiam să fiu lăudat - lăudat pentru felul în care pot ierta!

Însă iertarea lui Dumnezeu este necondiționată. Vine dintr-o inimă care nu cere nimic pentru ea însăși, o inimă complet lipsită de egoism. Această iertare divină trebuie să pătrundă în fiecare zi a vieții noastre. Mă cheamă să resping toate argumentele conform cărora iertarea este nerezonabilă, impracticabilă, chiar dăunătoare. Îmi cere să renunț la propria mea nevoie de recunoștință și laudă. Și, în final, îmi cere să încetez să îngrijesc rana care mi-a fost provocată - și totuși acea rană încă doare și îmi amintește de răul care a fost făcut. Rana mea încă îmi guvernează comportamentul și condiționează iertarea.

Într-o zi, în capitolul 12 din Epistola către Romani, printre alte sfaturi ale apostolului, am găsit acesta: „Nu vă răzbunați singuri, preaiubiților, ci dați loc mâniei lui Dumnezeu. Căci este scris: «Răzbunarea este a Mea; Eu voi răsplăti», zice Domnul” (versetul 19). Mi-am dat seama că, în cele din urmă, iertarea este un act de credință. Iertându-mi aproapele, îmi exprim încrederea în Dumnezeu, în dreptatea Lui supremă. Iertând, renunț la drepturile mele și supun totul judecății lui Dumnezeu. Pun în mâinile Lui balanța pe care se sprijină dreptatea și mila.

Când Iosif a reușit în sfârșit să-și ierte frații, durerea rănii vechi nu a dispărut. Dar povara de a fi judecător al aproapelui său a căzut de pe umerii lui. Când iert, răul care mi s-a făcut nu dispare. Dar mă eliberează. Povara mea este luată asupra lui Dumnezeu, care știe cum să scape de ea. Desigur, luarea unei astfel de decizii este dificilă, riscantă: ce se întâmplă dacă Dumnezeu îl tratează prea blând pe cel vinovat (de exemplu, profetul Iona a fost jignit de Dumnezeu, care a arătat, în opinia sa, o milă excesivă față de locuitorii din Ninive).

Iertarea nu a fost niciodată ușoară pentru mine și, odată ce am iertat, rareori mă simt complet satisfăcut. Nemulțumirile continuă să-mi roadă inima, vechile răni încă dor. Trebuie să strig către Dumnezeu iar și iar, punând în mâinile Sale rămășițele acelei amărăciuni de care credeam că m-am eliberat de mult. Fac asta pentru că Evangheliile nu lasă nicio îndoială cu privire la legătura directă dintre iertarea lui Dumnezeu și iertarea „datoritorilor noștri”. Dumnezeu îmi iartă datoriile, așa cum și eu îi iert pe datornicii mei. Și inversul este adevărat: numai în razele harului lui Dumnezeu voi găsi puterea de a revărsa har asupra altora.

Împăcarea dintre oameni este o consecință a împăcării lor cu Dumnezeu.

8. De ce să iertăm?

Din inimi aride

Creatorul va stoarce umezeala lacrimilor.

Chiar și în temnița tristă

Prizonierul este liber să se roage.

W. Auden

Din inimi aride

Creatorul va stoarce umezeala lacrimilor.

Chiar și în temnița tristă

Prizonierul este liber să se roage.

Chiar în timp ce participam la o discuție animată despre iertare, Jeffrey Dahmer, un criminal în serie care a violat și ucis șaptesprezece tineri, a murit în închisoare. Acest canibal mânca carnea victimelor sale, depozitându-le părțile corpului într-un frigider. Arestarea monstrului a zguduit Departamentul de Poliție din Milwaukee: s-a aflat că ofițerii au ignorat un apel de ajutor atunci când un adolescent vietnamez, gol și însângerat, a încercat să scape din apartamentul lui Dahmer. Și acest băiat a căzut victimă ticălosului. Cadavrul său, împreună cu al altor unsprezece persoane, a fost găsit în apartamentul criminalului.

În noiembrie 1994, Dahmer însuși a murit, bătut mortal cu un mop de către un coleg de celulă. În acea zi, reporterii de televiziune au intervievat rudele nefericiților băieți: aproape toți au regretat moartea lui Dahmer doar pentru că fusese prea ușoară pentru el. Ar fi preferat ca criminalul condamnat să lâncezească mai mult, astfel încât să poată reflecta asupra tuturor atrocităților pe care le comisese.

Un interviu cu Dahmer, înregistrat cu câteva săptămâni înainte de moartea sa, a fost difuzat la televizor. Reporterul l-a întrebat cum a putut comite astfel de atrocități. Pe atunci, încă nu credea în Dumnezeu, a răspuns Dahmer, și nu a răspuns nimănui. A început cu infracțiuni minore, puțin sadism și, treptat, a mers tot mai departe. Nu a avut frâne.

Apoi, Dahmer a declarat că a ajuns să creadă în Dumnezeu. A fost botezat în fântâna închisorii și acum citește broșuri religioase trimise de biserica locală. Camera se schimbă la capelanul închisorii. Acesta confirmă că Dahmer s-a pocăit într-adevăr și a devenit unul dintre cei mai fervenți enoriași ai săi.

Micul nostru grup era împărțit: Cei care văzuseră doar vestea morții lui Dahmer îl vedeau ca pe un monstru și respingeau orice mențiune de pocăință în închisoare. Chipurile chinuite ale rudelor sale îndurerate erau adânc întipărite în inimile lor. Cineva a spus, cu toată sinceritatea: „Nu există iertare pentru astfel de crime. Doar se preface."

Cei care au văzut ultimul interviu al lui Dahmer, însă, nu au fost atât de siguri. Da, crimele sale erau de neconceput, dar omul părea atât de umil, atât de căit. Conversația noastră a ajuns la punctul culminant cu întrebarea: „Există crime care nu pot fi iertate?"

Și, trebuie spus, niciuna dintre părți nu a găsit un răspuns satisfăcător.

Nedreptatea iertării este ceea ce se confruntă fiecare persoană care acceptă să facă pace imediat ce aude „Scuzați-mă". Dacă am fost jignit, vor exista mii de argumente împotriva iertării. Trebuie să i se dea o lecție. Iresponsabilitatea nu trebuie încurajată. Lasă-l să se fiarbă în propriul suc - nu va face decât să beneficieze. Lasă-l să învețe care sunt consecințele unor astfel de acțiuni. Am suferit - așa că primul pas nu este al meu. Cum să-l iert când nici măcar nu se căiește?! Adun argumente până când unul dintre ele îmi zdruncină hotărârea. Și când în sfârșit mă înmoaie și accept să iert, iertarea mea arată mai mult ca o capitulare, un salt de la logica dură la sentimentalismul salivător.

De ce fac acest salt? Am menționat deja motivul care mă motivează să iert: sunt obligat să iert ca și creștin, ca și copil al Tatălui care mă iartă. Dar cine a spus că creștinii au monopolul iertării? Așadar, de ce ar fi cineva, creștin sau necreștin, de acord cu un astfel de act nefiresc? Am reușit să identific cel puțin trei răspunsuri pragmatice. Și cu cât am analizat mai mult aceste motive pentru iertare, cu atât mi-am dat seama de logica lor – brutală și fundamentală.

În primul rând, numai iertarea rupe cercul vicios al vinovăției și al durerii, rupe cătușele lipsei de har. În Noul Testament, actul iertării este cel mai adesea numit printr-un cuvânt grecesc care înseamnă literal „a elibera, a se desprinde, a se lăsa în voia lui".

Recunosc: iertarea este nedreaptă. Doctrina hindusă a karmei ne oferă o învățătură mult mai vitală despre dreptate. Savanții hinduși au calculat cu precizie matematică cât timp va dura până când dreptatea se va realiza pe deplin: pentru ca pedeapsa să echilibreze toate păcatele mele din această viață și din viețile viitoare, sunt necesare 6.800.000 de reîncarnări.

Căsătoria este un exemplu clar al modului în care funcționează karma. Doi oameni încăpățânați trăiesc împreună și se enervează reciproc, reînnoind constant lupta pentru putere, angajându-se într-o luptă emoțională de mânuire.

„Cum ai putut uita de ziua de naștere a mamei?”, exclamă soția.

- Stai puțin, e responsabilitatea ta să ții evidența calendarului!

- Nu mă învinovăți - e mama ta!

- Dar te-am rugat săptămâna trecută să-mi amintești. De ce nu ai făcut-o?

- Ai înnebunit? Ea e mama ta! Nu-ți amintești când e ziua de naștere a mamei tale?

- Din ce motiv? E treaba ta să-mi amintești.

Și astfel, schimbul de replici fără sens se repetă iar și iar, să zicem de 6.800.000 de ori, până când, în cele din urmă, unul dintre interlocutori spune: „Destul! E timpul să rupem cercul vicios!” Și asta se poate face doar prin iertare. „Îmi pare atât de rău. Vă rog să mă iertați!”

Dacă cercul vicios nu este rupt, nu va mai rămâne decât o iritație constantă. Iritația este un concept clinic: o persoană se întoarce în trecut iar și iar, retrăiește ofensa, rupe crusta uscată de pe rană și nu o lasă să se vindece. Trebuie să presupunem că primul cuplu căsătorit de pe pământ a pus bazele pentru aceasta. „Gândește-te de câte ori s-au certat Adam și Eva în timpul celor nouă sute de ani de căsnicie”, a scris Martin Luther. „Ea îi tot spunea: «Tu ai mâncat mărul», iar soțul ei a răspuns: «Tu mi l-ai dat».”

Două cărți scrise de laureații Premiului Nobel dezvăluie același tipar în viața modernă. În romanul „Dragoste pe vremea holerei” de Gabriel García Márquez, o căsnicie este destrămată din cauza unui săpun. Soția era responsabilă pentru menținerea ordinii perfecte în casă, cu prosoape curate, hârtie igienică și săpun în baie. Într-o zi, a uitat să pună un săpun nou. Soțul a exagerat imediat omisiunea: „A trebuit să stau fără săpun aproape o săptămână!” Soția i-a negat vehement gafa. În cele din urmă s-a descoperit că într-adevăr uitase săpunul, dar a refuzat să-și recunoască vina pentru că mândria ei fusese rănită. Timp de șapte luni după aceea, cuplul a dormit separat și nu a vorbit la cină.

„Chiar și când erau bătrâni și resemnați”, scrie Marquez, „evitau să vorbească despre incident, pentru că rănile abia vindecate începeau să sângereze din nou, ca și cum ar fi fost provocate abia ieri.” Poate o bucată de săpun să distrugă cu

adevărat o căsnicie? Da, poate. Dacă niciunul dintre soți nu spune: „Destul. Nu este nevoie. Sunt vinovat. Iartă-mă.”

François Mauriac în „Globul șerpilor” povestește o întâmplare similară: un bătrân își petrecuse ultimele decenii - adică mulți ani din viață! - dormind separat de soția sa. Despărțirea avusese loc cu treizeci de ani mai devreme, deoarece soțul nu arătase suficientă grijă atunci când fiica lor de cinci ani s-a îmbolnăvit grav. Nici soțul, nici soția nu au fost dispuși să facă primul pas spre împăcare. În fiecare seară o aștepta să vină la el. Dar soția nu venea niciodată. În fiecare seară spera ca soțul ei să vină la ea. Dar el nu a venit niciodată. Niciunul dintre ei nu reușise să rupă cercul vicios care se desfășura de mulți ani. Nici soțul, nici soția nu reușiseră să ierte.

Mary Carr a scris un roman non-ficțiune despre o familie disfuncțională, intitulat „Clubul Mincinoșilor”. Acesta spune povestea unui unchi din Texas care nu a divorțat niciodată de soția sa, dar care a încetat să mai vorbească cu ea pe viață după ce s-a certat din cauza banilor în plus pe care ea i-a cheltuit pe zahăr. Într-o zi, și-a pornit ferăstrăul circular și a tăiat casa în jumătate. A astupat găurile și și-a mutat jumătatea mai aproape de pini, astfel încât soțul și soția au locuit pe același acru de pământ până la mormânt, dar fiecare în propria jumătate de casă.

Iertarea oferă o cale de ieșire. Nu rezolvă problema vinovăției și a dreptății, uneori ocolind în mod deliberat aceste aspecte, dar permite să începi o relație din nou, cu o pagină curată. Aceasta, spune Soljenițân, este ceea ce diferențiază omul de animale. Nu capacitatea de a gândi, ci capacitatea de a se pocăi și de a ierta este cea care ne distinge de alte creaturi. Doar omul poate comite un act atât de incredibil și nefiresc, depășind legile inexorabile ale naturii - să ierte.

Dacă nu depășim legile naturii, vom rămâne ostaticii oamenilor pe care nu i-am iertat. Ne vor strangula în îmbrățișarea lor crudă. Acest principiu este valabil chiar dacă o parte este complet nevinovată, iar cealaltă este vinovată de tot, pentru că inocentul este cel care va suferi de rana interioară până când va găsi o modalitate de a se vindeca. Și singura cale este iertarea. Oscar Hijuelos a scris o lucrare puternică, „Crăciunul domnului Ives”, despre un om care a fost sufocat de furie și amărăciune până când a reușit în sfârșit să-l ierte pe criminalul latino care i-a ucis fiul. Ives însuși nu a făcut nimic greșit, dar timp de mulți ani a fost ostatic emoțional al criminalului.

Uneori mă dedau fanteziei și încerc să-mi imaginez o lume în care nu ar exista loc de iertare. Cum ar fi dacă fiecare copil ar acumula cu morocănire nemulțumiri împotriva părinților săi, iar amărăciunea ar fi transmisă din generație în generație? V-am povestit deja despre o astfel de familie, Daisy, Margaret și

Michael, și despre virusul lipsei de grație care i-a infectat. Îi cunosc pe toți membrii acestei familii și sunt prieten cu fiecare dintre ei în parte. Același sânge curge în venele lor, dar nu se pot aduna în aceeași cameră. Fiecare dintre ei m-a asigurat că nu este de vină pentru situația apărută, dar chiar și cei nevinovați suferă consecințele unei stări lipsite de grație. „Nu vreau să te văd cât trăiesc!", i-a strigat Margaret fiului ei. Dorința ei s-a împlinit. Acum suferă în fiecare zi din cauza despărțirii de fiul ei. Văd cât de dureros i se îngustează ochii, cum i se mișcă mușchii maxilarului, de îndată ce numele lui Michael este menționat în prezența ei.

Imaginația mea mă poartă mai departe, într-o lume în care fostele colonii urăsc fostele metropole, în care toate popoarele sunt în război între ele, în care fiecare trib își luptă rivalul, în care la fiecare contact dintre popoare, rase și triburi toate nemulțumirile istorice prind viață. Este oare fantezia mea foarte diferită de starea actuală a lumii? Filosofa Hannah Arendt spunea că singurul leac pentru inevitabilitatea istorică este iertarea, altfel nu vom scăpa din capcana „destinului ireversibil".

Dacă nu iert, rămân în închisoare, făcând orice schimbare imposibilă. Predau cheile celulei mele unui alt om – dușmanul meu – și suport consecințele păcatului. Am auzit odată un rabin care emigrase din Europa făcând o afirmație surprinzătoare: „Înainte să pun piciorul pe țărmurile americane, a trebuit să-l iert pe Adolf Hitler", a spus el. „Nu am vrut să-l târăsc cu mine într-o țară nouă."

Nu iertăm doar pentru a îndeplini o lege morală superioară – o facem în primul rând pentru noi înșine. Lewis Smedes ne amintește: „Iertarea îl vindecă în primul rând pe cel care iartă și, uneori, îl vindecă doar pe acesta... După ce am iertat cu sinceritate, îl eliberăm pe prizonier și apoi vedem că acest prizonier suntem noi înșine."

Iosif din Biblie, care nutrise o ranchiună naturală împotriva fraților săi de mulți ani, a revărsat-o în cele din urmă în lacrimi și gemete. Aceste gemete, asemenea gemetelor unei femei în travaliu, sunt un vestitor al unei noi vieți. Iosif a câștigat în cele din urmă libertatea. I-a dat unuia dintre fiii săi numele „Manase", care înseamnă „Cel care ajută la uitare".

Singurul lucru mai greu decât iertarea este neiertarea.

Al doilea mare avantaj al iertării este că are puterea de a elibera greșitul de lanțurile grele ale vinovăției.

Vina, reprimată conștient, își mărunțește încet sufletul. În 1993, un membru Ku Klux Klan pe nume Henry Alexander și-a mărturisit soția. În 1957, el și camarazii

săi au scos un șofer de culoare din cabina unui camion, l-au dus la un pod înalt peste un râu cu curgere rapidă și l-au forțat să sară la moarte. Alexander a fost judecat pentru crimă în 1976 (a durat douăzeci de ani să fie condamnat și adus în fața justiției), dar a insistat că este nevinovat. Doisprezece jurați albi au returnat un verdict de nevinovat. Timp de treizeci și șase de ani, și-a susținut nevinovăția până când a mărturisit în cele din urmă soției sale în 1993. „Nu știu ce crede Dumnezeu despre mine. Nici măcar nu știu cum să mă rog Lui acum", a spus el. Henry Alexander a murit câteva zile mai târziu.

Soția sa i-a scris o scrisoare văduvei șoferului de culoare, cerându-i iertare. Scrisoarea a fost publicată ulterior în New York Times. „Henry a trăit o viață de minciuni și m-a făcut și pe mine să trăiesc una", a scris ea. În toți acești ani, ea îl crezuse pe soțul ei nevinovat. Până în ultimele zile ale vieții sale, acesta nu a dat niciun semn de remușcare. Dar nu a îndrăznit să ducă teribilul secret în mormânt. După treizeci și șase de ani de negare încăpățânată și agresivă, încă avea nevoie de eliberarea pe care numai iertarea o poate oferi.

Un alt membru al Klanului, „Marele Dragon" Larry Trapp din Lincoln, Nebraska, a făcut furori la nivel național în 1992 când a renunțat la ură, a dărâmat bannere naziste și a distrus colecția sa de literatură antisemită. În „Nu prin sabie", Katherine Watterson povestește cum Trapp a fost cucerit și schimbat de dragostea iertătoare a familiei unui cantor evreu. Trapp le-a trimis broșuri cu evrei cu nas lung pe copertă, care declarau genocidul o invenție evreiască. Îi suna noaptea și mormăia amenințări la telefon. A indicat o sinagogă drept cea mai apropiată țintă pentru un atentat cu bombă. Dar familia cantorului a răspuns întotdeauna cu îngrijorare și simpatie. Trapp, care suferea de diabet din copilărie, era imobilizat într-un scaun cu rotile și își pierdea vederea. Familia cantorului l-a invitat să locuiască în casa lor și i-a promis că va avea grijă de el. „Au arătat atâta dragoste încât nu m-am putut abține să nu le răspund", a spus Trepp mai târziu. Și-a petrecut ultimele luni din viață cerând iertare de la diverse organizații evreiești și de la mulți oameni asupra cărora își îndreptase anterior ura.

Publicul din întreaga lume a urmărit recent cu suspans adaptarea muzicală a romanului Mizerabilii de Victor Hugo, care dezvăluie o dramă a iertării. Urmărind îndeaproape materialul sursă, musicalul spune povestea lui Jean Valjean, un deținut francez persecutat și în cele din urmă transformat prin iertare.

Condamnat la nouăsprezece ani de muncă silnică pentru furtul pâinii, Jean Valjean s-a transformat treptat într-un criminal înrăit. Nimeni nu-l putea învinge în luptă, nu-i putea încălca voința. Așa aștepta el libertatea. În acele vremuri, foștii prizonieri primeau documente marcate la eliberare - un condamnat periculos nu avea voie să intre în niciun hotel. Timp de câteva zile, Jean Valjean a rătăcit pe

drumuri, căutând adăpost de vremea rea, până când un episcop bun s-a îndurat de el.

În noaptea aceea, Jean Valjean a rămas treaz în patul său somptuos până când gazdele sale, episcopul și sora sa, au adormit. Apoi, Jean s-a ridicat, a luat un serviciu de argint din dulap și a dispărut în noapte.

A doua zi dimineață, trei polițiști au bătut la ușa casei episcopale. L-au adus cu ei pe Jean Valjean, care fusese prins fugind cu argint furat. Acum, ticălosul avea să poarte cătușe pentru tot restul vieții!

Dar niciunul dintre ei, și cu atât mai puțin Jean Valjean, nu ar fi putut prevedea răspunsul episcopului:

- Te-ai întors! - i-a spus lui Jean. - Cât mă bucur să te văd! De ce ai lăsat sfeșnicele? Sunt și ele din argint și valorează cel puțin 200 de franci. De ce nu le-ai luat?

Ochii lui Jean s-au mărit. L-a privit fix pe bătrân în tăcere. Cuvintele nu puteau descrie expresia de pe fața lui.

„Valjean nu e hoț”, i-a asigurat episcopul pe jandarmi. „I-am dat argintul ăsta.”

După ce poliția plecă, episcopul îi înmână sfeșnicele oaspetelui său tremurând și fără cuvinte. „Nu uita, nu uita niciodată”, repetă episcopul, „mi-ai promis că cu acești bani vei deveni un om cinstit”.

Acest act, comis împotriva instinctului natural uman de răzbunare, i-a schimbat viața lui Jean Valjean pentru totdeauna. Întâlnirea cu iertarea - iertarea necerută - a topit crusta protectoare care crescuse în sufletul său. Jean a păstrat sfeșnicele ca un suvenir prețios al harului și din acel moment s-a dedicat scopului nobil de a ajuta oamenii aflați în nevoie.

Însă romanul lui Hugo ne arată două fețe ale unei sabii cu două tăișuri. Timp de douăzeci de ani, Valjean este urmărit neobosit de un detectiv pe nume Javert, care nu recunoaște legea, dar crede în dreptate. Iertarea îl transformă pe Valjean, dar Javert este mistuit de o sete de răzbunare. Când Valjean salvează viața lui Javert - victima arată milă prădătorului - lumea alb-negru a detectivului se prăbușește. Incapabil să accepte mila care merge împotriva tuturor instinctelor sale, incapabil să găsească o asemenea grație în sufletul său, Javert sare de pe un pod în Sena.

Cu o iertare generoasă, cum ar fi cea acordată de episcop lui Valjean, poate începe transformarea celui vinovat. Lewis Smedes descrie în detaliu această „operațiune spirituală”:

Iertând o persoană, îndepărtezi răul de la cel care a făcut-o. Separi persoana de fapta sa rea. Creezi o persoană nouă din ea. Înainte, era vinovatul tău, acum a devenit diferit. De acum înainte, vei gândi diferit despre ea.

Nu mai este un abuzator, ci o persoană care are nevoie de tine. Nu cel care te-a îndepărtat, ci cel care îți este aproape. Înainte, îl considerai rău, acum îi vezi slăbiciunea, nevoia lui. Ți-ai schimbat trecutul schimbând persoana ale cărei fapte rele ți-au întunecat viața.

Smedz se asigură că include avertismentele necesare. Iertarea nu este amnistie, avertizează el. Poți ierta pe cineva care ți-a greșit și totuși să ceri dreptate pentru acel greșeliu. Dar dacă poți ierta, puterile vindecătoare ale iertării vor începe să lucreze atât în tine, cât și în persoana care ți-a greșit.

Un prieten de-al meu, care lucrează într-un cartier dificil, se întreabă dacă are sens să-i iertăm pe cei care nici măcar nu arată remușcări. El se confruntă zilnic cu abuzuri asupra copiilor, droguri, violență și prostituție. „Dacă văd păcatul și pur și simplu «iert» fără să încerc să-l repar, care este rostul?”, întreabă el. „De fapt, îl încurajez pe criminal, în loc să-i eliberez sufletul.”

Un prieten mi-a povestit despre oameni cu care a avut de-a face. A trebuit să recunosc că unii oameni erau de neiertat. Și totuși, nu pot să-mi scot din minte scena în care episcopul îl iartă pe Jean Valjean, un criminal înrăit și nerușinat. Iertarea este o forță supranaturală. Va învinge atât legea, cât și dreptatea. Înainte de a citi Mizerabilii, am citit Contele de Monte Cristo de Alexandre Dumas. Omul nedreptățit își asumă o răzbunare atent calculată pe capetele celor care i-au făcut rău. Romanul lui Dumas mi-a atras simțul dreptății, iar cartea lui Hugo mi-a trezit un sentiment de grație.

Justiția este o forță bună, rezonabilă și onestă, dar harul este cu totul altceva. Este de altă lume, supranatural, transformator. Puterea harului a fost demonstrată în acțiunile lui Reginald Denny, un șofer de camion care a fost atacat în timpul revoltelor din Los Angeles. Națiunea a văzut imaginile din elicopter cu doi bărbați care sparg geamul camionului cu o cărămidă, îl târăsc pe șofer afară din vehicul, îl lovesc în mod repetat cu o sticlă spartă și îl lovesc cu picioarele până când fața lui a devenit o mizerie însângerată. În instanță, agresorii au fost agresivi, necăiți, nevoindu-se să se miște. Și în fața a milioane

de telespectatori, Reginald Denny, cu fața umflată și desfigurată, a ignorat instrucțiunile avocaților săi, s-a apropiat de mamele ambilor inculpați, le-a îmbrățișat și le-a spus că le iartă. Iar mamele l-au îmbrățișat pe Denny ca răspuns, una dintre ele izbucnind: „Te iubesc!”.

Nu știu cum i-a afectat această scenă pe băieții îmbufnați care stăteau în apropiere, încătușați, dar știu sigur: iertarea, și numai iertarea, poate înmuia vinovatul, îi poate topi inima. Știu ce se întâmplă în mine când o colegă sau o soție vine la mine de bunăvoie și îmi oferă iertare pentru răul pe care l-am provocat, dar din cauza orgoliului și încăpățânării mele nu am vrut să recunosc.

Iertarea – iertarea nemeritată, nemeritată – rupe legăturile și ridică povara grea a vinovăției. În Noul Testament, Isus cel înviat îl conduce pe Petru de mână prin ritul iertării în trei pași. Petru nu va fi împovărat de vinovăție pentru tot restul vieții sale. Nu va purta stigmatul de a fi renegat de Fiul lui Dumnezeu! Nu! Hristos Își va zidi Biserica pe astfel de păcătoși pocăiți.

Iertarea rupe cercul vicios al acuzațiilor reciproce, slăbește legăturile vinovăției. Se întâmplă ceva incredibil: cel care iartă trece de partea celui iertat. El înțelege că nu este atât de diferit de cel care l-a jignit. „Nu sunt cine îmi imaginez că sunt. A realiza acest lucru înseamnă a ierta”, scrie Simone Weil.

La începutul acestui capitol, am descris discuția care a izbucnit pe tema lui Jeffrey Dahmer. Ca multe alte discuții, aceasta a trecut rapid de la domeniul exemplelor personale la cel al abstracțiunilor și teoriilor. Am început să vorbim despre alte crime teribile, despre ce se întâmplase în Bosnia, despre genocid. Din anumite motive, a apărut cuvântul „divorț”, iar apoi, spre surprinderea tuturor, Rebecca a luat cuvântul.

Rebecca este o femeie tăcută și introvertită. Abia a vorbit în săptămânile în care am lucrat împreună, dar când a apărut subiectul divorțului, a decis să ne spună povestea ei. Rebecca era căsătorită cu un pastor. Dar soțul ei avea o latură întunecată: colecționa pornografie și folosea prostituate atunci când era în călătorii de afaceri. Uneori îi cerea iertare Rebeccăi, alteori nu. Apoi a părăsit-o pentru o altă femeie, Julianna.

Rebecca și-a amintit cât de umilitoare a fost această situație pentru ea, soția pastorului. Unii enoriași, care aveau un respect profund pentru soțul ei, s-au comportat ca și cum ar fi fost numai vina ei. Rebecca a început să se ascundă de oameni. Nu putea să se destăinuie nimănui. Și nu-și putea scoate soțul din minte, deoarece creșteau copii împreună și trebuia să comunice constant cu el când îi vizita pe cei mici.

A început să înțeleagă că, dacă nu-și ierta soțul, acel nod strâns de furie și răzbunare se va transmite copiilor ei. La început, rugăciunile ei au fost la fel de pline de ură ca niște psalmi: soția abandonată cerea ca Dumnezeu să-i dea soțului ei „ceea ce merita". În cele din urmă, a reușit să aibă încredere în Dumnezeu: să-L lase pe El să determine ce era „ceea ce merita" în acest caz.

Într-o seară, Rebecca l-a sunat pe fostul ei soț și i-a spus cu voce tremurândă: „Vreau să știi că te iert pentru tot ce ai făcut. Și o iert și pe Julianne." El a râs, nevrând să recunoască faptul că i-a greșit cu ceva soției sale. Totuși, în ciuda reacției soțului ei, conversația a ajutat-o pe Rebecca să-și depășească resentimentele.

Câțiva ani mai târziu, Rebecca a primit un apel disperat de la Julianna, femeia care îi „furase" soțul. Julianna plecase cu el la Minneapolis la o conferință, iar pastorul plecase de la hotel la o plimbare. Apoi, Julianna a primit un apel de la poliție: soțul ei fusese arestat în timp ce încerca să „agațe" o prostituată.

„Nu te-am crezut", a suspinat Julianna în telefon. „Îmi tot spuneam că, chiar dacă ai spune adevărul, acum s-a schimbat. Și apoi asta. Mi-e atât de rușine, atât de rănită! Mă simt murdară, vinovată și nu am pe nimeni în lumea asta cu care să împărtășesc asta. Mi-am amintit cum ai spus atunci că ne-ai iertat și m-am gândit: poate mă poți înțelege? Desigur, cer prea mult, dar nu pot veni la tine, să vorbim?"

Rebecca a găsit curajul să o invite pe Julianna. Au stat în sufragerie, au plâns împreună, și-au împărtășit experiențele de trădare și abandon și s-au rugat. Potrivit spuselor Julianna, în acea noapte a devenit creștină.

Am tăcut în timp ce Rebecca vorbea. Pentru ea, iertarea nu este o abstracțiune, ci o experiență de neînțeles a intimității: soția trădată și răpitorul soțului altui bărbat îngenuncheați unul lângă altul pe podeaua sufrageriei.

„Multă vreme am simțit că mă făcusem de râs iertându-i", a recunoscut Rebecca. „Dar în noaptea aceea, am cules roadele iertării. Julianna avea dreptate: am înțeles cum se simțea pentru că și eu trecusem prin asta. Puteam să-i țin partea. Același bărbat ne trădase pe amândoi. Acum puteam să-i spun cum să depășească ura, vinovăția și dorința de răzbunare care o sfâșiau."

În cartea sa „Arta iertării", Lewis Smedes face o observație izbitoare: în Biblie, Dumnezeu trece prin etape ale iertării, la fel cum facem și noi, muritorii. Mai întâi, Dumnezeu creează o nouă rasă de oameni, începând cu Noe, înlăturând bariera ridicată de păcat. Apoi, Dumnezeu renunță la dreptul de a se răzbuna, alegând să ia prețul asupra Sa, să plătească cu propriul Său trup. În cele din urmă,

Dumnezeu redefinește relația noastră cu El și găsește o modalitate de a ne „răzbuna”, de a ne vedea ca pe copiii Săi – chipul Său restaurat.

Și pe măsură ce am aprofundat aceste perspective ale lui Smedz, mi s-a părut că se împlinise un miracol al harului și iertării: Dumnezeu, venind pe pământ în forma lui Hristos, stabilise o legătură de nedestrămat între noi. Dumnezeu căuta o modalitate de a se împăca cu ființele pe care voia să le iubească - dar cum? Dumnezeu nu cunoștea ispita sau o zi proastă din propria Sa experiență. A învățat asta când a trăit pe pământ, printre noi. Ne-a luat partea.

Evrei clarifică acest lucru: „Căci n-avem un mare preot care să nu poată înțelege slăbiciunile noastre, ci care a fost ispitit în toate ca și noi, dar fără păcat” (4:15). A doua Epistulă la Corinteni detaliază acest gând: „Pe Cel ce n-a cunoscut niciun păcat, L-a făcut păcat pentru noi” (5:21). Nu ar putea fi mai clar: Dumnezeu a acoperit prăpastia, a luat partea noastră și, prin urmare, ne asigură Evrei, Isus poate mijloci pentru noi înaintea Tatălui. El a trecut prin toate acestea. El înțelege.

Conform relatării Evangheliei, nici măcar Dumnezeu nu iartă fără dificultate. „Dacă este cu putință, depărtează paharul acesta”, se roagă Isus, dându-și seama de costul răscumpărării, iar sudoarea îi curge pe trup în picături de sânge. Nu există altă cale. Unul dintre ultimele cuvinte ale lui Isus înainte de a muri a fost: „Iartă-i” – iartă-i pe toți, soldații romani, fariseii, ucenicii care au fugit noaptea, pe tine și pe mine – „iartă-i, căci nu știu ce fac”. Numai după ce a devenit om a putut Fiul lui Dumnezeu să spună cu adevărat: „Nu știu ce fac”. El a trăit printre noi și știa asta.

9. Răzbună-te

În tăcerea cumplită a nopții

Se poate auzi urletul corciturilor feroce.

Toate națiunile așteaptă războiul.

Plin de ură malefică.

W. Auden

În tăcerea cumplită a nopții

Se poate auzi urletul corciturilor feroce.

Toate națiunile așteaptă războiul.

Plin de ură malefică.

În mijlocul războiului din fosta Iugoslavie, am recitit o carte pe care o citisem cu ani în urmă: Floarea-soarelui de Simon Wiesenthal. Conține un episod din cea mai reușită epurare rasială a secolului trecut, care explică cum și de ce Wiesenthal a devenit figura principală în vânătoarea naziștilor și poate cel mai faimos luptător împotriva crimelor motivate de ură rasială. Cartea sa este despre iertare. Am reluat-o, încercând să înțeleg ce rol ar putea juca iertarea la scară globală, cum ar fi în prăbușirea morală care a lovit fosta Iugoslavie.

În 1944, Wiesenthal, un tânăr evreu polonez, a fost ținut captiv de naziști. El a privit cum naziștii i-au ucis bunica chiar la ușa casei ei și i-au înghesuit mama și alte femei evreice în vârstă într-un vagon de marfă. Optzeci și nouă dintre rudele lui Wiesenthal au murit din cauza naziștilor. El însuși, după ce a fost capturat, a încercat fără succes să se sinucidă.

Într-o dimineață însorită și luminoasă, în timp ce prizonierii curățau curtea spitalului unde zăceau germanii răniți, o asistentă s-a apropiat de Wiesenthal. „Sunteți evreu, nu-i așa?”, l-a întrebat și l-a rugat să o urmeze. Wiesenthal, oarecum alarmat, a urmat-o pe asistentă pe scări și pe coridor. Au ajuns într-o cameră întunecată și înăbușitoare, unde zăcea un soldat pe moarte, bandajat. Fața îi era bandajată strâns, rămânându-i doar fante pentru gură, nas și urechi.

Sora a plecat, închizând ușa strâns. Prizonierul a rămas singur cu această figură fantomatică. Rănit s-a dovedit a fi un ofițer SS, care l-a chemat pe evreu la el să mărturisească înainte de moarte.

„Numele meu este Karl”, a răsunat o voce răgușită de sub mai multe straturi de bandaje. „Trebuie să-ți povestesc despre această oroare. Tu, pentru că ești evreu.”

Karl și-a început povestea cu educația sa catolică și credința din copilărie, pe care a pierdut-o în Tineretul Hitlerist. Apoi s-a înrolat voluntar în SS, l-a servit cu credință pe Führer și abia recent, după ce a fost grav rănit, a fost luat de pe frontul rusesc.

De trei ori în timpul acestei relatări, Wiesenthal a încercat să plece, dar de fiecare dată ofițerul l-a apucat de braț cu degete palide și fără sânge. L-a implorat să asculte sfârșitul poveștii sale despre ce se întâmplase în Ucraina.

În orașul Dnepropetrovsk, abandonat de rușii în retragere, unitatea lui Karl a dat peste mine. Treizeci de oameni au murit. Ca răzbunare, oamenii SS au adunat trei sute de evrei, i-au împins într-o casă, au stropit casa cu kerosen și au aruncat grenade. Karl și soldații săi au format un cordon în jurul casei, cu mitralierele pregătite să împuște pe oricine ar fi încercat să scape.

„Se auzeau țipete îngrozitoare venind din casă”, a șoptit ofițerul, retrăind scena. „Am văzut un bărbat care ținea în brațe un copil mic. Hainele îi ardeau. Lângă el stătea o femeie, desigur, mama. Bărbatul i-a acoperit ochii copilului cu o mână și s-a aruncat pe fereastră în stradă. Mama i-a urmat. Din alte ferestre cădeau cadavre în flăcări. Trăgeam... Dumnezeule!”

Simon Wiesenthal stătea și îl asculta în tăcere pe german. Karl enumera atrocități după atrocități, dar o imagine nu-l părăsea: un adolescent cu părul și ochii negri zburând pe fereastra unei case în flăcări, SS-iștii trăgându-l ca pe o țintă vie.

„Am rămas singur cu vina mea”, și-a încheiat germanul povestea. „În ultimele ore ale vieții mele, te-am sunat. Nu-ți știu numele, știu doar că ești evreu. Și asta e de ajuns.”

Tot ce ți-am spus este îngrozitor, de neconceput. În nopțile lungi, în timp ce zăceam aici așteptând să mor, am vrut să vorbesc cu unul dintre evrei, să-i cer iertare. Dar nu știam dacă cineva a supraviețuit... Poate că îți cer prea mult, dar dacă nu-mi răspunzi, nu voi putea muri în pace.

„Am rămas singur cu vina mea”, și-a încheiat germanul povestea. „În ultimele ore ale vieții mele, te-am sunat. Nu-ți știu numele, știu doar că ești evreu. Și asta e de ajuns.”

Tot ce ți-am spus este îngrozitor, de neconceput. În nopțile lungi, în timp ce zăceam aici așteptând să mor, am vrut să vorbesc cu unul dintre evrei, să-i cer iertare. Dar nu știam dacă cineva a supraviețuit... Poate că îți cer prea mult, dar dacă nu-mi răspunzi, nu voi putea muri în pace.

Simon Wiesenthal, un fost arhitect de douăzeci și ceva de ani și acum prizonier de război, într-o uniformă zdrențuită cu o Stea a lui David galbenă, a simțit greutatea zdrobitoare a suferinței poporului său pe umeri, zdrobindu-l, aplecându-l la pământ. S-a uitat pe fereastră în curtea însorită. S-a uitat la fața

informă, bandajată și fără ochi. A văzut o muscă de hoituri plutind deasupra omului pe moarte, atrasă de mirosul de putrefacție.

„În cele din urmă am luat o decizie”, scrie Wiesenthal. „Fără să spun un cuvânt, am părăsit camera.”

„Floarea-soarelui” duce problema iertării din domeniul abstracțiunilor în domeniul istoriei contemporane. Am decis să recitesc cartea pentru că oamenii se confruntă cu probleme similare astăzi - în Iugoslavia, în Rwanda, în Orientul Mijlociu.

La începutul cărții, Wiesenthal povestește un episod pe care am încercat să-l rezum aici. În a doua jumătate a cărții, el relatează reacțiile la această poveste ale unor persoane celebre precum Abraham Heschel, Martin Marty, Cynthia Ozick, Gabriel Marcel, Jacques Maritain, Herbert Marcuse și Primo Levi. Ani mai târziu, Wiesenthal le-a cerut sfaturi dacă procedase sau nu corect.

Omul SS Karl a murit la scurt timp după aceea, fără să fi primit niciodată absolvirea de la evreu, iar Simon Wiesenthal a trăit să vadă ziua în care trupele americane i-au eliberat pe prizonierii lagărelor de concentrare. Scena din camera muribundului l-a bântuit constant. După război, Wiesenthal a găsit-o pe mama lui Karl la Stuttgart. El a sperat că discuția cu ea îl va ajuta să scape de amintirea dureroasă, dar lucrurile s-au înrăutățit: mama își amintea cu drag de copilăria băiatului ei, când credea în Dumnezeu și era atât de bun. Wiesenthal nu a găsit puterea să-i spună la ce ajunsese fiul ei în cele din urmă.

Ani de zile, Wiesenthal i-a întrebat pe preoți și rabini ce ar fi trebuit să facă. La mai bine de douăzeci de ani după război, a scris povestea și a trimis-o celor mai buni gânditori și eticieni pe care îi cunoștea - evrei, catolici, protestanți, atei. „Ce ați fi făcut în locul meu?”, a întrebat el.

Dintre cele treizeci și două de persoane care i-au citit articolul, doar șase au considerat că Wiesenthal greșea și ar trebui iertat. Doi creștini credeau că experiența lui Wiesenthal reflecta o conștiință vinovată care putea fi alinată doar prin iertare. Unul, un creștin de culoare care luptase în Rezistența Franceză, a scris: „Înțeleg refuzul tău de a ierta. Este în spiritul Bibliei, spiritul Vechiului Testament. Dar există și Noul Testament, Testamentul lui Hristos, revelat nouă în Evanghelii. Ca creștin, cred că ar fi trebuit să ierți.”

Puțini i-au împărtășit opinia. Cei mai mulți au răspuns că Simon Wiesenthal procedase corect. Avea el dreptul moral sau legal să ierte în numele altor victime? Cineva chiar a citat o replică de-a lui Dryden: „Iertarea aparține celor nedreptățiți”.

Potrivit corespondenților evrei ai lui Wiesenthal, crimele naziste au fost atât de mari încât nu puteau fi iertate. Herbert Gold, scriitor și savant american, a declarat: „Vina pentru această oroare se simte în mare măsură asupra tuturor germanilor care au trăit atunci, iar orice reacție personală la un astfel de rău este justificată și dreaptă.” O altă persoană i-a scris lui Wiesenthal: „Mai întâi, lasă milioanele de nevinovați, torturați, uciși, să revină la viață, iar apoi îi voi ierta.” Scriitoarea Cynthia Ozick își dă frâu liber furiei: „Lasă-l pe omul SS să moară nerefinat. Lasă-l să se ducă în iad!” O creștină a mărturisit: „L-aș strangula chiar acolo, în patul lui!”

Unii dintre corespondenții lui Wiesenthal au pus la îndoială însăși conceptul de iertare. O profesoară a respins-o ca pe o formă de plăcere senzuală: felul în care îndrăgostiții se împacă după o ceartă și se întorc în pat. În opinia ei, nu exista loc pentru iertare într-o lume a genocidului. Dacă ierți, totul va începe de la capăt.

Când am citit prima dată Floarea-soarelui acum zece ani, am fost uimit de unanimitatea răspunsurilor negative. Mă așteptam ca teologii creștini să înceapă să vorbească despre milă... Dar acum, când recitesc răspunsurile lor decisive la întrebarea care îl chinuia pe Wiesenthal, sunt izbit de logica crudă a neiertării. Într-o lume a cruzimilor de neimaginat, iertarea este echivalată cu nedreptatea. Este lipsită de sens și chiar nerușinată. Da, trebuie să învățăm să iertăm. Dar cum putem ierta atrocitățile naziștilor germani? Filosoful Herbert Marcuse susținea: „Este inacceptabil ca o persoană să se bucure să-i chinuie și să-i ucidă pe alții, iar apoi, când se află la ananghie, să ceară iertare și pur și simplu să o primească!”

Are oare sens să sperăm că înaltele idealuri etice ale Evangheliei și însăși esența ei – iertarea – vor pătrunde în lumea crudă a politicii și a diplomației internaționale? Are această idee cerească, de dincolo de lume, cea mai mică șansă de a supraviețui în „realitate”? Aceste întrebări m-au bântuit în timp ce reciteam cartea lui Wiesenthal. Și știri din ce în ce mai teribile din fosta Iugoslavie s-au abătut asupra mea de pe ecranul televizorului.

Prietenii mei evrei prețuiesc foarte mult idealul creștin al iertării. Eu însumi am numit-o cea mai puternică armă în lupta împotriva forțelor răului. Cu toate acestea, marele savant evreu Joseph Klausner le-a reamintit creștinilor de la începutul secolului al XX-lea că idealul pe care îl proclamau îi face ținte ale unor critici nemiloase. „Religia apără cel mai înalt ideal etic”, scrie Klausner, „în timp ce viața politică și socială este împotmolită în barbarie și păgânism”.

Klausner a susținut că întreaga istorie a creștinismului i-a susținut ideea: etica lui Iisus era impracticabilă și nu avea nicio aplicație în lumea reală. El a citat Inchiziția spaniolă ca exemplu, „care nu era deloc contrară creștinismului”. Un

critic modern ar adăuga la această listă evenimentele din Iugoslavia, Rwanda și chiar Germania nazistă, deoarece toate aceste conflicte au avut loc în cadrul așa-numitei civilizații creștine.

Are vreun sens mesajul creștin al iubirii, harului și iertării în afara certurilor familiale și a adunărilor bisericești? Într-o lume în care forța brută predomină, idealurile nobile par la fel de eterice ca fumul. Conștient de acest lucru, Stalin a disprețuit autoritatea morală a Bisericii: „Și câte diviziuni are Papa?”

Sincer, nu știu ce aș fi făcut în locul lui Simon Wiesenthal. Putem – avem dreptul – să iertăm crimele în numele victimelor? Cel puțin Karl, soldatul SS, s-a pocăit. Dar ce se întâmplă cu cei care, cu fețe de piatră, aproape rânjind, și-au auzit sentința la procesele de la Nürnberg sau Stuttgart? Martin Marty, unul dintre destinatarii lui Simon Wiesenthal, i-a răspuns cu cuvinte la care eram gata să subscriu: „Nu pot răspunde decât cu tăcere. Neevreii, și în special creștinii, nu au dreptul să-i sfătuiască pe moștenitorii genocidului în următorii două mii de ani. Și chiar și atunci nu vom avea nimic de spus.”

Dar cu cât citeam mai multe discursuri elocvente în favoarea neiertării, cu atât mă întrebam mai mult: ce ne costă mai mult, iertarea sau refuzul de a ierta? Herbert Gold consideră orice reacție personală la vinovăția germanilor ca fiind justificată. Este oare așa? Și dacă, prin răzbunare, toți germanii care au supraviețuit războiului ar fi exterminați, ar fi acest lucru justificat?

Cel mai puternic argument pentru har este opusul, statul fără har. Cel mai puternic argument pentru iertare este opusul, neiertarea eternă. Da, regulile obișnuite nu sunt aplicabile genocidului. Să ne întoarcem la exemple moderne. Acum, în timp ce scriu aceste rânduri, două milioane de refugiați hutu sunt înghesuiți în tabere de la granița cu Rwanda, refuzând să se întoarcă acasă. Liderii lor strigă într-un megafon, îndemnându-i să nu se supună niciunei promisiuni din partea tutsi, să nu creadă că „totul este iertat”. „Veți fi cu toții măcelăriți”, insistă liderii hutu. „Vor răzbuna pe jumătatea de milion de tutsi pe care i-am ucis.”

În timp ce scriu aceste rânduri, soldații americani încearcă să împace cele patru state care au ieșit din ruinele Iugoslaviei. Ca majoritatea americanilor, consider știrile din Balcani ca fiind oribile și absurde, dar după ce am recitit Floarea-soarelui, văd în catastrofa balcanică o altă etapă a eternei drame istorice. Unde există neiertare, acolo, după cum spunea eseistul Lance Morrow, intră în joc legea lui Newton: fiecare atrocitate dă naștere unei pedepse egale și la fel de crude.

Desigur, sârbii sunt văzuți ca fiind vinovații tuturor relelor Iugoslaviei. (Gândiți-vă la epitetele aduse la adresa lor de revista Times în rubrica sa de știri presupus obiectivă: „Bosnia este o țară a barbariei și violenței. Mincinoșii murdari și cinicii manipulează prejudecățile tribale, folosind propagandă violentă și vechi dueluri sângeroase pentru a atinge un scop politic josnic: «epurarea etnică».") Lumea, în indignarea sa justă și complet naturală față de atrocitățile sârbești, trece cu vederea un fapt „minor": sârbii pur și simplu implementează logica teribilă a neiertării.

Germania nazistă, regimul care a ucis optzeci și nouă de rude ale lui Simon Wiesenthal, i-a inclus și pe sârbi în „epurarea rasială". Da, în anii 1990, sârbii au ucis zeci de mii de oameni de alte etnii. Dar în timpul ocupației naziste din Balcani, în anii 1940, germanii, cu ajutorul croaților, au exterminat sute de mii de sârbi, țigani și evrei. Memoria istorică dăinuie: în ultimul război, neonaziștii au luptat de partea croaților și a armatei croate, fluturând sălbatic steaguri cu svastici și vechi simboluri fasciste croate.

„Niciodată" - acest strigăt al victimelor care au supraviețuit genocidului a fost preluat de sârbi, care au ignorat deciziile ONU și indignarea comunității mondiale. Niciodată nu le vor mai permite croaților să conducă teritoriul în care trăiesc sârbii. Niciodată nu se vor mai supune musulmanilor, deoarece, în urma ultimei ciocniri cu musulmanii, sârbii s-au trezit sub jugul Turciei timp de cinci sute de ani.

Conform legilor neiertării, a nu riposta înseamnă a-ți trăda strămoșii și a le uita sacrificiile. Cu toate acestea, există un defect major în legile răzbunării: nu este niciodată posibilă egalizarea conturilor. „Turcii s-au răzbunat în 1389, în Bătălia de la Kosovo. Croații în anii 1940. Acum e rândul nostru", spun sârbii. Dar ei știu foarte bine că va veni ziua în care victimele mutilate și violate de astăzi se vor ridica pentru a se răzbuna pe călăii lor. Ușa este larg deschisă, liliecii dau târcoale...

Lewis Smeds scrie:

Răzbunarea este o pasiune de a se răzbuna, o dorință arzătoare de a răni pe cineva la fel de mult cum ai fost rănit... Problema este că răzbunătorul nu este niciodată mulțumit. Contul nu este niciodată egalat, dreptatea nu se face niciodată. Fiecare act de răzbunare creează o reacție în lanț. Vinovatul și cel ofensat sunt legați și amândoi contribuie la escaladarea durerii. Amândoi nu pot părăsi banda rulantă, pentru că sunt hotărâți să se răzbune, iar banda nu se oprește, nu lasă pe nimeni să scape.

Răzbunarea este o pasiune de a se răzbuna, o dorință arzătoare de a răni pe cineva la fel de mult cum ai fost rănit... Problema este că răzbunătorul nu este niciodată mulțumit. Contul nu este niciodată egalat, dreptatea nu se face niciodată. Fiecare act de răzbunare creează o reacție în lanț. Vinovatul și cel ofensat sunt legați și amândoi contribuie la escaladarea durerii. Amândoi nu pot părăsi banda rulantă, pentru că sunt hotărâți să se răzbune, iar banda nu se oprește, nu lasă pe nimeni să scape.

Chiar dacă iertarea este nedreaptă – nedreaptă prin definiție – ea ne oferă măcar o șansă de a opri pendulul răzbunării. În timp ce scriu aceste rânduri, violența fie erupe în aer liber, fie mocnește sub suprafață, la granițele dintre China și Taiwan, India și Pakistan, Rusia și Cecenia, Marea Britanie și Irlanda. Evreii și arabii din Orientul Mijlociu se află în pragul războiului. În spatele fiecărei dispute se află decenii, secole și, în cazul arabilor și evreilor, milenii de conflict. Fiecare parte încearcă să îndrepte greșelile din trecut, să repare daunele.

Teologul Romano Guardini a pus diagnosticul final al acestei boli mortale – setea de răzbunare: „Atâta timp cât suntem legați de lanțurile resentimentului și răzbunării, ale loviturilor și contra-loviturilor, ale agresivității și autoapărării, vom provoca și vom primi în mod constant noi răni... Numai iertarea ne va elibera de nedreptatea altora.” „Dacă toată lumea urmează principiul ochi pentru ochi”, a spus odată Gandhi, „toată lumea va ajunge să orbească.”

Există numeroase exemple despre cum funcționează legea neiertării. În tragediile lui Shakespeare și Sofocle, scena este presărată cu cadavre până la sfârșitul piesei. Macbeth, Richard al III-lea, Titus Andronic, Electra ucid, ucid și ucid până când sunt sătui de răzbunare, apoi trăiesc cu teama că unul dintre dușmanii lor se ascunde, a supraviețuit și, la rândul său, se va răzbuna.

Aceeași lege este ilustrată în trilogia Nașul lui Ford Coppola și în Neiertat al lui Clint Eastwood. O vedem în acțiune când teroriștii Armatei Revoluționare Irlandeze plantează o bombă într-un magazin londonez ca represalii pentru atrocitățile din 1649 (pedeapsa lui Oliver Cromwell pentru masacrele din 1641). În Sri Lanka și Algeria, în Sudan și în republicile aflate în război ale fostei Uniuni Sovietice, este aceeași lege.

„Recunoașteți genocidul armean”, le spun armenii turcilor, „și vom înceta să vă aruncăm în aer avioanele și să vă ucidem diplomații.” Turcii refuză cu fermitate orice recunoaștere. În timpul crizei ostaticilor, guvernul iranian a declarat că îi va elibera pe ostatici nevătămați dacă președintele american își va cere scuze pentru sprijinul acordat regimului șahului de către Statele Unite. Jimmy Carter, un

creștin născut din nou, cu un spirit iertător și o reputație binemeritată de conciliator, a refuzat cererea. „Nicio scuză”, a spus el. „Mândria națională este în joc.”

„Poți ajunge mai departe cu o vorbă bună și o armă decât doar cu o vorbă bună”, spunea John Dillinger. De aceea, țările sărace cheltuiesc până la jumătate din venitul lor național pe arme. Într-o lume decăzută, forța este cea mai puternică.

Helmut Thielicke își amintește chiar de prima întâlnire a grupului de studiu biblic pe care l-a condus. „Toată puterea mi-a fost dată în cer și pe pământ”, își repeta el, încercând să se convingă că până și Adolf Hitler, care ajunsese la putere la acea vreme, era doar o marionetă în mâinile Dumnezeului Atotputernic. Grupul de studiu biblic era format din două doamne în vârstă și un organist foarte bătrân, pe jumătate paralizat. Tineretul Hitlerian mărșăluia pe străzi mergând cu pasul de gâscă. „Împărăția cerurilor este ca un bob de muștar…” s-a convins Thielicke.

Această imagine - o mână de sfinți rugându-se într-o celulă, în timp ce batalioane ale puterii seculare mărșăluiesc afară - coincide atât de des cu sentimentele mele. Arma credinței este practic neputincioasă împotriva unei puteri lipsite de har. Merită să ieși cu o praștie împotriva unei bombe atomice?

Dar istoria ne învață că harul nu este neputincios. Marii lideri ai popoarelor – Lincoln, Gandhi, King, Rabin și Saadat – au plătit prețul suprem, defăimând legea lipsită de har. Și toți au contribuit la crearea unei lumi în care reconcilierea ar fi posibilă. Cât de diferită ar fi fața lumii de astăzi dacă Saadat ar fi condus Irakul în locul lui Saddam, dacă un nou Lincoln ar fi izbucnit din cenușa războiului civil din Iugoslavia!

Politicienii se ocupă de exterior – de granițe, bani, crime. Adevărata iertare se ocupă de răul care pândește în inima omului și împotriva căruia politica este neputincioasă. Contagiunea răului, a urii rasiale, a nazismului se răspândește prin aer precum gripa: un strănut și tot autobuzul se îmbolnăvește. Dar leacul, ca un vaccin, este individual. Când vine momentul de grație, lumea îngheață, tace. Și pentru o clipă înțelegem: iertarea vindecă.

În 1987, o bombă plasată de Armata Revoluționară Irlandeză a explodat într-un orășel la vest de Belfast. Unsprezece protestanți care se adunaseră de Ziua Veteranilor pentru a-i comemora pe cei căzuți au fost uciși. Șaizeci și trei de persoane au fost rănite. Ceea ce diferențiază acest eveniment de multe alte atacuri teroriste este reacția uneia dintre victime, Gordon Wilson. Un metodist devotat, se mutase în nord din Republica Irlandeză și era comerciant de textile. După explozie, Wilson și fiica sa de 20 de ani au fost îngropați sub un metru și

jumătate de cărămidă și moloz. „Tati, te iubesc!”, a reușit Mary să spună, strângând mâna tatălui ei în timp ce așteptau salvatorii. Ea a suferit leziuni la coloana vertebrală și cerebrală incompatibile cu viața. A murit la spital câteva ore mai târziu.

Mai târziu, ziarele au scris: „Nimeni nu-și va aminti ce au spus politicienii pe atunci. Dar nimeni care a auzit cuvintele lui Gordon Wilson nu-i va uita vreodată mărturisirea... Mila Sa a triumfat asupra autojustificărilor patetice ale teroriștilor.” Zăcând în patul de spital, Gordon Wilson a spus: „Am pierdut o fiică, dar nu port răutate. Blestemele și acuzațiile nu o vor readuce la viață pe Mary Wilson. Astăzi și în fiecare zi mă voi ruga ca Dumnezeu să-i ierte.”

Ultimele cuvinte ale fiicei sale au fost cuvinte de dragoste. Și Gordon Wilson a decis să-și construiască viața pe baza acestei iubiri.

După ce a părăsit spitalul, Gordon Wilson a început o campanie de reconciliere între catolici și protestanți. Extremiștii din rândul coreligionaților săi care plănuiseră să se răzbune pe teroriști au fost descurajați de atenția pe care Wilson o atrăsese. A scris o carte despre fiica sa, a militat împotriva violenței și a repetat mesajul principal: „Principalul lucru este iubirea”. A reușit să se întâlnească cu liderii IRA. I-a iertat personal și le-a cerut să depună armele. „Știu că ați pierdut persoane dragi, ca mine”, a spus el. „Dar destul. Destul cu vărsarea de sânge.”

Wilson a fost în cele din urmă ales în parlamentul irlandez. Când a murit în 1995, Republica Irlandeză, Irlanda de Nord și Marea Britanie i-au adus în unanimitate un omagiu acestui cetățean obișnuit, un creștin obișnuit, faimos doar pentru spiritul său extraordinar de har și iertare. Iertarea sa, prin contrastul ei, a expus cruzimea pedepsei. Viața unui împăciuitor a devenit un simbol al visului de pace pe care mulți oameni îl au, chiar dacă nu scriu despre ele în ziare.

„A-i binecuvânta pe cei care ți-au zdrobit spiritul, te-au abuzat emoțional sau te-au schilodit în vreun fel este cea mai uimitoare ispravă pe care o poate îndeplini o ființă umană”, a scris Elizabeth O’Connor.

Acum zece ani, lumea a observat pentru scurt timp o altă dramă a iertării personale. Papa Ioan Paul al II-lea a pășit în adâncurile închisorii Rebibbia din Roma și l-a vizitat pe Mahmet Ali Agca, asasinul care aproape îl ucisese. „Te iert”, i-a spus Papa.

Revista The Times a dedicat un articol lung evenimentului. Lance Morrow a scris: „Printre altele, Ioan Paul al II-lea a căutat să arate cum se unesc aspectele private și publice ale acțiunii morale... El a arătat cât de grave sunt consecințele

celor mai obișnuite mișcări ale inimii umane, ura și iubirea." Morrow a continuat să citeze un ziar din Milano: „Nu există scăpare de războaie, de foamete, de sărăcie, de discriminare rasială, de încălcarea drepturilor sau chiar de rachete de croazieră, dacă inimile noastre nu se schimbă." Și a adăugat:

Această scenă din Rebibbia are o grandoare simbolică. Contrastează puternic cu tot ce am văzut în știri în ultimele zile. Pentru o clipă ne-am temut că istoria este în declin, că lumea trece de la haos la mai mult haos, spre întuneric, dacă nu chiar spre distrugere totală. Dar scena din Rebibbia ne aduce mesajul creștin despre posibilitatea răscumpărării și a ascensiunii spre lumină.

Această scenă din Rebibbia are o grandoare simbolică. Contrastează puternic cu tot ce am văzut în știri în ultimele zile. Pentru o clipă ne-am temut că istoria este în declin, că lumea trece de la haos la mai mult haos, spre întuneric, dacă nu chiar spre distrugere totală. Dar scena din Rebibbia ne aduce mesajul creștin despre posibilitatea răscumpărării și a ascensiunii spre lumină.

Actul lui Ioan Paul al II-lea strălucește în mod special datorită cadrului sumbru: o celulă goală, pereți de ciment - fundalul perfect pentru o dramă sumbră a neiertării. Ucigașii plătiți ar trebui închiși și executați, nu iertați. Dar în acel moment, un mesaj de iertare a strălucit de pe zidurile închisorii și a arătat lumii calea transformării, nu a răzbunării.

Desigur, Papa a urmat exemplul Celui care nu a scăpat cu viață din mâinile ucigașilor săi. Sinedriul, care își pierduse de mult independența, a obținut în cele din urmă o condamnare la moarte pentru singurul om perfect de pe pământ. De pe cruce, Isus și-a pronunțat sentința, dând o lovitură fatală legii neiertării. El i-a iertat pe păcătoșii nepocăiți, „căci nu știu ce fac".

Soldații romani, Pilat, Irod, Sinedriul pur și simplu „își făceau treaba", urmând ordinele – o scuză jalnică ce avea să fie folosită mai târziu pentru a justifica Auschwitz, My Lai și Gulagul. Dar Isus, dând la o parte paravanele birocratice, vorbește direct inimii umane. Ceea ce au oamenii cel mai mult nevoie este iertarea. Cei dintre noi care credem în răscumpărare știm că ultimele cuvinte ale lui Isus nu au fost doar pentru călăii săi, ci pentru noi toți. Pe cruce – și numai pe cruce – El a rupt ciclul pedepsei.

Este posibilă iertarea în Iugoslavia, după atâtea răni? Este necesară, altfel oamenii nu vor putea trăi împreună în această țară. Mulți oameni care au fost

abuzați în copilărie știu că fără iertare nu va exista eliberare de trecut. Același principiu se aplică vieții unei națiuni.

Căsnicia prietenului meu era pe punctul de a se prăbuși. Într-o noapte, răbdarea lui George a cedat. A lovit masa cu pumnii, a tropăit din picioare și a țipat la soția sa: „Te urăsc! Nu mai pot suporta! Gata! Gata! M-am săturat! Nu mai pot! Nu!”

Câteva luni mai târziu, George s-a trezit în miez de noapte și a auzit sunete ciudate venind din dormitorul fiului său de doi ani. A mers pe hol, s-a oprit la ușa fiului său... și i s-a ridicat părul pe cap, i s-a tăiat respirația. Cu o voce liniștită, băiatul de doi ani recrea, cuvânt cu cuvânt, exact cearta dintre tatăl și mama sa: „Te urăsc! M-am săturat! Nu mai pot!”

George și-a dat seama cu groază că reușise deja să transmită durerea și furia sa generației următoare. Asta se întâmplă oare acum în Iugoslavia?

Dacă nu există iertare, fantomele trecutului se pot trezi din somn în orice moment și pot devora prezentul. Și viitorul, de asemenea.

10. Arsenalul Grației

Doar o mică lipsă...

Dar din cauza spărturii, zidul se va prăbuși.

Alexandr Soljenițân

Doar o mică lipsă...

Dar din cauza spărturii, zidul se va prăbuși.

Walter Wink a povestit despre doi pacifiști care au vorbit cu un grup de creștini polonezi la zece ani după cel de-al Doilea Război Mondial. „Ați fi dispuși să vă întâlniți cu un grup de creștini din Germania de Vest?”, au întrebat pacificatorii. „Vor să vă ceară iertare pentru ceea ce au făcut germanii Poloniei în timpul războiului și de acolo să înceapă o nouă relație.”

S-a lăsat tăcerea. Apoi, un polonez a răspuns: „Este imposibil. Toate pietrele Varșoviei sunt spălate în sânge polonez! Nu vom ierta.”

Totuși, la sfârșitul întâlnirii, toată lumea a început să citească împreună Rugăciunea Domnească, iar când au ajuns la cuvintele „iartă-ne nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm...”, toată lumea a tăcut, ca și cum s-ar fi împiedicat. Tensiunea plutea în aer. Și atunci polonezul, care vorbise atât de aspru împotriva împăcării, a spus: „Sunt obligat să fiu de acord. Nu voi mai putea citi Rugăciunea Domnească, nu voi mai putea să mă numesc creștin dacă refuz să iert. Este omenește imposibil, dar Dumnezeu ne va întări.” Un an și jumătate mai târziu, a avut loc la Viena o întâlnire a creștinilor din Polonia și Germania de Vest, și s-au stabilit relații de prietenie care continuă până în ziua de azi.

O carte recentă, intitulată „Balanța vinovăției”, examinează diferitele abordări ale vinovăției în Germania și Japonia postbelice. Germanii din generația din timpul războiului, la fel ca creștinii care și-au cerut scuze polonezilor, sunt înclinați să își asume responsabilitatea pentru crimele naziștilor. Când primarul Berlinului, Willy Brandt, a vizitat Varșovia în 1970, a îngenuncheat în fața Memorialului din Ghetoul Varșoviei. „A fost involuntar”, a scris el mai târziu. „Copleșit de amintirea istoriei noastre recente, am făcut ceea ce face o persoană de obicei atunci când nu-și găsește cuvintele.”

Japonia, în schimb, a negat vinovăția. Împăratul Hirohito și-a anunțat capitularea astfel: „Situația militară nu este în favoarea Japoniei”. Declarații la fel de calculate erau frecvente în perioada postbelică. Autoritățile japoneze au refuzat o invitație de a participa la un eveniment care marca cea de-a cincizecea aniversare a bombardamentului de la Pearl Harbor, deoarece guvernul american a impus scuzele ca o condiție prealabilă pentru participarea lor. „Întreaga lume poartă responsabilitatea pentru acest război”, a insistat secretarul de stat japonez. Abia în 1995, Japonia a fost de acord să își ceară scuze.

Astăzi, școlarii germani studiază detaliile genocidului și ale altor crime naziste. Colegii lor japonezi citesc în manualele lor despre bombele atomice aruncate asupra orașelor japoneze, nu despre masacrul de la Nanking, nu despre tortură și experimente medicale pe prizonieri, nu despre „sclavii sexuali” străini care au servit soldaților japonezi. Drept urmare, ura față de japonezi încă mocnește în China, Coreea și Filipine.

Cu toate acestea, atât Japonia, cât și Germania au fost acceptate în comunitatea mondială, adică „iertate” pentru agresiunea lor. Cu toate acestea, Germania a intrat în Europa reînnoită ca partener cu drepturi depline, alături de victimele sale, în timp ce Japonia este încă obligată să negocieze cu foști inamici care sunt obișnuiți să fie precauți. Cu cât amână mai mult să își ceară scuze, cu atât procesul de acceptare finală în comunitatea internațională se prelungește.

În 1990, lumea a fost martora unei drame a iertării desfășurându-se pe scena politicii mondiale. Germania de Est a format un parlament în primele sale alegeri libere, iar deputații au preluat frâiele puterii. Blocul estic trecea prin schimbări enorme. Germania de Vest a propus un pas decisiv - unificarea - iar noul parlament trebuia să decidă cele mai dificile chestiuni politice. Cu toate acestea, ca prim act oficial, deputații au adoptat o declarație solemnă, formulată mai mult într-un limbaj teologic decât politic:

Noi, primii membri ai parlamentului RDG aleși liber... ne asumăm responsabilitatea în numele cetățenilor acestei țări pentru umilința, persecuția și uciderea bărbaților, femeilor și copiilor evrei. Simțim tristețe și rușine și recunoaștem această pată pe istoria Germaniei... Multe popoare ale lumii au suferit suferințe de neimaginat în epoca național-socialismului... Cerem iertare tuturor evreilor de pe pământ. Cerem poporului Israel să ne ierte pentru ipocrizia și ostilitatea politicii oficiale a Germaniei de Est față de Israel, precum și pentru persecuția și opresiunea cetățenilor de origine evreiască, care au continuat în țara noastră după 1945.

Noi, primii membri ai parlamentului RDG aleși liber... ne asumăm responsabilitatea în numele cetățenilor acestei țări pentru umilința, persecuția și uciderea bărbaților, femeilor și copiilor evrei. Simțim tristețe și rușine și recunoaștem această pată pe istoria Germaniei... Multe popoare ale lumii au suferit suferințe de neimaginat în epoca național-socialismului... Cerem iertare tuturor evreilor de pe pământ. Cerem poporului Israel să ne ierte pentru ipocrizia și ostilitatea politicii oficiale a Germaniei de Est față de Israel, precum și pentru persecuția și opresiunea cetățenilor de origine evreiască, care au continuat în țara noastră după 1945.

Parlamentul est-german a adoptat declarația în unanimitate. Membrii s-au ridicat și au aplaudat îndelung. Apoi a avut loc un minut de reculegere în memoria evreilor care au murit în timpul genocidului.

Ce ar putea realiza un astfel de gest? Cu siguranță nu ar învia morții și nici nu ar îndrepta nedreptățile trecutului. Dar a slăbit lațul vinovăției care a sufocat Germania de Est timp de aproape o jumătate de secol - cinci decenii în care guvernul țării a negat cu încăpățânare nevoia de iertare.

Germania de Vest își ceruse deja oficial scuze pentru persecuția evreilor. Mai mult, le-a plătit evreilor șaizeci de miliarde de dolari drept despăgubiri. Înșuși

faptul existenței relațiilor diplomatice dintre Germania și Israel este o mărturie izbitoare a iertării la nivel internațional. Așadar, harul nu este neputincios în sfera politicii de stat!

În ultimii ani, am fost martorii altor acte publice de iertare care au avut loc în fostele țări comuniste.

În 1983, cu puțin timp înainte de căderea Cortinei de Fier, Papa Ioan Paul al II-lea a vizitat Polonia, unde era în vigoare legea marțială. A celebrat Liturghia în aer liber, în fața unei mulțimi uriașe. Mulțimile, organizate strict pe parohii, au traversat Podul Poniatowski și s-au îndreptat spre stadion. Drumul spre pod a trecut pe lângă clădirea Comitetului Central al Partidului Comunist. Ore întregi, manifestanții au mărșăluit pe lângă această clădire, scandând la unison: „Vă iertăm! Vă iertăm!". Unii au spus-o cu sinceritate, alții au strigat-o cu dispreț, ca și cum ar fi spus: „Ești un nimeni, nici măcar nu te urâm."

Un an mai târziu, Jerzy Popiełuszko, preotul în vârstă de treizeci și cinci de ani ale cărui predici încântaseră țara, a fost pescuit din râul Vistula cu ochii scoși. I s-au smuls unghiile. Încă o dată, catolicii au ieșit în stradă cu pancarte: „Iertăm". În fiecare duminică, Popiełuszko predica iertarea mulțimilor adunate în piața din fața bisericii sale: „Apărați adevărul. Învingeți răul cu binele". După moartea sa, enoriașii au continuat să-i urmeze instrucțiunile și, în cele din urmă, spiritul harului copleșitor a dus la prăbușirea regimului.

În toată Europa de Est, lupta dintre iertare și neiertare continuă. Poate un preot rus să-i ierte pe ofițerii KGB care l-au închis și i-au demolat biserica? Îi vor ierta românii pe medicii și asistentele care au înlănțuit orfanii cu dizabilități la paturile de spital? Îi vor ierta est-germanii „plantele" (inclusiv profesori de seminar, pastori și soți infideli) care au relatat despre ei? Când activista pentru drepturile omului Vera Wollenberger a aflat că soțul ei a trădat-o poliției secrete – ceea ce a dus la arestarea și exilul ei – s-a repezit la baie și a vomitat. „Nu i-aș dori nimănui acest iad", a scris ea.

Paul Tillich considera iertarea o modalitate de a-și aminti trecutul, prin care cineva se poate despărți de el. Principiul său se aplică nu numai indivizilor, ci și națiunilor. Da, iertarea nu este ușoară și uneori necesită schimbarea mai multor generații. Dar ce altceva poate rupe lanțurile care îi înrobesc pe oameni față de trecut?

Nu voi uita niciodată scena la care am fost martor în Uniunea Sovietică în octombrie 1991. Am relatat-o într-o scurtă carte publicată imediat după călătorie. Dar povestea merită repetată. La acea vreme, imperiul sovietic se destrama. Puterea lui Mihail Gorbaciov atârna de un fir de ață; Boris Elțin câștiga din ce în

ce mai multă influență pe zi ce trece. Ca parte a unui grup de creștini, m-am întâlnit cu lideri ruși care ne-au invitat să ajutăm la „restabilirea moralului" țării.

Deși Gorbaciov și toți oficialii guvernamentali ne-au primit cu brațele deschise, veteranii delegației noastre ne-au avertizat că vom fi tratați diferit când vom vizita sediul KGB-ului. Oamenii ar fi putut răsturna statuia lui Felix Dzerjinski de pe piedestalul din fața clădirii, dar înăuntru, opera sa a dăinuit. O fotografie imensă a omului temut încă atârna pe peretele camerei în care ne adunaserăm. Agenți KGB cu fețe inexpresive și nemișcate (exact cum sunt portretizați în filmele de la Hollywood) stăteau drepți în fața ușilor lambrisate. Ni s-a adresat generalul Nikolai Stoliarov, vicepreședintele KGB-ului.

„Întâlnirea noastră", a început el, „nu ar fi putut fi prevăzută de cea mai nebună imaginație a unui scriitor de science fiction."

Aici avea dreptate. Totuși, generalul ne-a surprins și mai mult adăugând:

— Noi, cei din URSS, ne dăm seama că nu i-am acceptat pe creștini. Totuși, problemele politice nu pot fi rezolvate fără o pocăință sinceră, fără o întoarcere la credință la nivel național. Aceasta este crucea pe care trebuie să o port. Atâta timp cât am aderat la comunismul științific, se credea că religia desparte oamenii. Acum vedem contrariul: dragostea pentru Dumnezeu îi unește.

Ne învârteam capul. De unde a luat generalul sovietic expresia „a-și purta crucea"? Și acest cuvânt – pocăință? Oare traducătorul a adăugat ceva personal? M-am uitat la Piotr și Anita Deineka, expulzați din Rusia acum treisprezece ani pentru propagandă religioasă, care se bucurau acum de prăjituri la sediul KGB-ului.

Joel Nederhoud, un bărbat amabil și manierat, prezentator radio și de televiziune, s-a ridicat și a pus o întrebare:

„Domnule general, mulți dintre noi am citit descrierea Gulagului făcută de Soljenițân. Unii dintre noi chiar și-au pierdut cei dragi acolo." Această îndrăzneală i-a luat prin surprindere pe unii dintre colegii lui Nederhoud. Tensiunea din încăpere creștea în mod evident. „Departamentul dumneavoastră este responsabil pentru tot ce se întâmplă în închisori, inclusiv în închisoarea ascunsă în subsolul acestei clădiri. Ce părere aveți despre trecutul dumneavoastră?"

Stoliarov, fără jenă, a răspuns:

— Am vorbit deja despre pocăință. Acesta este primul pas. Probabil cunoașteți filmul lui Abuladze cu acest titlu. Perestroika este imposibilă fără pocăință. E timpul să ne pocăim de trecutul nostru. Am încălcat Cele Zece Porunci și acum plătim pentru asta.

Am văzut „Pocăința” de Tengiz Abuladze. Referința lui Stoliarov la aceasta m-a uimit. Prezintă denunțuri false, arestări de nevinovați, incendieri de biserici - toate atrocitățile care au adus KGB-ului reputația sa sumbră, mai ales ca dușman al credinței. Se estimează că 42.000 de preoți au murit în timpul erei Stalin, iar numărul total de preoți din țară a scăzut de la 380.000 la 172.000. O mie de mănăstiri, șaizeci de seminarii, nouăzeci și opt la sută din bisericile ortodoxe au fost distruse.

„Repentance” prezintă aceste atrocități la nivelul unui oraș de provincie. În cea mai emoționantă scenă a filmului, femeile din sate scotocesc prin gunoaiele de pe malul unui râu mare, printre bușteni care tocmai au ajuns la mal, sperând să primească vești de la soții lor tăietori de lemne, care au fost trimiși la muncă într-o tabără din apropiere. O femeie descoperă inițiale gravate într-un buștean și sărută bușteanul cu lacrimi în ochi, ultima ei legătură cu soțul pe care nu-l va mângâia niciodată. La sfârșitul filmului, o țărancă în vârstă întreabă care este drumul spre templu. I se spune că strada nu duce la templu. „Cine are nevoie de un drum dacă nu duce la templu?”, obiectează bătrâna.

Și astfel, stând în statul major al regimului tiranic, în camera de deasupra celulelor închisorii unde a fost interogat Soljenițân, am auzit cuvinte foarte asemănătoare de pe buzele vicepreședintelui KGB-ului. Cine are nevoie de calea aleasă dacă aceasta nu duce la pocăință, la Cele Zece Porunci, la templu?!

Dintr-o dată, întâlnirea noastră a căpătat o tonalitate mai personală și mai intimă. Alex Leonovich s-a alăturat conversației, traducându-i cuvintele noastre lui Stoliarov. Originar din Belarus, fugise din URSS în timpul regimului de teroare al lui Stalin și se îndreptase spre Statele Unite. Acolo, timp de patruzeci și șase de ani, a produs emisiuni religioase pentru patria sa, unde acestea erau adesea bruiate. Alex cunoștea mulți creștini care fuseseră persecutați și torturați pentru credința lor. I se părea aproape de neconceput că stătea acolo, traducând un discurs al unui ofițer KGB de rang înalt - un mesaj de reconciliere.

Alex, un bărbat plinuț, de vârstă mijlocie - un fel de „bunic” - reprezenta aici vechea gardă a războinicilor neînfrânți care se rugaseră mai bine de o jumătate de secol pentru o schimbare în Uniunea Sovietică, chiar pentru acele schimbări la care, se pare, eram martori acum cu ochii noștri. I-a răspuns generalului Stoliarov încet și calm:

— Generale, multe dintre rudele mele au suferit din cauza organizației dumneavoastră. A trebuit să-mi părăsesc iubita patrie. Unchiul meu, care mi-a fost foarte drag, a fost trimis într-un lagăr în Siberia și nu s-a mai întors niciodată. Generale, ați spus că vă pocăiți. În numele celor dragi, în numele unchiului meu care a murit în Gulag, vă iert.

Și Alex Leonovich, un creștin evanghelic, i-a întins brațele generalului Nikolai Stolyarov, vicepreședintele KGB-ului, și l-a îmbrățișat ca un urs, în rusă. Stolyarov i-a șoptit ceva la ureche lui Alex - ce anume, am aflat mai târziu: „Am plâns doar de două ori în viața mea, când a murit mama și acum."

„Mă simt ca Moise", a spus Alex în timp ce luam autobuzul înapoi la hotel. „Văd pământul făgăduit. Sunt gata pentru gloria cerească."

Doar fotograful rus care ne-a însoțit nu a fost atât de optimist.

„E o prefăcătorie", a mormăit el. „Și-au pus o mască în onoarea sosirii tale. Nu-i cred." Dar, după o vreme, și el a cedat și și-a cerut scuze. „Poate că m-am înșelat. Nu știu ce să cred."

În următoarele decenii, poate chiar secole, fosta Uniune Sovietică va trebui să se lupte cu problema iertării. Afganistan, Cecenia, Armenia, Ucraina, Letonia, Lituania, Estonia – fiecare dintre statele separatiste nutrește ranchiună față de imperiul care odinioară le-a asuprit. La fel ca fotograful nostru rus, toți pun la îndoială fiecare gest din partea Rusiei. Rușii încă nu au încredere unii în alții și în guvernul lor – și pe bună dreptate. Trecutul nu poate fi uitat până nu este depășit.

Totuși, este posibil să depășești nemulțumirile istorice. Este doar un proces lent și imperfect. Lanțurile ingratitudinei ar putea fi rupte într-o zi. Noi, în Statele Unite, avem experiență cu reconcilierea internațională: dușmanii noștri jurați din cel de-al Doilea Război Mondial, Germania și Japonia, au devenit cei mai de încredere aliați ai noștri. Uniunea Sovietică și Iugoslavia au avut experiențe similare. Am îndurat un război civil sângeros care a sfâșiat atât națiunea, cât și multe familii.

Am crescut în Atlanta, Georgia, unde generalul Sherman, care a ars orașul din temelii, este privit în același fel în care musulmanii bosniaci își privesc vecinii sârbi. La urma urmei, Sherman a fost cel care a inventat politica pământului pârjolit care a fost folosită acum cu atât de mult succes în Balcani. Cumva, națiunea noastră a reușit să rămână unită. Sudiștii încă oftează după steagul confederat și cântă „Dixie", dar nimeni nu sugerează secesiunea sau divizarea

națiunii pe criterii etnice. Doi dintre cei mai recenți președinți ai noștri au fost din Arkansas și Georgia.

După Războiul Civil, consultanții politici ai lui Lincoln l-au îndemnat să-i pedepsească aspru pe sudiști pentru vărsarea de sânge pe care o declanșaseră. „Dacă îmi transform dușmanii în prieteni, nu voi scăpa de dușmanii mei?", a replicat președintele, iar în loc de un plan de răzbunare, a propus un plan măreț de reconciliere. Spiritul lui Lincoln a continuat să ghideze națiunea și după moartea sa și de aceea Statele Unite au supraviețuit ca o națiune unită.

Și mai uimitoare a fost calea spre reconciliere dintre rasele neagră și albă, dintre care una a dominat-o cândva pe cealaltă. Efectele de lungă durată ale rasismului nu fac decât să demonstreze cât de mult timp și efort este nevoie pentru a îndrepta nedreptatea. Dar fiecare pas care i-a adus pe afro-americani mai aproape de drepturi civile depline a fost un alt pas mai aproape de iertarea deplină. Nu toți frații noștri negri au putut ierta, la fel cum nu toți frații noștri albi au putut să se pocăiască, iar rasismul profund încă divizează țara. Dar dacă comparăm situația noastră cu cea a, să zicem, fostei Iugoslavii, răsuflăm ușurați: mitralierii nu blochează căile de acces către Atlanta, iar artileria nu este pe cale să bombardeze Birmingham.

Am crescut rasist. Deși nu am încă cincizeci de ani, îmi amintesc clar sistemul juridic al apartheidului care domnea în Sud. Magazinele din Atlanta aveau trei secțiuni: una pentru bărbații albi, una pentru femeile albe și una pentru persoanele de culoare. Hotelurile și restaurantele serveau doar albi, iar când Legea Drepturilor Civile a pus capăt discriminării, mulți proprietari pur și simplu și-au închis unitățile [4] .

Lester Maddox, ales ulterior guvernator al Georgiei, a fost unul dintre proprietarii de afaceri nemulțumiți. Și-a închis restaurantele cu pui prăjit și a deschis un monument dedicat libertății pierdute, expunând un exemplar al Declarației Drepturilor într-un sicriu drapat cu negru. Își câștiga existența vânzând bâte și securi de trei mărimi - tătic, mamă și bebeluș - cu mânere exact ca bâtele folosite pentru a lovi protestatarii de culoare. Mi-am cumpărat și eu una, cu banii pe care îi câștigam distribuind ziare. Lester Maddox venea ocazional la biserica noastră (sora lui era membră) și acolo am învățat teologia perversă a rasismului meu.

În anii 1960, consiliul de bătrâni al bisericii a recrutat voluntari pentru a păzi intrarea duminica, pentru a-i ține la distanță pe „revoltații" de culoare. Încă mai păstrez anunțul tipărit de panou, care trebuia dat oricărui segregaționist care venea la ușa noastră:

Convinși că scopurile grupului dumneavoastră sunt extremiste și străine de învățăturile Cuvântului lui Dumnezeu, nu vă putem oferi ospitalitatea noastră și vă rugăm cu umilință să părăsiți incinta templului în pace. Scriptura NU ne învață „frăția tuturor oamenilor și paternitatea lui Dumnezeu". Dumnezeu este Creatorul tuturor, ci Tatăl numai al celor regenerați.

Dacă vreunul dintre voi a venit la noi cu o dorință sinceră de a-L cunoaște pe Isus Hristos ca Domn și Mântuitor, am fi bucuroși să vorbim cu dumneavoastră personal despre Cuvântul lui Dumnezeu.

(Hotărâre unanimă a rectorului și a consiliului bisericesc, august 1960).

Convinși că scopurile grupului dumneavoastră sunt extremiste și străine de învățăturile Cuvântului lui Dumnezeu, nu vă putem oferi ospitalitatea noastră și vă rugăm cu umilință să părăsiți incinta templului în pace. Scriptura NU ne învață „frăția tuturor oamenilor și paternitatea lui Dumnezeu". Dumnezeu este Creatorul tuturor, ci Tatăl numai al celor regenerați.

Dacă vreunul dintre voi a venit la noi cu o dorință sinceră de a-L cunoaște pe Isus Hristos ca Domn și Mântuitor, am fi bucuroși să vorbim cu dumneavoastră personal despre Cuvântul lui Dumnezeu.

Când Congresul a adoptat Declarația Drepturilor, parohia noastră a organizat o școală privată și un refugiu pentru copiii albi, refuzând categoric să-i primească pe cei de culoare. Un număr mic de „liberali" au părăsit congregația în semn de protest când fiica unui profesor de seminar de culoare nu a fost acceptată în clasa a XI-a. Dar majoritatea au aprobat măsura. Un an mai târziu, consiliul bisericii a refuzat să-l includă pe un student de culoare de la Institutul Biblic Carver, Tony Evans (care a devenit ulterior un pastor și predicator bine-cunoscut), ca membru al congregației.

Îl numeam pe Martin Luther King „Martin Lucifer". Îl consideram comunist, un agent marxist care se deghiza în preot. Dar nu a durat mult până când am avut ocazia să apreciez direct superioritatea morală a acestui om care, mai mult decât oricine altcineva, a împiedicat Sudul să alunece într-un război rasial.

Colegii mei de școală și de la biserică au aclamat în timp ce la televizor se vedea cum King se ciocnea cu șerifii din Sud, înarmați cu câini și tunuri cu apă. Nu ne-am dat seama că îi dădeam joc lui King: el îi provoca în mod deliberat pe oameni precum șeriful Bull Connor să repete aceeași scenă iar și iar: bătăi, arestări și alte brutalități. King credea că o națiune cufundată în automulțumire se va trezi

doar atunci când va vedea excesele urâte ale rasismului. „Creștinismul ne-a învățat”, ar repeta un predicator de culoare, „că crucea vine întotdeauna înaintea coroanei”.

Regele a povestit despre calea personală spre iertare în „Epistola din închisoarea din Birmingham”. În afara zidurilor închisorii, preoții din sud l-au mustrat pe „comunist”, mulțimea urlând: „Să-l ridicați pe Niger!”. Poliția i-a amenințat cu bastoane pe asociații săi neînarmați. Regele a scris că a trebuit să postească timp de câteva zile pentru a atinge o stare spirituală care i-a permis să-și ierte dușmanii.

Prin scoaterea la iveală a răului, King încerca să trezească rezervorul latent de indignare morală al oamenilor. La acea vreme, eu și prietenii mei pur și simplu nu înțelegeam ce era. Mulți istorici indică un moment specific în care mișcarea pentru drepturi civile a atins impulsul critic. S-a întâmplat pe un pod lângă Selma, Alabama, când șeriful Jim Clark și-a dezlănțuit oamenii asupra protestatarilor de culoare neînarmați.

Polițiștii călare și-au dat pinteni caii și au năvălit în mulțime, lovind bâte, spărgând cranii, doborând oameni. Trecătorii albi au strigat „Ura!”, în timp ce poliția a tras cu gaze lacrimogene în mulțimea de manifestanți. Majoritatea americanilor au văzut scena pentru prima dată când ABC și-a întrerupt filmul de duminică, „Judecata de la Nuremberg”, pentru a transmite știrile de ultimă oră. Transmisiunea în direct din Alabama a fost straniu de asemănătoare cu ceea ce telespectatorii tocmai văzuseră în filmul despre Germania nazistă. O săptămână mai târziu, președintele Lyndon Johnson a prezentat Congresului Declarația Drepturilor (1965).

Regele a dezvoltat tactici de război sofisticate, în care arma principală nu erau armele de foc, ci grația. Nu a refuzat niciodată să se întâlnească cu adversarii. A luptat împotriva ideilor, dar niciodată împotriva unor persoane specifice. Cel mai important, a răspuns la cruzime cu non-violență, iar la ură cu iubire. „Nu vom potoli setea de libertate cu o înghițitură din cupa urii și amărăciunii”, le-a spus el susținătorilor săi. „Nu vom permite ca protestul spiritual să degenereze în violență fizică. Ne vom ridica iar și iar la înălțimile Divine, unde forța fizică va deveni un companion constant al tăriei de caracter.”

Asociatul lui King, Andrew Young, își amintea acele zile tulburi ca pe o epocă în care se încerca salvarea „trupurilor de culoare și sufletelor albe”. Adevăratul scop, în cuvintele lui King, nu era să-i învingă pe albi, ci „să trezească rușinea în asupritor, să răstoarne falsul sentiment de superioritate... Adevăratul scop este reconcilierea, răscumpărarea, construirea unei comunități a iubirii”. Acestea au fost forțele pe care predicatorul Martin Luther King le-a pus în mișcare în cele din

urmă. În fiecare suflet – chiar și într-un rasist înrăit ca mine – puterea harului a învins în cele din urmă răul care se pusese stăpânire pe el.

Privesc înapoi la copilăria mea cu rușine, regret și remușcări. Ani de zile, Dumnezeu mi-a străpuns carapacea de rasism îndrăzneț (și mă întreb dacă vreunul dintre noi l-a păstrat în forme mai subtile). Și acum, acest păcat a devenit, în ochii mei, poate cel mai josnic, pentru că, mai mult decât oricare altul, strică viața societății în ansamblu. Se vorbește mult acum despre problemele claselor inferioare, despre criza orașelor americane. Experții dau vina pe droguri, pe distrugerea vechiului sistem de valori, pe sărăcie, pe declinul familiei tradiționale. Dar uneori mă întreb dacă aceasta nu este consecința unei probleme mai profunde, ascunse: păcatul străvechi al rasismului.

În ciuda diviziunilor morale și sociale cauzate de rasism, națiunea a reușit să rămână unită și, în cele din urmă, oameni de toate culorile au fost incluși în procesul democratic, inclusiv în Sud. Atlanta alesese deja primari afro-americani de mai multe ori. În 1976, americanii au fost martori la un spectacol fără precedent: George Wallace s-a adresat liderilor de culoare din Alabama și și-a cerut scuze pentru comportamentul său din trecut față de negri. Discursul său a fost transmis la televizor.

E ușor de înțeles discursul lui Wallace (la urma urmei, avea nevoie de voturi pentru a câștiga funcția de guvernator); e mai greu de înțeles reacția publicului său: alegătorii de culoare au acceptat scuzele și l-au iertat. Au votat pentru el, aproape toți. Wallace și-a cerut ulterior scuze la Biserica Baptistă din Montgomery, unde King lansase mișcarea pentru drepturi civile. Printre liderii care au venit să-l ierte și să-l încurajeze s-au numărat Coretta Scott King, Jesse Jackson și fratele lui Medgar Evers, cel ucis.

Chiar și biserica copilăriei mele se pocăise. Pe măsură ce fața cartierului nostru se schimba, congregația se micșora. Când am trecut pe la o slujbă acum câțiva ani, am fost întristat să găsesc doar câteva sute de oameni într-o biserică imensă care odinioară găzduia 1.500 de persoane. Era ca și cum un blestem ar fi fost pus asupra bisericii. Fuseseră aduși noi pastori, se încercaseră diferite abordări și nimic nu funcționase. Încercaseră chiar să recruteze membri afro-americani, dar puțini au răspuns.

În cele din urmă, noul preot, un fost coleg de clasă de-al meu, a făcut un pas neobișnuit: a convocat o slujbă de penitenciar. Mai întâi, le-a scris lui Tony Evans și profesoarei de seminar a cărei fiică fusese respinsă, cerându-le iertare. Apoi, în prezența liderilor afro-americani, a mărturisit public și cu durere păcatele rasismului de care se făcuse vinovată biserica noastră. A mărturisit - și a fost iertat.

După aceea, greul poverii a fost ridicat de pe parohia noastră, dar nu a salvat-o. Câțiva ani mai târziu, enoriașii albi s-au dispersat în suburbii. Astăzi, clădirea parohiei găzduiește congregația afro-americană „Aripile Credinței”, iar vitraliile tremură din nou sub cântarea imnurilor.

Elton Trueblood observă că cuvintele lui Isus despre Biserică - „și porțile iadului nu o vor birui” - sunt o imagine a atacului, nu a apărării. Creștinii iau cu asalt porțile iadului și vor birui, indiferent cât de teribilă ar fi o anumită perioadă a istoriei. Porțile care păzesc forțele răului nu vor rezista atacului harului.

Ziarele preferă știrile mai înfricoșătoare: explozii în Israel și Londra, escadrile ale morții în America Latină și mai multe atacuri teroriste - în India, Sri Lanka, Algeria. În secolul nostru, cel mai brutal dintre toate, nu vedem decât fețe însângerate, brațe și picioare smulse. Și totuși, puterea harului nu poate fi negată.

Cine poate uita transmisiunea din Filipine: oameni obișnuiți îngenuncheați în fața tancurilor de cincizeci de tone, iar tancurile oprindu-se, ca și cum ar fi lovit un zid invizibil de rugăciune. Filipine este singura țară din Asia cu o populație predominant creștină, iar aici harul a învins tirania. Când Benigno Aquino a coborât din avion la Manila, ținea în mâini textul discursului său cu un citat de la Gandhi: „Sacrificiul voluntar al inocenților este cel mai puternic răspuns la tirania arogantă cunoscută de Dumnezeu sau de om.” Aceasta se întâmpla chiar înainte de tentativa de asasinat asupra sa. Aquino nu a ajuns niciodată să-și țină discursul, dar viața lui și viața soției sale au confirmat aceste cuvinte profetice. Regimul Marcos primise o lovitură mortală.

În cuvintele fostului senator Sam Nunn, Războiul Rece s-a încheiat „nu într-un infern nuclear, ci în capelele cu lumânări din Europa de Est”. Procesiunile cu lumânări care au mărșăluit prin Germania de Est nu au fost relatate pe larg la știrile de seară. Dar au transformat harta lumii. Mai întâi câteva sute, apoi o mie, treizeci de mii, cincizeci de mii și în final o jumătate de milion – aproape întreaga populație a orașului – au ieșit pe străzile din Leipzig cu lumânări. După o întâlnire de rugăciune în Biserica Sfântul Nicolae, demonstranți pașnici au mărșăluit pe străzile întunecate cântând imnuri. Poliția și soldații, cu toate armele lor, au fost neputincioși împotriva acestei forțe. În cele din urmă, o procesiune similară la Berlin a atras un milion de oameni, iar detestatul Zid al Berlinului s-a prăbușit fără să se tragă niciun foc de armă. Un banner imens a apărut pe una dintre străzile din Leipzig: „Wir danken Dir, Kirche” („Mulțumim, Biserică!”).

Asemenea unei rafale de aer proaspăt care dispersează nori toxici, revoluția pașnică s-a răspândit pe tot globul. În 1989, zece țări – Polonia, Germania de Est, Ungaria, Cehoslovacia, Bulgaria, România, Albania, Iugoslavia, Mongolia,

Uniunea Sovietică – cu o populație de o jumătate de miliard de oameni, au trecut prin revoluții fără vărsare de sânge. Adesea, minoritatea creștină a jucat un rol decisiv în aceste evenimente. Întrebarea batjocoritoare a lui Stalin: „Câte diviziuni are Papa?” a primit răspuns.

Cea mai uimitoare dintre aceste revoluții a avut loc în 1994 – cea mai uimitoare, deoarece de data aceasta toată lumea era sigură că vărsarea de sânge va fi inevitabilă. Însă Africa de Sud este locul de naștere al rezistenței nonviolente. În această țară, Mahatma Gandhi, citindu-l pe Tolstoi și Predica de pe Munte, a dezvoltat strategia non-rezistenței pe care a adoptat-o Martin Luther King. Sud-africanii, având numeroase ocazii de a practica această strategie, au perfecționat arma harului. Walter Wink povestește despre o femeie de culoare care mergea pe stradă cu copiii ei când un bărbat alb a scuipat-o în față. Ea s-a oprit și a spus: „Mulțumesc foarte mult, iar acum, copiii.” Bărbatul, confuz, nu știa ce să spună.

Un sat de băștinași era înconjurat de soldați cu buldozere. Aceștia strigau printr-un megafon că sătenii aveau exact două minute să-și părăsească casele înainte să fie demolați. Femeile erau neînarmate, toți bărbații plecaseră undeva să câștige bani. Conștiente de particularitățile educației puritane a sud-africanilor albi, adepți ai Bisericii Reformate Olandeze, femeile de culoare s-au aliniat în fața buldozerelor și s-au dezbrăcat. Soldații au fugit, satul a supraviețuit.

Rolul credinței creștine în transformarea pașnică a Africii de Sud a fost în mare parte trecut cu vederea în știri. Când mediatorii conduși de Henry Kissinger au abandonat orice speranță de a convinge Partidul Libertății Inkatha să participe la alegeri, un diplomat creștin din Kenya s-a întâlnit în privat cu fiecare dintre liderii partidului, s-a rugat cu ei și a reușit să le schimbe planurile. (A existat un mic mister implicat: busola avionului a funcționat defectuos, întârziind decolarea, iar întâlnirea extrem de importantă a avut loc.)

Nelson Mandela a rupt lanțul harului, ieșind din închisoare după douăzeci și șase de ani cu un mesaj de iertare și reconciliere, nu de răzbunare. Însuși De Klerk, membru al bisericii calviniste stricte și izolate din Africa de Sud, a simțit ceea ce a numit mai târziu „vocea lui Dumnezeu”. El le-a spus congregației sale că Dumnezeu îl chema să salveze toți oamenii din Africa de Sud, chiar dacă asta însemna că va fi respins de turma sa.

Liderii de culoare i-au cerut lui De Klerk să-și ceară scuze pentru apartheid. El a ezitat, deoarece tatăl său fusese unul dintre pionierii acestei politici. Însă episcopul de culoare Desmond Tutu credea că procesul de reconciliere din Africa de Sud trebuie să înceapă cu iertarea și a insistat. El a spus: „Avem o lecție de

dat lumii, și în special oamenilor din Bosnia, Rwanda și Burundi. Fiți întotdeauna gata să iertați."

Odată ajunsă la putere, majoritatea neagră a fost nevoită să ia în considerare și problema iertării. Ministrul Justiției a folosit un limbaj teologic pentru a-și formula politica. „Nimeni nu poate ierta în numele victimelor", a spus el, „doar victimele se pot ierta pe ele însele. Și nu poate exista iertare fără o franchețe deplină. În primul rând, tuturor trebuie să li se spună ce s-a întâmplat, cine a făcut ce. Cei care se fac vinovați de atrocități trebuie să ceară iertare, altfel aceasta nu va fi acordată." Astfel, pas cu pas, Africa de Sud a învățat să-și amintească trecutul pentru a-l putea lăsa în urmă.

Sud-africanii au învățat pe calea cea grea că iertarea este un lucru dificil. Papa l-a iertat pe bărbatul care a încercat să-l omoare, dar nu a cerut eliberarea lui din închisoare. Poți să-i ierți pe germani, dar totuși să le interzici să ridice o armată mare în viitor. Poți ierta un violator, dar să-l închizi departe de victimele sale. Poți ierta rasiștii, dar să adopți legi care să-i împiedice să revină la putere.

Națiunile care caută iertarea, oricât de dificil ar fi procesul, au cel puțin șansa de a evita teribila alternativă a neiertării. În loc de scenele oribile ale războiului civil și ale crimelor, lumea a văzut cozi lungi de sud-africani de culoare, uneori de peste un kilometru, dansând de bucurie în timp ce mergeau la primele lor alegeri.

Iertarea este împotriva naturii umane și trebuie învățată și practicată, ca orice meșteșug dificil. „Iertarea nu este un act izolat, ci o stare de spirit permanentă", spunea Martin Luther King. Cel mai mare dar al creștinismului pentru lume este o comunitate a harului și iertării.

Benedictinii, de exemplu, au o Liturghie specială și emoționantă de iertare și reconciliere. După ce citesc Biblia, călugării care celebrează Liturghia le cer tuturor celor prezenți să se gândească ce acțiuni trebuie iertate. Apoi, credincioșii își scufundă mâinile într-un vas mare și limpede cu apă și își „adună" nemulțumirile. Pe măsură ce încep să se roage pentru harul iertării, palmele li se deschid treptat, „eliberând" simbolic nemulțumirile. „A face asta", spune Bruce Demarest, unul dintre participanți, „este o transformare mult mai profundă decât simpla afirmație: «Iert». Dacă ar putea creștinii negri și albi din Africa de Sud sau din Statele Unite să își cufunde mâinile într-un vas comun de iertare!"

În romanul „Prizonierul și bomba", Laurens van der Post își povestește experiența chinuitoare ca prizonier de război într-un lagăr de concentrare japonez din Java. În acest moment – imaginați-vă! – el concluzionează:

Singura speranță pentru viitor este iertarea totală, iertarea oamenilor care ne-au fost dușmani. Experiența mea ca prizonier m-a învățat că iertarea nu este doar o „experiență” religioasă, ci o lege a vieții noastre, la fel de fundamentală ca legea gravitației. Oricine încearcă să încalce legea gravitației își va rupe gâtul. Și oricine încalcă legea iertării își va frânge spiritul și va reintra în cercul vicios al cauzei și efectului din care a încercat atât de mult și cu atâta durere să scape.

Singura speranță pentru viitor este iertarea totală, iertarea oamenilor care ne-au fost dușmani. Experiența mea ca prizonier m-a învățat că iertarea nu este doar o „experiență” religioasă, ci o lege a vieții noastre, la fel de fundamentală ca legea gravitației. Oricine încearcă să încalce legea gravitației își va rupe gâtul. Și oricine încalcă legea iertării își va frânge spiritul și va reintra în cercul vicios al cauzei și efectului din care a încercat atât de mult și cu atâta durere să scape.

Partea a III-a. Scandal

11. Refugiul ticălosului

Will Campbell a crescut la o fermă săracă din Mississippi. Un om pasionat de cărți, care nu se integra în mediul rural, a studiat din greu și a muncit din greu pentru a intra la Academia Teologică Yale. După absolvire, s-a întors în Sud pentru a predica și a devenit șeful vieții religioase la Universitatea din Mississippi. Aceasta se întâmpla la începutul anilor 1960, când locuitorii „cu drepturi depline” ai statului se opuneau activiștilor pentru drepturile civile. Odată ce studenții și administratorii au aflat de opiniile liberale ale lui Campbell cu privire la integrare, contractul său cu universitatea a fost rapid reziliat.

Campbell s-a trezit curând în mijlocul bătăliei, înregistrând alegători și conducând tineri idealiști din Nord care veniseră în sud pentru a se alătura cruciadei pentru drepturile civile. Printre aceștia s-a numărat și un student al Academiei Teologice Harvard, pe nume Jonathan Daniels, care a răspuns apelului Dr. King de a mărșălui asupra Selmei. Majoritatea voluntarilor s-au întors acasă după marele marș, dar Jonathan Daniels a rămas și s-a împrietenit cu Will Campbell.

În acea perioadă, credința lui Campbell era pusă la încercare. Opera sa s-a confruntat cu o rezistență acerbă din partea „bunilor creștini”, care nu doreau să admită un membru al altei rase în bisericile lor și erau indignați de orice încercare de a schimba legile care favorizau albii. Campbell a găsit mai mulți aliați printre agnostici, socialiști și câțiva nordici devotați.

„Decideți mesajul creștin în câteva cuvinte!”, a sugerat un agnostic, P. D. East, un ziarist disident care îi considera pe creștini dușmanii săi devotați și nu înțelegea angajamentul încăpățânat al lui Campbell față de credință.

Ne plimbam împreună undeva, când el a spus: „Haide! Vorbește pe scurt.” I-am răspuns: „Suntem cu toții niște ticăloși (așa cum erau numiți copiii nelegitimi în trecut), dar Dumnezeu încă ne iubește și este gata să ne adopte.” East nu a obiectat la nimic substanțial.

Ne plimbam împreună undeva, când el a spus: „Haide! Vorbește pe scurt.” I-am răspuns: „Suntem cu toții niște ticăloși (așa cum erau numiți copiii nelegitimi în trecut), dar Dumnezeu încă ne iubește și este gata să ne adopte.” East nu a obiectat la nimic substanțial.

Formula lui Campbell l-a lovit pe Orient în inimă: era (deși Campbell nu putea ști asta) un copil nelegitim și suferise toată viața de stigmatul de a fi un „ticălos”. Campbell a folosit acest cuvânt nu doar pentru a-l șoca, ci și pentru precizie teologică: într-un sens spiritual, suntem cu toții copii nelegitimi, chemați, în ciuda originilor noastre întunecate, în familia lui Dumnezeu. Cu cât Campbell reflecta mai mult la formula sa pentru mesajul Noului Testament, cu atât îi plăcea mai mult.

Însă poliția East a pus această definiție la încercare în cea mai tristă zi a lui Campbell, când adjunctul șerifului din Alabama, Thomas Coleman, l-a împușcat mortal pe prietenul său în vârstă de douăzeci și șase de ani. Jonathan Daniels fusese arestat pentru pichetarea unui magazin „doar pentru albi”. După ce a fost eliberat din închisoare, a intrat în magazin pentru a chema un prieten cu o mașină, când a apărut Coleman și a tras o pușcă cu țevi tăiate în abdomenul lui Daniels. Un glonț a lovit un adolescent de culoare care stătea în apropiere, rănindu-l mortal.

În cartea sa „Fratele libelulelor”, Campbell povestește o conversație pe care a avut-o în aceeași noapte cu P. D. East, care l-a condus pe Campbell la „cea mai completă perspectivă teologică din viața sa”. Chiar și în orele de durere, East a fost agresiv:

„Deci, frate, hai să vedem dacă definiția ta despre credință se menține.” Am sunat la Departamentul de Justiție, la Uniunea Americană pentru Libertăți Civile și la un prieten avocat din Nashville. Am vorbit despre moartea prietenului meu ca despre o încălcare gravă a justiției, o răsturnare a legii și ordinii, o încălcare a legilor federale și statale. Cuvinte precum „membru al Ku Klux Klan”, „rasist”,

„ignorant”, „țăran”, „oameni înrăiți, înapoiați” și așa mai departe mi-au ieșit din gură.

P.D. s-a năpustit asupra mea ca un tigru: „Haide, frate! Hai să discutăm despre definiția ta!” Joe (fratele lui Will) a încercat să-l oprească: „Calmează-te, P.D. Poți vedea cât de supărați sunt toți.” Dar P.D. i-a făcut semn să plece. Mă iubea prea mult și nu mă lăsa în pace.

„Deci, frate, hai să vedem dacă definiția ta despre credință se menține.” Am sunat la Departamentul de Justiție, la Uniunea Americană pentru Libertăți Civile și la un prieten avocat din Nashville. Am vorbit despre moartea prietenului meu ca despre o încălcare gravă a justiției, o răsturnare a legii și ordinii, o încălcare a legilor federale și statale. Cuvinte precum „membru al Ku Klux Klan”, „rasist”, „ignorant”, „țăran”, „oameni înrăiți, înapoiați” și așa mai departe mi-au ieșit din gură.

P.D. s-a năpustit asupra mea ca un tigru: „Haide, frate! Hai să discutăm despre definiția ta!” Joe (fratele lui Will) a încercat să-l oprească: „Calmează-te, P.D. Poți vedea cât de supărați sunt toți.” Dar P.D. i-a făcut semn să plece. Mă iubea prea mult și nu mă lăsa în pace.

„A fost Jonathan un ticălos?”, și-a început interogatoriul P. D. East. Campbell a răspuns că, deși Jonathan era poate cel mai bun om pe care îl cunoștea, era, ca toți ceilalți, un păcătos, adică un „ticălos”.

- Bine. Și Thomas Coleman e un ticălos?

Această întrebare a fost mult mai ușor de răspuns. Desigur, criminalul este un ticălos.

Și apoi P.D. și-a apropiat scaunul de cel al lui Campbell, și-a pus degetele osoase pe genunchi și s-a uitat în ochii lui, roșii de lacrimi:

„Deci, pe care dintre cei doi nenorociți îl iubește Dumnezeu mai mult?” Întrebarea l-a lovit pe Campbell în inimă.

Deodată totul a devenit clar. Totul. A fost o revelație. Whisky-ul pe care îl băusem ne-a stârnit simțurile. Am traversat camera, am ridicat draperiile și m-am uitat direct în lumina felinarului. Lacrimile îmi curgeau șiroaie din ochi, dar plânsul

era presărat cu râsete. A fost o experiență ciudată. Am încercat să separ bucuria de tristețe, am încercat să înțeleg de ce plângeam, de ce râdeam. Apoi a devenit clar și asta.

Am râs de mine însumi, de douăzeci de ani de slujbă, care - abia acum mi-am dat seama - erau predicarea zaumului liberal.

Da, desigur, ideea că un om ar putea intra într-un magazin unde mai mulți dintre semenii săi beau suc și mâncau fursecuri, să descarce o pușcă cu țeava tăiată într-unul dintre ei, sfâșiindu-i inima, plămânii și măruntaiele, apoi să se întoarcă și să tragă cu alice de plumb într-un alt om, străpungându-i oasele și carnea, iar Dumnezeu l-ar ierta - gândul în sine este insuportabil. Dar dacă nu este așa, atunci nu există evanghelie, nu există vești bune. Dacă nu este adevărul, atunci rămânem cu vești proaste, rămânem cu legea și nimic altceva decât legea.

Deodată totul a devenit clar. Totul. A fost o revelație. Whisky-ul pe care îl băusem ne-a stârnit simțurile. Am traversat camera, am ridicat draperiile și m-am uitat direct în lumina felinarului. Lacrimile îmi curgeau șiroaie din ochi, dar plânsul era presărat cu râsete. A fost o experiență ciudată. Am încercat să separ bucuria de tristețe, am încercat să înțeleg de ce plângeam, de ce râdeam. Apoi a devenit clar și asta.

Am râs de mine însumi, de douăzeci de ani de slujbă, care - abia acum mi-am dat seama - erau predicarea zaumului liberal.

Da, desigur, ideea că un om ar putea intra într-un magazin unde mai mulți dintre semenii săi beau suc și mâncau fursecuri, să descarce o pușcă cu țeava tăiată într-unul dintre ei, sfâșiindu-i inima, plămânii și măruntaiele, apoi să se întoarcă și să tragă cu alice de plumb într-un alt om, străpungându-i oasele și carnea, iar Dumnezeu l-ar ierta - gândul în sine este insuportabil. Dar dacă nu este așa, atunci nu există evanghelie, nu există vești bune. Dacă nu este adevărul, atunci rămânem cu vești proaste, rămânem cu legea și nimic altceva decât legea.

În acea noapte, Will Campbell a experimentat pe deplin sensul harului. Harul se revarsă liber nu doar asupra celor care nu-l merită, ci chiar și asupra celor care îl merită. Harul se revarsă atât asupra membrilor Ku Klux Klan, cât și asupra marșarilor pentru drepturile civile, asupra poliției East și asupra lui Will Campbell, asupra lui Jonathan Daniels și asupra ucigașului său.

Acest mesaj a pătruns atât de adânc în inima lui Will Campbell încât a provocat un fel de cutremur în sufletul său. A demisionat din Consiliul Național al

Bisericilor și a început să slujească drept ceea ce el numea cu umor un „apostol redneck”. A cumpărat o fermă în Tennessee și acum petrece la fel de mult timp cu rasiștii și membrii Klanului pe cât o face cu minoritățile rasiale și liberalii albi. A descoperit că mulți voluntari erau dispuși să ajute minoritățile, dar nimeni nu voia să slujească rasiștilor ucigași.

Îmi place povestea lui Will Campbell pentru că am crescut în Atlanta printre oameni care aveau rasismul drept steag. Eram mai apropiat de Thomas Coleman decât de Jonathan Daniels. Nu am ucis, dar eram plin de ură. Am râs când Ku Klux Klan-ul a ars o cruce în curtea primei familii de culoare care s-a mutat în cartierul nostru. Și când au murit nordici precum Jonathan Daniels, eu și prietenii mei am ridicat din umeri: „Ești bine, nu ar fi trebuit să vii aici și să întuneci apele.”

Când a venit momentul să mă văd așa cum eram – un rasist jalnic, un ipocrit învăluit în Evanghelie și trăind contrar Mesajului – m-am agățat ca un om care se îneacă de promisiunea harului dat tuturor, chiar și celor care meritau pedeapsa. Chiar și oamenilor ca mine.

Lipsa de grație revenea uneori, convingându-mă de superioritatea morală a noului meu sine iluminat față de rasiștii și țăranii care nu au văzut niciodată lumina. Dar îmi amintesc întotdeauna adevărul: „Pe când eram încă păcătoși, Hristos a murit pentru noi.” Știu că am stat înaintea lui Dumnezeu în cele mai rele momente ale mele, nu în cele mai bune, și un har minunat a salvat un ticălos ca mine.

12. Ciudații - afară!

Și aici, în cenușă și praf

Crinii milei au înflorit.

George Herbert

Și aici, în cenușă și praf

Crinii milei au înflorit.

O singură dată am îndrăznit să predic copiilor. În acea duminică dimineață am adus cu mine o pungă care mirosea suspect și se mișca. Și în timpul slujbei de duminică i-am chemat pe toți copiii la estrada mea ca să le arăt conținutul pungii.

Mai întâi, am scos niște cotlete de porc la grătar (gustarea preferată a președintelui Bush de atunci) și le-am împărțit cu toată lumea. Apoi au venit un șarpe de jucărie și o muscă mare de cauciuc, care i-a făcut pe unii dintre spectatorii mai tineri să țipe tare. Apoi, am gustat midii și, în cele din urmă, spre încântarea copiilor, am băgat mâna cu grijă în geantă și am scos un homar viu. „Larry Homarul", l-am poreclit. Larry a răspuns la urale fluturându-și tentaculele amenințător.

În ziua aceea, acomodantul bisericii a trebuit să lucreze ore suplimentare, și la fel și eu, pentru că, după ce i-am trimis pe copii, am încercat să le explic părinților de ce Dumnezeu ne interzisese odată să mâncăm toate acele creaturi. Cartea Levitic din Vechiul Testament interzicea cu strictețe mâncarea pe care tocmai o savuraserăm. Și niciun evreu ortodox nu voia să se atingă de conținutul genții mele. Am intitulat predica „De ce nu gustă Dumnezeu homarul?"

Împreună am citit un text impresionant din Noul Testament – povestea viziunii Apostolului Petru pe acoperișul unei case. Petru s-a urcat pe acoperiș pentru a se ruga singur și a simțit o foame puternică, care l-a distras de la rugăciune. Apostolul a căzut în transă și a văzut o priveliște dezgustătoare: o față de masă cobora din cer, plină până la refuz cu animale „necurate", reptile și păsări. Faptele Apostolilor (capitolul 10) nu dezvăluie mai detaliat ce erau aceste creaturi, dar găsim un indiciu în capitolul 10 din Levitic: porci, cămile, iepuri, păsări de pradă, vulturi, bufnițe și bufnițe, stârci, lilieci, furnici, gândaci, șopârle, nevăstuici, șobolani, șerpi.

„Ce chestie dezgustătoare, Simon! Nu te atinge de ea! Spală-te pe mâini chiar acum!", îi striga mama lui când era copil. De ce? Pentru că nu suntem ca toți ceilalți. Nu mâncăm porci. Sunt murdari, dezgustători. Dumnezeu ne-a interzis să-i atingem. Pentru Petru, ca orice evreu palestinian, această mâncare nu era doar lipsită de gust - era interzisă, dezgustătoare. „Să o urâți", a poruncit Domnul.

Dacă Petru atingea din greșeală o gândacă, era obligat să se spele din cap până în picioare și să se schimbe de haine. Până în seara acelei zile, era considerat necurat și nu putea intra în templu. Când un păianjen sau o șopârlă cădea de pe tavan într-un vas de lut, Petru era obligat să arunce conținutul și să spargă vasul.

Și deodată mâncarea interzisă coboară din cer pe fețele de masă, iar un glas de sus poruncește: „Scoală-te, Petre! Taie și mănâncă!"

Petru i-a amintit lui Dumnezeu de regulile pe care le stabilise El: „Nu, Doamne! N-am mâncat niciodată nimic nesfințit sau necurat."

Și glasul a răspuns: „Ce a curățit Dumnezeu, să nu numești spurcat.” Acest dialog s-a repetat de încă două ori, până când Petru, zguduit până în adâncul sufletului, s-a coborât și a deschis ușa. Și iată o altă minune: trei păgâni „necurați” au venit cerând să fie acceptați ca urmași ai lui Isus.

Creștinii moderni, iubitori de carne de porc și stridii, homari și midii, pot cu greu să înțeleagă pe deplin sensul scenei care s-a desfășurat pe acoperișul unei case din Joppa, cu multe secole în urmă. Aș putea sugera această analogie: în mijlocul unei întâlniri de rugăciune baptiste sudice de pe un stadion din Texas, un minibar plin coboară din cer, iar o voce veselă îi strigă pe abstinenți: „Beți!”

Vă puteți imagina șocul lor, chiar șocul? „O, nu, Doamne! Suntem baptiști. Nu ne vom atinge de alcool.” Asta a simțit Petru când a văzut mâncare necurată.

Episodul din Faptele Apostolilor 10 a extins considerabil meniul comunității aflate la început de drum, dar nu văd un răspuns la întrebarea „De ce nu-i place lui Dumnezeu homarul?”. Trebuie să mă întorc la Levitic, unde Dumnezeu explică interdicția: „Căci Eu sunt Domnul Dumnezeul vostru; fiți sfinți, căci Eu sunt sfânt.” Acest scurt comentariu este deschis diferitelor interpretări, iar cercetătorii au petrecut mult timp încercând să înțeleagă de ce a fost impusă interdicția.

Unii subliniază aspectul alimentar al legii: de exemplu, interdicția cărnii de porc proteja oamenii de pericolul contractării trichinozei, iar interdicția crustaceelor îi proteja de posibilitatea de a contracta viruși care trăiesc în cochilii. Alți cercetători subliniază că majoritatea animalelor interzise pentru consum sunt prădători și necrofagi. Alții sunt surprinși de faptul că aceste legi specifice contraziceau obiceiurile mediului păgân din Israel. De exemplu, interdicția de a fierbe iedul în laptele mamei sale vizează cel mai probabil imitarea ritualurilor magice ale canaaniților.

Fiecare dintre aceste explicații pare destul de rezonabilă și dezvăluie la prima vedere logica prin care Dumnezeu a întocmit această listă destul de ciudată. Și totuși, unele dintre elementele sale rămân neclare. De ce homarii? De ce sunt interziși iepurii, care nu sunt periculoși pentru sănătate și se hrănesc cu iarbă, nu cu hoituri? De ce sunt incluși în această listă măgarii și cămilele, principalele animale de muncă din Orientul Mijlociu? Se pare că lista a fost întocmită destul de arbitrar [5] .

De ce l-a nemulțumit homarul lui Dumnezeu? Scriitorul evreu Herman Wouk spune că termenul ebraic kosher, un concept cheie în tradiția evreiască, este cel mai bine redat prin cuvântul „potrivit”. Cartea Leviticului declară unele animale „potrivite” și altele „nepotrivite”. Antropologa Mary Douglas merge mai departe, menționând că Dumnezeu interzice consumul de animale care prezintă vreo

anomalie: întrucât creaturile marine trebuie să aibă înotătoare și solzi, țiparii și crustaceele sunt excluse; întrucât păsările trebuie să zboare, struții sunt excluși. Animalele terestre trebuie să meargă în patru labe, nu să se târască precum reptilele. Animalele de fermă rumegă și au copite despicate, așa că numai astfel de mamifere pot fi consumate. Rabinul Jacob Neusner îi repetă argumentul: „Dacă i se permite cuiva să-și exprime o opinie despre motivul pentru care un animal este necurat, motivul va fi o anomalie".

Studiind diverse teorii, am ajuns la o singură concluzie, care, mi se pare, acoperă toate conceptele Vechiului Testament despre mâncarea necurată: „Afară cu ciudații!" Toate anomaliile, toate animalele „ciudate" erau eliminate cu grijă din meniul israelit, iar același principiu se aplica animalelor „curate" în timpul sacrificiului: mieii cu defecte congenitale sau mutilați nu aveau voie să fie aduși la templu. Un animal fără cusur trebuia să fie dat lui Dumnezeu. Încă din vremea lui Cain, oamenii urmau instrucțiunile lui Dumnezeu, altfel exista un risc prea mare ca Dumnezeu să le respingă ofranda. Dumnezeu caută perfecțiunea, lui Dumnezeu i se dă ce e mai bun. Afară cu ciudații!

Vechiul Testament aplică același principiu oamenilor, și este mult mai tulburător. Am participat odată la o slujbă în Chicago, unde pastorul Bill Leslie a împărțit templul așa cum se făcea în Ierusalim: neamurile puteau sta într-un balcon reprezentând Curtea Neamurilor din templul din Ierusalim, dar nu aveau voie în partea principală a clădirii. Femeilor li s-a acordat spațiu în partea principală a templului, dar într-o zonă strict limitată pentru femei. Laicilor evrei li s-a acordat o zonă mare în rândurile din față, dar nu se puteau apropia de podiumul rezervat exclusiv preoților.

Bill a desemnat capătul îndepărtat al altarului drept Sfânta Sfintelor. „Imaginați-vă că această zonă este împrejmuită cu o perdea groasă de un picior", a spus el. „Doar un preot intră aici și doar o dată pe an, de Yom Kippur. Și își leagă o frânghie de picior ca să poată fi scos afară dacă face ceva greșit și moare înăuntru – altor preoți nu li se permite să intre în Sfânta Sfintelor, unde locuiește Domnul."

Niciun om, nici măcar cel mai evlavios, nu îndrăznea să intre în Sfânta Sfintelor, căci pedeapsa ar fi fost moartea. Însuși planul templului le amintea israeliților cât de departe era Dumnezeu de oameni - El era diferit, El era separat, El era sfânt.

Să facem o paralelă: să presupunem că o persoană decide să apeleze la președintele Statelor Unite. Orice cetățean îi poate scrie o scrisoare, îi poate trimite o telegramă sau îi poate trimite un e-mail. Totuși, chiar dacă face o călătorie specială la Washington și stă la coadă cu alți turiști care doresc să viziteze Casa Albă, nu ar trebui să se bazeze pe întâlnirea personală cu

președintele. Poate că va putea vorbi cu secretarul. Sau senatorul din districtul său îl va ajuta să se întâlnească cu un membru al cabinetului, dar cetățeanul obișnuit nu se așteaptă să intre prin efracție în Biroul Oval și să-i înmâneze petiția direct președintelui. Guvernul este construit ierarhic, iar comunicarea cu înalții oficiali este reglementată de cel mai strict protocol. Așadar, în Vechiul Testament, scara ierarhică separă poporul de Dumnezeu. Doar că aici ierarhia nu se bazează pe prestigiu, ci pe „puritate" sau „sfințenie".

S-ar părea că a numi unele animale „necurate" și a numi oameni nu este același lucru. Totuși, Vechiul Testament nu se oprește la o astfel de măsură:

Niciunul din sămânța ta, care va avea vreo cusur pe trup, să nu se apropie, în toate generațiile, ca să aducă pâinea Dumnezeului său.

Nimeni care are un defect în corp nu ar trebui să se apropie, nici orbul, nici șchiopul, nici diformul, nici cel care are un picior rupt sau un braț rupt, nici cel cocoșat, nici cel cu un membru ofilit, nici cel cu cataractă la ochi, nici cel care are scabie, nici cel bolnav, nici cel cu yatre deteriorate.

(Levitic 21:17–20)

Niciunul din sămânța ta, care va avea vreo cusur pe trup, să nu se apropie, în toate generațiile, ca să aducă pâinea Dumnezeului său.

Nimeni care are un defect în corp nu ar trebui să se apropie, nici orbul, nici șchiopul, nici diformul, nici cel care are un picior rupt sau un braț rupt, nici cel cocoșat, nici cel cu un membru ofilit, nici cel cu cataractă la ochi, nici cel care are scabie, nici cel bolnav, nici cel cu yatre deteriorate.

Toate persoanele cu defecte (malformități) fizice sau genetice sunt nepotrivite. Ciudații - afară! O femeie în timpul menstruației sau după naștere, un bărbat după o ejaculare nocturnă, o persoană care suferă de o boală de piele sau care a atins un cadavru - toți sunt ritualic necurați.

În era corectitudinii politice, o astfel de diviziune rigidă a umanității pe sexe, rasă și chiar sănătate fizică pare de neconceput. Dar în acest mediu s-a format iudaismul. În fiecare zi, un evreu devotat, în rugăciunea sa de dimineață, îi mulțumea lui Dumnezeu: „Care nu m-a făcut păgân... nu m-a făcut sclav... nu m-a făcut femeie".

Faptele Apostolilor 10 arată clar consecințele acestei abordări a vieții, „logica mortală a politicii purității”, așa cum a descris-o teologul croat Miroslav Volf. Când Petru este presat să viziteze casa unui centurion roman, el intră spunând: „Știți că este interzis unui iudeu să se însoțească sau să se apropie de un străin”. El a decis să încalce această poruncă doar după ce s-a certat cu Dumnezeu pe acoperiș – și a pierdut.

„Dar Dumnezeu mi-a arătat”, continuă Petru, „să nu numesc pe niciun om spurcat sau necurat.” Începuse o revoluție a harului, a cărei amploare nici măcar Petru însuși nu ar fi putut-o prevedea.

Înainte de a scrie „Isusul pe care nu l-am cunoscut niciodată”, am petrecut luni întregi cercetând mediul istoric și cultural în care s-a desfășurat viața lui Isus și am învățat să apreciez lumea ordonată a iudaismului la cumpăna a două epoci. Da, o astfel de sortare a umanității contrazice ideile unui american liber; amintește prea mult de o ierarhie lipsită de grație, de un sistem religios de caste. Dar evreii cel puțin au făcut loc în societatea lor pentru femei, străini, săraci și sclavi - alte popoare îi tratau mult mai rău.

Isus a venit pe pământ într-o perioadă în care Palestina cunoștea o renaștere religioasă. Fariseii elaboraseră instrucțiuni speciale pentru menținerea purității religioase: să nu intre în casele păgânilor, să nu mănânce cu păcătoșii, să nu lucreze în Sabat, să se spele pe mâini de șapte ori înainte de fiecare masă. De aceea, auzind că Isus ar putea fi mult așteptatul Mesia, evreii devotați nu au fost inspirați, ci mai degrabă au fost confuzi. La urma urmei, El a atins oameni pângăriți, leproși. Isus i-a permis unei femei cu o reputație pătată să-I șteargă picioarele cu părul ei. A mâncat cu vameșii și l-a acceptat pe unul dintre ei în cercul restrâns al celor doisprezece ucenici. El a tratat regulile purității rituale și ale odihnei Sabatului cu libertăți extreme.

Mai mult, Isus s-a dus în țările neamurilor și s-a asociat cu ele. L-a lăudat pe un centurion roman, în care se presupune că a găsit mai multă credință decât în tot Israelul, și era gata să intre în casa lui pentru a-și vindeca slujitorul. A vindecat un samaritean, un om de origine mixtă, de lepră. Apoi a vorbit mult timp cu o femeie samariteancă. Atât de mult încât ucenicii au fost uimiți, amintindu-și că „evreii nu se asociază cu samaritenii”. Această femeie, respinsă de evrei din cauza naționalității sale și de vecini din cauza numeroaselor căsătorii, a devenit prima „misionară” unsă de Isus, prima persoană căreia S-a revelat ca Mesia. Isus și-a încununat șederea pe pământ cu „Marea Trimitere”, poruncindu-le ucenicilor să ducă Evanghelia neamurilor necurate, „în toată Iudeea și Samaria și până la marginile pământului”.

Relațiile lui Isus cu cei „necurați” i-au tulburat pe compatrioții săi și, în cele din urmă, au contribuit la răstignirea sa. În esență, Isus abroga maxima prețuită din Vechiul Testament a israeliților: „Afară cu voi, ciudații!”. El introducea o nouă lege a harului: „Cu toții suntem ciudați, dar Dumnezeu tot ne iubește”.

Doar o singură dată în Evanghelii, Isus recurge la violență: în scena purificării templului. Fluturând un bici, El răstoarnă mese și bănci, alungându-i pe negustori din teritoriul sacru. După cum am mai spus, însăși planul templului reflecta ierarhia care domnea în societatea evreiască: păgânii nu îndrăzneau să meargă mai departe de prima curte exterioară. Isus a fost indignat că negustorii transformaseră Curtea Neamurilor într-un bazar oriental, unde vitele behăiau, iar vânzătorii și cumpărătorii se tocmeau. Un astfel de mediu nu este deloc propice rugăciunii. Potrivit lui Marcu, după ce i-au alungat pe negustori din templu, marii preoți și învățătorii legii „au căutat cum să-L omoare”. Isus și-a pecetluit în cele din urmă soarta insistând cu mânie asupra dreptului păgânilor de a se apropia de Dumnezeu.

Pas cu pas, Isus a dărâmat scara ierarhică ce-i despărțea pe oameni de Dumnezeu. El i-a primit la masa ospățului lui Dumnezeu pe bolnavi, pe păcătoși, pe străini, pe păgâni – pe necurați!.

A profețit Isaia despre un mare banchet la care vor fi invitate toate națiunile? De-a lungul secolelor, viziunea măreață a lui Isaia s-a estompat, iar mulți comentatori biblici au redus lista invitaților la evrei fără dizabilități. Dar Isus zugrăvește încă o dată imaginea unui mare banchet, gazda trimițând mesageri pe străzi și drumuri, chemând „săracii, schilozii, șchiopii și orbii ” . [6]

Cea mai memorabilă parabolă a lui Isus, parabola fiului risipitor, se încheie și ea cu un ospăț. Eroul său este un fiu nevrednic care a pătat reputația familiei. Ceea ce ne spune Isus este că cei pe care oamenii îi consideră indezirabili sunt dezirabili în ochii lui Dumnezeu și, ori de câte ori unul dintre ei se întoarce la Dumnezeu, se dă o sărbătoare pentru a sărbători. Suntem cu toții ciudați. Dar Dumnezeu tot ne iubește.

O altă parabolă celebră, Bunul Samaritean, i-a provocat pe evrei: doi „profesioniști ai religiei” trec pe lângă un bărbat care a fost bătut și jefuit, pentru a nu se pângări atingând presupusul cadavru. Eroul acestei povești este samariteanul disprețuit, o alegere la fel de neașteptată pentru publicul vremii ca și cum un rabin modern ar cita un luptător din Organizația pentru Eliberarea Palestinei.

În relațiile sale cu oamenii, Isus a respins categoriile evreiești de „curat” și „necurat”. De exemplu, Luca 8 conține trei episoade succesive care, luate

împreună, par să confirme temerile fariseilor cu privire la Isus. Mai întâi, Isus a mers într-o regiune a neamurilor. Acolo a vindecat un nebun gol și l-a trimis să predice în orașul său natal. Apoi, Isus a fost atins de o femeie care suferea de doisprezece ani de o hemoragie, o „tulburare feminină" care îi provoca multă durere și rușine și o împiedica să participe la închinare. (Fariseii învățau că astfel de afecțiuni erau un rezultat direct al păcatului. Isus contestă această învățătură.) Isus a intrat apoi în casa unui bătrân al sinagogii a cărui fiică tocmai murise. Fiind deja „întinat" atingându-l pe nebun și pe femeia cu hemoragie, Isus intră în toaleta femeilor și atinge cadavrul.

Legile levitice îi protejau pe israeliți de „contaminarea" transmisă prin atingere: de la contactul cu bolnavii, cu păgânii, cu un cadavru, cu anumite tipuri de animale. Chiar și mucegaiul putea pângări o persoană! Isus dă totul peste cap: El nu se pângăriază, ci vindecă persoana pe care o atinge. Un nebun gol nu-l pângăriză pe Isus, ci se vindecă. O femeie nefericită care sângerează nu aduce rușine și impuritate asupra lui Isus, ci pleacă după ce îl întâlnește vindecată. O fată care a murit la vârsta de doisprezece ani nu-l pângăriză pe Isus - ea învіază.

Sunt convins că prin aceste acțiuni, Isus nu răstoarnă legea Vechiului Testament, ci o afirmă. Dumnezeu a „sfințit" creația separând sacrul de comun, purul de impur, iar Fiul Său nu a abolit principiul sfințirii. Dar acum sfințirea izvorăște dintr-o altă sursă. Noi înșine devenim instrumente ale sfințeniei lui Dumnezeu, căci El locuiește acum în noi. Putem locui într-o lume poluată, așa cum a făcut Isus, și putem fi o sursă de sfințenie. Bolnavii și persoanele cu dizabilități nu sunt contagioase pentru noi, ci receptacule potențiale pentru mila lui Dumnezeu. Suntem chemați să oferim har, să comunicăm mila, nu să ne ferim de pângărire. Asemenea lui Isus, putem curăța pe cei „necurați".

Biserica nu s-a adaptat imediat la această schimbare dramatică, altfel Petru nu ar fi avut nevoie de acea viziune de pe acoperiș. Biserica trebuia să primească îndrumare divină înainte ca apostolii să poată duce mesajul lor la neamuri. Duhul Sfânt a fost dispus să-i ajute: El l-a îndrumat pe Filip spre Samaria, pe un drum pustiu, unde a întâlnit un străin negru, necurat conform legii Vechiului Testament (un eunuc, un om cu „yatre corupte"). După o scurtă conversație, Filip l-a botezat pe primul misionar al Africii.

Apostolul Pavel, care inițial s-a opus schimbării cu toată puterea sa, „fariseul fariseilor", care zilnic îi mulțumea lui Dumnezeu că nu s-a născut neam, rob sau femeie, a ajuns în cele din urmă la concluzia uimitoare: „Nu mai este nici iudeu, nici grec, nici rob, nici slobod, nici parte bărbătească, nici parte femeiască, ci toți sunt una în Hristos Isus." Moartea lui Hristos, potrivit Apostolului, a dărâmat gardurile templului, a distrus zidurile de vrăjmășie care despărțeau oamenii. Harul și-a făcut drum.

Astăzi, conflictele tribale se transformă în măcel în Africa. Națiunile redesenează granițele, afirmând separarea etnică. Rasismul din Statele Unite transformă marile idealuri ale națiunii noastre în caricaturi. Minoritățile și facțiunile luptă pentru drepturile lor. Dar astăzi nu există un mesaj mai puternic în toată Scriptura decât cel pentru care Isus a fost ucis. Zidurile care ne despărțeau de Dumnezeu și unii de alții au căzut. Suntem cu toții ciudați, dar Dumnezeu încă ne iubește.

Au trecut aproape douăzeci de secole de la ziua în care Dumnezeu l-a luminat pe apostolul Petru într-o viziune pe acoperișul unei case. Multe s-au schimbat de atunci (nimeni nu se mai îngrijorează de desprinderea Bisericii de moștenirea sa evreiască, de exemplu). Dar revoluția pe care a început-o Isus încă reverberează în viața fiecărui creștin. Personal, această răsturnare a harului mă afectează în două moduri.

În primul rând, definește relația mea cu Dumnezeu. Când Bill Leslie, în timpul unei predici, a împărțit spațiul bisericii aproximativ așa cum este împărțit un templu evreiesc, el, cu ajutorul enoriașilor săi, a pus în scenă o scenă: rugătorii s-au apropiat de estradă și au adresat o cerere preotului. Iar femeile, bineînțeles, au rămas la locurile lor, bazându-se pe mijlocirea bărbaților. Unele le-au înmânat preoților ofrande pentru Dumnezeu. Altele și-au prezentat cererile. „Vorbește-i lui Dumnezeu despre mine!”, au insistat ele. Și de fiecare dată, „preotul”, așa cum era prescris, urca pe estradă, îndeplinea un anumit ritual și înmâna cererea lui Dumnezeu, ascunsă în Sfânta Sfintelor.

Și dintr-o dată, întrerupând ceremonia, o tânără a alergat în culoar, încălcând limitele atribuite reprezentanților genului ei. În mâini ținea o Biblie, deschisă la Epistola către Evrei.

„Ascultați!”, a strigat ea. „Cu toții putem vorbi direct cu Dumnezeu. Ia, ascultați!”

„Având deci un mare preot, care a străbătut cerurile, pe Isus, Fiul lui Dumnezeu, să ținem cu tărie mărturisirea noastră... Să ne apropiem, deci, cu îndrăzneală de tronul harului.”

„Având deci un mare preot, care a străbătut cerurile, pe Isus, Fiul lui Dumnezeu, să ținem cu tărie mărturisirea noastră... Să ne apropiem, deci, cu îndrăzneală de tronul harului.”

Și iată încă una:

„Având deci, fraților, îndrăzneală să intrăm în Locul Preasfânt, prin sângele lui Isus, pe calea nouă și vie, pe care a sfințit-o El pentru noi, prin perdea, adică trupul Său, și având un mare preot peste casa lui Dumnezeu, să ne apropiem cu inimă curată…"

(Evrei 4:14,16, 10:19–22)

„Având deci, fraților, îndrăzneală să intrăm în Locul Preasfânt, prin sângele lui Isus, pe calea nouă și vie, pe care a sfințit-o El pentru noi, prin perdea, adică trupul Său, și având un mare preot peste casa lui Dumnezeu, să ne apropiem cu inimă curată…"

„Putem intra cu toții în Sfânta Sfintelor!", și-a încheiat femeia discursul, coborând în fugă de pe scenă. „Toată lumea i se poate adresa direct lui Dumnezeu."

În predică, pastorul a vorbit despre o mare schimbare – „apropierea de Domnul". Trebuie doar să citești Leviticul și apoi Faptele Apostolilor pentru a vedea că a avut loc o mare schimbare. Vechiul Testament le cerea credincioșilor să se purifice înainte de a intra în templu și să-și aducă ofrandele lui Dumnezeu prin intermediul preoților, dar în Faptele Apostolilor, urmașii lui Isus (toți evrei devotați) se întâlneau în case private și se adresau informal lui Dumnezeu cu „Ava". Era un cuvânt familiar, înduioșător, precum „Tată". Înainte de Isus, nimeni nu ar fi îndrăznit să-L numească așa pe Yahweh, Domnul atotputernic al universului. Dar după Isus, a devenit cea mai comună adresă pe care toți creștinii o repetau în rugăciune.

Am trasat deja o paralelă între ierarhia sacră și cea birocratică, menționând că niciunui vizitator nu i se permite să intre cu năvală în Biroul Oval fără a stabili în prealabil o întâlnire personală cu președintele. Există însă și excepții de la această regulă. În timpul președintelui John Kennedy, fotografii reușeau uneori să surprindă o scenă emoționantă: miniștri în costume elegante stăteau în jurul unei mese mari, discutând chestiuni de importanță națională, cum ar fi criza rachetelor cubaneze. Iar un bebeluș de doi ani, pe nume John-John, se târa de-a lungul mesei, fără să aibă nicio idee despre protocolul strict sau despre afacerile importante de stat. John-John trecuse pe acolo să-și vadă tatăl. Spre încântarea președintelui, de obicei dădea năvală în Biroul Oval fără măcar să bată la ușă.

Această șocantă accesibilitate a lui Dumnezeu este revelată în rostirea de către Isus a cuvântului „Abba". Dumnezeu este conducătorul suveran al universului,

dar prin Fiul Său, El S-a pus la dispoziția noastră, așa cum ar fi orice tată iubitor. În Romani 8, Pavel exprimă această apropiere și mai emfatic. El spune că Duhul Domnului locuiește în fiecare dintre noi și, chiar și atunci când nu știm cum să ne rugăm, „Însuși Duhul mijlocește pentru noi cu suspine neîngrădite”.

Nu trebuie să urcăm pe scara ierarhică către Dumnezeu și să ne facem griji pentru puritatea noastră. Dacă Împărăția lui Dumnezeu ar avea un semn pe care să scrie „Fără ciudați”, niciunul dintre noi nu ar putea intra. Isus a venit pe pământ ca să mărturisească: Domnul sfânt și perfect ajută de bunăvoie o văduvă cu doi bani de aramă, un sutaș roman, un vameș nenorocit și un tâlhar pe cruce. E suficient să strigi: „Ava!”. E suficient să gemi dacă nu ai puterea să țipi. Dumnezeu te va auzi, El a venit foarte aproape.

Și al doilea aspect al „revoluției lui Isus” care mă atinge îndeaproape este atitudinea față de oamenii care sunt diferiți de mine. Astăzi, exemplul lui Isus îmi este deosebit de drag pentru că observ o schimbare în direcția opusă. Pe măsură ce societatea se prăbușește și moralitatea declină, creștinii cer uneori o revenire la modul de viață din Vechiul Testament.

Există o expresie pe care o ador și care se găsește atât la Petru, cât și la Pavel. Ambii apostoli spun că suntem chemați să „difuzăm”, să „împrăștiem” harul lui Dumnezeu. Îmi aduce imediat aminte de vechiul „spray” pe care îl foloseau femeile înainte de inventarea deodorantelor moderne. Funcționa așa: apăsai un bec de cauciuc și un spray fin zbura din găuri minuscule de la celălalt capăt. Câteva picături erau suficiente pentru a împrospăta întregul corp. Câteva apăsări pe bec și atmosfera din cameră se schimba. Așa funcționează harul, în opinia mea. Nu transformă întreaga lume sau societatea în ansamblu, dar cu siguranță împrospătează atmosfera.

Totuși, mă tem că în loc de această imagine - un pulverizator de parfum - cuvântul „creștin” ar putea aduce în minte o altă asociere: o cutie de gaz otrăvitor. Un gândac de bucătărie se târăște! Apasă - pulverizează - apasă - distruge! Păcat, rău! Apasă - pulverizează - apasă - distruge! Cunosc personal creștini care și-au asumat funcția de „exterminatori morali” și încearcă în acest fel să curețe lumea coruptă din jurul lor.

Desigur, împărtășesc îngrijorarea generală cu privire la starea lumii noastre. Dar cred profund într-o putere alternativă – puterea milei, arătată nouă de Isus, care a venit la bolnavi, nu la cei sănătoși, la păcătoși, nu la drepți. Isus nu a luptat niciodată împotriva răului cu forța, ci a fost întotdeauna gata să ierte. A reușit să-și câștige o reputație de Om care iubește păcătoșii, iar creștinii de astăzi sunt pe cale să piardă acest avantaj. După cum spunea Dorothy Day: „Dragostea mea

pentru Dumnezeu se măsoară prin dragostea mea pentru persoana pe care o iubesc cel mai puțin."

Înțeleg cât de complexe sunt aceste probleme și de aceea le dedic un capitol separat.

13. Harul care redă vederea

— Nu spune Biblia că ar trebui să iubim pe toată lumea?

- O, în Biblie! Biblia spune o mulțime de lucruri, dar nimeni nu le pune în practică...

„Coliba unchiului Tom" de Harriet Beecher Stowe

— Nu spune Biblia că ar trebui să iubim pe toată lumea?

- O, în Biblie! Biblia spune o mulțime de lucruri, dar nimeni nu le pune în practică...

Ori de câte ori mă plictiseam, o sunam pe Mel White. Nicio altă persoană pe care o cunoșteam nu știa cum să trăiască viața la maximum. Mel călătorise prin lume. Întotdeauna avea o poveste pregătită despre cum făcuse scufundări printre rechini în Caraibe, sau cum se cufundase până la genunchi în secole de excremente fosilizate de porumbel pentru a filma răsăritul soarelui din vârful unui minaret marocan, sau cum traversase Atlanticul la bordul navei Queen Elizabeth II ca oaspete al unui celebru producător de film, sau cum intervievase membri ai cultului Jim Jones care supraviețuiseră masacrului din Guyana...

Generoasă până la punctul prostiei, Mel este ținta perfectă pentru orice escroc. Dacă am savura o cafea pe veranda unui restaurant și o florăreasă s-ar apropia de noi, Mel ar cumpăra imediat cel mai mare buchet pentru a-i face pe plac soției mele. Dacă un fotograf s-ar oferi să facă o fotografie de grup (contra unei taxe evident exagerate), Mel ar fi fost de acord fără să se certe. „E pentru amintire", ar răspunde el la toate obiecțiile noastre. „Amintirile bune sunt neprețuite." Glumele și poznele lui i-ar face pe chelneri, portari și casieri să intre în crize de isterie.

Când locuiam în Chicago, Mel ne vizita în drum spre Michigan, unde era consultant pentru un studio de film creștin. Mergeam la cafenele, vizitam galerii și cinematografe, ne plimbam pe străzi și ne plimbam de-a lungul lacului până la

miezul nopții. La patru dimineața, Mel se trezea, se îmbrăca și petrecea patru ore tastând frenetic la computer, creând un document de treizeci de pagini care urma să fie livrat clientului său din Michigan în ziua respectivă. După ce îl puneam pe Mel într-un taxi ca să-l ducă la aeroport, eu și soția mea ne întorceam acasă obosiți, dar fericiți. Numai în prezența lui ne simțeam vii.

Erau mulți homosexuali în cartierul nostru, mai ales pe Diversey Avenue, care era poreclit „Perversey" din acest motiv. Îmi amintesc că am glumit pe seama asta cu Mel. Odată, mergând pe Diversey, i-am spus: „Știi care e diferența dintre un nazist și un gay? Șaizeci de grade!" Și am făcut ambele gesturi - salutul fascist ridicat cu încordare și salutul de „poponar" fără tragere de inimă.

„Nu e greu să observi un homosexual", obișnuia să spună soția mea. „Îți dai seama imediat. Au ceva aparte."

După cinci ani de prietenie strânsă, Mel m-a sunat într-o zi și mi-a sugerat să ne întâlnim la Hotelul Marriott de lângă Aeroportul O'Hare. Am ajuns la ora stabilită și am stat în restaurant timp de o oră și jumătate, citind ziarul, meniul, etichetele de pe pliculețele de zahăr și orice altceva se vedea. Mel nu a apărut. În timp ce mă ridicam să plec, furios pe această inexactitate, Mel a dat buzna în restaurant. Își cerea scuze profund și tremura. Fusese la hotelul Marriott greșit, se prinsese în faimosul ambuteiaj din Chicago etc. Mai rămăsese doar o oră până la zborul său. Puteam să petrec acel timp cu el, să-l ajut să se calmeze?

„Desigur", am spus.

Mel părea confuz și speriat, ca și cum ar fi fost pe punctul de a plânge. A închis ochii, a respirat adânc de câteva ori și a început conversația cu o frază pe care n-o voi uita niciodată: „Philip, probabil știi deja că sunt gay."

Gândul ăsta nu-mi trecuse niciodată prin minte. Mel avea o soție devotată și iubitoare și doi copii. Preda la Seminarul Fuller, era pastor al unei biserici, producea filme creștine și scria cărți creștine de succes. Mel era gay? Papa era musulman?

Pe vremea aceea, locuind în „cartierul gay", nu cunoșteam personal pe niciunul dintre ei și nu aveam nicio idee despre acest mediu. Tot ce puteam face era să râd și să le spun prietenilor glume despre parada gay care avea loc sub ferestrele mele. Nu știam, cu atât mai puțin nu aveam prieteni printre homosexuali. Însăși ideea mi se părea dezgustătoare.

Și astfel am descoperit că unul dintre cei mai apropiați prieteni ai mei are acest fel de „latură întunecată”. M-am așezat pe spate, am respirat adânc la rândul meu și am rugat-o pe Mel să înceapă povestea.

Nu-i trădez încrederea relatând ce am auzit cu acea ocazie, pentru că însuși Mel a mărturisit în cartea sa, „Străin la poartă: Un creștin gay în America”. În acea carte, el povestește despre prietenia noastră și despre colaborarea sa cu câțiva creștini foarte conservatori, pentru care a scris cărți ca secretar literar. Printre aceștia s-au numărat Francis Schaeffer, Pat Robertson, Oliver North, Billy Graham, W. Criswell, Jim și Tammy Foy Bakker și Jerry Falwell. Niciunul dintre ei nu știa de secretul lui Mel în timp ce lucra pentru ei, iar unii dintre ei, în mod firesc, s-au certat cu el mai târziu.

Trebuie să spun de la bun început că nu am nicio intenție să aprofundez problemele teologice sau etice ale homosexualității, oricât de importante ar fi acestea. Aduc în discuție povestea lui Mel aici dintr-un singur motiv: mi-a influențat profund gândirea despre cum funcționează harul în relațiile cu oameni care sunt diferiți de mine, chiar și atunci când diferențele noastre sunt fundamentale sau insurmontabile.

Mel mi-a explicat că homosexualitatea nu era alegerea arbitrară a stilului de viață în care crezusem cu fericire. În cartea sa, Mel povestește cum a simțit prima dată atracție față de persoane de același sex în adolescență. A încercat tot posibilul să-și suprime aceste sentimente și, ca adult, a încercat totul în căutarea unui „leac”. A postit și s-a rugat și a fost uns cu ulei pentru a se vindeca. A fost supus exorcizărilor atât de către catolici, cât și de către protestanți. A urmat terapie prin șocuri, primind șocuri electrice de fiecare dată când o fotografie a unui bărbat îl excita. A fost drogat ca să nu poată munci. Mai presus de toate, Mel voia să nu mai fie gay.

Într-o noapte, m-am trezit din cauza unui apel telefonic. Fără să se prezinte măcar, Mel a spus cu o voce monotonă: „Stau pe un balcon de la etajul cinci, cu Oceanul Pacific sub mine. Ai zece minute să mă convingi să nu sar.” Nu era o cascadorie menită să atragă atenția. Mel încercase recent să se sinucidă, pierzând mult sânge. Am încercat să-l conving să nu o facă, folosind toate argumentele personale, existențiale și teologice pe care le puteam aduna în starea mea de somnolență. Din fericire, Mel nu a sărit.

Îmi amintesc de o altă scenă sfâșietoare care s-a întâmplat câțiva ani mai târziu, când Mel mi-a adus acasă niște lucruri pe care partenerul lui i le lăsase drept amintire. Mi-a dat un pulover albastru tricotat și m-a rugat să-l ard. Mel a spus că a păcătuit și că acum s-a pocăit și se întoarce la familie. Ne-am bucurat și ne-am rugat împreună.

Îmi amintesc și de o altă scenă tristă când Mel a avut de-a face cu un card de membru al Băilor din California. O boală misterioasă a început să se răspândească printre homosexualii californieni, iar sute de homosexuali părăseau „clubul băilor”. „Nu fac asta de teama bolii, ci pentru că este lucrul corect de făcut”, a spus Mel, luând o foarfecă și tăind cardul de plastic dur în jumătate.

Alterna între castitate și desfrâu. Se comporta într-un moment ca un adolescent hormonal, în următorul ca un înțelept. „Am învățat diferența dintre durerea virtuoasă și durerea plină de remușcări”, mi-a spus odată. „Ambele sunt foarte reale, ambele sunt dureroase. Dar durerea însoțită de vinovăție este de o sută de ori mai rea. Durerea virtuoasă este durerea asceților, care știu ce nu au, dar nu înțeleg ce au pierdut. Durerea însoțită de vinovăție știe.” În situația lui Mel, durerea însoțită de vinovăție însemna viitorul de coșmar care îl aștepta dacă își spunea soțul: își va pierde căsnicia, cariera, biserica, poate chiar și credința.

În ciuda vinovăției sale, Mel a ajuns în cele din urmă la concluzia că nu avea decât o singură alternativă: nebunia sau recuperarea. Orice încercare de a-și suprima dorințele homosexuale și de a trăi fie într-o căsnicie convențională, fie în abstinență completă ducea la nebunie. (La acea vreme, Mel consulta un psihiatru de cinci ori pe săptămână pentru o sută de dolari pe ședință.) Pentru Mel, recuperarea însemna să găsească un partener gay și să se accepte ca homosexual.

Suișurile și coborâșurile din viața lui Mel m-au nedumerit și m-au derutat. Soția mea și cu mine am petrecut multe nopți nedormite vorbind cu prietenul nostru despre viitorul lui. Împreună am citit fiecare pasaj biblic legat de situația lui și am încercat să-i înțelegem situația. Mel a tot întrebat de ce creștinii condamnă atât de vehement uniunile între persoane de același sex, ignorând în același timp alte interdicții conținute în aceleași pasaje.

La cererea lui Mel, am participat la primul marș gay din Washington în 1987. Nu am mers ca protestatar sau reporter, ci ca prieten al lui Mel. Avea nevoie de ajutorul meu pentru că avea de luat decizii care îi schimbau viața.

Aproximativ 300.000 de activiști pentru drepturile homosexualilor s-au adunat într-un singur loc, îmbrăcați în costume concepute în mod clar pentru a șoca publicul – ceva ce cu greu ar îndrăzni un program de știri să arate. Era o zi răcoroasă de octombrie. Ploaia cădea din nori cenușii pe coloanele care mărgineau străzile capitalei.

Am tras mașina pe marginea drumului, lângă Casa Albă, și am fost martor la o confruntare violentă. Poliția călare formase un cerc de protecție în jurul unei mici

contrademonstrații care reușise să atragă mulți fotografi cu pancartele sale portocalii strălucitoare care înfățișau imagini grafice ale iadului. Deși existau cincisprezece mii de bărbați homosexuali pentru fiecare dintre acești demonstranți creștini, aceștia strigau fără teamă sloganurile lor agresive în fața participanților la marș.

„Poporanilor afară!", a strigat liderul acțiunii în microfon, iar toți i-au preluat apelul: „Poporanilor afară, poponari afară!" Când a devenit plictisitor, au început să cânte o altă melodie: „Rușine și rușine vouă, rușine și rușine!" Între cântece, liderul lor ținea scurte predici despre focul iadului pregătit de Dumnezeu pentru sodomiți și alți perverși.

„SIDA nu doarme niciodată, SIDA nu doarme niciodată!" a fost ultima săgeată din tolba creștinilor, iar aceștia strigau acest slogan cu o pasiune deosebită. O procesiune tristă de câteva sute de pacienți cu SIDA tocmai trecuse pe lângă noi. Mulți erau în scaune cu rotile. Corpurile lor se transformaseră în schelete, ca niște prizonieri din lagărele de concentrare. Nu puteam înțelege cum puteau creștinii să-i dorească cuiva o asemenea nenorocire.

Și homosexualii le-au reacționat creștinilor în moduri diferite. Cei mai nestăpâniți le-au trimis sărutări sau au strigat: „Ipocriți! Bigoți! Aceasta este o rușine și o rușine pentru voi!" Un grup de lesbiene a atras atenția presei parodiind unul dintre sloganurile contrademonstrației: „Dați-vă înapoi soțiile!"

Printre manifestanții homosexuali, cel puțin 3.000 aparțineau unor grupuri religioase specifice: Mișcarea Demnității Catolice, grupul Episcopalian Integrity și chiar o serie de mormoni și adventiști de ziua a șaptea. Peste 1.000 de persoane au mărșăluit sub steagul Bisericii Metropolitane, o denominațiune evanghelică, dar prietenoasă cu homosexualii. Grupul le-a dat răspunsul apărătorilor furioși ai creștinismului: întorcându-se cu fața spre ei, demonstranții au cântat: „Isus ne iubește, El a spus asta".

Am fost frapat de acest paradox: de o parte a baricadei stăteau creștini fundamentaliști care apărau puritatea învățăturii lor, de cealaltă parte stăteau „păcătoși" care își recunoșteau deschis înclinațiile homosexuale. Creștinii fundamentaliști emanau ură, în timp ce adversarii lor cântau un cântec despre dragostea lui Hristos.

În acel weekend la Washington, Mel m-a prezentat multor lideri religioși. Nu participasem niciodată la atâtea slujbe în câteva zile. Am fost surprins că slujbele „alternative" cântau imnurile gospel obișnuite și respectau aceleași ritualuri. Și nu era nimic „suspect" din punct de vedere teologic în predici. „Majoritatea homosexualilor au o teologie foarte tradițională", mi-a explicat unul dintre liderii

lor. „Biserica ne respinge cu atâta ură încât nu am merge deloc la slujbe dacă nu am crede în Evanghelie.” Am auzit multe confesiuni personale care au confirmat acest lucru.

Fiecare bărbat gay cu care am avut ocazia să vorbesc mi-a povestit povești nebunești despre respingere, ură, umilință. Jumătate dintre interlocutorii mei fuseseră abandonați de familiile și prietenii lor. Chiar și după ce au contractat SIDA și au încercat să se împace cu familiile lor, nu au reușit să participe. Unul a fost în sfârșit invitat acasă, în Wisconsin, de Ziua Recunoștinței, după o separare de zece ani. Mama lui i-a pus o masă separată cu farfurii de unică folosință și tacâmuri de plastic.

Unii creștini obiectează: „Da, ar trebui să fim înțelegători cu homosexualii, dar în același timp trebuie să le aducem mesajul judecății.” După aceste conversații, mi-am dat seama că fiecare persoană homosexuală auzise deja mesajul judecății în biserică, îl auzise în mod repetat și nu primise nimic altceva. Cei dintre partenerii mei de conversație care aveau înclinații teologice au încercat să interpreteze textele despre homosexualitate în felul lor. Le-au oferit fraților lor conservatori o discuție deschisă, dar nimeni nu i-a întâmpinat pe jumătate.

Părăseam Washingtonul. Capul îmi bubuia. Fusesem la mai multe slujbe la rând, cu cântări, rugăciuni și mărturii extaziate, și eram înconjurat de oameni al căror stil de viață îl considerasem întotdeauna păcătos. Și l-am văzut pe prietenul meu Mel în pragul a ceea ce consideram o alegere proastă și greșită: urma să divorțeze și să renunțe la preoție pentru a începe o viață diferită, înfricoșătoare, pe calea ispitei.

M-am gândit: cât de simplă ar fi fost viața mea dacă nu l-aș fi cunoscut pe Mel White. Dar îl cunoșteam, îi eram prieten. Ce poziție ar trebui să adopt în raport cu el? La ce mă chema harul? Ce ar face Isus?

Când Mel a ieșit la iveală și cartea sa a fost publicată, foștii săi colegi și angajatori i-au întors spatele. Renumiții predicatori creștini care îl primiseră pe Mel, călătoriseră cu el și câștigaseră sute de mii de dolari din munca sa pur și simplu l-au uitat. La aeroport, Mel s-a apropiat de un politician creștin proeminent pe care îl cunoștea bine, i-a întins mâna, iar politicianul s-a încruntat, i-a întors spatele și nici măcar nu a scos un cuvânt. Când cartea lui Mel a fost publicată, unii dintre liderii creștini cu care lucrase au ținut conferințe de presă și au negat că îl cunosc.

O vreme, Mel a fost foarte solicitat. A fost invitat să apară în emisiuni radio și de televiziune, inclusiv la Sixty Minutes. Presa seculară a iubit povestea unui homosexual ascuns care lucra pentru creștinii conservatori și îl întreba despre

lideri creștini proeminenți, în căutare de bârfe noi. După ce apărea în aceste emisiuni, Mel primea apeluri telefonice amenințătoare. „Aproape de fiecare dată”, mi-a spus, „cineva mă sună să mă numească o rușine pentru rasa umană și să ceară să fiu tratat conform scripturilor din Levitic, adică să fiu lapidat.”

Doar pentru că Mel m-a menționat în cartea lui, creștinii fundamentaliști m-au afectat și pe mine. Unul dintre ei mi-a trimis o copie a unei scrisori pe care i-a trimis-o lui Mel, care încheia:

Mă rog sincer ca într-o zi să poți să te pocăiești cu adevărat, să-ți dorești eliberarea de păcatul care te înrobește și să respingi învățăturile false ale așa-numitei biserici homosexuale. Dar dacă nu o faci, slavă Domnului, vei primi veșnicia iadului care este rezervată tuturor celor care sunt prinși în păcat și nu se vor pocăi.

Mă rog sincer ca într-o zi să poți să te pocăiești cu adevărat, să-ți dorești eliberarea de păcatul care te înrobește și să respingi învățăturile false ale așa-numitei biserici homosexuale. Dar dacă nu o faci, slavă Domnului, vei primi veșnicia iadului care este rezervată tuturor celor care sunt prinși în păcat și nu se vor pocăi.

I-am scris autorului acestei scrisori și l-am întrebat dacă a folosit expresia „slavă Domnului” la propriu. Mi-a răspuns afirmativ, susținându-și cuvintele cu o listă lungă de citate biblice.

Am început să întâlnesc alți homosexuali în cartierul meu. Inclusiv pe cei care crescuseră în familii creștine. „Mi-am păstrat credința”, mi-a mărturisit unul dintre acești oameni. „Aș vrea să merg la biserică. Dar oriunde mă duc, vestea despre mine s-a răspândit deja acolo și toată lumea se îndepărtează de mine.” El a adăugat fraza terifiantă: „Ca bărbat homosexual, aș prefera să fac sex pe stradă decât îmbrățișări la biserică.”

Cunosc creștini care au încercat să se apropie de homosexuali cu dragoste. Barbara Johnson, o autoare creștină populară, a aflat că fiul ei era gay. Mai târziu, a descoperit că biserica nu știa ce să facă cu persoanele gay. A fondat o organizație numită Scraper (cunoscută și sub numele de „Ți-ai spart mintea, acum scoate-mă din umeri”) pentru a ajuta alți părinți aflați în aceeași situație. Barbara crede că Biblia condamnă homosexualitatea și este ferm împotriva bisericilor gay. Dar încearcă să ajungă la familiile care nu găsesc sprijin în

biserică. Buletinele ei informative sunt pline de povești despre familii care au trecut prin separare și apoi prin reuniuni dureroase, foarte dureroase. „Aceștia sunt fiii și fiicele noastre”, spune Barbara. „Nu putem pur și simplu să le trântim ușa în nas.”

Am vorbit și cu Tony Campolo, un cunoscut orator creștin care se opune sexului între persoane de același sex, dar recunoaște că orientarea homosexuală este înnăscută și practic imposibil de schimbat. El susține idealul castității complete pentru astfel de persoane și este atacat de creștinii fundamentaliști, în parte pentru că soția sa slujește într-o comunitate gay. Aparițiile programate ale lui Tony sunt adesea anulate. La o întâlnire, adversarii săi au pus în circulație corespondență „suspectă” între Tony și liderii homosexuali, care s-a dovedit a fi falsuri.

În mod neașteptat, am învățat destul de multe despre cum să interacționez cu „oameni diferiți” de la Edward Dobson, absolvent al Universității Bob Johnson și fost asistent al lui Jerry Falwell și fondator al revistei Fundamentalist Magazine. Dobson a părăsit organizația lui Falwell pentru a deveni pastor în Grand Rapids, Michigan, unde s-a confruntat cu criza SIDA. S-a întâlnit cu lideri homosexuali din oraș și s-a oferit să se ofere voluntar enoriașilor săi.

Deși Dobson încă mai crede că sexul între persoane de același sex este greșit, el consideră că este de datoria sa să arate dragoste creștină față de homosexuali. Activiștii grupului au întâmpinat primele propuneri cu, ca să spunem așa, neîncredere. Erau foarte conștienți de reputația lui Dobson ca fundamentalist, iar un fundamentalist este cineva precum contramanifestanții pe care i-am văzut la Washington.

Dar, treptat, Ed Dobson a câștigat încrederea comunității gay. Și-a îndemnat enoriașii să pregătească cadouri de Crăciun pentru pacienții cu SIDA și a căutat alte modalități de a-i ajuta pe bolnavi și pe cei pe moarte. Mulți dintre enoriașii săi nu mai intraseră niciodată în contact cu homosexualii. Unii au refuzat să participe la această lucrare, dar, treptat, ambele părți au început să se privească una pe cealaltă. Unul dintre homosexuali a recunoscut: „Vedem poziția dumneavoastră și știm că nu sunteți cu noi. Cu toate acestea, ne-ați arătat dragostea lui Hristos și asta ne-a atras.”

Pentru mulți pacienți cu SIDA din Grand Rapids, cuvântul „creștin” are acum un înțeles diferit față de acum câțiva ani. Experiența lui Dobson a dovedit că un creștin își poate menține convingeri etice puternice cu privire la un anumit comportament fără a-și nega dragostea pentru ceilalți. Ed mi-a spus odată: „Dacă tot ce vor spune la înmormântarea mea este «Ed Dobson i-a iubit pe homosexuali», voi fi fericit.”

L-am intervievat pe Dr. Everett Koop când a fost numit Secretar al Sănătății. Era un creștin evanghelic cu o reputație impecabilă. Împreună cu Francis Schaeffer, a organizat creștini conservatori pentru lupta politică împotriva avortului.

În calitate de „cel mai bun doctor al națiunii”, Koop vizita pacienți cu SIDA. Vederea acestor schelete emaciate, cu pielea strânsă și cu răni purpurii l-a mișcat spre profunzimile compasiunii, atât ca medic, cât și ca creștin. Koop depusese jurământul lui Hipocrate de a îngriji bolnavii și neajutorați și nu mai exista niciun grup de oameni lipsiți sau mizerabili în toată America.

Timp de șapte săptămâni, Koop a lucrat exclusiv cu grupuri religioase, inclusiv biserica lui Jerry Falwell, National Religious Broadcasting, evrei conservatori și catolici. Îmbrăcat în uniforma sa de chirurg general, Koop a ținut discursuri în care susținea monogamia și castitatea, dar a adăugat: „Sunt un doctor pentru bărbatul heterosexual și homosexual, pentru tineri și bătrâni, pentru omul moral și pentru gunoiul moral”. El i-a îndemnat pe ceilalți creștini: „Urâți păcatul, dar iubiți păcătosul”.

Koop și-a subliniat constant dezgustul personal față de promiscuitatea sexuală și a numit actul homosexual „sodomie”. Dar, în calitate de medic-șef al națiunii, a militat pentru asistență medicală pentru homosexuali și era extrem de îngrijorat de ei. Cu greu și-a putut crede urechilor când, în timp ce vorbea cu douăsprezece mii de bărbați homosexuali din Boston, a auzit urale unanime de „Coop! Coop! Coop!”. „M-au susținut atât de loial, deși le-am condamnat întotdeauna modul de viață! Poate pentru că am spus: Sunt medicul întregii țări și voi merge la pacienții mei oriunde s-ar afla. Am cerut compasiune, am cerut voluntari să aibă grijă de ei”, își amintea Koop. Koop nu și-a compromis niciodată convingerile (cu excepția, poate, a încetării de a mai folosi termenul excesiv de dur „sodomie”), dar niciun creștin ortodox nu fusese vreodată primit atât de călduros de homosexuali.

În cele din urmă, am învățat o lecție despre cum să interacționez cu „oameni diferiți” de la părinții lui Mel White. Au fost interviuri la televiziunea prin cablu cu Mel, soția lui, prietenii lui și părinții lui. Este minunat că soția lui continuă să-l susțină pe Mel după divorț. Ea a scris prefața cărții sale și întotdeauna vorbește de laudă despre el. Părinții lui Mel, creștini conservatori și piloni ai comunității (tatăl lui Mel a fost cândva primarul orașului său natal), au avut dificultăți în a se împăca cu noua situație. După ce Mel le-a explicat cum se comportă, au trecut prin toate etapele șocului și negării.

În direct, un reporter le-a pus părinților lui Mel o întrebare:

- Știi foarte bine ce spun creștinii despre fiul tău. Ei îi consideră pe oamenii ca el o urâciune înaintea Domnului. Ce spui?

„Ei bine”, a răspuns mama cu o voce blândă și tremurândă, „chiar dacă este o urâciune, este totuși o bucurie și o mângâiere pentru noi.”

Îmi amintesc cuvintele ei, expresia supremă, sfâșietoare a harului. Așa cred eu că Dumnezeu privește pe fiecare dintre noi. Suntem cu toții o urâciune înaintea lui Dumnezeu, căci suntem cu toții păcătoși și lipsiți de slava lui Dumnezeu, dar cumva, împotriva oricărei logici, Dumnezeu ne iubește. Harul ne spune că suntem încă bucuria și mângâierea Lui.

Paul Tournier a scris despre prietenul său care a decis să divorțeze:

Nu pot să aprob comportamentul lui, căci divorțul este întotdeauna neascultare de Dumnezeu. Mi-aș trăda credința dacă i-aș ascunde această convingere. Știu că există întotdeauna modalități de a rezolva conflictele conjugale, altele decât divorțul, dacă le căutăm sub îndrumarea lui Dumnezeu. Dar știu și că o astfel de neascultare nu este mai condamnabilă decât calomnia și minciunile, decât manifestările de mândrie, cu care păcătuiesc zilnic. Circumstanțele noastre sunt diferite, dar starea inimilor noastre este aceeași. Dacă aș fi în locul lui, aș putea acționa diferit? Nu sunt deloc sigur. Cel puțin înțeleg că aș avea nevoie de prieteni care să mă iubească așa cum sunt, cu toate slăbiciunile mele, acceptându-mă și nu condamnându-mă. Dacă prietenul meu divorțează, se va confrunta cu probleme și mai mari decât cele care îl deranjează acum. Va avea nevoie și mai mult de participarea mea și sunt obligat să-i ofer acest sprijin.

Nu pot să aprob comportamentul lui, căci divorțul este întotdeauna neascultare de Dumnezeu. Mi-aș trăda credința dacă i-aș ascunde această convingere. Știu că există întotdeauna modalități de a rezolva conflictele conjugale, altele decât divorțul, dacă le căutăm sub îndrumarea lui Dumnezeu. Dar știu și că o astfel de neascultare nu este mai condamnabilă decât calomnia și minciunile, decât manifestările de mândrie, cu care păcătuiesc zilnic. Circumstanțele noastre sunt diferite, dar starea inimilor noastre este aceeași. Dacă aș fi în locul lui, aș putea acționa diferit? Nu sunt deloc sigur. Cel puțin înțeleg că aș avea nevoie de prieteni care să mă iubească așa cum sunt, cu toate slăbiciunile mele, acceptându-mă și nu condamnându-mă. Dacă prietenul meu divorțează, se va confrunta cu probleme și mai mari decât cele care îl deranjează acum. Va avea nevoie și mai mult de participarea mea și sunt obligat să-i ofer acest sprijin.

Mel m-a sunat în mijlocul unui protest. Era în greva foamei dintr-o rulotă din Colorado Springs, Colorado, un cartier profund conservator pe care susținătorii drepturilor homosexualilor îl porecliseră „Zona Zero”. Pe pereții rulotei sale, Mel postase mesaje „criticând homosexualitatea” de la organizații creștine din Colorado Springs și le cerea liderilor creștini locali să se abțină de la o retorică incendiară, deoarece țara era afectată de violența împotriva homosexualității.

Acestea erau zile grele pentru Mel. Posturile de radio locale îl amenințau nu tocmai voalat. Mașinile trăgeau noaptea lângă rulota lui, claxonând întruna, ținându-l treaz.

„Există un reporter care încearcă să aducă ambele părți împreună pentru un dialog”, mi-a spus Mel la telefon. „A invitat reprezentanți ai comunității homosexuale, câțiva preoți lesbiene de la Biserica Metropolitană și activiști de la Focus on the Family și Navigators. Nu știu cum se va termina treaba asta. Sunt atât de obosită, atât de flămândă și atât de speriată. Ajutați-mă!”

Și așa m-am dus. Dintre toți oamenii pe care îi cunoșteam, doar Mel putea organiza o astfel de întâlnire. Cei doi se aflau în aceeași sufragerie, iar tensiunea era palpabilă. Îmi amintesc multe lucruri despre acea seară, dar unul iese în evidență. Când Mel mi-a dat cuvântul, m-a prezentat ca pe un prieten și mi-a povestit puțin despre relația noastră. „Nu știu exact ce crede Philip despre homosexualitate”, a spus el la final, „și, sincer, mi-e teamă să întreb. Dar știu ce simte pentru mine: mă iubește.”

Prietenia mea cu Mel m-a învățat multe despre har. Uneori este echivalat cu toleranța liberală: cu toții ne putem înțelege în ciuda diferențelor noastre. Dar harul este cu totul altceva. Rădăcinile sale teologice nu ne permit să uităm prețul său ridicat, sacrificiul său de sine.

L-am văzut pe Mel dându-și seama de har iar și iar creștinilor fundamentaliști care îl huleau. Odată am răsfoit scrisorile pe care le primea de la ei și mi-a fost rău. Mesajele lor emanau ură. Înjurau, înjurau și amenințau în numele lui Dumnezeu. Îmi venea să țip: „Oprește-te! Mel este prietenul meu. Nu-l cunoști!” Pentru oamenii care au scris acele scrisori, Mel nu era o persoană, ci un fenomen - un pervers. Urmărind luptele lui Mel, m-am făcut mai conștientă de pericolul asupra căruia Isus avertizează atât de emfatic în Predica de pe Munte: Suntem gata să acuzăm pe altul de crimă atunci când nu reușim să vedem cât de ucigătoare este mânia noastră. Plângem de adulter atunci când ne complăcem cu propria noastră poftă. Când lumea este împărțită în „noi” și „ei”, harul nu are ce căuta.

Am citit și scrisorile primite ca răspuns la „Străin la poartă”. În mare parte, bărbați gay au scris, spunându-și poveștile. La fel ca Mel, mulți dintre ei se gândiseră la sinucidere. Se confruntaseră cu condamnări și respingeri în biserică. Optzeci de mii de exemplare ale cărții vândute, patruzeci și una de mii de scrisori de la cititori - nu spun aceste cifre cât de mult era însetată comunitatea gay de har?

L-am văzut și pe Mel încercând să-și reconstruiască cariera. După ce și-a pierdut foștii clienți, și-a pierdut și cea mai mare parte a veniturilor. S-a mutat dintr-o casă frumoasă într-un apartament mic. Acum, ca „ministru al justiției” la Biserica Metropolitană, își petrece cea mai mare parte a timpului lucrând cu grupuri de bărbați și femei homosexuali, o slujbă care, ca să spunem așa, nu-i crește popularitatea în cercurile evanghelice.

Ideea unei „biserici gay” mi se pare absurdă. Totuși, am vorbit cu homosexuali celibatari, nepracticanți, care își doresc să fie acceptați într-o biserică „normală”, dar nu am găsit niciuna. Este păcat că toate parohiile pe care le-am vizitat le taie darurile spirituale acestor creștini. Și este, de asemenea, păcat că Biserica Metropolitană (mi se pare) este prea concentrată pe probleme sexuale.

Aici eu și Mel ne-am înțeles. Sunt multe decizii pe care le ia și pe care nu le pot aproba. „Într-o zi ne vom afla de părți opuse ale gardului”, a prezis el acum câțiva ani. „Și atunci ce se va întâmpla cu prietenia noastră?”

Îmi amintesc de o conversație dificilă într-o cafenea după călătoria mea în Rusia. Eram copleșit de vești: căderea sistemului comunist, aproape o treime din lume redescoperind creștinismul. Voiam să-i transmit lui Mel discursurile incredibile pe care le auzisem de la Gorbaciov și de la generalul KGB. Un moment de grație rar într-un secol care îl văzuse atât de rar!

Totuși, Mel avea ceva complet diferit în minte.

„Vei susține hirotonirea mea?”, a întrebat el. În acel moment, nu mă interesa homosexualitatea sau alte probleme sexuale. Eram îngrijorat de căderea marxismului, de sfârșitul Războiului Rece, de distrugerea Gulagului.

„Nu”, i-am răspuns lui Mel fără să mă gândesc prea mult. „Având în vedere biografia ta și textele mesajelor apostolilor, nu te pot considera potrivit. Dacă aș fi participat la vot, aș fi votat împotrivă.”

A durat multe luni până când prietenia noastră s-a vindecat de rana acelei conversații. Am răspuns sincer, fără pretenții. Dar Mel mi-a interpretat francheța ca pe o animozitate personală, o respingere. Acum încerc să mă pun în locul lui și să înțeleg cât de greu trebuie să-i fi fost să rămână prieten cu un om care scria

pentru Christianity Today și vorbea în numele congregației evanghelice care îl rănise atât de mult. Nu ar fi fost mai ușor pentru Mel să se înconjoare exclusiv de oameni cu aceleași gânduri?

Într-adevăr, prietenia noastră este menținută prin har, care vine în primul rând de la Mel, și nu de la mine.

Îmi pot imagina scrisorile pe care le voi primi ca răspuns la această poveste. Homosexualitatea este o problemă sensibilă, iar ambele părți reacționează cu părtinire. Conservatorii mă vor critica pentru că mă lingușesc cu un păcătos, liberalii pentru că nu le împărtășesc poziția. De altfel, nu am vorbit despre propria mea atitudine față de practica homosexuală, ci doar despre relația mea cu un homosexual. Am folosit prietenia mea cu Mel White ca exemplu, evitând în mod deliberat anumite subiecte, deoarece relația noastră a devenit pentru mine o meditație constantă și intensă asupra întrebării cum „din punctul de vedere al harului" ar trebui să-i tratăm pe cei care sunt diferiți de noi.

În orice domeniu al vieții, diferențele puternice și profunde devin un fel de „test al harului". Unii trebuie să găsească modalități de a se împăca cu fundamentaliștii care le-au făcut o nedreptate în trecut. Will Campbell și-a asumat misiunea de a se împăca cu Klanul. Albii și afro-americanii se reunesc în ciuda diferențelor evidente. Negrii trebuie să navigheze prin relații complicate cu evreii și asiaticii.

Homosexualitatea este un caz special, deoarece implică nu doar diferențe culturale, ci și diferențe morale. Timp de secole, Biserica a considerat practica homosexuală drept unul dintre cele mai odioase păcate. Acum se pune întrebarea: „Cum ne comportăm cu păcătoșii?"

Merită să ne amintim schimbările care au avut loc sub ochii mei în biserica evanghelică pe tema căsătoriei - deși Isus a vorbit destul de clar și despre această problemă. Astăzi, divorțul nu duce la excomunicare, excludere din parohie, batjocură și abuz. Chiar și cei care consideră divorțul un păcat au învățat să-i accepte pe păcătoși, să-i trateze cu blândețe și apoi - cu dragoste. Alte păcate, despre care Biblia vorbește la fel de clar - lăcomia, de exemplu - au devenit aproape norma vieții. Am învățat să acceptăm o persoană, chiar dacă nu aprobăm tot comportamentul ei.

Pe măsură ce studiam viața lui Isus, mi-am dat seama că orice obstacole pe care trebuie să le depășim în relația cu cei „diferiți de noi" nu sunt nimic în comparație cu distanța pe care Domnul sfânt, care locuiește în Sfânta Sfintelor, care aprinde fulgere pe vârfurile munților, a ignorat-o când a coborât din cer și a devenit om.

O prostituată, un om de afaceri lacom, o femeie posedată de demoni, un soldat roman, o femeie samariteancă cu o boală „necurată”, o alta cu cinci bărbați... Nu este surprinzător că Isus s-a împrietenit cu astfel de păcătoși? Helmut Thielicke a scris:

Isus a putut să iubească prostituate, extorcatori, bandiți... A putut face asta pentru că, prin murdăria și crusta viciului, ochii Săi au discernut natura divină a fiecărei - fiecărei! - persoane... Principalul și primul Său dar pentru noi este o vedere nouă...

Arătând iubire și compasiune pentru cei căzuți, Isus vede în fiecare persoană un copil pierdut al lui Dumnezeu. El vede un copil iubit de Tatăl, pentru care Tatăl plânge pentru că acel copil a căzut în păcat. Isus îl vede pe om așa cum l-a creat și așa cum a vrut Dumnezeu să fie. Adică, prin stratul superficial de murdărie, El vede adevăratul „Eu” al omului. Isus nu îl identifică pe om cu păcatul său. El vede în păcat ceva străin, care nu este inseparabil legat de omul însuși, de care omul trebuie eliberat pentru a se întoarce la „Eul” său originar. Isus putea iubi oamenii pentru că știa să-i discearnă sub stratul de murdărie exterioară.

Isus a putut să iubească prostituate, extorcatori, bandiți... A putut face asta pentru că, prin murdăria și crusta viciului, ochii Săi au discernut natura divină a fiecărei - fiecărei! - persoane... Principalul și primul Său dar pentru noi este o vedere nouă...

Arătând iubire și compasiune pentru cei căzuți, Isus vede în fiecare persoană un copil pierdut al lui Dumnezeu. El vede un copil iubit de Tatăl, pentru care Tatăl plânge pentru că acel copil a căzut în păcat. Isus îl vede pe om așa cum l-a creat și așa cum a vrut Dumnezeu să fie. Adică, prin stratul superficial de murdărie, El vede adevăratul „Eu” al omului. Isus nu îl identifică pe om cu păcatul său. El vede în păcat ceva străin, care nu este inseparabil legat de omul însuși, de care omul trebuie eliberat pentru a se întoarce la „Eul” său originar. Isus putea iubi oamenii pentru că știa să-i discearnă sub stratul de murdărie exterioară.

Suntem josnici, dar suntem bucuria și mângâierea lui Dumnezeu. Toți creștinii avem nevoie de „ochi vindecați de iubire” pentru a discerne în o altă persoană obiectul aceluiași har pe care Dumnezeu îl revarsă cu atâta generozitate asupra noastră. „A iubi o persoană înseamnă a o vedea așa cum a vrut Dumnezeu să fie”, a scris Dostoievski.

14. Capcană

Scriitorul catolic crede că libertatea este distrusă de păcat. Iar cititorul modern, din câte înțeleg eu, crede că așa se dobândește libertatea. Cum se pot înțelege unii pe alții?

Flannery O'Connor

Scriitorul catolic crede că libertatea este distrusă de păcat. Iar cititorul modern, din câte înțeleg eu, crede că așa se dobândește libertatea. Cum se pot înțelege unii pe alții?

Istoricul și criticul de artă Robert Hughes povestește despre un deținut condamnat la închisoare pe viață într-o închisoare de maximă securitate de pe o insulă undeva în largul coastei Australiei. Într-o zi, fără niciun motiv aparent, deținutul și-a atacat camaradul și l-a bătut până la moarte. Ucigașul a fost dus înapoi pe continent. A apărut în fața instanței și, sincer, fără cea mai mică emoție, și-a mărturisit crima. Nu a regretat deloc ceea ce se întâmplase, deși, potrivit lui, nu avea nimic împotriva bărbatului.

„Ce s-a întâmplat?", a întrebat judecătorul nedumerit. „Care a fost motivul?"

Condamnatul a răspuns că nu mai suportă să fie închis pe insulă și că nu vede niciun sens în viața sa.

„Bine, bine, înțeleg", a spus judecătorul. „Dacă te-ai fi aruncat în ocean, n-ar fi surprins pe nimeni. Dar crimă! De ce ai omorât un om?"

„Ei bine, mi-am dat seama", a început condamnatul. „Sunt catolic. Dacă mă sinucid, voi ajunge direct în iad, dar după crimă, mă vor duce la Sydney și voi putea să mărturisesc înainte să mă spânzure. Atunci Dumnezeu mă va ierta."

Logica care l-a călăuzit pe acest condamnat australian oglindește exact logica prințului Hamlet, care nu a îndrăznit să-l omoare pe rege în timpul rugăciunii de teamă că în acel moment toate faptele sale rele vor fi iertate, iar fratricidul va urca la ceruri.

Oricine scrie despre har trebuie să se confrunte cu acest paradox. În poemul lui Auden „Pentru moment", regele Irod prezintă clar „concluzia logică" a harului: „Fiecare ticălos va spune: Mie îmi place să fac răul, lui Dumnezeu îi place să ierte, lumea e bine făcută!"

Recunosc că până acum „portretul harului” din această carte a fost unilateral: am vorbit despre Dumnezeu ca despre un Tată iubitor care vrea să ne ierte. Am vorbit despre har ca despre o putere care rupe legăturile, ca despre o milă care învinge cele mai profunde diviziuni. Dar tocmai puterea harului este cea care îi sperie pe mulți și am ajuns într-un punct periculos. Am decis să fac asta pentru că asta cred că face Noul Testament. Iată ce a scris marele predicator din vechime, Martyn Lloyd-Jones:

În anumite privințe, mesajul „justificării numai prin credință” poate fi la fel de periculos ca mesajul mântuirii numai prin har.

Fiecărui predicator i-aș spune: dacă nu ați fost niciodată interpretați greșit în predicile voastre despre mântuire, citiți-le din nou. Predicați cu adevărat mântuirea pe care Noul Testament o oferă celor necredincioși și păcătoși, tuturor dușmanilor lui Dumnezeu? Predicarea adevărată a doctrinei mântuirii poartă întotdeauna cu sine riscul de a fi interpretată greșit.

În anumite privințe, mesajul „justificării numai prin credință” poate fi la fel de periculos ca mesajul mântuirii numai prin har.

Fiecărui predicator i-aș spune: dacă nu ați fost niciodată interpretați greșit în predicile voastre despre mântuire, citiți-le din nou. Predicați cu adevărat mântuirea pe care Noul Testament o oferă celor necredincioși și păcătoși, tuturor dușmanilor lui Dumnezeu? Predicarea adevărată a doctrinei mântuirii poartă întotdeauna cu sine riscul de a fi interpretată greșit.

Există ceva periculos, scandalos, în legătură cu conceptul de har. Când teologul Karl Barth a fost întrebat ce i-ar spune lui Hitler, Barth a răspuns: „Isus Hristos a murit pentru păcatele tale”. Păcatele lui Hitler, trădarea lui Iuda... Harul nu cunoaște limite?!

Doi giganți ai Vechiului Testament, Moise și David, au comis o crimă și totuși Dumnezeu i-a iubit. L-am menționat deja pe omul care a condus persecuția creștinilor și care, în cele din urmă, a devenit un misionar fără egal. Pavel a reiterat neobosit miracolul iertării: „Eu, care eram odinioară un blasfemiator, un prigonitor și un vătămător, am căpătat îndurare, pentru că am făcut-o din neștiință, în necredință. Dar harul Domnului nostru (Isus Hristos) a fost dat din belșug peste mine, cu credință și cu dragoste în Hristos Isus. Cuvântul acesta este vrednic de încredere și vrednic de primit, și anume că Hristos Isus a venit în

lume ca să mântuiască pe păcătoși, dintre care cel dintâi sunt eu." (1 Timotei 1:13-15)

Ron Nikkel, șeful Uniunii Internaționale a Prizonierilor, predică în mod regulat același mesaj criminalilor din întreaga lume: „Nu știm cine va ajunge în rai", spune el. „Isus ne-a avertizat că mulți dintre noi vom avea parte de o surpriză: «Nu oricine-mi zice: «Doamne, Doamne», va intra în Împărăția cerurilor». Dar știm că mulți hoți și ucigași vor ajunge acolo. Isus, pe cruce, a promis Împărăția cerurilor tâlharului răstignit împreună cu El, iar apostolul Pavel a fost complice la crimă." Am văzut fețele unor criminali condamnați - în Chile, Peru și Rusia - când au înțeles ce spunea Ron. Pentru ei, paradoxul harului părea un miracol greu de crezut.

În timp ce filmau un documentar despre imnul „Uimitorul Har", Bill Moyers și Johnny Cash au vizitat închisori de maximă securitate. După ce a fost interpretat imnul, Cash a întrebat: „Despre ce este acest cântec?". Un bărbat care își ispășea o pedeapsă pentru tentativă de omor a răspuns: „Am fost diacon, am slujit în biserică. Dar nu am știut ce este harul până nu am ajuns aici."

Posibilitatea „abuzului de grație" a devenit evidentă în toată urâțenia ei în timpul unei conversații cu un prieten de-al meu, pe care îl voi numi Daniel. Într-o seară, stăteam la restaurant, iar Daniel mi-a spus că urma să divorțeze de soția lui, cu care era căsătorit de cincisprezece ani. Găsise o fată mai tânără și mai frumoasă: „Cu ea, mă simt din nou viu, lucru pe care nu l-am mai simțit de mulți ani." Daniel nu avea nicio fricțiune deosebită cu soția sa. Pur și simplu își dorea o schimbare, așa cum, să zicem, o persoană ar putea dori să cumpere o mașină nouă.

Ca și creștin, Daniel era foarte conștient de consecințele personale și morale ale deciziei sale. Dacă își părăsea soția, i-ar fi cauzat ei și celor trei copii ai lor un rău ireparabil. Și totuși, spunea el, atracția tinerei femei era prea puternică. Ea îl atrăgea ca un magnet puternic.

I-am ascultat povestea cu tristețe și jale și abia am comentat, încercând să mă obișnuiesc cu știrile. La desert, Daniel „a aruncat o bombă". El a spus:

- De fapt, am niște treabă cu tine, Philip. De aceea am cerut să te văd, pentru că voiam să-ți pun o întrebare. Mă îngrijorează foarte mult. Ești teolog. Crezi că Dumnezeu poate ierta răul pe care l-am plănuit?

Întrebarea lui se zvârcolea printre noi ca un șarpe viu. A trebuit să beau trei cești de cafea înainte să pot măcar să încep să răspund. În acel moment, mi s-a dezvăluit cealaltă latură a harului. Cum poți să-l convingi pe Daniel să nu comită

o greșeală teribilă când e sigur că iertarea e garantată? Sau, ca să împrumut un roman macabru de Robert Hughes, cine poate opri un criminal să comită o crimă care a fost deja iertată?

Există, totuși, o avertizare cu privire la har și este timpul să o menționăm. Iată ce spune C. S. Lewis: „Augustin scrie: «Dumnezeu dăruiește fiecărui om ale cărui mâini sunt goale». Dacă mâinile unui om sunt pline, nu poate primi darul." Așadar, harul trebuie primit. Lewis explică faptul că „abuzul de har" apare din confuzia iertării cu indulgența. „A te deda răului înseamnă a-l trece cu vederea sau a-l trata ca și cum ar fi bine. Iertarea nu este doar oferită unui om, ci trebuie acceptată. Cine nu își recunoaște vina nu poate accepta iertarea, nu o poate primi."

I-am spus lui Daniel ceva de genul: „Poate Dumnezeu să te ierte? Cu siguranță. Tu însuți cunoști Scripturile. Ucigașii și adulterinii au fost instrumentele lui Dumnezeu. Amintește-ți de trecutul lui Petru și Pavel! Iertarea este problema noastră, nu a lui Dumnezeu. Când păcătuim, ne îndepărtăm de Dumnezeu. Acest act de răzvrătire ne schimbă în rău și nu există nicio garanție că ne vom putea întoarce din nou la Dumnezeu. Acum vorbești despre iertare. Dar vei cere iertare mai târziu, mai ales că va fi necesară și pocăința?"

Câteva luni mai târziu, Daniel a luat decizia finală și și-a părăsit familia. Pocăința este încă departe. Daniel preferă să-și justifice acțiunile în orice mod, spunând că viața sa de familie a ajuns într-un impas. El consideră că majoritatea foștilor săi prieteni sunt „înguști la minte și prea exigenți" și caută alții noi care sunt gata să-i celebreze alături de el noua libertate dobândită. Cu toate acestea, Daniel nu mi se pare o persoană atât de liberă, deoarece prețul libertății sale este ruptura cu toți cei care l-au iubit cu adevărat. În plus, Daniel recunoaște că nu mai există loc pentru Dumnezeu în viața lui acum. „Poate mai târziu", spune el.

Dumnezeu și-a asumat un mare risc proclamând iertarea în avans. Harul înseamnă că împărtășim riscul Lui.

„Desigur, este rău să ai multe vicii", spune Pascal, „dar este și mai rău să ai multe vicii și să nu vrei să le recunoști."

Există două feluri de oameni - nu păcătoși și „fără păcat", așa cum se crede în mod obișnuit, ci doar două feluri de păcătoși: cei care își recunosc păcatele și cei care nu le recunosc. Aceste două grupuri s-au ciocnit în scena descrisă în Evanghelia după Ioan (capitolul 8).

Isus îi învăța pe oameni în curtea templului. Predica sa a fost întreruptă de o mulțime de farisei și învățători ai legii, care au târât cu ei o femeie prinsă în

adulter. După cum era obiceiul, hainele criminalului erau rupte, expunând-o batjocurii. Înspăimântată, lipsită de apărare, umilită public, ea a căzut în genunchi înaintea lui Isus, încercând să-și acopere sânii cu mâinile.

Desigur, adulterul implică două persoane, dar numai femeia este adusă înaintea lui Isus pentru a fi judecată. (Ce s-ar fi întâmplat dacă s-a culcat cu un fariseu?) Ioan arată clar că acuzatorii nu erau atât de preocupați de dreptate, cât îi întindeau o capcană lui Isus. Era o capcană ingenioasă: legea mozaică prevedea pedeapsa cu moartea pentru adulter, iar romanii îi privaseră pe evrei de dreptul de a aplica pedeapsa cu moartea. Cui i s-ar fi supus Isus, romanilor sau lui Moise? Sau ar găsi acest om, cunoscut pentru indulgența sa, o modalitate de a o scuti pe adulteră de pedeapsă? Dar atunci El ar fi încălcat legea mozaică, și în fața întregii națiuni! Mii de priviri erau ațintite asupra lui Isus.

Și în acel moment tensionat, Isus a făcut ceva ciudat: s-a aplecat și a început să deseneze niște litere în nisip cu degetul. Singura scenă din Evanghelii în care Isus scrie ceva. El scrie în nisip, știind că în curând tot ce a scris va fi călcat în picioare, suflat de vânt și spălat de ploaie.

Ioan nu ne spune ce a scris Isus în nisip. În filmul lui Cecil B. DeMille, Isus scrie numele păcatelor: adulter, crimă, mândrie, lăcomie, poftă. De fiecare dată când un cuvânt nou iese de sub mâna lui Isus, mai mulți farisei se retrag în liniște. Presupunerea lui DeMille este o ipoteză, ca toate celelalte. Știm asta: în acest moment de rău augur, Isus face o pauză. El tace și scrie în nisip. Poetul irlandez Seamus Heaney observă că Isus „își stabilește propriul ritm”, atrăgând întreaga atenție a publicului Său și pregătindu-se pentru tranziția surprinzătoare de la ceea ce mulțimea se așteaptă să se întâmple la ceea ce urmează să se întâmple de fapt.

Publicul îi împarte pe participanții la această dramă în două categorii: femeia prinsă în flagrant și acuzatorii ei „drepți” (care, la urma urmei, sunt experți în domeniul religiei). Totuși, chiar de la primul Său cuvânt, Isus șterge orice distincție: „Cine dintre voi este fără păcat să arunce primul cu piatra asupra ei”, sugerează El.

Și din nou se apleacă, desenează litere în nisip, oprindu-se. Acuzatorii, unul după altul, se împrăștie încet.

În cele din urmă, Isus se ridică și se adresează femeii, acestei criminale, care a rămas singură în fața Lui.

„Unde sunt?”, întreabă el. „Nu te-a condamnat nimeni?”

„Nimeni, domnul meu”, răspunde femeia.

Și acestei adultere înspăimântate, Isus îi acordă iertarea:

- Atunci nu te condamn... Du-te și nu mai păcătui.

Astfel, dintr-o singură lovitură, Isus desființează cele două vechi categorii de drepți și păcătoși și oferă în locul lor două noi categorii: păcătoșii care își recunosc vina și păcătoșii care își neagă vina. Femeia prinsă în adulter nu se poate apăra și își recunoaște vina. Este mult mai dificil să te descurci cu oameni precum fariseii care își neagă vina sau își suprimă sentimentul de păcat. Și ei au nevoie să aibă mâinile eliberate pentru a putea primi har. Paul Tournier descrie această schemă în limbajul profesional al psihiatriei: „Dumnezeu îndepărtează vina conștientă din noi și ne ajută să recunoaștem vina reprimată.”

Scena din Ioan 8 este deosebit de frapantă pentru mine, deoarece sunt înclinat în mod natural să mă identific cu acuzatorii mai degrabă decât cu acuzații. Neg mult mai multe păcate decât recunosc. Ascunzându-mi păcatele sub mantia respectabilității, rareori îmi permit să fac o „gafă” publică, deschisă. Dar dacă înțeleg corect esența acestei pilde, dintre toți cei adunați în curtea Templului, adultera a fost cea mai apropiată de Împărăția lui Dumnezeu. Și mă apropii de Împărăție doar atunci când devin ca ea: când mă smeresc și tremur, incapabil să găsesc o scuză pentru mine, când îmi întind mâinile deschise pentru a întâmpina darurile lui Dumnezeu.

Aceasta este „rezervarea”, condiția harului – este necesar să deschidem sufletul pentru ca harul să intre. Este necesar să dorim harul. Acest act, această poartă care duce la iertare, creștinismul o numește pocăință. C. S. Lewis a spus că pocăința nu este o „cerere” pe care Dumnezeu ne-o pune. „Pocăința este definiția precisă a procesului de întoarcere a noastră la El.” În parabola fiului risipitor, pocăința este o întoarcere acasă la o sărbătoare plină de bucurie. Pocăința restabilește relațiile, le permite să continue în viitor.

Când mi-am dat seama de dorința lui Dumnezeu de a mă conduce la pocăință și, prin aceasta, de a deschide porțile harului, cele mai dure condamnări biblice ale păcatului au început să apară într-o lumină nouă. „Dumnezeu nu L-a trimis pe Fiul Său în lume ca să judece lumea, ci ca s-o mântuiască”, i-a spus Isus lui Nicodim. Cu alte cuvinte, Dumnezeu trezește în mine vinovăție spre binele meu. Dumnezeu nu vrea să mă distrugă, ci să mă elibereze. Și pentru a mă elibera, avem nevoie de un duh zdrobit, precum femeia prinsă în adulter, nu de duhul arogant al fariseilor.

Până când rana nu este descoperită, aceasta nu poate fi vindecată. Alcoolicii știu că o persoană nu poate fi ajutată până când nu își recunoaște problema: „Da, sunt alcoolic”. Dacă o persoană este pricepută la autoamăgire, atunci o astfel de recunoaștere poate fi realizată doar cu ajutorul rudelor și prietenilor. Aceștia vor trebui să „scrie în nisip” adevărul rușinos până când alcoolicul își recunoaște dreptatea [7] . Tournier scrie:

...Credincioșii care disperă cel mai mult de „dreptul” lor la mântuire se bazează cu cea mai mare încredere pe har. Așa este Sfântul Pavel... și Sfântul Francisc de Assisi, care se numea cel mai mare păcătos. Și Calvin, care credea că omul este incapabil să facă binele singur și să-L cunoască pe Dumnezeu...

„Sfinților li se dă un simț al păcatului”, spune părintele Danielou. „Cunoașterea sufletului despre Dumnezeu se măsoară prin gradul de conștientizare a păcatului.”

...Credincioșii care disperă cel mai mult de „dreptul” lor la mântuire se bazează cu cea mai mare încredere pe har. Așa este Sfântul Pavel... și Sfântul Francisc de Assisi, care se numea cel mai mare păcătos. Și Calvin, care credea că omul este incapabil să facă binele singur și să-L cunoască pe Dumnezeu...

„Sfinților li se dă un simț al păcatului”, spune părintele Danielou. „Cunoașterea sufletului despre Dumnezeu se măsoară prin gradul de conștientizare a păcatului.”

Autorul Epistolei lui Iuda avertizează: știm cum să „înlocuim harul Domnului nostru cu permisivitatea”. Nici măcar o chemare la pocăință nu elimină acest pericol. Atât cunoștința pe care am numit-o „Daniel”, cât și condamnatul australian recunosc teoretic nevoia de pocăință. Dar amândoi au ales să abuzeze de paradoxul harului pentru a obține ceea ce își doresc acum și a se pocăi mai târziu. Mai întâi, un gând mic și viclean se strecoară în conștiință: „Asta vreau. Ei bine, da, nu e bine, știu. Și ce dacă? Atunci Îl voi ruga pe Dumnezeu să mă ierte.” Acest gând se maturizează, devine o obsesie... Astfel, harul se transformă în permisivitate.

Creștinii au încercat să evite acest pericol în diverse moduri. Martin Luther, intoxicat de harul lui Dumnezeu, era uneori indignat de însăși ideea că harul putea fi abuzat. „Dacă predici harul, nu predica harul imaginar, ci harul adevărat! Și, din moment ce harul este adevărat, atunci poartă păcatul adevărat, nu cel imaginar”, i-a scris el prietenului său Melanchthon. „Fii păcătos, păcătuiește cu înverșunare... Ne este de ajuns că am ajuns să cunoaștem Mielul slavei lui

Dumnezeu, care ridică păcatele lumii: de care păcatul nu ne va despărți, chiar dacă ucidem sau comitem adulter de mii de ori pe zi."

Alții, îngroziți de perspectiva a o mie de crime și copulații pe zi, au respins categoric exagerarea lui Luther. La urma urmei, Biblia ne oferă harul ca panaceu pentru păcat. Cum pot păcatul și harul să fie compatibile într-o singură persoană? Și nu ar trebui, după cum spunea Petru, „să creștem în har"? Nu ar trebui ca asemănarea omului cu Dumnezeu să crească? „Hristos ne acceptă așa cum suntem", scrie Walter Trobisch, „dar odată ce ne-a acceptat, nu mai avem dreptul să rămânem așa cum suntem".

În secolul al XX-lea, teologul Dietrich Bonhoeffer a numit abuzul de har „har ieftin". El a trăit în Germania nazistă și a văzut cum creștinii lași s-au adaptat ordinii impuse de Hitler. Duminica, pastorii luterani predicau harul de la amvon, iar în restul săptămânii stăteau deoparte și priveau cum naziștii implementau politici de segregare, ucideau persoanele cu dizabilități și exterminau evreii. Cartea lui Bonhoeffer, „Costul uceniciei", citează multe texte din Noul Testament care îi cheamă pe creștini la sfințenie. În opinia sa, orice chemare la convertire este o chemare la ucenicie și la asemănarea cu Hristos.

Pavel examinează aceleași probleme în Epistola sa către Romani. Nu există niciun alt text în Biblie care să ne cufunde atât de pe deplin în misterul profund al harului și, pentru a înțelege pe deplin paradoxul său - „ilogicitatea harului" - trebuie să recitim cu atenție Romani 6-7.

Primele capitole ale scrisorii deplâng starea jalnică a umanității și se încheie cu concluzia sumbră: „Toți au păcătuit și sunt lipsiți de slava lui Dumnezeu". Dar următoarele două capitole, ca o fanfară care introduce o nouă temă într-o simfonie, introduc tema harului care distruge orice pedeapsă: „Unde s-a prisosit păcatul, s-a prisosit și harul". Da, aceasta este o doctrină măreață, dar prin afirmația sa îndrăzneață, Pavel ne aduce înapoi chiar la problema pe care încerc să o abordez aici. Merită să fii bun dacă vei fi iertat oricum? De ce să încerci să fii ceea ce Dumnezeu vrea să fii dacă te acceptă exact așa cum ești?

Pavel știa ce porți deschidea și cât de puternic era un curent care amenința să spele malurile. „Ce vom zice deci? Să continuăm să păcătuim, ca harul să se înmulțească?", întreabă el. Și mai departe: „Ce deci? Să păcătuim, pentru că nu suntem sub lege, ci sub har?" Iar la ambele întrebări, Pavel răspunde hotărât și scurt: „Niciunde". Există traduceri chiar mai dure - de exemplu, în versiunea King James citim: „Ferească!"

În aceste două capitole dense și pasionate, apostolul se luptă cu paradoxul harului: „De ce să încerci să fii bun?" Dacă știi dinainte că ești iertat, de ce să nu

te alături bacanalei păgâne? Mănâncă, bea și veselește-te, iar a doua zi cere-I iertare lui Dumnezeu. Pavel nu poate ignora o astfel de capcană periculoasă.

El imediat (Romani 6:1-14) dezvăluie însăși esența problemei: dacă harul crește odată cu creșterea păcatului, de ce să nu păcătuim și mai mult?

Dumnezeu să înmulțească harul. Și trebuie spus că uneori creștinii au urmat tocmai această logică perversă. Un episcop din secolul al III-lea a fost îngrozit să descopere că martirii devotați își petreceau noaptea dinaintea execuției în beție și desfrânare, deoarece temnicerii le dădeau ocazia să-și satisfacă ultima dorință. Întrucât martiriul îi transforma în sfinți, argumentau condamnații, nimic teribil nu se va întâmpla dacă își petreceau ultimele ore pământești în păcat. În Anglia lui Cromwell, o sectă extremistă de „guralivi" apăra doctrina „sfințeniei păcatului". Unul dintre liderii acestei secte a blestemat turma timp de o oră întreagă de la amvonul unei biserici londoneze; alții s-au îmbătat public și au blasfemiat.

Pavel nu ar tolera astfel de perversiuni morale. Pentru a le pune capăt odată pentru totdeauna, el recurge la o analogie grăitoare, contrastând harul și păcatul cu viața și moartea. „Am murit față de păcat: cum vom trăi în el?", întreabă el uimit. Niciun creștin care a fost înviat la o viață nouă nu ar dori să se întoarcă în mormânt. Păcatul miroase a moarte. De ce l-ar alege cineva de bunăvoie?!

Totuși, un contrast atât de clar între viață și moarte nu rezolvă complet paradoxul, căci faptele noastre rele nu miros întotdeauna a moarte. Sau noi, oamenii căzuți, nu recunoaștem întotdeauna acest miros. Cât de tentant este să abuzăm de har! Este suficient să răsfoim reclamele unei reviste lucioase și tot felul de pofte, lăcomie, invidie, mândrie vor părea mai mult decât atractive. Noi, ca porcii, nu suntem potrivnici unei tăvăliri bune în noroi uneori.

Mai mult, deși creștinii sunt teoretic „morți față de păcat", păcatul tot prinde viață în ei. Un prieten de-al meu a ținut o predică la o facultate despre moartea față de păcat. După predică, un student nedumerit a venit la el și l-a întrebat: „Spui că suntem morți față de păcat. De ce ocupă acesta un loc atât de important în viața mea?" Pavel, fiind un realist, era foarte conștient de acest fapt, motiv pentru care ne îndeamnă în același paragraf: „Recunoașteți-vă pe voi înșivă ca morți față de păcat" și, de asemenea, „Nu permiteți păcatului să domnească în trupul vostru muritor".

Biologul Edward Wilson de la Harvard a realizat un experiment destul de interesant pe furnici, care completează într-un fel analogia lui Pavel. Se pare că atunci când una dintre furnici moare, celelalte o observă doar câteva zile mai târziu. Biologul a sugerat că furnicile determină moartea după miros, nu după

aspect. Când corpul unei furnici moarte începe să se descompună, semenii ei se grăbesc să o ducă în „cimitir”, departe de mușuroi. După multe experimente, Wilson a stabilit că „mirosul morții” pentru ele este mirosul acidului oleic. După ce îl miros, furnicile duc corpul departe. Orice alt miros le lasă indiferente. Acest instinct este atât de puternic încât furnicile duc chiar și bucăți de hârtie îmbibate în acid oleic în „cimitir”.

În cele din urmă, Wilson a picurat acid oleic peste furnicile vii. Camarazii săi le-au apucat imediat și le-au târât, ignorându-le picioarele și antenele care se zvârcoleau, direct la locul lor de veci. Acolo, „morții vii” indignați se scuturau și începeau să se răzuiască de acid. Dacă pe furnicile vii rămânea chiar și cea mai mică urmă de miros, camarazii lor le apucau și le duceau înapoi în „cimitir”. Mirosul le făcea „oficial” vii sau moarte. Numai pe această bază erau acceptate în mușuroi sau expulzate din el.

Imaginea furnicilor „morte” și totuși foarte vii îmi vine în minte când recitesc prima comparație din Romani 6. Păcatul este mort, dar se încăpățânează să revină la viață.

Și astfel, Pavel formulează problema oarecum diferit: „Să păcătuim noi, pentru că nu suntem sub lege, ci sub har?” (6:15). Implică harul cu adevărat permisivitate, o desconsiderare completă a eticii? Am vorbit deja despre criminalul australian și despre adulterul american, care au ajuns exact la această concluzie.

„Presupun că merită să respecți regulile cât ești tânăr... îți va păstra puterea de a le încălca pe toate când vei fi bătrân”, a scris Mark Twain, care a încercat cu curaj să-și urmeze propriul sfat. De ce nu, dacă ești deja sigur de iertare? Și din nou Pavel exclamă indignat: „Doamne ferește!” Dar cum să-i răspunzi unui om care și-a stabilit ca scop în viață să testeze harul „pentru putere”? Va putea el să simtă harul?

A doua analogie a lui Pavel (Romani 6:15-23), sclavia, arată o altă fațetă a problemei. „Ați fost robi ai păcatului”, spune apostolul, făcând o comparație foarte potrivită. Păcatul este un stăpân de sclavi. Ne controlează, fie că vrem, fie că nu. Încercarea de a obține libertatea pe cont propriu nu face decât să ne înrăutățească situația: de exemplu, dacă o persoană insistă asupra dreptului său de a exploda din orice motiv, devine sclava mâniei. În viața modernă, există multe modalități de a-ți dovedi libertatea - țigări, alcool, droguri, pornografie. Acestea îi înrobesc pe tineri.

Mulți credincioși echivalează păcatul cu sclavia sau dependența, în limbajul modern. Procesul de eliberare din dependență este bine cunoscut de oricine a încercat metoda în doisprezece pași. Ia o decizie fermă de a nu ceda

dependenței și vei fi liber pentru o vreme. Din păcate, de foarte multe ori, după o scurtă eliberare, sclavia revine.

Iată o descriere precisă a acestui paradox de către scriitorul francez François Mauriac:

Una după alta, pasiunile se trezesc. Rătăcesc în jur, adulmecând obiectul dorinței lor. Se năpustesc din spate asupra sufletului nefericit, nehotărât - și s-a terminat. De câte ori cade un om într-un șanț, începe să se scufunde în noroi, apucă marginea și se întinde spre lumină, dar mâinile i se desprind și cade din nou în întuneric. Și așa mai departe până când, în cele din urmă, se supune legii vieții spirituale, celei mai neînțelese și mai întunecate legi, fără de care, însă, harul tăriei nu poate fi găsit: trebuie să renunți la sine. După cum scria Pascal, ceea ce se cere este „o renunțare completă și dulce, o supunere absolută față de Iisus Hristos și față de îndrumătorul său spiritual”.

Lasă oamenii să râdă și să te tachineze ca fiind nedemn de titlul de om liber, minunează-te de faptul că te închini în fața „șefului”... Această sclavie imaginară este de fapt o eliberare minunată: cât timp erai „liber”, ți-ai făurit lanțuri în fiecare oră, le-ai încercat, le-ai strâns din ce în ce mai tare. Când te considerai un om „liber”, târai jugul nenumăratelor vicii ereditare. Din momentul nașterii, fiecare faptă rea a ta a continuat să-și trăiască propria viață, înrobindu-te tot mai mult în fiecare zi și dând naștere la noi crime. Dar Omul căruia te încredințezi nu-ți dorește libertatea robească: El rupe lanțurile și, contrar dorințelor tale înăbușite, dar încă mocnite, aprinde un alt foc - focul Harului.

Una după alta, pasiunile se trezesc. Rătăcesc în jur, adulmecând obiectul dorinței lor. Se năpustesc din spate asupra sufletului nefericit, nehotărât - și s-a terminat. De câte ori cade un om într-un șanț, începe să se scufunde în noroi, apucă marginea și se întinde spre lumină, dar mâinile i se desprind și cade din nou în întuneric. Și așa mai departe până când, în cele din urmă, se supune legii vieții spirituale, celei mai neînțelese și mai întunecate legi, fără de care, însă, harul tăriei nu poate fi găsit: trebuie să renunți la sine. După cum scria Pascal, ceea ce se cere este „o renunțare completă și dulce, o supunere absolută față de Iisus Hristos și față de îndrumătorul său spiritual”.

Lasă oamenii să râdă și să te tachineze ca fiind nedemn de titlul de om liber, minunează-te de faptul că te închini în fața „șefului”... Această sclavie imaginară este de fapt o eliberare minunată: cât timp erai „liber”, ți-ai făurit lanțuri în fiecare oră, le-ai încercat, le-ai strâns din ce în ce mai tare. Când te considerai un om „liber”, târai jugul nenumăratelor vicii ereditare. Din momentul nașterii, fiecare

faptă rea a ta a continuat să-și trăiască propria viață, înrobindu-te tot mai mult în fiecare zi și dând naștere la noi crime. Dar Omul căruia te încredințezi nu-ți dorește libertatea robească: El rupe lanțurile și, contrar dorințelor tale înăbușite, dar încă mocnite, aprinde un alt foc - focul Harului.

În a treia comparație (7:1-6), Pavel compară viața spirituală cu căsătoria. Această analogie nu este nouă. În Biblie, Dumnezeu apare adesea ca un mire care urmărește un iubit infidel. Pasiunea cu care ne iubim singurul partener reflectă dragostea pasională a lui Dumnezeu pentru noi. Și Dumnezeu se așteaptă să-i răspundem și noi.

Imaginea căsătoriei, mai mult decât imaginile morții și ale sclaviei, răspunde la întrebarea pusă de Pavel: „De ce să încercăm să fim buni?". Întrebarea în sine este formulată greșit. Mai precis, ar fi: „De ce să iubim?".

Într-o vacanță de vară, a trebuit să înghesui limba germană pentru un examen. Ce vară a trecut! Seara, în timp ce prietenii mei se plimbau cu barca pe Lacul Michigan, se întreceau pe biciclete sau sorbeau cafea în cafenele în aer liber, eu mă aplecam peste manual și înghesuiam verbe neregulate. Cinci seri pe săptămână, timp de trei ore încontinuu, înghesuiam cuvinte și gramatică de care știam că nu voi avea nevoie niciodată în viața mea. Ce tortură! Și toate astea de dragul de a trece examenul și de a obține un certificat!

Ce s-ar fi întâmplat dacă autoritățile școlare mi-ar fi promis: „Filip, trebuie, desigur, să studiezi din greu, să înveți elementele de bază ale limbii germane și să treci examenul. Dar îți promitem dinainte: vei lua o notă de trecere. Certificatul tău este deja completat." Crezi că aș fi stat într-o cameră înăbușitoare zi de zi în loc să mă bucur de vară? Niciodată. Aceasta este dilema teologică cu care se luptă Pavel în scrisoarea sa către Romani.

De ce să înveți limba germană? Există cu siguranță motive rezonabile și nobile pentru asta - cu cât știi mai multe limbi străine, cu atât înțelegi mai bine lumea, cu atât poți comunica cu mai mulți oameni. Dar acestea nu au fost motivele care m-au inspirat să studiez. Am studiat dintr-un motiv pur egoist: să obțin un certificat. Doar teama de consecințele inevitabile ale lenei m-a făcut să abandonez planurile mele obișnuite de vacanță. De altfel, aproape că am uitat puținul pe care am reușit să-l strecor în cap. „Fostele căi ale legii scrise", așa cum numește Pavel prescripțiile Vechiului Testament, chiar și în cel mai bun caz dau un rezultat de scurtă durată.

Ce stimulent am nevoie să învăț limba germană? Dacă soția mea, iubita mea, ar vorbi doar germană, aș stăpâni limba în timp record. De ce? Pentru că aș fi cuprins de dorința de a comunica cu o doamnă frumoasă. Aș sta treaz toată

noaptea, înghesuind verbe cu prefixe, presărând sfârșitul fiecărei propoziții din scrisorile mele de dragoste cu aceste prefixe. Aș prețui fiecare adăugire la vocabularul meu, pentru că mi-ar deschide oportunitatea de a comunica cu persoana iubită. Aș studia germana neobosit și fără să mă plâng, pentru că răsplata ar fi dragostea.

Asta mă ajută să înțeleg răspunsul tăios al lui Pavel, „Doamne ferește!", la întrebarea: „Merită să păcătuim pentru ca harul să se înmulțească?". Imaginează-ți un soț care vorbește cu tânăra sa soție în noaptea nunții: „Draga mea, te iubesc foarte mult și aș fi bucuros să-mi petrec restul vieții cu tine. Totuși, există câteva detalii care trebuie discutate. Cât de departe am voie să merg cu alte femei acum? Pot să mă culc cu ele? Să le sărut? Îmi vei permite puțină poveste de dragoste din când în când, nu-i așa? Desigur, nu-ți va plăcea, dar gândește-te de câte ori mă poți ierta că te-am trădat!" Singurul răspuns rezonabil la un astfel de Don Juan este o palmă peste față și aceeași exclamație: „Doamne ferește!". Această persoană pur și simplu nu înțelege ce este dragostea.

Și dacă relația noastră cu Dumnezeu nu exclude întrebarea: „Până unde pot merge fără pedeapsă?", înseamnă că nu am înțeles planul lui Dumnezeu. Dumnezeu nu vrea să fie stăpânul nostru de sclavi, care să-l întărească pe sclav cu biciul la ascultare. Dumnezeu nu este un șef, nu este un manager, nu este un duh într-o sticlă care ne îndeplinește capriciile.

Dumnezeu dorește o relație mai intimă decât cea mai intimă aventură, o relație mai intimă decât căsătoria. Nu este un comportament bun ceea ce El cere de la mine, ci inima mea. Încerc să „fac ceva frumos" pentru soția mea, nu ca să o fac să mă laude, ci să-mi exprim dragostea pentru ea. Așadar, Dumnezeu vrea să devin un „om nou", să-I slujesc de bunăvoie, nu din constrângere. „Ucenicia", spune Clifford Williams, „înseamnă pur și simplu să trăiesc o viață care izvorăște din har".

Toate formulele prin care Noul Testament ne cheamă să „fim buni" pot fi rezumate într-un singur cuvânt: recunoștință. Pavel își începe majoritatea scrisorilor cu o listă a comorilor pe care le-am găsit în Hristos. Dacă recunoaștem ceea ce a făcut Hristos pentru noi, ne vom strădui din recunoștință să devenim „vrednici" de o dragoste atât de mare. Vom tinde spre sfințenie nu pentru a-L forța pe Dumnezeu să ne iubească, ci pentru că El ne iubește deja. După cum îi scrie Pavel lui Tit, harul lui Dumnezeu ne învață să spunem „nu" necredinței și patimilor lumești și să trăim vieți drepte și evlavioase.

În memoriile sale, „Timp Ordinar", scriitoarea catolică Nancy Mairs a povestit cum s-a răzvrătit împotriva imaginii din copilărie despre „Tatăl Strict" - un

Dumnezeu care nu putea fi mulțumit decât urmând o listă plictisitoare de interdicții și prescripții:

Însuși cuvântul „ordin”, „poruncă” pare să indice că o persoană trebuie obligată să fie bună. Lasă-l în voia lui și va prefera idolii și lumescul, va petrece diminețile de duminică cu un ziar și o chiflă cu cafea, va uita de respectul față de autorități. Și de acolo nu este departe până la crimă, adulter, furt, minciună și dorința de a avea tot ce are aproapele... A trebuit să mă echilibrez constant pe marginea interzisului și apoi să implor iertare de la Ființa care m-a creat predispus la crimă, care mi-a interzis chiar acțiunile pe care, după cum știa perfect, aproape sigur le-aș comite. Un astfel de Dumnezeu - ia-ți mâna!

Însuși cuvântul „ordin”, „poruncă” pare să indice că o persoană trebuie obligată să fie bună. Lasă-l în voia lui și va prefera idolii și lumescul, va petrece diminețile de duminică cu un ziar și o chiflă cu cafea, va uita de respectul față de autorități. Și de acolo nu este departe până la crimă, adulter, furt, minciună și dorința de a avea tot ce are aproapele... A trebuit să mă echilibrez constant pe marginea interzisului și apoi să implor iertare de la Ființa care m-a creat predispus la crimă, care mi-a interzis chiar acțiunile pe care, după cum știa perfect, aproape sigur le-aș comite. Un astfel de Dumnezeu - ia-ți mâna!

Mairs a încălcat multe porunci, s-a simțit constant vinovată și apoi, așa cum scrie ea, „a învățat să se bucure de dragostea și grija” unui Dumnezeu care „așteaptă de la noi un singur pas care va pune capăt păcatului: El așteaptă dragostea”.

Singurul motiv pentru a fi bun este să vrei să fii bun. Pentru schimbarea interioară, sunt necesare relații, este nevoie de iubire. „Cine poate fi bun dacă nu este pregătit pentru asta prin iubire?”, întreabă Augustin. La asta se referă când spune hotărât: „Iubește-L pe Dumnezeu și poți face ce vrei”. Dacă o persoană Îl iubește cu adevărat pe Dumnezeu, va încerca să-I fie pe plac. De aceea, atât pentru Isus, cât și pentru Pavel, întreaga lege s-a redus la o simplă poruncă: „Iubește-L pe Dumnezeu”.

Dacă putem înțelege minunea iubirii lui Dumnezeu, problema dificilă a limitelor impunității nici măcar nu ne va mai veni în minte. Vom învăța să contemplăm harul lui Dumnezeu în loc să-l ispitim.

15. Plecarea din har

De ce am nevoie de un ciorchine de struguri când există vin în pahar?

George Herbert

De ce am nevoie de un ciorchine de struguri când există vin în pahar?

Am avut multe întâlniri cu legalismul în viața mea. Am crescut într-un mediu fundamentalist în care băieții și fetele nu aveau voie să înoate împreună în piscină, unde pantalonii scurți, machiajul și bijuteriile erau interzise, unde dansul și bowlingul erau interzise, unde ziarele nu se citeau duminica. Beția era considerată un păcat special - mirosea a gustul sulfuros al focului iadului.

Apoi am mers la facultatea biblică. În apogeul nebuniei pentru fuste mini, colegii noștri, la insistențele rectorului, își acopereau picioarele sub genunchi. Dacă lungimea fustei părea discutabilă, decanul departamentului feminin își punea îngenuncheata pentru a verifica dacă tivul atinge podeaua. Fetelor le era interzis să poarte pantaloni, cu excepția deplasărilor la muncă la fermă, când, din motive de modestie, li se permitea să-i poarte pe sub fustă. Universitatea creștină vecină a mers chiar mai departe și a interzis rochiile cu buline, deoarece petele rotunde puteau atrage atenția asupra părții „provocatoare" a corpului. Băieții erau supuși unor reguli nu mai puțin stricte: trebuiau să se tundă astfel încât să nu le acopere urechile și nu aveau voie să-și lase părul pe față. Comunicarea dintre sexe era strict reglementată: m-am logodit în primul an, dar mi se permitea să-mi văd logodnica doar la o cină comună, neîndrăznind să o sărut sau chiar să o țin de mână.

Autoritățile universitare încercau să reglementeze relația studenților cu Dumnezeu. În fiecare dimineață suna clopoțelul ca să ne trezească pentru rugăciune - trebuia să ne trezim și să începem exercițiile spirituale. Cei care întârziau erau pedepsiți prin faptul că trebuiau să susțină un referat despre cartea „Secretul creștin al unei vieți fericite". Mă întreb cum și-au imaginat autoritățile consecințele pe termen lung ale politicii lor, dacă cititul salvator de suflete era prescris ca pedeapsă?!

Unii au abandonat facultatea, alții au respectat regulile. Unii au învățat să se prefacă și au dus vieți duble. Am supraviețuit în parte datorită lucrării clasice a lui Erving Goffman, Internatul. Marele sociolog a studiat „instituțiile totalitare" de tot felul, inclusiv mănăstiri, internate, spitale de boli mintale, închisori și academii militare. Fiecare instituție a dezvăluit un set distinct de reguli arbitrare, impersonale, care serveau la ștergerea personalității și la impunerea uniformității. Fiecare era un sistem bine uns de ingratitudine.

Cartea lui Goffman m-a ajutat să văd școala biblică și fundamentalismul în general ca pe un fel de societate controlată, o subcultură. Am detestat acel mediu. Dar după ce l-am citit pe Goffman, am început să înțeleg că, în cele din urmă, fiecare persoană crește în propria subcultură. Există sisteme mai rigide decât creștinii fundamentaliști, cum ar fi evreii hasidici sau musulmanii fundamentaliști. Există bande urbane periculoase și paramilitari de dreapta. Unele subculturi aparent inofensive, cum ar fi fanii jocurilor video sau fanii MTV, pot ajunge să fie maligne. Pe măsură ce am analizat alternativele, m-am înclinat spre fundamentalism.

Școala biblică a devenit pentru mine un fel de West Point spiritual: ambele le cereau studenților să fie mai îngrijiți, să aibă părul mai scurt și o postură mai bună decât la alte școli. Dacă nu-ți place, pleacă.

Totuși, din câte îmi amintesc, ceea ce mă irita cel mai mult era dorința autorităților de a-și baza toate reglementările pe legea lui Dumnezeu. Pe fiecare pagină a statutului - erau șaizeci și șase, numărul cărților Bibliei, așa cum obișnuiam să batjocorim - și la fiecare slujbă, rectorul și profesorii încercau în toate felurile să-și lege regulile de principiile biblice. Ah, și argumentele sofisticate împotriva părului lung mă înfuriau. Și asta în ciuda faptului că Isus și aproape toate personajele biblice pe care le cunoaștem aveau părul mai lung decât noi, ca să nu mai vorbim de părul facial! Cel mai probabil, părul lung era interzis pentru a fi pe placul membrilor Consiliului de Administrație. Dar nimeni nu îndrăznea să recunoască.

Biblia nu spune nimic împotriva muzicii rock, a fustelor scurte sau a fumatului. Prohibiția ne-a făcut mai asemănători cu Ioan Botezătorul decât cu Isus. Totuși, autoritățile universitare au prezentat toate regulile lor ca făcând parte din Scriptură. Subcultura s-a contopit cu Vestea Bună.

Trebuie să explic: acum datorez mult acestei educații stricte. Cel mai probabil, m-a salvat de multă suferință. Legalismul strict cel puțin ne-a limitat abaterile de la normă. Și dacă decideam să ne strecuram într-o sală de bowling, nu ne trecea niciodată prin minte să atingem alcoolul sau, oroarea ororilor, drogurile. Deși Biblia nu spune nimic despre fumat, mă bucur că fundamentalismul m-a îndepărtat de acest obicei dăunător înainte ca Ministerul Sănătății să se implice.

Acum, nu am obiecții deosebite față de aceste reguli în sine. Dar am fost indignat de modul în care au fost prezentate. Ni se spălau creierul să credem că, urmând reguli externe, Îl vom fi pe placul lui Dumnezeu și, mai mult, Îl vom face să ne iubească. Mi-a luat ani să separ Evanghelia de subcultura în care o absorbisem. Din păcate, mulți dintre prietenii mei renunțaseră de mult la astfel de încercări - nu au ajuns niciodată la Isus pentru că biserica le stătea în cale.

Este dificil să scrii despre pericolele legalismului într-un moment în care atât biserica, cât și societatea se îndreaptă în mod clar în direcția opusă. Totuși, în opinia mea, legalismul este cel mai mare pericol pentru har. Poate prospera în orice instituție închisă, de la un colegiu biblic până la Corpul Pușcașilor Marini. Produce multe rezultate pozitive, dar cu un cost incredibil, căci lipsa de har nu are ce căuta în relația noastră cu Dumnezeu. Căutând o puritate exterioară, falsă, legalismul devine un sistem complex de evitare a harului. Oamenii iau legea în serios - și o țin departe de inimile lor.

Un prieten de-al meu mi-a povestit cum a încercat să ajute un bărbat în vârstă să depășească o reacție alergică la biserică. În cazul său, aversiunea a fost rezultatul unei educații extrem de dure într-o școală catolică. „Chiar ai lăsa niște călugărițe bătrâne în rochii alb-negru să te împiedice să ajungi la Împărăția lui Dumnezeu?”, l-a întrebat prietenul meu. Din păcate, mulți oameni răspund la această întrebare: „Da”.

Când citesc viața lui Isus, un fapt nu încetează niciodată să mă uimească: Isus era cel mai iritat de oamenii din cercul căruia, cel puțin în exterior, îi aparținea sau ar fi putut aparține. Potrivit cercetătorilor, Isus era în multe privințe ca fariseii. El respecta Legea mozaică sau Tora, cita învățători celebri și adesea lua partea lor în dezbaterile publice. Și totuși, era extrem de furios pe ei: „Șerpi! Pui de vipere! Nebuni! Ipocriți! Călăuzitori orbi! Morminte văruite!”

Care este cauza acestei furii? Fariseii au multe în comun cu fundamentalismul modern. Oamenii și-au dedicat viața lui Dumnezeu, au calculat meticulos zeciuiala, au respectat cele mai mici prescripții ale Torei, au trimis misionari pentru a face prozelitism. În condițiile relativismului și secularizării din primul secol, ei s-au ținut ferm de valorile tradiționale. Fariseii au evitat promiscuitatea sexuală, nu au comis infracțiuni. Ei au fost cu adevărat cetățeni model.

Denunțarea vehementă a fariseilor de către Isus arată cât de otrăvitoare considera Isus infecția legalismului. De fapt, relele legalismului sunt aproape evazive. Sunt dificil de identificat și de definit. A trebuit să recitesc în mod deliberat întregul Noul Testament pentru a găsi formulările corecte. Deosebit de utile au fost Luca 11 și Matei 23, unde Isus disecă moralitatea fariseilor. Cred că pericolele legalismului sunt încă prezente astăzi. Legalismul ia forme diferite astăzi față de când eram copil, dar este încă acolo.

În primul rând, Isus condamnă accentul pus de farisei pe exterior. „Curățiți partea de afară a paharului și a farfuriei, dar pe dinăuntru sunteți plini de lăcomie și de răutate.” Expresiile lor de iubire față de Dumnezeu sunt destinate mai mult privitorilor decât lui Dumnezeu. Pe vremea lui Isus, cei evlavioși își puneau o față

flămândă și tristă în zilele scurte de post, se rugau cu voce tare și ostentativă în sinagogă și purtau filacterii.

În Predica de pe Munte, Isus condamnă motivul din spatele acestor obiceiuri aparent inocente:

De aceea, când faci milostenie, nu suna din trâmbiță înaintea ta, cum fac ipocriții în sinagogi și în ulițe, ca să fie slaviți de oameni. Adevărat vă spun că își primesc răsplata. Dar tu, când faci milostenie, să nu știe stânga ta ce face dreapta ta, pentru ca milostenia ta să fie făcută în ascuns; și Tatăl tău, care vede în ascuns, îți va răsplăti.

Și când vă rugați, nu fiți ca ipocriții, căci lor le place să stea în picioare în sinagogi și la colțurile ulițelor și să se roage, ca să fie văzuți de oameni. Adevărat vă spun că și-au primit răsplata. Dar tu, când te rogi, intră în odaia ta, încuie-ți ușa și roagă-te Tatălui tău, care este în ascuns.

(Matei 6:2–6)

De aceea, când faci milostenie, nu suna din trâmbiță înaintea ta, cum fac ipocriții în sinagogi și în ulițe, ca să fie slaviți de oameni. Adevărat vă spun că își primesc răsplata. Dar tu, când faci milostenie, să nu știe stânga ta ce face dreapta ta, pentru ca milostenia ta să fie făcută în ascuns; și Tatăl tău, care vede în ascuns, îți va răsplăti.

Și când vă rugați, nu fiți ca ipocriții, căci lor le place să stea în picioare în sinagogi și la colțurile ulițelor și să se roage, ca să fie văzuți de oameni. Adevărat vă spun că și-au primit răsplata. Dar tu, când te rogi, intră în odaia ta, încuie-ți ușa și roagă-te Tatălui tău, care este în ascuns.

Am văzut ce se întâmplă când creștinii ignoră poruncile lui Isus. De exemplu, când eram băiat, biserica noastră ținea o colectă anuală pentru misionari [8] . Pastorul striga de la amvon numele fiecărui donator și suma contribuției sale: „Domnule Jones, cinci sute de dolari... și - ascultați! - familia Sanderson, două mii de dolari! Slavă Domnului!” Am bătut cu toții din palme și am strigat „Amin”, iar familia Sanderson a radiat. În copilărie, tânjeam după acest tip de recunoaștere publică. Nu misiunile străine contau pentru mine, ci aprobarea și lauda. În cele din urmă, am târât o pungă plină cu monede de cupru economisite

la altar și niciodată în viața mea nu am fost mai aproape de dreptate decât atunci când pastorul nostru s-a oprit din citit lista, m-a lăudat și s-a rugat pentru economiile mele. Îmi primisem răsplata.

Această ispită există încă. Când fac o contribuție substanțială la o organizație caritabilă și sunt inclus pe lista Directorilor Onorifici, numele meu este publicat în buletinul informativ al acelei organizații... Am primit scrisori de la președinții unor organizații pe care, așa cum am fost asigurat în aceste scrisori, le primesc doar anumiți sponsori. Da, îmi plac scrisorile măgulitoare și suvenirurile. Încep să mă simt generos și drept, un sentiment care nu mă părăsește până nu recitesc Predica de pe Munte.

Lev Tolstoi, care și-a petrecut întreaga viață luptând împotriva legalismului, a înțeles neajunsurile unei religii bazate pe respectarea unor reguli externe. Una dintre cărțile sale se numește „Împărăția Cerurilor este în voi". Potrivit lui Tolstoi, orice religie care este copleșită de reguli externe tinde spre moralism. Cu toate acestea, Isus a refuzat să le dea ucenicilor săi un set de reguli pe care să le poată urma fără nicio problemă. Încercați să „urmați" porunci uimitoare precum: „Iubiți-L pe Domnul Dumnezeul vostru cu toată inima voastră, cu tot sufletul vostru și cu tot cugetul vostru... Fiți desăvârșiți, așa cum Tatăl vostru care este în ceruri este desăvârșit."

Tolstoi compară învățăturile lui Isus cu cele ale tuturor celorlalte religii:

Verificarea îndeplinirii învățăturilor religioase externe este coincidența acțiunilor cu definițiile acestor învățături, iar această coincidență este posibilă.

Verificarea împlinirii învățăturii lui Hristos este conștientizarea gradului de nerespectare a perfecțiunilor ideale. (Gradul de aproximare nu este vizibil: este vizibilă doar abaterea de la perfecțiune).

Un om care mărturisește legea exterioară este un om care stă în lumina unui felinar atârnat pe un stâlp. El stă în lumina acestui felinar, este lumină pentru el și nu mai are unde să se ducă. Un om care mărturisește învățătura lui Hristos este ca un om care poartă în fața sa un felinar pe un stâlp mai mult sau mai puțin lung: lumina este mereu înaintea lui și îl îndeamnă mereu să o urmeze și deschide din nou un nou spațiu luminat în fața lui care îl atrage [9] .

Verificarea îndeplinirii învățăturilor religioase externe este coincidența acțiunilor cu definițiile acestor învățături, iar această coincidență este posibilă.

Verificarea împlinirii învățăturii lui Hristos este conștientizarea gradului de nerespectare a perfecțiunilor ideale. (Gradul de aproximare nu este vizibil: este vizibilă doar abaterea de la perfecțiune).

Un om care mărturisește legea exterioară este un om care stă în lumina unui felinar atârnat pe un stâlp. El stă în lumina acestui felinar, este lumină pentru el și nu mai are unde să se ducă. Un om care mărturisește învățătura lui Hristos este ca un om care poartă în fața sa un felinar pe un stâlp mai mult sau mai puțin lung: lumina este mereu înaintea lui și îl îndeamnă mereu să o urmeze și deschide din nou un nou spațiu luminat în fața lui care îl atrage [9] .

Cu alte cuvinte, dovada maturității spirituale nu constă în menținerea „purității”, ci în conștientizarea propriei impurități. Această conștientizare deschide porțile harului.

„Vai de voi, învățătorilor legii, că puneți oamenilor poveri cu greu de purtat” (Luca 11:46). Spiritul legalismului, împietrindu-se, se transformă în extremism. Orice legalism, răspândindu-se în largime, devine din ce în ce mai intolerant.

Astfel, scribii și fariseii care au studiat Legea lui Moise au inventat multe completări la cele 613 prescripții originale. Rabinul Elizer a stabilit cât de des se datora un act de dragoste conjugală unui muncitor obișnuit, unui conducător de măgari, unui conducător de cămile și unui marinar. Regulile Sabatului au fost completate cu zeci de clarificări. Dacă o persoană călărește un măgar, nu încalcă prin aceasta odihna Sabatului, dar dacă ia cu sine un bici pentru a conduce măgarul, va fi vinovată ca și cum l-ar fi încărcat. Unei femei i se interzicea să se privească în oglindă în Sabat, altfel va vedea un fir de păr gri și va fi tentată să-l smulgă. Poți înghiți oțet, dar nu poți face gargară cu el.

Fariseii au reușit să îmbunătățească tot ceea ce prescrisese Moise. A treia poruncă, „Să nu iei numele Domnului în deșert”, a devenit o interdicție absolută de a pronunța numele lui Dumnezeu. Până în ziua de azi, credincioșii evrei scriu numele lui Dumnezeu fără vocale și nu îl pronunță niciodată. Pentru o mai mare siguranță, porunca „Să nu fierbi iedul în laptele mamei lui” a fost reinterpretată ca o interdicție de a amesteca carnea cu produsele lactate. Din acest motiv, casele kosher, spitalele și grădinițele sunt încă dotate cu două bucătării separate, una pentru carne și una pentru produsele lactate. „Să nu comiți adulter” - de aici au derivat fariseii interdicția de a vorbi cu orice femeie, cu excepția soției tale, sau chiar de a o privi. Fariseii mergeau, uitându-se la picioarele lor și lovindu-se de stâlpi și ziduri. Pentru ei, o vânătaie pe frunte era un semn de vitejie.

Isus a intrat încontinuu în necazuri ignorând aceste adăugiri la Legea lui Moise. El i-a vindecat pe bolnavi în Sabat și le-a permis ucenicilor Săi să strângă spice când le era foame. A conversat public cu femeile. A mâncat cu cei „necurați”, insistând că nicio mâncare nu poate spurca o persoană. Și - cel mai șocant dintre toate - L-a numit pe Dumnezeu „Abba”.

Din istoria Bisericii știm că uneori creștinii îi depășeau pe farisei în extremismul lor. Până în secolul al IV-lea, călugării își dezvoltaseră o dietă: pâine, sare și apă. Unul și-a construit o chilie atât de mică încât trebuia să se aplece când intra pe ușă. Altul a petrecut zece ani într-o chilie sferică. Călugării pustnici trăiau în păduri, mâncând ierburi și rădăcini; unii chiar și-au făcut șaluri din spini. Simeon Stilitul a atins limitele extremismului: a trăit timp de treizeci și șapte de ani în vârful unei coloane, înclinându-se până la pământ de 1.244 de ori pe zi.

Creștinii din Statele Unite, acel bastion al libertății și pragmatismului, și-au inventat propriile versiuni ale extremismului. Culte precum Shakers interzic atât căsătoria, cât și actul sexual (ceea ce sugerează dispariția finală a cultului). Revivalistul Charles Finney se abține de la cafea și ceai și cere ca universitatea pe care a fondat-o să interzică condimente precum piperul, muștarul, uleiul și oțetul. Un prieten de-al meu a oficiat recent înmormântarea unui tânăr adventist de ziua a șaptea care murise de foame de teamă să nu guste mâncare interzisă.

Se poate râde sau plânge de un astfel de extremism. Dar, în orice caz, creștinii sunt obligați să recunoască această parte întunecată a moștenirii lor. Desigur, la scară globală, paradigma s-a schimbat: „Occidentul creștin” este acum perceput ca un bastion al decadenței, nu al legalismului extrem. Dar în unele țări musulmane, poliția moralității bate cu bastoane femeile care îndrăznesc să se urce la volan sau să apară pe stradă fără burqa. În hotelurile israeliene, lifturile „de sâmbătă” se opresc automat la fiecare etaj, astfel încât evreii ortodocși să poată evita „să muncească”, adică să apese pe buton.

Însă pendulul oscilează înainte și înapoi, iar printre unele grupuri creștine, legalismul își arată din nou capul. Și acolo unde legalismul prinde rădăcini, încolțesc curând spinii extremismului.

Legalismul este insidios, căci niciun om nu va recunoaște că este legalist. Regulile proprii par necesare, iar doar cele ale altora par excesiv de dure.

„Plătiți zeciuială din mentă, din anason și din chimen, dar ați neglijat lucrurile mai îngreunatoare ale Legii: dreptatea, mila și credința... Sunteți niște călăuze oarbe, care strecurați țânțarul și înghițiți cămila!”

Isus nu-i mustră pe farisei pentru extremismul lor ca atare - nu-l păsa atât de mult de câte ori pe zi mâncau sau își spălau mâinile. Era indignat de faptul că fariseii își impuneau extremele altor oameni, concentrându-se în întregime pe lucrurile mărunte și uitând de lucrul principal. Învățătorii poporului, care plăteau zeciuială pentru fiecare buchet de verdeață, nu au observat opresiunea și nedreptatea din Palestina. De îndată ce Isus a vindecat un om bolnav în ziua de Sabat, s-a dovedit că adversarii Săi erau mult mai preocupați de respectarea protocolului decât de sănătatea unei persoane.

Cele mai grave trăsături ale legalismului au fost dezvăluite în timpul procesului lui Isus: fariseii au refuzat să intre în palatul lui Pilat pentru a nu se pângări înainte de celebrarea Paștelui și au plănuit răstignirea în așa fel încât să nu tulbure odihna Sabatului. Cea mai mare crimă din istoria omenirii a fost comisă în deplină respectare a prescripțiilor rituale.

Există încă o mulțime de exemple ale înclinației legaliste pentru trivialități. Am crescut într-o parohie care critica aspru coafurile nepotrivite, bijuteriile și muzica rock, ignorând în același timp nedreptatea rasială și situația dificilă a persoanelor de culoare din Sud. În colegiul biblic la care am urmat cursurile, nu se menționa niciodată genocidul, poate cea mai oribilă atrocitate din memoria recentă. Eram atât de preocupați să măsurăm lungimea fustelor, încât nu luam în considerare problemele politice contemporane - amenințarea războiului nuclear, rasismul și foametea. Am întâlnit studenți din Africa de Sud care știau că nu poți mesteca gumă, nu poți sta în biserică cu mâinile în buzunare sau nu poți purta blugi - acestea aruncau o umbră asupra stării tale spirituale. Cu toate acestea, profesorii lor erau fundamental susținători rasiști ai apartheidului.

Un delegat american care a participat la Congresul Alianței Mondiale Baptiste din Berlin din 1934 și-a descris impresiile despre Germania lui Hitler:

Este o mare ușurare să vizitezi o țară în care vânzarea de literatură sexuală nestăvilită este interzisă, unde filmele cu gangsteri și filmele depravate nu sunt difuzate. În Noua Germanie, au ars o mulțime de cărți și reviste depravate și, în același timp, au transformat bibliotecile evreiești și comuniste în cenușă.

Este o mare ușurare să vizitezi o țară în care vânzarea de literatură sexuală nestăvilită este interzisă, unde filmele cu gangsteri și filmele depravate nu sunt difuzate. În Noua Germanie, au ars o mulțime de cărți și reviste depravate și, în același timp, au transformat bibliotecile evreiești și comuniste în cenușă.

Același delegat l-a lăudat pe Hitler ca fiind un lider care nu bea alcool și nu fuma, care obliga femeile să se îmbrace modest și care interzicea pornografia.

E ușor să îndrepti cu degetul acuzator spre creștinii germani ai anilor 1930, spre fundamentaliștii sudici ai anilor 1960, spre calviniștii sud-africani ai anilor 1970. Dar sunt bântuit de gândul că, într-o zi, creștinii moderni vor fi supuși aceleiași condamnări dure. Ne luptăm cu trivialități și uităm cele mai importante elemente ale legii - dreptatea, mila, dreptatea! Ce este mai important în ochii lui Dumnezeu - un inel în nas sau gangsterismul pe străzile orașelor mari? Muzica tare sau foamea în țările lumii a treia? Respectarea ritualurilor sau cultura emergentă a violenței?

Scriitorul Tony Campolo, care vizitează în mod regulat colegiile creștine pentru a predica, și-a început odată discursurile cu această provocare: „Națiunile Unite ne spun că peste zece mii de oameni mor de foame în fiecare zi și nu vă pasă... Și mai rău este că sunteți mult mai indignați de faptul că am rostit o înjurătură decât de faptul că încă zece mii de oameni vor muri astăzi.” Reacția publicului i-a confirmat punctul de vedere: aproape de fiecare dată, fie un preot, fie un decan de colegiu i-a trimis o scrisoare după discursul său, protestând față de utilizarea limbajului obscen. Dar nimeni nu a menționat foamea.

Aproape toate comportamentele care erau condamnate necondiționat în biserica copilăriei mele au devenit acum ceva obișnuit și acceptabil în majoritatea comunităților evanghelice. Apariția legalismului s-a schimbat, dar spiritul este același. Acum întâlnesc mai des legalism în domeniul opiniei. Colegii care îndrăznesc să pună la îndoială atitudinea „convențională” față de avort sau homosexualitate se vor confrunta astăzi cu aceeași condamnare necondiționată pe care creștinul „băutor social” a întâlnit-o în subcultura fundamentalistă.

Am menționat deja reacția adversă la adresa lui Tony Campolo când a cerut o mai mare compasiune pentru homosexuali. O altă prietenă, Karen Maines, și-a pierdut slujba la radio din cauza criticilor primite pentru cartea sa. Eugene Peterson, care „a distorsionat Cuvântul lui Dumnezeu” într-o parafrazare a Noului Testament, a devenit ținta atacurilor unui autoproclamat zelot. Richard Foster, care a îndrăznit să folosească termenul „meditație” în articolele sale despre disciplina spirituală, a fost etichetat drept o figură New Age. Chuck Colson mi-a spus că cele mai răuteoase scrisori pe care le-a primit au venit de la creștini după ce a acceptat Premiul Templeton pentru întreaga carieră în religie. Adevărul este că necreștinii primesc uneori premiul. „Semenii noștri sunt mai puțin miloși decât presa seculară în timpul Watergate”, a spus el cu furie. Dar ce era mai rău abia urma: când a semnat un acord de cooperare cu catolicii, cutia sa poștală a devenit literalmente încinsă de ură.

„Feriți-vă de aluatul fariseilor, care este ipocrizia... Nu faceți ce fac ei, căci nu fac ce spun.” Ipocrizia este pur și simplu „a încerca o altă față”, o mascarada. Isus Însuși a inventat cuvântul, folosind termenul grecesc „ipocriți”, „actor”. Astfel de actori distrau mulțimile într-un teatru în aer liber din apropierea orașului Său natal. Un „actor” este o persoană care își pune o mască pentru a impresiona.

Cu o bursă Fulbright, prietenul meu Terry Mack a studiat legalismul călugărilor budiști din Sri Lanka. Toți sunt obligați să respecte cele 212 precepte ale lui Buddha, multe dintre ele fiind depășite și practic imposibil de aplicat. Terry încerca să-și dea seama cum reușesc călugării să împace viața modernă cu codul antic. De exemplu, Buddha le-a interzis călugărilor să aibă bani la ei. Dar Terry îi privea cum își plătesc biletele de autobuz. „Respectați regulile 212?”, întreba el. „Da.” „Manevrați bani?” „Da.” „Știți regula împotriva folosirii banilor?” „Da.” „Respectați toate regulile?” „Da.”

Regulile interziceau și mâncatul după prânz: călugării trăiau din pomană, iar Buddha nu voia ca aceștia să deranjeze oamenii în mod inutil. Călugării moderni ocolesc această regulă: pur și simplu opresc ceasul la prânz și îl întorc din nou seara.

Am dat exemple din viața budiștilor. Dar experiența mea arată că ipocrizia este cea care îi îndepărtează cel mai adesea pe oameni de bisericile creștine. Creștinii predică valorile familiale. Dar, conform statisticilor, ei închiriază filme porno, divorțează și maltratează copiii la fel de des ca și necredincioșii...

Legalismul, prin însăși natura sa, încurajează ipocrizia, deoarece stabilește un anumit tip de comportament care poate fi folosit pentru a ascunde orice. În școala biblică, în taberele creștine și chiar în biserică, oamenii învață să pară „spirituali”. Accentul se mută pe exterior, care este ușor de falsificat, iar persoana învață să suprime și să ascundă problemele interioare. La ani de zile după absolvirea școlii biblice, am aflat că unii dintre colegii mei de clasă sufereau de probleme interne profunde: depresie, tendințe homosexuale reprimate, dependență de droguri. Cu toate acestea, în anii de studiu, aceste probleme au fost ignorate. Erau mai preocupați să se comporte „ca toți ceilalți”.

În acest sens, unul dintre cele mai revelatoare texte din Noul Testament este Faptele Apostolilor 5: socoteala este imediată. Aceasta este povestea lui Anania și Safira. Cuplul a făcut o afacere bună, a vândut niște pământuri și a donat cea mai mare parte a veniturilor comunității. A existat o singură problemă: pentru a părea mai spirituali, cuplul s-a prefăcut că își renunță la toate bunurile. Cu alte cuvinte, au încercat să pună o mască a spiritualității. Pedeapsa rapidă care i-a abătut pe Anania și Safira arată cât de sever judecă Dumnezeu ipocrizia.

Există doar două alternative la ipocrizie: perfecțiunea sau onestitatea. Întrucât nu am întâlnit niciodată o persoană care să-L poată iubi pe Domnul Dumnezeu cu toată inima, sufletul și cugetul său și pe aproapele său ca pe sine însuși, perfecțiunea nu mi se pare o alternativă reală. Rămâne doar onestitatea, care duce la pocăință. Biblia mărturisește: mila lui Dumnezeu acoperă orice păcat - crima, adulterul, trădarea. Dar harul, prin definiție, trebuie să poată fi primit, iar ipocrizia ne ascunde propria nevoie de har. Când masca cade, ipocrizia devine vizibilă ca un truc pentru a evita harul.

„Toate lucrările lor le fac ca să fie văzuți de oameni… Le plac locurile cele mai bune la ospețe și scaunele cele mai bune în sinagogi, saluturile în piețe și să fie numiți de oameni: «Învățătorule, Învățătorule!»”

Isus este indignat în primul rând de răul pe care avocatul și-l face sieși: își hrănește mândria și spiritul competitiv. În loc să încerce să creeze o societate dreaptă, care să fie o lumină pentru păgâni, fariseii își pun ochelari de soare și se angajează în competiție unii cu alții. În eforturile lor de a se întrece unii pe alții în gimnastica spirituală, pierd din vedere adevăratul dușman și, de fapt, lumea. „De evlavia nechibzuită și de sfințenia plină de oțet, mântuiește-ne, Doamne”, se ruga Sfânta Tereza de Avila.

Ca fost avocat, îmi amintesc constant: fariseii, în ciuda severității lor, nu erau împovărați de lege; de fapt, inventau constant noi reguli. Stricitatea li se părea un mijloc de a obține și menține un anumit statut. Isus a condamnat mândria lor, a condamnat dublul standard în care unele păcate erau considerate de iertat (ura, lăcomia, pofta, divorțul), iar altele erau inacceptabile (crima, adulterul, încălcarea Sabatului).

Și noi, creștinii, împărțim păcatele în „acceptabile” și „inacceptabile”. Atâta timp cât reușim să evităm păcatele grave, suntem destul de mulțumiți de starea noastră spirituală. Problema este că ideea de păcate grave se schimbă! În Evul Mediu, camăta era considerată imorală, iar această muncă murdară era lăsată în seama evreilor. Iar acum creștinii folosesc cu bucurie cardurile de credit, ipotecile, fondurile de ajutor reciproc și nu văd niciun păcat în acestea. Cele șapte păcate capitale includ lăcomia, invidia și lenea spirituală sau „desperarea” - în zilele noastre sunt rareori menționate în predici.

În epoca victoriană, în vârful listei – sau, dacă preferați, de jos în jos – se aflau păcatele trupești, cuvântul „imoral” fiind asociat exclusiv cu promiscuitatea sexuală. În parohia din copilăria mea, divorțul și beția erau în fruntea listei. În biserica evanghelică de astăzi, acestea au fost înlocuite de avort și homosexualitate.

Isus a abordat păcatul dintr-un punct de vedere fundamental diferit. El nu a împărțit păcatele în păcate mai mult sau mai puțin grave. El a îndreptat privirea ucenicilor către Domnul perfect, înaintea căruia suntem cu toții păcătoși. Cu toții am căzut din harul lui Dumnezeu. Isaia explicase anterior acest lucru într-un limbaj simplu, pământesc: toate faptele noastre drepte sunt ca „zdrențe murdare", literalmente „in ponosit".

În mod surprinzător, păcătosul care vorbește deschis se găsește adesea mai aproape de har. Scriitorul Graham Greene obișnuia să spună că i se reînvie credința imediat ce comitea o faptă rea: apoi disperarea îl împingea la biserică, la spovedanie. Pierdea pământul de sub picioare, ocazia de a-și justifica cumva comportamentul.

Aceeași idee se regăsește în parabola fiului risipitor. Fiul risipitor pierduse orice posibilitate de a-și afirma superioritatea spirituală. Din orice punct de vedere, era un eșec și nu-i mai rămăsese alt sprijin decât harul. Dragostea și iertarea lui Dumnezeu se extind în egală măsură și asupra fratelui mai mare. Dar acest fiu virtuos este atât de ocupat să se compare cu cel mai mic și iresponsabil, încât nu reușește să vadă adevărul despre sine. După cum spunea Henri Nouwen, „«sfântul» frustrat este greu de convertit din condiția sa tocmai pentru că aceasta este inextricabil legată de dorința de a fi bun și virtuos". Nouwen însuși recunoaște:

Știu din proprie experiență: m-am străduit cu sârguință să fiu un exemplu bun, plăcut, dulce și demn pentru ceilalți. Am evitat constant, prin efort conștient, capcana păcatului. Mi-a fost mereu teamă să cedez ispitei. Dar, în același timp, eram concentrat în întregime pe moralitate - până la punctul fanatismului. Și astfel m-am simțit din ce în ce mai străin în casa Tatălui meu. Am pierdut libertatea, sinceritatea, bucuria...

Privind la fiul meu cel mare, îmi dau seama cât de adânc înrădăcinată este această formă de îndepărtare de Dumnezeu și cât de greu este să te întorci acasă din acest exil. Este mult mai ușor să te întorci dintr-o orgie depravată decât dintr-o stare de mânie rece care a pătruns până în cele mai adânci colțuri ale sufletului.

Știu din proprie experiență: m-am străduit cu sârguință să fiu un exemplu bun, plăcut, dulce și demn pentru ceilalți. Am evitat constant, prin efort conștient, capcana păcatului. Mi-a fost mereu teamă să cedez ispitei. Dar, în același timp, eram concentrat în întregime pe moralitate - până la punctul fanatismului. Și

astfel m-am simțit din ce în ce mai străin în casa Tatălui meu. Am pierdut libertatea, sinceritatea, bucuria...

Privind la fiul meu cel mare, îmi dau seama cât de adânc înrădăcinată este această formă de îndepărtare de Dumnezeu și cât de greu este să te întorci acasă din acest exil. Este mult mai ușor să te întorci dintr-o orgie depravată decât dintr-o stare de mânie rece care a pătruns până în cele mai adânci colțuri ale sufletului.

Jocurile spirituale pe care le jucăm uneori cu cele mai nobile intenții, în mod ciudat, ne îndepărtează de Dumnezeu. Pentru că ne îndepărtează de har. Porțile harului sunt pocăința, nu un comportament virtuos sau chiar sfințenia. Păcatul nu este împotrivit de virtute, ci de har.

Urmându-l pe Isus, apostolul Pavel continuă să denunțe legalismul și face un alt reproș, la fel de convingător. Legea nu își atinge scopul principal și unicul: nu asigură ascultarea. Un paradox uimitor: un sistem juridic strict dă naștere invariabil unei persoane la dorința de a-l încălca într-un mod mai viclean. Pavel explică: „N-aș fi înțeles pofta, dacă legea n-ar fi spus: «Să nu poftești». Dar păcatul, luând ocazie din poruncă, a produs în mine tot felul de pofte." Statisticile confirmă acest principiu: persoanele crescute în confesiuni care se abțin complet de la alcool au de trei ori mai multe șanse să devină alcoolice.

Îmi amintesc povestea lui Augustin despre cum el și prietenii lui au furat pere. Avea propriile pere în livadă și erau mai suculente. Dar băieții trebuiau să scuture pomul vecinului, pentru că vecinul interzicea absolut să se atingă de pere. După patru ani la facultatea biblică, unde domneau regulile de șaizeci și șase de pagini, pot înțelege acest sistem ciudat. Și am fost împins la revoltă de avertismentele constante împotriva revoltei. Am simțit - parțial, desigur, din cauza imaturității mele - o nevoie mâncărime de a rezista cerințelor autorității, pur și simplu pentru că aceste cerințe îmi erau impuse. Până când nu am citit în reguli că mi se interzicea să port barbă, nici măcar nu m-am gândit să-mi las una!

„Cu cât pânza este mai țesută, cu atât are mai multe găuri", a scris teologul catolic Hans Küng. El a jurat credință celor 2.414 articole ale dreptului roman canonic și, într-o zi, și-a dat seama că își consuma toată energia respectând aceste reguli sau folosind trucuri pentru a le ocoli, dar nu și lucrările Evangheliei.

Pentru cei care nu se răzvrătesc, ci încearcă cu sinceritate să respecte toate regulile, legalismul a pregătit o altă capcană. Înfrângerea lasă cicatrici de rușine de lungă durată în suflet. Tânărul călugăr Martin Luther își stoarcea creierii timp

de șase ore, încercând să-și dea seama ce păcat ar trebui să mărturisească în ziua precedentă. El a scris:

Ca monah, trăiam fără prihană. Dar mă vedeam înaintea lui Dumnezeu ca un păcătos cu o conștiință rea și nu-mi venea să cred că Îl mulțumisem cu faptele mele. În loc să-L iubesc pe Dumnezeul cel drept care pedepsește păcătoșii, am început să-L urăsc. Am fost un călugăr bun și mi-am ținut jurămintele atât de strict încât, dacă disciplina singură ar fi fost suficientă pentru a asigura înălțarea unui călugăr la cer, aș fi fost asigurat de acea răsplată. Ceilalți călugări îmi confirmau cu ușurință cuvintele... Și totuși, conștiința mea nu-mi dădea pace. Mă îndoiam constant și îmi spuneam: „Ai făcut ceva greșit. Inima ta nu a fost frântă. Ai omis ceva la spovedanie.”

Ca monah, trăiam fără prihană. Dar mă vedeam înaintea lui Dumnezeu ca un păcătos cu o conștiință rea și nu-mi venea să cred că Îl mulțumisem cu faptele mele. În loc să-L iubesc pe Dumnezeul cel drept care pedepsește păcătoșii, am început să-L urăsc. Am fost un călugăr bun și mi-am ținut jurămintele atât de strict încât, dacă disciplina singură ar fi fost suficientă pentru a asigura înălțarea unui călugăr la cer, aș fi fost asigurat de acea răsplată. Ceilalți călugări îmi confirmau cu ușurință cuvintele... Și totuși, conștiința mea nu-mi dădea pace. Mă îndoiam constant și îmi spuneam: „Ai făcut ceva greșit. Inima ta nu a fost frântă. Ai omis ceva la spovedanie.”

Când relațiile eșuează, podul se prăbușește de ambele părți. Recitind istoria israeliților și legământul care i-a legat de Domnul, întâlnesc doar rare expresii de bucurie sau plăcere din partea lui Dumnezeu. Cu excepții rare și prețioase, cărțile de istorie și în special profeții ne prezintă un Dumnezeu dezamăgit, nemulțumit, mânios. Legea nu încurajează ascultarea, ci mai degrabă exacerbează neascultarea. Legea doar dezvăluie boala; harul o vindecă.

Nici Isus, nici Pavel nu au vorbit despre celălalt defect al legalismului care mă apasă cel mai mult. Am menționat deja prieteni care au respins credința creștină în principal din cauza legalismului meschin al bisericii. Propriul meu frate s-a despărțit de prima lui iubire adevărată pentru că ea nu era suficient de „spirituală” conform standardelor sale legaliste. A petrecut treizeci de ani încercând să scape din ghearele moralismului rigid și, în acest proces, a fugit de Dumnezeu.

Legalismul își formează propria subcultură și cine știe cât de dispuși oamenii își abandonează subcultura ca cetățeni ai Statelor Unite, o națiune de imigranți?

Imigranții din prima generație își văd copiii abandonând limba, moștenirea și obiceiurile familiilor lor pentru a îmbrățișa subcultura adolescentină a Americii moderne. În mod similar, multe familii creștine stricte au privit neputincioși cum copiii lor și-au abandonat credința, regulile și regulamentele tradiționale, ca și cum ar fi aruncat o haină care devenise prea strâmtă. Legalismul duce la apostazie.

Samuel Tuke, un reformator englez din secolul al XIX-lea, a propus o abordare radical nouă pentru tratarea bolilor mintale. La acea vreme, îngrijitorii azilului îi legau pe pacienți la zid și îi băteau, crezând că o astfel de pedeapsă va distruge demonul care îi poseda. Tuke i-a învățat pe bolnavii mintali eticheta consumului de ceai și a slujbelor religioase. El a ordonat ca aceștia să fie îmbrăcați ca oamenii obișnuiți, astfel încât nimeni să nu-i poată recunoaște după aspect. Arătau sănătoși. Cu toate acestea, Tuke nu a oferit niciun leac. Pacienții săi s-au comportat normal o vreme, dar au rămas bolnavi mintal.

Într-o zi mi-am dat seama că eram ca pacienții lui Tuke: biserica din copilăria mea mă învățase cum să mă comport, iar facultatea biblică îmi completase aceste cunoștințe, dar nici biserica, nici facultatea nu se ocupaseră de boala care se afla adânc în mine. Stăpânisem regulile exterioare, dar în interior rămâneau boala și durerea. O vreme m-am distanțat de credința din copilăria mea, până când Dumnezeu Însuși mi s-a revelat în mod miraculos ca un Dumnezeu al iubirii, nu al mâniei. Al libertății, nu al regulilor. Al harului, nu al condamnării.

Până în ziua de azi, unii dintre prietenii mei care au apărut în același timp cu mine rămân departe de Dumnezeu din cauza unei neîncrederi înrădăcinate în biserică. Această subcultură i-a orbit față de scopul lor principal: să-L cunoască pe Dumnezeu. Biserica, după cum spunea Robert Farrar Capon, „a petrecut atât de mult timp insuflându-ne frica de a greși, încât ne-a transformat în muzicieni prost pregătiți: cântăm notele, dar nu auzim muzica, pentru că principalul lucru pentru noi nu este muzica, ci dorința de a evita falsitatea și judecata proastă.” Am auzit muzica harului și mă întristează pentru prietenii care încă nu o recunosc.

Au trecut decenii. Privesc în urmă la educația mea legalistă cu sentimente amestecate. Sincer, nu cred că lui Dumnezeu îi pasă dacă am mustață sau barbă, sau dacă îmi închei fermoarele pantalonilor sau îi închei ca amișii. Când eram la facultatea biblică, am văzut oameni care respectau regulile și nu-L găseau pe Dumnezeu. Am văzut oameni care încălcau regulile și nici nu-L găseau pe Dumnezeu. Dar iată ce mă îngrijorează: Mulți oameni încă cred că nu-L pot găsi pe Dumnezeu pentru că au încălcat regulile. Nu au auzit melodia cerească a harului.

Scriu despre legalism parțial pentru că am suferit eu însumi de pe urma lui. Și parțial pentru că îl văd ca fiind una dintre cele mai formidabile ispite la adresa Bisericii. Legalismul, asemenea unei prostituate aflate în marginea credinței, ne ispitește să alegem calea ușoară. Legalismul ne tachinează cu promisiuni ale unora dintre beneficiile credinței, dar nu ne oferă cel mai important lucru. „Căci Împărăția lui Dumnezeu nu este mâncare și băutură, ci dreptate, pace și bucurie în Duhul Sfânt”, scrie Pavel (Romani 14:17).

Jay Kesler, președintele Universității Taylor, mi-a împărtășit propria experiență de ruptură cu legalismul. În adolescență, hotărâse să-l urmeze pe Hristos, dar curând s-a trezit clătinându-se sub greutatea numeroaselor reguli care i-au fost impuse. Într-o zi, ieșind la plimbare, l-a întâlnit pe collie-ul său, Laddie, întins pe iarba sclipitoare de rouă, roadând fericit un os. Jay s-a gândit: Acesta este creștinul suprem. Nu fumează, nu bea, nu merge la filme, nu dansează, nu participă la proteste. Laddie este inofensiv, ascultător, nu are voință proprie. Și apoi Jay și-a dat seama cât de departe era acest ideal de viața de libertate și pasiune pe care o cerea Isus.

Legalismul pare inutil de dur. Dar libertatea în Hristos este și mai dificilă. Este posibil să te abții de la crimă, dar este mai greu să arăți dragoste. Este posibil să te abții de la a te culca cu aproapele tău, dar este mai greu să-ți menții căsnicia vie. Plata impozitelor este ușoară, dar slujirea săracilor este mult mai dificilă. Dacă vreau să trăiesc liber, trebuie să mă bazez pe călăuzirea Duhului. Nu îndrăznesc să mă ascund în spatele unei măști de comportament drept, precum ipocriții, și nici nu îndrăznesc să mă consolez cu comparații măgulitoare cu alți creștini.

Teologul reformat Gresham Machen a scris: „Legalismul este cel mai jos punct de vedere în religie; cel mai înalt este căutarea harului.” În cele din urmă, legalismul degradează concepția noastră despre Dumnezeu. Avem tendința să considerăm cele mai stricte confesiuni și instituții religioase ca fiind mai „spirituale”, dar, în comparație cu sfințenia lui Dumnezeu, diferențele dintre biserici sunt banale.

Am citit odată că suprafața Pământului este mai netedă decât suprafața unei bile de biliard, proporțional cu diametrele lor. Pentru cei care trăiesc pe această planetă, Muntele Everest și adâncurile Oceanului Pacific sunt incomensurabile, dar privite de pe Andromeda sau chiar de pe Marte, sunt nesemnificative. Așa sunt micile diferențe în comportamentul diferitelor grupuri creștine. Comparativ cu Dumnezeul sfânt și perfect, Everestul legilor nu este mai înalt decât o cărțiță. Indiferent cât de mult te urci, nu vei merita mila lui Dumnezeu dacă nu o accepți ca pe un dar.

Isus declară în mod clar că legea lui Dumnezeu este prea perfectă și absolută. Omul este incapabil să o îndeplinească și, prin urmare, să dobândească dreptatea. Legaliștii, în eforturile lor de a demonstra în ce măsură merită dragostea lui Dumnezeu, ratează însăși esența Evangheliei - mesajul darului nemeritat al lui Dumnezeu. Antidotul păcatului nu sunt regulile de conduită mai stricte, ci cunoașterea lui Dumnezeu.

Partea a IV-a. Harul proclamat surzilor

16. Marele Harold

Tatăl meu a murit de poliomielită la o lună după ce am împlinit un an. Am crescut orfan. Din bunătatea inimii sale, un bărbat din biserica noastră a avut grijă de mine și de fratele meu. Marele Harold, îi spuneam noi. Stătea cu răbdare în curtea școlii, privindu-ne cum ne învârteam neobosit pe carusel. Pe măsură ce am crescut, ne-a învățat să jucăm șah și să facem bărci. În inocența noastră copilărească, nu știam că mulți din biserica noastră îl considerau pe Marele Harold un ciudat.

Apoi a părăsit parohia noastră. Biserica i se părea prea liberală. Unele femei se rujau. Și Harold dăduse peste versete biblice care păreau să descurajeze utilizarea instrumentelor muzicale în biserică. Așa că a trebuit să găsească creștini cu aceleași idei. Am participat la nunta lui Big Harold: din moment ce el nu credea că ar trebui să se cânte muzică în altar, prelungitorul șerpuia pe culoar până la stradă. Era un pick-up care scârțâia și scrâșnea la ritmul „Marșului Nupțial” de Mendelssohn.

Big Harold era foarte preocupat de morală și politică. Era sigur că Statele Unite erau pe cale să aducă judecata lui Dumnezeu asupra lor prin licențiozitatea lor. I-a citat pe comuniștii care spuneau că Occidentul putrezește din interior, precum un fruct prea copt. El credea că comuniștii se infiltraseră deja în multe comitete și în Banca Rezervei Federale și că în curând vor prelua complet puterea. Mi-a dat să citesc broșuri ale Societății John Birch, tipărite pe hârtie proastă și legate în roșu, alb și albastru, și a insistat să studiez „Nu îndrăzni să o numesc trădare”.

Big Harold ura oamenii de culoare. Vorbea despre lenea și prostia lor, spunea glume despre muncitorii de culoare incompetenți cu care trebuia să se ocupe. Apoi, Congresul a adoptat Legea Drepturilor Egale, iar integrarea rasială a început în Atlanta. Înainte, albii aveau propriile hoteluri și restaurante, magazinele serveau doar albi sau doar negri. Acum, guvernul cerea o schimbare, iar în ochii lui Big Harold, acesta era un alt simptom al unei conspirații comuniste. Ultima picătură a fost un ordin de a transporta împreună copiii de culoare și albi în autobuzele școlare. Până atunci, Big Harold avea deja doi copii

ai lui. Nu avea nicio intenție să-i pună într-un autobuz plin de copii de culoare și să-i trimită la școală cu umaniști fără Dumnezeu.

Când Big Harold a început să vorbească despre emigrare, am luat-o drept o glumă. Cumpăra literatură despre țări precum Rhodesia, Africa de Sud, Australia, Noua Zeelandă, Insulele Falkland – locuri unde albii încă dețineau o putere fermă. Harold răsfoia atlase și studia structura rasială a fiecărei societăți. Nu își dorea doar o țară dominată de albi, ci o țară cu o morală strictă. Asta excludea Australia. În ciuda majorității lor albe, australienii erau mai promiscui decât americanii: aveau plaje unde femeile se bronzau fără partea de sus a bikinilor, iar berea se bea peste tot.

Într-o zi, Big Harold a făcut o alegere: Africa de Sud. Pe atunci, nimeni nu și-ar fi putut imagina că majoritatea albă de acolo își va pierde într-o zi privilegiile. La urma urmei, albii aveau arme! ONU a adoptat o rezoluție după alta condamnând apartheidul, dar Africa de Sud, sfidând întreaga lume, și-a menținut poziția. Acest lucru i-a convenit gustului lui Big Harold.

De asemenea, a fost impresionat de rolul central al religiei în statul sud-african. Partidul de guvernământ se baza pe Biserica Reformată, care oferea o justificare teologică pentru apartheid. Guvernul nu a ezitat să impună moralitatea prin forță. Avortul era ilegal, la fel ca și căsătoriile mixte. Funcționarii vamali au confiscat reviste precum Playboy. Cenzorii au respins filme și cărți discutabile. Big Harold a râs când a povestit cum Black Beauty (celebra carte pentru copii despre un armăsar negru) a rămas interzisă în Africa de Sud timp de mulți ani doar din cauza titlului său - cenzorii nu s-au obosit să se uite la carte.

Pe aeroportul din Atlanta, ne-am luat rămas bun cu lacrimi în ochi de la Big Harold, soția sa Sarah și cei doi copii mici ai lor. Părăseau țara în care trăiseră toată viața. Nu aveau locuri de muncă, nu aveau prieteni în Africa de Sud. Nu aveau nicio idee unde vor locui. „Nu vă faceți griji”, ne-au consolat. „Albii vor fi primiți cu brațele deschise.”

Big Harold s-a dovedit a fi un bun grafoman, chiar și-a dezvoltat un stil aparte. Devenind predicator într-o biserică mică, mâzgălea scrisori către rudele și prietenii săi americani pe spatele unei predici preliminare. De regulă, predicile sale constau din 12-14 teze, fiecare susținută de referințe la texte biblice. Uneori era dificil să distingi fața scrisorii de verso, deoarece scrisorile lui Harold semănau cu predici. Big Harold a condus o cruciadă împotriva comunismului și a religiilor false, împotriva declinului moralității (în special în rândul tinerilor), împotriva acelor biserici și oameni ale căror opinii nu coincideau în toate detaliile cu ale sale.

În Africa de Sud, a prosperat. „America are multe de învățat”, mi-a scris. La biserica lui, tinerii nu mestecau gumă, nu dădeau bilețele și nu șopteau. La școala lui (doar pentru albi), băieții se ridicau și le răspundeau respectuos celor mai în vârstă. Big Harold era abonat la revista Time și era indignat de ceea ce se întâmpla în America. În Africa de Sud, minoritățile sexuale erau împinse în clandestinitate. Nimeni nu auzise de feminism sau de drepturile homosexualilor. „Guvernul este instrumentul lui Dumnezeu”, a spus Big Harold, „și trebuie să reziste forțelor întunericului”.

Chiar și când vorbea despre familia sa, Big Harold își păstra același ton exigent și critic. Copiii săi nu reușeau niciodată să-i fie pe plac, mai ales fiul său William, care se băga mereu în bucluc.

Un străin, judecând după scrisorile lui Big Harold, l-ar fi luat drept un prost. Dar aveam amintiri plăcute cu el din copilărie, așa că nu i-am citit prea atent maximele. Știam că sub exteriorul său dur se afla un om dispus să ajute o văduvă cu doi copii mici.

Eram adolescent când Big Harold a emigrat. Apoi am mers la facultate, am absolvit, m-am angajat la o revistă, am devenit scriitor. Și Big Harold îmi trimitea scrisoare după scrisoare. Tatăl lui a murit, apoi mama lui. Dar nu s-a mai întors acasă. Din câte știu eu, nicio rudă sau prietenă a lui Big Harold nu l-a vizitat în Africa de Sud.

În anii 1990, când au apărut primele indicii ale împărțirii puterii între albi și negri, scrisorile lui Big Harold au devenit mai întunecate. Mi-a trimis copii ale scrisorilor sale către ziare. Guvernul sud-african îl trădase, la fel cum o făcuse și guvernul american. El susținea că există dovezi că Nelson Mandela și Desmond Tutu erau în slujba comuniștilor. Îi considera pe americani sabotori pentru că participaseră la sancțiuni economice împotriva Africii de Sud. Propaganda comunistă era, în opinia sa, principala cauză a declinului moral. Baruri de striptease se deschideau în orașele de graniță, cupluri mixte se plimbau în mod deschis braț la braț la periferia Johannesburgului. Tonul scrisorilor sale înclina din ce în ce mai mult spre isterie.

Nu fără teamă am decis să-l vizitez pe Big Harold în 1993. Timp de un sfert de secol nu auzisem decât dezaprobare și condamnare de la el. Îmi trimisese critici detaliate ale fiecărei cărți pe care o scrisesem, până când una dintre ele, Dezamăgirea față de Dumnezeu, l-a înfuriat atât de tare încât Harold m-a rugat să nu-i mai trimit scrierile mele. Mi-a trimis o scrisoare de trei pagini în care mă condamna – nu cartea în sine, ci titlul. Nici măcar nu o deschisese, dar titlul i se părea intolerabil.

Din moment ce urma să plec într-o călătorie de afaceri în Africa de Sud, cum aș fi putut să nu călătoresc încă opt sute de kilometri ca să-l văd pe Big Harold? Poate că nu se schimbase atât de mult și l-aș recunoaște pe prietenul meu din copilărie? Și poate că ar putea beneficia de o perspectivă mai largă asupra lumii. Îl anunțasem cu câteva luni înainte de sosirea mea. Imediat tonul scrisorilor sale s-a schimbat, a devenit mai blând. Big Harold îmi dădea sfaturi.

Singurul zbor spre orașul lui Big Harold a plecat la 6:30 dimineața. Eu și soția mea am ajuns la aeroport, beți din plin de cafea. Cofeina ne făcea să fim nervoși, deoarece nu aveam nicio idee ce urma să însemne vizita noastră. Copiii lui Big Harold erau mari și vorbeau, desigur, cu accente sud-africane. I-aș recunoaște pe Harold și Sarah? Și aș face bine să nu-i mai spun „Big Harold” cum făceam când eram copil...

Așa a început una dintre cele mai ciudate zile din viața mea. De îndată ce avionul a aterizat și am coborât de pe trepte, am văzut-o pe Sarah. Părul ei era gri, umerii îi erau cocoșați, dar i-aș fi recunoscut fața slabă și tristă oriunde. M-a îmbrățișat, mi-a prezentat fiului ei, William, și logodnicei lui, Beverly. Fiica locuia departe de părinții ei și nu a putut veni.

William avea în jur de treizeci de ani, un tip chipeș și prietenos. Era foarte interesat de America. În conversație i-a scăpat la iveală că își întâlnise logodnica într-o clinică de droguri. Evident, Big Harold omisese unele detalii în scrisorile sale.

William închiriase o dubă Volkswagen veche pentru că se aștepta ca vom avea multe bagaje. Rândul de scaune din mijloc fusese îndepărtat, așa că William, Beverly și Sarah stăteau în față, iar eu și soția mea în spate, deasupra motorului. Era cald, cam 30 de grade.

William a gonit prin oraș, frânând brusc și apoi accelerând. Se tot învârtea pe scaunul șoferului, arătând locuri interesante: „Ați auzit de Dr. Barnard? A locuit în casa aceea de acolo.” Duba era aruncată dintr-o parte în alta, lucruri erau aruncate în jur, iar noi ne chinuiam să ținem în frâu litrii de cafea și micul dejun pe care îi mâncaserăm în avion.

Mai era o întrebare de pus: Unde era Big Harold? Am presupus că proprietarul ne aștepta acasă. Dar când am ajuns, nu era nimeni la ușă. „Unde e Harold?” l-am întrebat pe William în timp ce îmi scoteam bagajele din mașină.

- Ah, am vrut să vă spunem totul, dar n-am avut timp. Tata e la închisoare. - William a băgat mâna în buzunar după o țigară.

- În închisoare? - Am crezut că am înțeles greșit.

- Da. Trebuia să fie deja eliberat, dar grațierea a fost amânată.

Am continuat să mă holbez la William în timp ce el explica:

- Păi, doar că uneori tata își pierdea controlul. Scria scrisori...

„Da, și eu am primit astfel de scrisori”, am confirmat.

- Ei bine, a scris prea mult și a intrat în bucluc. Vom vorbi mai pe larg mai târziu. Intră înăuntru.

Am stat acolo o clipă, încercând să înțeleg știrile, dar William dispăruse deja pe ușă. Mi-am luat valizele și l-am urmat în bungaloul mic și sumbru. Jaluzele duble și perdele groase blocau soarele de pe stradă. Mobila era confortabilă și uzată, mai degrabă în stil american decât alte case sud-africane pe care le vizitasem. Sarah a pus ibricul pe foc și am stat la povești câteva minute, abătându-ne de la singurul subiect care ne ocupa pe toți.

Și aveam ceva cu care să mă distrag. William creștea păsări exotice: papagali mari și mici, ara, cacadu. Întrucât administratorul clădirii sale interzicea ținerea animalelor în apartament, și-a așezat animalele de companie la părinții săi, iar acestea zburau libere prin casă. Au trăit printre oameni din momentul în care au ieșit din ou și erau complet domesticite. De îndată ce m-am așezat pe canapea, cineva a aterizat pe umărul meu. Un papagal mare curcubeu m-a speriat ciugulindu-mi direct limba. Era cât pe ce să-mi scap ceașca de ceai.

„Nu vă fie frică, e Jerry!”, a râs William. „L-am învățat să mănânce ciocolată. Mestec bomboanele puțin, apoi scot limba și el linge terciul.”

Mi-am strâns buzele strâns, evitând să întâlnesc privirea soției mele.

Și astfel, după o supradoză de cafea, fum de țigară și gazele de eșapament ale unui Volkswagen vechi, stând într-un bungalou întunecat, cu păsări care îmi aruncau excremente umede pe umăr și își îndreptau ciocurile spre biata mea limbă, am auzit în sfârșit adevărul despre latura întunecată a vieții lui Big Harold. Duminica, își amenința enoriașii cu foc și pucioasă, scria scrisori furioase și veninoase prietenilor din America, deplângea declinul moralei. Și din casa lui mică și înăbușitoare, unde stăteam acum eu și soția mea, desfășura o campanie ilegală de pornografie, importând publicații și fotografii obscene, trimițându-le unor sud-africani celebri cu mesajul: „Asta vreau să vă fac”. Una dintre victimele

sale, o prezentatoare TV, s-a speriat și s-a dus la poliție. Detectivii au reușit să identifice mașina de scris după font și astfel l-au găsit pe Harold.

Sarah a avut dificultăți în a povesti ziua în care poliția a înconjurat casa, a intrat prin efracție și a jefuit-o. Au găsit o mașină de scris și un fotocopiator, precum și colecția personală de materiale pornografice a lui Harold. L-au încătușat și l-au târât la mașină. Harold abia a avut timp să-și acopere fața cu o șapcă de baseball. Dubiile televiziunii erau parcate afară, iar un elicopter filma scena de sus. Știrile de seară au sunat puternic: „Predicator arestat pentru infracțiuni morale".

Sarah a spus că a stat acasă timp de patru zile, jenată în fața vecinilor. În cele din urmă, s-a forțat să meargă la biserică. Acest lucru i-a adus și mai multă umilință. Harold era pilonul micii congregații, iar congregația se simțea trădată. Dacă i se putea întâmpla asta...

În seara aceea, după ce am auzit restul poveștii, m-am dus să-l vizitez pe Harold. Am pus dulciurile în recipiente de plastic și ne-am îndreptat spre închisoarea de minimă securitate. Harold ne aștepta în curte. Pentru prima dată în douăzeci și cinci de ani, ne-am întâlnit și ne-am îmbrățișat. Harold avea peste șaizeci de ani. Era chel, slab, avea ochii adânciți, pielea lui avea culoarea laptelui degresat. Nu mai arăta ca „Marele" Harold.

Comparativ cu ceilalți prizonieri, care se bronzau și își făceau exercițiile, Harold părea o fantomă palidă. Era deprimat. Vălul îi fusese rupt, fusese expus ridiculizării lumii. Nu avea unde să se ascundă.

În puținele ore pe care le-am petrecut împreună, am văzut urme ale vechiului Harold. I-am povestit despre schimbările din cartierul nostru, despre cum se pregătea Atlanta pentru Jocurile Olimpice din 1996. A radiat la auzul veștilor despre prietenii și cunoștințele sale. La rândul său, Harold mi-a arătat păsările care ciuguleau în apropiere, enumerând numele unor păsări exotice sud-africane pe care nu le mai văzusem niciodată.

Am atins, deși nu direct, evenimentele care l-au adus la închisoare. Harold a fost sincer în privința fricii sale. „Am auzit cum îi tratează pe maniacii sexuali aici", a spus el. „De aceea mi-am lăsat barbă și port pălărie. E o deghizare."

Orele de vizită s-au încheiat. Noi, împreună cu alți vizitatori, am fost conduși în afara gardului. Am reușit să-l îmbrățișez pe Harold pentru ultima oară și am plecat, dându-mi seama că aproape niciodată nu-l voi mai vedea.

Câteva zile mai târziu, eu și soția mea am părăsit Africa de Sud, încă zdruncinați de șoc. Ea îl cunoștea pe Harold din scrisori și se aștepta să întâlnească un profet îmbrăcat într-o mantie de cămilă, Ioan Botezătorul, chemând lumea la pocăință. Mă așteptam să văd o combinație ciudată a acestei imagini cu o bună prietenă din copilărie. Niciunul dintre noi nu avea habar că urma să întâlnească un criminal condamnat.

După vizita mea, scrisorile lui Harold au căpătat pentru o vreme un ton mai umil. Dar imediat ce a părăsit închisoarea, s-a înmuiat din nou. Aproape că s-a întors cu forța în comunitatea din care fusese expulzat, și-a cumpărat o mașină de scris nouă și a început să trimită scrisori critice care denunțau starea lumii. Sperasem că experiența amară îl va învăța ceva pe Harold, cel puțin clemență, și că își va pierde aroganța și încrederea în propria superioritate morală. Din păcate, au trecut câțiva ani, iar ultima notă de umilință a dispărut din scrisorile sale.

Și mai trist este că mesajele sale nu au conținut niciodată har. Marele Harold devenise moralist. Lumea era împărțită în puri și impuri. Cercul „purilor” s-a îngustat până când Harold a încetat să mai aibă încredere în toți, în afară de el însuși. Și apoi și-a pierdut încrederea în sine. Pentru prima dată, s-a trezit într-o situație în care nimic altceva decât harul nu-l putea ajuta. Dar, din câte știu eu, nu s-a îndreptat niciodată spre har. Moralitatea, pe care el însuși o trădase, părea mai sigură.

17. Aromă mixtă

Cei mai buni oameni nu au nicio convingere, cei mai răi au devenit fanatici.

W. B. Eats

Cei mai buni oameni nu au nicio convingere, cei mai răi au devenit fanatici.

Când am fost invitat la Casa Albă în timpul primului mandat al lui Bill Clinton, am dobândit o oarecare perspectivă asupra războaielor culturale contemporane. Invitația a fost oarecum neașteptată: nu aveam nicio legătură cu politica și chiar și în articolele mele încercam să evit subiectul ori de câte ori era posibil. Dar, până la sfârșitul anului 1993, deveneam serios îngrijorat de anxietatea și chiar isteria cu privire la starea societății, care era stârnită în cercurile evanghelice. Am scris un articol care concluziona: „Sarcina noastră principală nu este să creștinăm Statele Unite (o sarcină evident fără speranță), ci să fim Biserica lui Hristos într-o lume din ce în ce mai ostilă”.

Editorii revistei Christianity Today i-au dat articolului meu un titlu senzațional: „De ce Clinton nu este Anticristul”. Am primit un număr destul de mare de scrisori,

majoritatea susținând că Bill Clinton era Anticristul. Articolul a ajuns pe biroul președintelui. Când președintele Clinton a decis, câteva luni mai târziu, să invite doisprezece evanghelici la micul dejun, numele meu era pe listă. Erau membri ai bisericilor și confesiunilor, seminariilor și academiilor, iar eu eram printre ei în principal datorită titlului atrăgător al articolului. „Asta e ceva, Bill", a spus Al Gore când a văzut titlul, „De ce Clinton nu este Anticristul".

„Președintele nu vă va impune opiniile sale", am fost avertizați. „Vrea să vă audă preocupările. Fiecare dintre voi va avea la dispoziție cinci minute pentru a-i spune președintelui ce vreți să spuneți." Nu a fost nevoie de prea multă perspicacitate politică pentru a ne da seama că președintele ne convocase în principal pentru că era îngrijorat de criticile din partea creștinilor evanghelici. Clinton spusese același lucru la începutul întâlnirii: „Uneori mă simt ca un orfan spiritual."

Crescut ca baptist sudist, Clinton era în contradicție cu atmosfera creștină din Washington, pe care îl numea „cel mai secular oraș în care am trăit vreodată". Când familia sa mergea la biserică, reporterii se adunau în jurul său, ceea ce nu era propice unei slujbe normale. Puțini membri ai cercului apropiat al lui Clinton (deși el i-a numit) împărtășeau interesul său pentru religie.

Mai mult, creștinii conservatori s-au distanțat de Clinton. Alergând pe străzile din Washington, președintele a dat peste pancarte pe care scria: „Votați pentru Bill Clinton, votați împotriva lui Dumnezeu". Familia Clinton era numită „Ahab și Izabela". Chiar și alți baptiști din sud au condamnat congregația din Arkansas pentru că nu l-a eliminat pe noul președinte de pe listele membrilor.

Pe scurt, creștinii nu au fost deosebit de amabili cu președintele. „Sunt în politică de suficient timp încât să mă obișnuiesc cu criticile și ostilitatea", ne-a spus Clinton. „Dar nu eram pregătită pentru ura care venea din partea creștinilor. De unde vine această ură?"

Desigur, toți cei adunați în sufrageria lui Lincoln în acea dimineață știau cum reușise președintele să atragă ostilitatea creștinilor: politicile pro-viață și pro-gay ale lui Bill Clinton, împreună cu propriile sale eșecuri morale, făceau dificilă credința creștinilor că acesta credea cu adevărat în Dumnezeu. Un respectat lider creștin a spus-o simplu: „Dacă Bill Clinton credea cu adevărat, nu putea avea aceste opinii".

Am scris un articol despre prânz, iar câteva luni mai târziu am primit o altă invitație de la Casa Albă: de data aceasta pentru un interviu exclusiv cu președintele. Interviul a avut loc în februarie 1994. Conversația noastră a început în limuzina prezidențială. După ce Clinton vorbise la un liceu din oraș, David

Neff, editorul revistei Christianity Today, și cu mine am făcut lunga călătorie cu el până la Casa Albă și am încheiat întâlnirea în Biroul Oval. Limuzina era suficient de spațioasă, dar Clinton, așezat vizavi de noi, a trebuit să-și strângă picioarele lungi sub el. Sorbind apă minerală dintr-un pahar de hârtie - îl durea gâtul de la vorbit - președintele ne-a răspuns la întrebări.

Primul lucru pe care l-am discutat a fost avortul. David Neff și cu mine ne-am tot frământat mințile pentru a discuta despre cum să abordăm cu delicatețe această problemă dificilă, dar conversația a venit natural. În acea dimineață, am participat la Micul dejun Național de Rugăciune și am auzit-o pe Maica Tereza cum îl critică pe președinte pentru epidemia de avorturi care devastase țara noastră. După micul dejun, Clinton și-a continuat conversația cu Maica Tereza și era acum gata să discute aceeași problemă cu noi.

Am consemnat conversația noastră într-un articol intitulat „Misterul credinței lui Bill Clinton” și acolo am continuat să discut despre problemele ridicate de editorul meu. Este credința lui Bill Clinton sinceră, având în vedere opiniile sale politice? Am făcut multe cercetări, am intervievat prieteni și colegi ai lui Clinton și am adunat dovezi irefutabile: credința sa nu este o mască politică convenabilă, ci o parte reală a personalității sale. Cu excepția câtorva ani de facultate, a fost un enoriaș regulat, un susținător pe viață al lui Billy Graham și un student sârguincios al Bibliei. Când l-am întrebat pe Clinton ce literatură creștină citise recent, a menționat cărți de Richard Moe (președintele Seminarului Teologic Fuller) și Tony Campolo.

M-am convins că este imposibil să-i înțelegi pe Clinton în afara credinței creștine. Hillary Clinton, care a crescut într-o familie metodistă, crede că suntem aici pe pământ pentru a sluji oamenilor și a face fapte bune. Bill Clinton, un baptist sudic, a fost crescut în timpul unui val de renaștere bisericească. Predicatorii chemau oamenii la pocăință, iar oamenii se înghesuiau la biserici. Da, Clinton s-a împiedicat de mai multe ori în timpul săptămânii - cine altcineva ar fi făcut-o? - dar duminica a mers la biserică, și-a mărturisit păcatele și a început o viață nouă.

După interviu, am încercat să scriu o relatare imparțială despre președintele Clinton și credința sa, concentrându-mă pe problema avortului și contrastând compromisul propus de acesta cu idealul moral al Maicii Tereza. Interviul a fost publicat și... nu eram pregătit pentru o reacție atât de violentă. A fost o minune că poștașul nu s-a suprasolicitat cărând saci cu scrisori furioase!

„Spui că Clinton este un cititor al Bibliei”, a scris un cititor. „Ei bine, și diavolul la fel! Te-a păcălit.” Mulți credeau că creștinii evanghelici nu ar fi trebuit să-l întâlnească niciodată pe președinte. Șase dintre scrisori au trasat o paralelă directă cu Hitler, care folosea în mod cinic preoții în scopuri proprii. Alții ne-au

comparat cu acei preoți ortodocși care s-au închinat în fața lui Stalin. Scene biblice despre credință versus putere au fost oferite ca exemple de urmat: Ioan Botezătorul înaintea lui Irod, Ilie înaintea lui Ahab, Natan înaintea lui David. De ce nu l-am urmat pe profet și nu am arătat cu degetul acuzator spre președinte?

Unul dintre criticii mei a scris: „Dacă Philip Yancey ar fi văzut un copil pe cale să fie călcat de un tren, nu ar fi țipat la micuț și nici nu l-ar fi împins de pe șine. S-ar fi dat la o parte, convingându-l ușor pe bietul băiat să se îndepărteze."

Mai puțin de 10% dintre scrisori au fost pozitive. Iar atacurile personale dure m-au luat prin surprindere. Un cititor a sugerat: „Mutarea din câmpiile din Midwest în atmosfera rarefiată din Colorado a redus rezerva de oxigen din plămânii domnului Yancey. Mintea i-a devenit încețoșată." Un altul a spus: „Sper că Phil Yancey s-a bucurat de ouăle fierte moi la masa de mic dejun de la Casa Albă și, în timp ce își ștergea gălbenușul de pe fața murdară, administrația Clinton și-a continuat munca lipsită de Dumnezeu și imorală."

În cei douăzeci și cinci de ani în care am scris pentru revistă, am avut parte de articole proaste, dar pe măsură ce mă plimbam prin grămezile încâlcite de virulență, am ajuns în sfârșit să înțeleg de ce lumea nu asociază termenul „har" cu creștinii evanghelici.

Majoritatea scrisorilor lui Pavel urmează un model comun: prima parte a scrisorii este dedicată unor concepte teologice înalte, cum ar fi „viseria harului lui Dumnezeu". Apoi, Pavel face o pauză pentru a răspunde la potențialele obiecții ale cititorilor săi și abia apoi trece la concluzii practice, detaliind modul în care aceste comori se manifestă în agitația vieții de zi cu zi, cum ar fi modul în care o persoană care a găsit harul se va comporta ca soț/soție, membru al bisericii sau cetățean.

Folosind aceeași schemă, am încercat să arăt că harul este o putere minunată care rupe legăturile lipsei de har care leagă națiunile, triburile și familiile. Harul ne aduce vești bune: Domnul universului ne iubește. Și această veste este atât de bună încât îi aruncă pe mulți în confuzie. Dar sarcina mea nu se limitează la proclamarea acestei vești. Este timpul să ajungem la întrebarea practică: Dacă harul este bun, de ce îl găsim atât de rar la creștini?

De ce creștinii, care sunt chemați să emane parfumul harului, emană în schimb duhoarea otrăvitoare a lipsei de har? Analizând situația din Statele Unite în anii 1990, pot da un răspuns: biserica s-a împotmolit atât de mult în lupta politică încât a început să joace după regulile puterii și autorității, după reguli lipsite de har. Biserica este cel mai expusă riscului de a-și pierde chemarea atunci când intră în arena luptei sociale.

După publicarea articolelor despre Bill Clinton, am fost și mai convins de acest adevăr. Poate pentru prima dată, am adulmecat cu atenție mirosul emanat de unii creștini. Și nu era o aromă plăcută. Am început să analizez mai atent relația creștinilor cu lumea în general. Și ce s-a întâmplat? Am citit următorul gând pe prima pagină a ziarului New York Times: activitățile conservatorilor religioși „reprezintă un pericol mult mai mare pentru democrație decât comunismul". Au crezut autorii articolului sincer acest lucru?

Întrucât tendința generală se reflectă cel mai bine în caricaturi, m-am uitat la modul în care caricaturiștii îi înfățișează pe creștini. De exemplu, revista The New Yorker a publicat această caricatură: un chelner de la un restaurant scump îi explică unui client etichetele meniului - că stelele indică preparatele aprobate de extrema dreaptă creștină. Într-o altă caricatură politică, o biserică americană tipică avea un semn atârnat: „Primul anti-Clinton".

Cred implicit în dreptul și chiar datoria creștinilor de a participa la politică. Creștinii au condus întotdeauna cruciade - pentru eliberarea sclavilor, pentru drepturi civile, împotriva avortului. De asemenea, cred că presa exagerează „amenințarea" care se presupune că se pune la cale în rândul dreptei religioase. Politicienii creștini pe care îi cunosc au puține în comun cu personajele de desene animate. Cu toate acestea, sunt tulburat de tendința recentă de a-i echivala pe creștinii evanghelici cu „dreapta creștină". Desenele animate îi fac pe creștini să pară publicului niște pedanți moraliști care vor să controleze viețile altor oameni.

Știu de ce unii creștini nu acționează cu grație: din frică. Suntem atacați în școli și în instanțe și, uneori, în Congres. Peste tot în jurul nostru există schimbări care indică un declin moral al societății. Statele Unite au depășit toate țările dezvoltate în ceea ce privește criminalitatea, divorțurile, sinuciderile în rândul adolescenților, abuzul de droguri, abandonul și copiii nelegitimi. Conservatorii devin o minoritate asediată. Valorile lor sunt atacate constant.

Cum pot creștinii să-și susțină valorile morale într-o societate secularizată și, în același timp, să mențină un spirit de har și iubire? După cum spune psalmistul: „Când temeliile sunt dărâmate, ce poate face cel drept?" (Psalmul 11:3). În spatele furiei oamenilor care mi-au scris scrisori furioase, văd o îngrijorare profundă și justificată pentru o lume în care nu există loc pentru Dumnezeu. Dar știu și – pentru că Isus le-a amintit fariseilor acest lucru – că preocuparea doar pentru valorile morale nu este suficientă. Moralitatea fără har este neputincioasă.

Edney Rooney, comentatorul emisiunii de televiziune Sixty Minutes, a spus odată: „Sunt împotriva avortului. Îl consider o crimă. Dar iată problema: îmi plac mult mai mult persoanele pro-alegere decât cele pro-viață. Aș prefera mult mai

mult să iau cina cu persoanele pro-alegere.” Întrebarea nu este cu cine va lua cina Edney Rooney. Problema este că creștinii, în ciuda apărării lor fervente a drepturilor copiilor nenăscuți, nu emană un sentiment de har.

I-am întrebat pe niște călători aleatorii din avion ce asociații le-a evocat sintagma „creștini evanghelici”. De regulă, am primit ca răspuns definiții politice. Dar Evanghelia lui Isus nu a fost deloc o platformă politică! Blocurile de partid și sloganurile războiului cultural ascund mesajul principal al creștinismului - mesajul harului. Este foarte dificil, aproape imposibil, să predici acest mesaj pe coridoarele puterii.

Biserica devine din ce în ce mai politizată, societatea se îndreaptă spre declin, iar apelurile la moralitate se aud din toate părțile, nu apeluri la milă. Răstigniți-i pe homosexuali! Faceți de rușine mamelor singure! Urmăriți-i în justiție pe imigranții ilegali! Otrăviți-i pe cei fără adăpost! Pedepsiți criminalii! Unii creștini par să creadă că, dacă adoptă legi suficient de dure, țara se va întoarce pe calea cea dreaptă. Am auzit această opinie: „Singura modalitate de a realiza o renaștere spirituală autentică este reforma guvernului.” Este totul amestecat?

În anii 1950 și 1960, denominațiunile tradiționale au trecut de la evanghelism la propagandă politică. Băncile bisericilor s-au golit, iar numărul congregațiilor s-a înjumătățit. Credincioșii au început să se mute la alte biserici în căutarea unei predici mai relevante din punct de vedere spiritual. Vor face bisericile evanghelice aceeași greșeală și își vor înstrăina enoriașii printr-o politizare excesivă?

Intoleranța stângii, furia sa și refuzul său intransigent de a face compromisuri merită o carte proprie. Dar, deocamdată, mă preocupă o singură întrebare: harul. Este mesajul iubirii lui Dumnezeu pentru păcătoși înecat de campania creștină de apărare a moralității? Creștinismul evanghelic este moștenirea mea, familia mea. Am lucrat printre acești oameni toată viața mea, mă rog cu ei, le adresez cărțile mele. Dacă simt că cei dragi mie se îndepărtează de cuvântul lui Dumnezeu, am datoria să intervin. În cele din urmă, aceasta nu este atât o condamnare, cât o autocritică.

Dreapta creștină este reprezentată greșit și înțeleasă greșit de presă. Dar nu trebuie să fim absolviți de vină. În orașul meu natal, Randall Terry i-a îndemnat pe creștini să devină „zeloți intoleranți” într-un război împotriva „ucigașilor de bebeluși, sodomiților, susținătorilor prezervativelor și tuturor gunoiului pluralist”. El a etichetat-o pe congresmena noastră drept „o nemernică, o vrăjitoare, o femeie rea”. El a susținut că „creștinii nu mai pot juca șotronul spiritual în ghetoul lor”. Trebuie să drenăm „mlaștina morală în care s-a transformat țara noastră și

să o transformăm din nou într-o națiune creștină". Mai mult, trebuie să convertim alte națiuni la creștinism.

Deși Randall Terry nu este întruchiparea majorității evanghelice, discursurile sale ajung pe primele pagini ale ziarelor de provincie, întărind percepția publică asupra unui creștinism lipsit de har. Iată un alt exemplu al afirmațiilor sale: „Vreau să vă scăldați în valurile urii. Ura este frumoasă... Datoria noastră biblică, la care suntem chemați de Dumnezeu, este să cucerim țara."

Există și afirmații mai prudente, cum ar fi: „E mai bine să avansezi în liniște, pe furiș, la adăpostul nopții... Vreau să fiu invizibil. Încep un război de gherilă. Îmi vopsesc fața cu vopsea de camuflaj și plec pe calea războiului. Nu vei simți nimic până nu vei fi un cadavru. Vei observa asta abia în dimineața de după alegeri."

Sper că majoritatea oamenilor, ca și mine, vor primi aceste discursuri cu o anumită ironie. Suntem obișnuiți cu posturile publice, cu fragmente interesante pentru presă. S-ar putea cita declarații la fel de colorate și din partea cealaltă. Dar ce ar crede o tânără care ar decide să facă avort și acum regretă, ascultând aceste discursuri? Știu bine cum sunt primite astfel de discursuri de homosexualii care caută cu disperare o cale de ieșire - am vorbit cu mulți astfel de oameni la Washington.

Îmi amintesc din nou cuvintele prostituatei care m-au determinat să scriu această carte: „Biserica! De ce să merg acolo? Mă simt prost așa cum este și îmi vor freca fața de țărână." Îmi amintesc acțiunile lui Isus, care, ca un magnet, i-a atras pe toți cei respinși de societate. El nu a venit la cei drepți, ci la păcătoși. Când a fost prins, nu păcătoșii condamnați, ci gardienii palestinieni ai moralității au cerut executarea Sa.

Un funcționar republican de alături mi-a împărtășit o îngrijorare pe care mulți republicani o aveau cu privire la preluarea controlului asupra partidului de către dreapta creștină „deghizată" (cum o numea Ralph Reed). Unul dintre angajații săi a descoperit că o modalitate de a identifica un astfel de infiltrat era prin utilizarea frecventă a cuvântului „har". Bărbatul nu avea nicio idee ce înseamnă „har", dar a observat că infiltrații proveneau de obicei din biserici și organizații care aveau cuvântul „har" în nume sau în literatura lor.

Va fi „harul", ultimul mare cuvânt, singurul concept teologic care nu s-a înrădăcinat încă în limba noastră, transformat în opusul său în jargonul politic?

Avertismentul lui Nietzsche, deși formulat într-un context diferit, este destul de aplicabil creștinilor moderni: „Feriți-vă ca nu cumva, luptând cu dragonul, să deveniți voi înșivă dragoni".

William Willimon, capelan la Universitatea Duke și un metodist convins, le-a cerut evanghelicilor să nu se concentreze atât de mult pe politică: „Pat Robertson a devenit Jesse Jackson. Randall Terry este în anii nouăzeci ceea ce Bill Coffin a fost în anii șaizeci. Americanul obișnuit învață despre frământarea sufletului uman și încălcarea legilor morale doar prin contactul cu legea. Americanul obișnuit nu este conștient de frământarea sufletului uman și de încălcarea legilor morale... Willimon vorbește din experiență: colegii săi de credință au construit o clădire de birouri cu paisprezece etaje pe Capitol Hill pentru a face lobby mai eficient pe lângă Congres. Da, au făcut lobby cu succes. Dar în focul bătăliei, misiunea bisericii a fost uitată, iar denominațiunea metodistă a început să fugă în masă. Astăzi, Willimon își îndeamnă colegii de credință să se întoarcă la predicarea biblică. Dar printre evanghelici, contrariul este adevărat: ei aud ser...

Această amestecare a religiei cu politica împiedică acțiunea harului. Clive Lewis a remarcat: aproape toate crimele creștinismului au fost comise în acele perioade în care religia era amestecată cu politica. Politica este întotdeauna și pretutindeni guvernată de o lege lipsită de har. De asemenea, ne încurajează să schimbăm harul cu putere. Biserica nu a putut întotdeauna să reziste unei astfel de ispite.

Cei care trăiesc în condiții de separare completă între biserică și stat nu apreciază pe deplin cât de rară este o astfel de situație istorică sau de unde provine. Expresia lui Thomas Jefferson, „un zid de separare între biserică și stat”, a apărut pentru prima dată într-o scrisoare adresată baptiștilor din Connecticut, care au salutat o astfel de separare. Baptiștii, puritanii, quakerii și alți coloniști au traversat oceanul spre America, sperând să găsească un loc în care biserica și statul să fie separate, fiind persecutați de biserica consacrată din țările lor natale. Aliindu-se cu statul, biserica tinde să se impună prin forță, mai degrabă decât să le ofere har cetățenilor săi.

După cum a subliniat Mark Galli în revista History of Christianity, la sfârșitul secolului al XX-lea, creștinii se plâng de dezunitatea bisericilor, de absența politicienilor devotați și de lipsa de influență creștină în cultura modernă. Plângerile lor nu ar fi putut fi formulate în Evul Mediu, când biserica era unită, creștinii ocupau poziții cheie de putere, iar cultura era complet impregnată de credință. Dar simțim nostalgie pentru roadele civilizației medievale? Cruciadele au devastat Orientul. Preoții, la unison cu războinicii, au „convertit” continente întregi cu sabia. Inchizitorii au persecutat evrei, au ars vrăjitoare pe rug și i-au supus chiar și pe creștinii ortodocși la torturi crude. Cu adevărat, biserica devenise o poliție a moralității. În loc de har, exista constrângere.

Ori de câte ori biserica are ocazia să stabilească un cod de conduită pentru întreaga societate, aceasta cade invariabil chiar în extremele împotriva cărora a

avertizat Isus. Luați, de exemplu, Geneva din vremea lui Ioan Calvin. Magistrații aveau dreptul să interogheze pe oricine cu privire la credința sa. Participarea la biserică era strict obligatorie. Legile stipulau câte feluri de mâncare trebuiau servite la mese și ce culoare trebuiau purtate hainele.

William Manchester enumeră „distracțiile” interzise de Calvin:

Ospețele, dansul, cântecul, picturile, statuile, relicvele, clopotele bisericești, orgile, lumânările de altar, cântecele „indecente și impie”, participarea la piese de teatru și vizitarea teatrului, rujul, bijuteriile, dantela, îmbrăcămintea „nemodestă”, comentariile lipsite de respect la adresa bătrânilor, amuzamentele excesive, înjurăturile, jocurile de cărți, vânătoarea, beția. De asemenea, a interzis numirea copiilor cu excepția celor a eroilor din Vechiul Testament și citirea de cărți „imorale și impie”.

Ospețele, dansul, cântecul, picturile, statuile, relicvele, clopotele bisericești, orgile, lumânările de altar, cântecele „indecente și impie”, participarea la piese de teatru și vizitarea teatrului, rujul, bijuteriile, dantela, îmbrăcămintea „nemodestă”, comentariile lipsite de respect la adresa bătrânilor, amuzamentele excesive, înjurăturile, jocurile de cărți, vânătoarea, beția. De asemenea, a interzis numirea copiilor cu excepția celor a eroilor din Vechiul Testament și citirea de cărți „imorale și impie”.

Un tată care i-a dat fiului său un nume nemenționat în Vechiul Testament, „Claude”, a petrecut patru zile în închisoare. Aceeași soartă a avut-o o femeie care își coafase părul sus „în mod indecent”. Consistoriul a condamnat la moarte copiii care au ridicat mâinile împotriva părinților lor. Fetele însărcinate au fost înecate. Fiul vitreg al lui Calvin și, cu o altă ocazie, nora sa au fost prinși în pat cu amanții și executați.

După ce a enumerat cazuri similare din istoria bisericii, Paul Johnson a ajuns la concluzia: „Toate încercările de a crea o societate perfectă pe pământ, fie că au fost conduse de preoți sau de revoluționari, au degenerat în teroare roșie”. De aceea, nici astăzi nu ar trebui să ascultăm prea ușor vocile care cer dărâmarea zidurilor dintre biserică și stat, restabilirea cu forța a moralității publice. După cum spunea Leslie Newbigin, „încercările de a aduce raiul pe pământ se termină invariabil cu iadul domnind pe pământ”.

Trăind în Statele Unite și luptându-ne să combatem secularismul și declinul moral din jurul nostru, este ușor să pierdem din vedere cine suntem și de unde venim. Am fost tulburat să aud membri ai Majorității Morale rugându-se pentru moartea adversarilor lor, spunând: „Nu ne putem opri să întoarcem și celălalt obraz... Asta e tot ce facem”. Am fost și mai tulburat să citesc că o organizație din California încearcă să influențeze numirea funcționarilor publici, astfel încât guvernul să devină „forța de poliție a împărăției lui Dumnezeu pe pământ”, gata să „aducă răzbunarea lui Dumnezeu asupra tuturor celor care încalcă legile lui Dumnezeu”.

A fost o vreme când America a devenit aproape o teocrație rigidă, precum Geneva calvinistă. Astfel, legile din Connecticut includeau următoarele articole: „Nicio persoană nu va alerga în ziua Domnului, nu va plimba în grădină sau în altă parte, decât pentru a merge la rugăciune și a se întoarce acasă cu demnitate. Nicio persoană nu va călători, nu va găti, nu va face un pat, nu va mătura casa, nu va tunde părul sau nu se va bărbieri în ziua Domnului. Dacă un bărbat își sărută soția sau o soție își sărută soțul în ziua Domnului, vinovatul va fi pedepsit la discreția consiliului magistraților.” Reprezentanții anglicani care guvernau Maryland le cereau catolicilor să se convertească înainte de a le permite să participe la adunarea civilă. În unele zone din Noua Anglie, dreptul de vot era acordat doar credincioșilor care aveau dovezi ale mântuirii personale.

În cele din urmă, coloniile au decis să abandoneze biserica unică. Și întreaga națiune a câștigat libertatea religioasă. A fost un pas fără precedent în istorie, dar riscul a meritat. Potrivit istoricului Gary Wills, prima națiune care a separat biserica de stat a devenit în cele din urmă cea mai religioasă națiune.

Isus a venit să întemeieze o nouă Împărăție care să existe alături de Imperiul Roman și să cucerească Ierusalimul, Iudeea și Samaria și să ajungă până la cele mai îndepărtate margini ale pământului. Într-o parabolă, El a amintit că fermierii prea zeloși uneori smulg din rădăcină grâul împreună cu neghina (imaginea „fiilor răului”). Lăsați judecata în seama singurului Judecător adevărat, a îndemnat Isus.

Apostolul Pavel a avut multe de spus despre imoralitatea membrilor individuali ai bisericii, dar rareori a condamnat imoralitatea Romei păgâne și a spus puțin despre erorile, sclavia, idolatria, jocurile gladiatorilor, opresiunea politică și lăcomia ei, deși politicile Romei i-au afectat pe creștini la fel de dureros precum declinul actual al moralității îi afectează pe creștinii moderni.

Când am mers la Casa Albă să mă întâlnesc cu președintele Clinton, știam că reputația sa în rândul creștinilor conservatori depindea de poziția sa cu privire la două probleme: avortul și drepturile homosexualilor. Cu siguranță recunosc că

ambele sunt probleme importante și că creștinii ar trebui să le acorde atenție. Dar Noul Testament nu spune prea multe despre avort sau homosexualitate, chiar dacă ambele practici se desfășurau în forme mai brutale. Femeile nășteau copii și apoi îi abandonau prădătorilor pe marginea drumului. Romanii și grecii încurajau sexul între persoane de același sex, bărbații mai în vârstă ținând băieții tineri ca sclavi.

Așadar, pe vremea lui Isus și a lui Pavel, ambele probleme existau, sub forma unor practici vicioase care ar fi considerate acum criminale în orice țară civilizată. Nicio țară nu permite astăzi uciderea unui nou-născut născut la termen. Nicio țară nu permite astăzi ca legea să permită întreținerea de relații sexuale cu copii. Isus și Pavel știau, fără îndoială, multe despre aceste practici deplorabile. Totuși, Isus nu a spus nimic despre ele, iar Pavel a menționat doar în treacăt relațiile sexuale între persoane de același sex. Ambii predicatori erau mai puțin interesați de regatul păgân care îi înconjura și mai mult de un Regat alternativ al lui Dumnezeu.

De aceea mă întristează faptul că biserica de astăzi cheltuiește atât de multă energie încercând să restabilească moralitatea Statelor Unite. Acordăm noi mai multă atenție împărăției acestei lumi decât împărăției care nu este din această lume? Astăzi, „imaginea” bisericii evanghelice este alcătuită din poziții cu privire la două probleme pe care Isus nici măcar nu le-a menționat niciodată. Ce se întâmplă dacă istoricii viitori ar privi înapoi la biserica evanghelică din anii 1990 și ar spune: „Au luptat cu vitejie pentru avort și drepturile homosexualilor”, dar ar observa și că am uitat să îndeplinim Marea Trimitere și nu am reușit să aducem parfumul harului în lume?

18. Înțelepți ca șerpii

Biserica… nu este slujitoarea statului, nici stăpâna acestuia, ci mai degrabă conștiința sa. Trebuie să fie ghidul și criticul statului, dar niciodată instrumentul său.

Martin Luther King

Biserica… nu este slujitoarea statului, nici stăpâna acestuia, ci mai degrabă conștiința sa. Trebuie să fie ghidul și criticul statului, dar niciodată instrumentul său.

Când creșteam, în anii 1950, directorul școlii mele începea ziua de școală cu o rugăciune citită la interfon. Juram credință unui popor „condus de Dumnezeu”, iar la școala duminicală juram credință atât steagului american, cât și celui creștin.

Habar n-avea nimeni că creștinii din America se vor confrunta într-o zi cu o nouă provocare: cum să aducă har într-o societate din ce în ce mai ostilă lor.

Până de curând, istoria americană, cel puțin versiunea sa oficială, semăna cu un vals grațios între doi parteneri, statul și biserica.

Religia prinsese rădăcini atât de adânci aici încât Statele Unite erau descrise ca o țară cu o inimă credincioasă. Pelerinii, când s-au îmbarcat pe Mayflower, au semnat un contract prin care se stipula că voiajul lor era „spre slava lui Dumnezeu, pentru propagarea credinței creștine și pentru onoarea regelui și a țării". Părinții fondatori ai Statelor Unite considerau credința esențială pentru democrație. După cum spunea John Adams, „Constituția noastră este concepută exclusiv pentru un popor bun și religios. Ar fi complet nepotrivită pentru orice alt guvern."

De-a lungul unei mari părți a istoriei noastre, chiar și Curtea Supremă a fost ghidată de convingeri creștine. În 1931, Curtea a afirmat: „Suntem o națiune creștină, în care fiecare om are dreptul la libertate religioasă și fiecare om are datoria de a asculta de voința lui Dumnezeu." În 1954, Earl Warren, președinte al Curții Supreme nepopular în rândul multor conservatori, a ținut următorul discurs: „Este imposibil să citești istoria țării noastre fără să observi că, de la început, am fost ghidați de Cartea Sfântă și de spiritul Mântuitorului." În același spirit, a spus el, au fost scrise și cartele coloniilor: „Țări creștine guvernate pe principii creștine."

În fiecare zi, tot ce ne înconjoară ne amintește de moștenirea noastră creștină. Chiar și numele departamentelor guvernamentale reflectă limbajul bisericii. Americanii reacționează imediat la dezastre, se grăbesc să protejeze drepturile persoanelor defavorizate, se opresc pentru a ajuta șoferii în accidente, donează miliarde de dolari în scopuri caritabile. Acestea și alte norme de comportament sunt esența unei culturi care a crescut din rădăcini creștine. Merită să călătorim peste hotare pentru a vedea că astfel de urme de har nu sunt prezente în fiecare civilizație.

(Desigur, există și puncte întunecate în istoria noastră. Într-o țară „creștină", locuitorii nativi, indienii, au fost aproape complet exterminați. Femeile au fost private de drepturile civile fundamentale. „Creștinii buni" din Sud băteau sclavii fără nicio urmă de conștiință. Și eu am crescut în Sud și pot depune mărturie că afro-americanii, în general, își amintesc de epoca „creștină" a istoriei noastre timpurii fără nicio nostalgie. „Aș fi fost sclav atunci", își amintește John Perkins. Harul nu se extindea la „minorități".)

Astăzi, în Statele Unite, oamenii nu mai tind să pună semnul egal între biserică și stat. Schimbarea s-a produs cu o viteză atât de uluitoare încât cei născuți în ultimii treizeci de ani probabil nu au nicio idee despre ce fel de consens creștin vorbesc. Pare incredibil că în 1954 cuvintele „călăuziți de Dumnezeu" au fost adăugate la jurământul militar, iar în 1956 „În Dumnezeu avem încredere" a devenit sloganul oficial. De atunci, Curtea Supremă a interzis rugăciunea obligatorie în școli, iar unii profesori îi descurajează pe elevi să scrie eseuri pe teme religioase. Creștinismul este menționat rar și batjocoritor în filme și la televizor, iar simbolurile creștine au fost îndepărtate din locurile publice prin ordin judecătoresc.

Bruschețea acestei schimbări culturale a înfuriat dreapta creștină. Curtea Supremă a emis decizii – privind „dreptul de a muri", redefinirea căsătoriei, ridicarea interdicției pornografiei – care au tăiat terenul din picioarele creștinilor conservatori. În ochii lor, statul a trecut de la a fi aliat al bisericii la dușmanul său. James Dobson o spune elocvent: „Un război civil privind valorile morale a izbucnit în America. Două viziuni fundamental diferite și ireconciliabile asupra lumii sunt angajate într-o luptă aprigă, iar conflictul lor reverberează în fiecare aspect al vieții publice."

Există un război cultural în desfășurare. Cu fiecare an care trece, poziția bisericii din Statele Unite devine din ce în ce mai asemănătoare cu cea a bisericii Noului Testament: o minoritate persecutată într-o lume păgână diversă. În țări precum Sri Lanka, Tibet, Sudan, Arabia Saudită, creștinii sunt persecutați de autorități de ani de zile. Dar este greu de acceptat această situație în Statele Unite, o țară a cărei istorie este inextricabil legată de credință.

Cum pot creștinii să aducă har într-o societate care s-a îndepărtat decisiv de Dumnezeu? Biblia ne oferă diverse modele de comportament. Ilie s-a ascuns în peșteri și de acolo a lansat raiduri militante împotriva regimului păgân al lui Ahab. Contemporanul său, Obadia, a operat din interiorul sistemului, gestionând treburile lui Ahab și ascunzându-i pe adevărații profeți ai lui Dumnezeu. Estera și Daniel au slujit unui imperiu păgân; Iona a proclamat o altă judecată a lui Dumnezeu. Isus s-a supus sentinței unui guvernator roman; Pavel a apelat însuși la împărat.

Răspunsul la această întrebare este dificil și pentru că Biblia nu oferă sfaturi specifice cetățenilor unui stat democratic. Pavel și Petru i-au îndemnat pe cititorii lor să asculte de autorități și să-l onoreze pe rege. Dar într-o democrație, fiecare este propriul său rege. Constituția ne dă dreptul de a alege guvernul și nu putem ignora acțiunile sale.

Dacă creștinii sunt majoritari în țară, de ce să nu ne declarăm „majoritatea morală” și să influențăm cultura și societatea în direcția dorită?

Aceste întrebări nu au fost atât de presante atâta timp cât în Statele Unite a existat o anumită formă de consens creștin. Acum, fiecare persoană care își iubește credința și poporul trebuie să decidă ce formă să își ofere dragostea. Deocamdată, pot sugera trei căi de acțiune care par fezabile, indiferent de ce îi rezervă viitorul.

În primul rând, așa cum ar trebui să fie clar cititorului până acum, cred că sarcina principală a creștinului este de a comunica harul lui Dumnezeu lumii. Potrivit lui Gordon MacDonald, lumea poate face tot ce poate face biserica, cu o singură excepție: nu poate arăta har. Personal, cred că creștinii nu fac acest lucru prea bine. Principala piatră de poticnire pentru noi este confuzia dintre credință și politică.

Isus nu a permis niciunei instituții a puterii să stea în calea iubirii Sale pentru fiecare individ. Politicile rasiale și religioase ale iudaismului i-au interzis să intre în conversație cu femeia samariteancă (ca să nu mai vorbim de reputația ei proastă). Dar a ales-o ca mesager al Său. Cei doisprezece ucenici au inclus un vameș, considerat trădător de israeliți. Printre ei s-a numărat și un zelot, membru al Partidului Patriot ultra-radical. Isus l-a lăudat pe Ioan Botezătorul, care s-a opus societății moderne. A socializat cu fariseul convins Nicodim și cu un centurion roman. A luat masa cu un alt fariseu, Simon, și cu omonimul său lepros „necurat”. În ochii lui Isus, individul este mai important decât orice etichetă de clasă sau partid.

Suntem ușor atrași în politica confruntării. Nu există nimic mai ușor decât să schimbi amenințări cu „dușmanii” de cealaltă parte a baricadelor. Dar Isus a spus: „Iubiți-vă dușmanii”. Pentru Will Campbell, dușmanul era rasistul care și-a ucis prietenul. Pentru Martin Luther King, șerifii erau cei care îl atacau.

Cine este dușmanul meu? Un susținător al vieții? Un producător de la Hollywood care subminează fundamentele morale ale culturii? Un politician care îmi amenință principiile morale? Un traficant de droguri care a preluat puterea în zonele defavorizate ale orașelor? Dacă protestul meu activ, indiferent cât de motivat ar fi, alungă dragostea, atunci pervertesc evanghelia lui Dumnezeu. Sunt sub lege, nu sub har.

Societatea se confruntă cu provocări pe viață și pe moarte, iar un război cultural este probabil inevitabil. Însă creștinii trebuie să mânuiască o armă specială, „arma milei”, așa cum a spus-o atât de frumos Dorothy Day. Isus a declarat că creștinii ar trebui să se distingă printr-o singură caracteristică: nu corectitudinea

politică sau superioritatea morală, ci dragostea. Pavel adaugă: fără dragoste, tot ce facem - miracole ale credinței, teologie strălucită, sacrificii înflăcărate - vor fi în zadar (vezi 1 Corinteni 13).

Democrația modernă are nevoie stringentă de un nou spirit de bunăvoință. Creștinii ar putea da un exemplu prin manifestarea roadelor Duhului Sfânt - dragoste, bucurie, pace, răbdare, bunătate, credincioșie, blândețe și stăpânire de sine.

Arma milei este uneori irezistibilă. Am început să povestesc despre o vizită la Casa Albă și despre scrisorile furioase pe care le-am primit după aceea. Doi lideri creștini care participaseră la întâlnirea cu Clinton au simțit nevoia să-și ceară scuze pentru comportamentul lipsit de respect al colegilor lor creștini. Unul a spus: „Creștinii subminează credința Scripturii cu atacurile lor personale vicioase la adresa președintelui și a familiei sale". În timpul acelei întâlniri, am auzit plângerea lui Hillary Clinton, care fusese și ea victima unei campanii agresive.

Susan Baker, o republicană și soția fostului secretar de stat James Baker, a invitat-o pe doamna Clinton la o întâlnire a grupului său de studiu biblic. Prima doamnă a recunoscut că nu era sigură dacă era pregătită să participe la o întâlnire a femeilor „conservatoare și liberale, republicane și democrate, dar toate dedicate lui Isus". A mers oricum, dar cu viziera lăsată jos, ca să spunem așa.

Însă președinta a început ședința cu aceste cuvinte: „Doamnă Clinton, cu toții dorim să ne rugăm sincer pentru dumneavoastră. Ne cerem scuze pentru tratamentul pe care l-ați primit uneori, inclusiv din partea unor creștini. V-am nedreptățit, v-am afectat reputația, v-am tratat într-un mod necreștin. Ne puteți ierta?"

Hillary Clinton a spus că era pregătită pentru orice, în afară de scuze. Toate suspiciunile ei au dispărut. Apoi, la un mic dejun național de rugăciune, a ținut un discurs în care a enumerat „darurile" spirituale pe care le primise în cadrul grupului. A cerut chiar organizarea unui grup similar pentru tinerii de vârsta fiicei sale, deoarece Chelsea avusese puțin contact cu creștinii „plini de har".

Este regretabil că discursurile grupurilor religioase conservatoare seamănă cu cele ale extremiștilor extremiști. Ambele părți stârnesc isterie, avertizează asupra conspirațiilor și distrug reputația adversarilor lor. Pe scurt, există o atmosferă de nerecunoștință de ambele părți.

Trebuie să-i recunoaștem meritul lui Ralph Reed de a respinge public astfel de metode. El a regretat folosirea unui limbaj căruia îi lipsea „harul mântuitor care ar

trebui să ne pătrundă întotdeauna cuvintele și faptele". „Dacă vom reuși", a scris Reed, „va fi pentru că am urmat exemplul lui King de a-i iubi pe cei care ne urăsc și de a lupta «cu arme creștine și cu dragoste creștină». Dacă vom eșua, nu va fi din lipsă de bani sau de pricepere, ci din lipsă de suflet și inimă... Fiecare cuvânt și fiecare faptă a noastră trebuie să reflecte mila lui Dumnezeu".

Ralph Reed îl citează pe Martin Luther King ca exemplu al modului în care americanii ar putea învăța multe despre politica confruntării: „Combateți ideile false, nu pe purtătorii lor!", a reamintit King. El a încercat să pună în practică porunca lui Isus de a-și iubi dușmanii, chiar și atunci când era în închisoare și aceiași dușmani îl batjocoreau. „Doar adevărul poate convinge un dușman", a spus King. „Jumătățile de adevăr, exagerările și minciunile nu vor ajuta." Fiecare voluntar din organizația lui King și-a luat angajamentul de a respecta opt principii, inclusiv: reflecția zilnică asupra vieții și învățăturilor lui Isus, acționarea și vorbirea într-un spirit de iubire, respectarea regulilor de bază de politețe în comunicarea cu prietenul și dușmanul.

Am fost prezent la o confruntare publică care s-a desfășurat conform principiilor stabilite de King. În dimineața în care l-am intervievat pe președintele Clinton, amândoi am participat la Micul Dejun Național de Rugăciune și am ascultat-o pe Maica Tereza vorbind. A fost un eveniment remarcabil. Cuplul Clinton-Gore a stat la mese înalte, la dreapta și la stânga scaunului Maicii Tereza. Laureata Premiului Nobel pentru Pace a fost adusă într-un scaun cu rotile. Fragila femeie de optzeci și trei de ani a fost ajutată să se ridice. O platformă fusese ridicată la podium pentru a-i permite să ajungă la microfon, dar era totuși o provocare pentru statura ei mică. Maica Tereza a vorbit încet și clar, cu un accent puternic. Vocea ei a captivat publicul.

Ea a spus că poporul american a devenit o națiune de egoiști, a pierdut adevărata înțelegere a iubirii: „A da totul, în detrimentul propriu, până când doare". O dovadă a egoismului americanilor este avortul, a cărui consecință este o escaladare a violenței. „Dacă permitem unei mame să-și ucidă copilul, cum putem cere ca oamenii să nu se mai ucidă între ei?... Orice țară care permite avortul își învață poporul nu iubirea, ci violența."

„Suntem inconsecvenți", a continuat Maica Tereza, „ne îngrijorează violența și copiii care mor de foame în India și Africa, dar uităm de copiii uciși din decizia conștientă a mamelor lor." Ea a oferit o cale de ieșire pentru acele femei însărcinate care nu își doreau copii: „Dați-mi copiii. Am nevoie de ei. Voi avea grijă de ei. Voi accepta cu bucurie orice copil pe care vor să-l distrugă. Și îl voi da părinților adoptivi care îl vor iubi și vor fi iubiți de el." Găsise deja părinți adoptivi pentru trei mii de orfani din Calcutta.

În discursul său, Maica Tereza a povestit multe povești personale despre oamenii pe care i-a ajutat. Discursul ei a lăsat o impresie puternică asupra tuturor celor prezenți. După micul dejun, Maica Tereza a vorbit cu președintele Clinton. Și mai târziu, în timpul interviului, am putut vedea cât de impresionat a fost de această întâlnire. Mi-a repetat poveștile Maicii Tereza...

Curajos și neobosit, dar într-un spirit de iubire și respect reciproc, Maica Tereza a redus conversația despre avort la categorii morale de bază: viață și moarte, iubire și respingere. Un sceptic ar putea obiecta: „Maica Tereza, nu înțelegi complexitatea situației. Numai în Statele Unite, se efectuează peste un milion de avorturi în fiecare an. Chiar vei prelua îngrijirea atâtor bebeluși?”

Dar aceasta este Maica Tereza. Ea a trăit conform chemării lui Dumnezeu. Și dacă Dumnezeu i-ar fi trimis un milion de copii, probabil că ar fi găsit o modalitate să-i crească pe toți. Ea știe că iubirea altruistă este cea mai puternică armă din arsenalul harului creștin.

Profeții vin în toate formele și mărimile. Ilie, de exemplu, ar fi folosit un limbaj mai dur decât Maica Tereza și ar fi denunțat cu severitate imperfecțiunile moralității publice. Dar, dintre toate discursurile pro-viață pe care le-a auzit vreodată președintele Clinton, cel al Maicii Tereza l-a impresionat cel mai profund.

A doua mea concluzie, la prima vedere, contrazice prima: după ce a ales calea harului, un creștin nu ajunge întotdeauna să fie de acord cu guvernul. După cum a scris Kenneth Kaunda, fost președinte al Zambiei: „Ceea ce are cel mai mult nevoie oamenii nu este un rege creștin la palat, ci un profet creștin la îndemână.”

Încă de la începuturile sale, creștinismul – al cărui fondator, apropo, a fost executat – a avut o relație destul de tensionată cu autoritățile. Isus și-a avertizat discipolii că lumea îi va urî așa cum îl ura pe el. Puterile aflate în putere au conspirat împotriva lui Isus. Pe măsură ce Biserica se răspândea în tot Imperiul Roman, sloganul adepților săi, „Hristos este Domnul nostru”, suna ca o provocare directă la adresa Romei, care cerea ca toți cetățenii să depună un jurământ: „Cezar este Domnul nostru”. O forță invincibilă se ciocnea cu puterea unui imperiu.

Primii creștini au elaborat reguli care le defineau îndatoririle față de stat. Ei considerau o serie de profesii interzise: actorul, deoarece joacă rolurile zeilor păgâni; profesorul, deoarece trebuie să predea mitologia păgână; gladiatorul, care ia viața oamenilor pentru distracție; războinicul, care este obligat să ucidă; polițistul și judecătorul. Iustin Martirul a formulat limitele ascultării față de Roma în acest fel: „Ne închinăm numai lui Dumnezeu, dar în toate celelalte lucruri vă

vom sluji cu bucurie, recunoscându-vă ca regi și conducători ai poporului și rugându-vă să vă îmbinați puterea regală cu o judecată sănătoasă."

De-a lungul secolelor, unii conducători au dat dovadă de o judecată sănătoasă, alții nu. Când apăreau conflicte, creștinii curajoși se confruntau cu statul, apelând la o autoritate superioară. Thomas Becket i-a răspuns regelui englez: „Nu ne temem de nicio amenințare, căci regele în numele căruia vorbim poruncește împăraților și regilor."

Misionarii care au dus Evanghelia în alte națiuni au văzut nevoia de a lupta împotriva anumitor instituții locale, adică de a intra în conflict cu autoritățile. Astfel, în India s-au opus sistemului de caste, căsătoriei copiilor și arderii văduvelor. În America de Sud, misionarii au realizat abolirea sacrificiilor umane. În Africa, au considerat poligamia și sclavia inacceptabile. Creștinii au înțeles că credința lor nu era doar o chestiune privată. Aceasta afecta starea întregii societăți.

Nu este o coincidență faptul că creștinii au fost primii care au început lupta împotriva sclaviei, și tocmai din motive teologice. Filosofi precum David Hume considerau negrii o rasă inferioară. Oamenii de afaceri vorbeau despre forța de muncă ieftină. Și doar creștinii curajoși au văzut cea mai mare valoare a creației lui Dumnezeu în sclavi și au condus lupta pentru eliberarea lor.

În ciuda tuturor neajunsurilor sale, biserica a reușit uneori, deși parțial și imperfect, să ducă lumii mesajul harului lui Isus. Creștinismul, și numai creștinismul, a pus capăt sclaviei. Creștinii au fondat primele spitale și aziluri de bătrâni. Același spirit i-a inspirat pe fondatorii mișcării pentru drepturile muncitorilor, ai mișcării pentru drepturile femeilor, ai campaniei anti-alcool și ai luptei pentru drepturile omului.

În cazul Americii, Robert Bellah a spus că „nu a existat nicio problemă majoră în istoria Statelor Unite despre care organizațiile religioase să nu se fi pronunțat public și deschis". În istoria relativ recentă, toți liderii drepturilor civile (Martin Luther King, Ralph Abernathy, Jesse Jackson, Andrew Young) au fost hirotoniși preoți, iar discursurile lor erau în esență predici. Congregațiile, atât negre, cât și albe, au alimentat mișcarea oferind spațiu, conexiuni, ideologie, voluntari și, cel mai important, justificare teologică.

Martin Luther King și-a extins ulterior aria de acoperire a campaniei pentru a include probleme precum sărăcia și războiul din Vietnam. Abia recent, când activismul politic al bisericii a devenit categoric conservator, implicarea creștinilor în politică a devenit un motiv de îngrijorare. Stephen Carter sugerează că

îngrijorarea este pur și simplu că autorităților nu le place poziția acestor noi activiști.

Stephen Carter are un sfat bun pentru activiștii de astăzi: pentru a avea succes, creștinii trebuie să fie foarte atenți la cine apără și pe cine atacă. Din punct de vedere istoric, creștinii au avut tendința de a evita ținta. Da, am condus lupta pentru emancipare și drepturi civile, dar protestanții au fost la fel de înflăcărați în campaniile lor anticatolice, anti-imigrație și anti-masonerie. Astăzi, societatea se teme de activismul creștin din cauza greșelilor pe care le-au făcut în trecut.

Și astăzi? Ne alegem câmpurile de luptă cu înțelepciune? Cu siguranță, problemele legate de gen și avort, chestiuni legate de viață și de moarte, merită din plin atenția noastră. Dar tratatele politice creștine discută și despre dreptul de a deține arme, existența unui Departament al Educației, tratatele comerciale, statutul Canalului Panama și durata Congresului. Acum câțiva ani, președintele Asociației Evanghelice Naționale a enumerat „abrogarea impozitului pe capital” printre primele zece probleme politice. Prea des, cererile grupurilor religioase conservatoare sunt cuvânt cu cuvânt cererile politicienilor conservatori și nu se bazează pe autoritatea lui Dumnezeu. Ca toți ceilalți, creștinii au dreptul la propriile opinii cu privire la toate problemele. Dar atunci când ne prezentăm poziția ca pe o „platformă creștină” specială, pierdem teren.

În anii 1960, când mișcarea pentru drepturi civile era în plină dezvoltare, evanghelicii au stat în mare parte pe margine. Multe biserici din Sud, precum a mea, s-au opus cu înverșunare schimbării. Apoi, predicatori precum Billy Graham și Oral Roberts au preluat cauza. Unele confesiuni evanghelice abia acum încep să discute cu bisericile de culoare. Abia acum apar mișcări care au ca obiectiv central reconcilierea rasială.

Ralph Reed, spre rușinea noastră, recunoaște că ultima izbucnire de activism politic creștin nu a fost cauzată de controverse legate de avort, apartheid în Africa de Sud sau alte probleme morale presante. Nu, administrația Carter a atras indignarea creștinilor atunci când a ordonat Serviciului Fiscal Intern să investigheze școlile creștine private și să verifice dacă segregarea rasială continua acolo. Când statul a depășit această linie în relațiile sale cu biserica, creștinii evanghelici au ieșit pe baricade.

Prea des, în politică, creștinii sunt „înțelepți ca porumbeii” și „blânzi ca șerpii”, contrar învățăturilor lui Isus. Dacă vrem să aducem o contribuție reală societății, trebuie mai întâi să dăm dovadă de mai multă înțelepciune în procesul nostru decizional.

A treia concluzie privind relația dintre biserică și stat o împrumut de la G.K. Chesterton: relațiile bune dintre biserică și stat sunt benefice pentru stat și dăunătoare pentru biserică.

Am avertizat deja împotriva pericolului de a transforma Biserica într-o „poliție a moralității". Statul are întotdeauna nevoie de o poliție a moralității și va folosi cu ușurință serviciile Bisericii dacă aceasta i le oferă. În 1954, președintele Eisenhower a declarat națiunii: „Guvernul nostru este lipsit de sens dacă nu se bazează pe o credință religioasă profundă - și nu mă interesează ce credință este." Am râs mult timp de afirmația stângace a lui Eisenhower, până când m-am trezit într-o situație care mi-a dezvăluit sensul practic al cuvintelor sale.

Am participat la un seminar cu treizeci – zece creștini, zece evrei și zece musulmani. Întâlnirea a avut loc în New Orleans, în toiul Carnavalului. Ne-am cazat într-o mănăstire catolică din suburbii, departe de sărbătorile amețite. Seara, am decis să mergem în Cartierul Francez pentru a vedea procesiunea Carnavalului. A fost o priveliște înspăimântătoare.

Mii de oameni au umplut străzile. Am fost prinși în valul uman și duși de val. Nu ne puteam elibera sau întoarce. Tinere, atârnate de balcoane joase, țipau: „Cine vrea sâni! Cine vrea sâni!" În schimbul unor mărgele ieftine de plastic, au fost de acord să-și dea jos tricourile și, primind bijuterii mai scumpe, s-au dezbrăcat complet. Niște beți au prins o adolescentă din mulțime și i-au strigat: „Arată-mi sânii!". Ea a refuzat. Bărbații i-au smuls hainele cu forța, au dezbrăcat-o până la brâu, au pus-o pe umerii uneia dintre camarazii lor și au continuat să o pipăie, indiferent cât de mult ar fi țipat fata. Beția, pofta și violența celebrului „Mardi Gras" ne-au arătat clar ce se întâmplă când nimic nu reține pofta oamenilor.

A doua zi dimineață, când ne-am adunat pentru seminar, ne-am schimbat notițele. Femeile, în special feministele, au fost profund mișcate. Ne-am dat seama că religia - toate cele trei religii ale noastre - aduc o contribuție neprețuită societății. Islamul, creștinismul, iudaismul - toate ajută societatea să realizeze inacceptabilitatea și chiar păcătoșenia desfrânării animalelor. Religia definește ce este păcatul și le oferă oamenilor puterea morală de a-l rezista. Suntem „conștiința națiunii", iluminăm lumea în spiritul dreptății.

Așadar, din perspectiva unui stat, Eisenhower avea dreptate: statul are nevoie de o religie și nu contează cu adevărat care anume. Națiunea Islamului a curățat ghetoul persoanelor de culoare de criminalitate. Mormonii au transformat Utahul în statul cu cea mai puțină criminalitate din America. Fondatorii noștri au recunoscut că democrația se bazează mai puțin pe un sistem impus oamenilor și mai mult pe virtutea cetățenilor liberi și, prin urmare, are nevoie de o fundație religioasă.

Acum câțiva ani, filosoful Glenn Tinder a publicat un articol controversat, „Putem fi buni fără Dumnezeu?”. După ce a examinat în detaliu toate argumentele pro și contra, a ajuns la un răspuns negativ. Omul, de sine stătător, alunecă inevitabil în egoism și autosatisfacție, cu excepția cazului în care ceva superior - iubirea, agape, cum spune Tinder - îl obligă să se gândească mai mult la oameni decât la sine însuși. În mod remarcabil, articolul a fost publicat la doar o lună după căderea Cortinei de Fier, eșecul marii încercări de a crea o societate dreaptă fără Dumnezeu.

Dar nu trebuie să uităm cealaltă jumătate a aforismului lui Chesterton: relațiile bune dintre stat și biserică pot fi bune pentru stat, dar sunt întotdeauna dăunătoare bisericii. Acesta este cel mai mare pericol pentru har: un stat guvernat de legi lipsite de har înăbușă treptat mesajul sublim al harului.

În setea sa insațiabilă de putere, statul își poate imagina că biserica va fi mai utilă dacă este adusă sub control. În Germania nazistă, luteranii au crezut în promisiunile lui Hitler de a restabili moralitatea publică. Mulți lideri protestanți l-au lăudat inițial pe Dumnezeu pentru ascensiunea naziștilor la putere, mai ales că hitlerienii păreau singura alternativă la comunism. Potrivit lui Karl Barth, biserica „a primit aproape în unanimitate regimul lui Hitler, cu o încredere profundă, cu cele mai bune așteptări”. Prea târziu, credincioșii și-au dat seama că, încă o dată, statul sedusese biserica.

Biserica funcționează cel mai bine ca o forță de rezistență, ca o contrapondere la puterea atotcuprinzătoare a statului. Cu cât se apropie mai mult de stat, cu atât mesajul său devine mai subțire și mai apos. Evanghelia însăși este distorsionată, devenind o religie de stat. Alasdair MacIntyre ne amintește pe bună dreptate că în sistemul etic al lui Aristotel, o persoană bună nu ar trebui să arate simpatie pentru cei răi - nu există loc pentru har acolo.

Statul caută întotdeauna să dilueze absolutismul poruncilor lui Isus, să le transforme în moralitate externă, ceea ce este decisiv contrar Evangheliei harului. Jacques Ellul neagă însăși existența unor etici „iudeo-creștine” în Noul Testament. Noul Testament îndeamnă la convertire și la a deveni „perfecți, așa cum Tatăl vostru care este în ceruri este perfect”. Recitește Predica de pe Munte și încearcă să-ți imaginezi un guvern secular acționând conform acestor legi.

Statul poate închide teatrele și magazinele duminica, dar nu va insufla în oameni dragostea lui Dumnezeu. Poate aresta și pedepsi ucigașii Ku Klux Klan-ului, dar nu-i va vindeca de ura lor, cu atât mai puțin le va insufla dragostea. Poate îngreuna divorțul prin lege, dar nu-i va învăța pe soți să-și iubească soțiile, nici pe soții să-i iubească la rândul lor. Poate oferi ajutor săracilor, dar nu-i va obliga pe bogați să fie drepți și miloși. Statul poate combate adulterul, dar nu pofta.

Furtul, dar nu lăcomia. Impostura, dar nu mândria. Statul poate încuraja virtutea, dar nu sfințenia.

19. O fâșie de iarbă

În absența Credinței, Acțiunile nu sunt atât de importante.

Emily Dickinson

În absența Credinței, Acțiunile nu sunt atât de importante.

În timpul erupției vulcanului St. Helens, căldura incredibilă a topit solul. Un strat gros de cenușă a lăsat roca goală. Experții din serviciul silvic au vrut să știe cât timp va mai dura până când vor apărea semne de viață pe pantele goale. Într-o zi, un ranger al parcului a descoperit o mică zonă de flori sălbatice și iarbă în mijlocul pustiului. Plantele se agățau cu tenacitate de o bucată de sol fertil. Rangerului i-a luat ceva timp să-și dea seama că bucata de iarbă semăna exact cu conturul unei carcase de elan. Plantele crescuseră din materia organică lăsată în urmă acolo unde animalul fusese îngropat sub un strat de cenușă.

De atunci, biologii au folosit zone similare de vegetație pentru a calcula pagubele pe care erupția le-a provocat faunei sălbatice.

După ce o societate începe să decadă, semnele vieții sale anterioare continuă să existe mult timp. Oamenii, fără să înțeleagă de ce, se agață de fundamentele morale ale trecutului. Aceste „atavisme”, asemenea rămășițelor animalelor moarte de pe pantele aride ale Muntelui St. Helens, readuc viața peisajului mort.

Anglia victoriană era unul dintre acele locuri unde creșteau ici și colo petice de iarbă verde. Un grup de creștini devotați a reușit să răspândească harul în întreaga țară. Era o perioadă întunecată a istoriei: sclavie colonială, muncă a copiilor în fabrici, foamete și mizerie în orașe. Ca de obicei, schimbarea venea de jos, mai degrabă decât să fie impusă de sus.

În secolul al XIX-lea, în Marea Britanie au fost fondate aproximativ cinci sute de organizații caritabile, peste trei sferturi dintre ele cu spirit evanghelic. Grupul Clapham, o mică comunitate de creștini devotați, care îi includea pe Charles Simeon și William Wilberforce, a reușit să obțină cinci reprezentanți în Parlament. Wilberforce și-a dedicat întreaga carieră în Parlament luptei împotriva sclaviei. Camarazii săi au luptat împotriva închisorilor pentru datornici, asigurând în cele din urmă eliberarea a paisprezece mii de prizonieri. De asemenea, au purtat „cruciade” pentru educație universală, aziluri pentru săraci, ajutor pentru

bolnavi, împotriva muncii copiilor, a licențiului social și a beției. Erau numiți în mod batjocoritor „sfinți”, un titlu pe care îl purtau cu mândrie.

În aceeași perioadă, William Booth cutreiera mahalalele din East End-ul londonez, unde soția sa conducea un grup de studiu biblic.

El a observat că la fiecare a cincea clădire exista un pub. Bărbații petreceau toată ziua în pub-uri, cheltuindu-și ultimii bani. Multe pub-uri aveau trepte bătute în cuie pe bar, astfel încât chiar și copiii mici puteau urca și comanda un gin. Îngrozit de această stare a societății, William Booth a fondat Misiunea Creștină în 1865 pentru a-i ajuta pe nefericiții ignorați. Din această organizație a apărut Armata Salvării. (Imaginați-vă pe oricine ar înființa o organizație cu acest nume astăzi!) Bisericile consacrate i-au privit cu dispreț pe „clienții” lui Booth. Acesta a fost forțat să-și înființeze propria biserică pentru acești „prizonieri ai harului”.

Mulți oameni nu știu că Armata Salvării este alcătuită nu doar din organizații caritabile, ci și din parohii locale. Nicio altă organizație caritabilă nu primește atât de mult sprijin financiar ca Armata Salvării. De asemenea, este inegalabilă în eficacitatea sa: membrii acestei organizații îi hrănesc pe cei flămânzi, oferă adăpost persoanelor fără adăpost, tratează alcoolici și dependenți de droguri și sunt primii care apar la locurile dezastrelor. Mișcarea continuă să crească. Astăzi, armata harului - cea mai mare dintre toate armatele din lume - numără peste un milion de luptători. Aluatul lui William Booth încă face aluat social în întreaga lume.

Reformele lui William Booth și ale grupului Clapham au schimbat harta politică a țării. Virtuțile victoriene ale onestității, hărniciei, castității și carității au prins rădăcini în societate și au salvat Anglia de catastrofele sociale care au zguduit alte țări.

Europa și Statele Unite încă culeg roadele capitalului moral al credinței creștine, ale abundenței sale de har. Însă sondajele arată că tot mai mulți americani devin îngrijorați în privința viitorului. Fundația Gallup raportează că 83% dintre americani cred că națiunea se află în declin moral. Istoricul Barbara Tuchman, care a câștigat două premii Pulitzer pentru cărțile sale și care nu este membru al dreptei religioase și nici nu împărtășește preocupările acestora, este, de asemenea, îngrijorată de falimentul moral al țării. Ea i-a spus lui Bill Moyers despre anxietatea cauzată de „pierderea conștiinței morale de sine, a capacității de a discerne binele de rău și de a acționa în baza acestei conștiințe”.

Întâlnim asta tot timpul. Deschideți ziarul de dimineață și vedeți că un oficial a fost arestat pentru luare de mită sau fraudă. Școlarii își împușcă colegii de clasă, omoară oameni… Mă întreb: nu a fost pierderea conștiinței morale de sine, mai

mult decât orice motive materiale sau invazii barbare, cea care a dus la moartea popoarelor și a țărilor? Și răspund: desigur.

Consensul creștin s-a prăbușit. Societatea și-a pierdut credința. Și ce urmează? Nu este nevoie să ghicim, căci secolul nostru ne-a oferit un model pentru studierea unei astfel de situații: Rusia.

Guvernul comunist a distrus moștenirea țării cu o furie antireligioasă fără precedent în istorie. Biserici, moschei, sinagogi au fost dărâmate, educația religioasă a copiilor a fost interzisă, seminariile și mănăstirile au fost închise, preoții au fost închiși sau împușcați. Știm ce s-a întâmplat. După zeci de milioane de victime, după mulți ani de haos social și moral, poporul rus s-a trezit. Ca întotdeauna, vocile intelectualității au fost primele auzite. Aleksandr Soljenițân a scris:

Acum mai bine de o jumătate de secol, când eram încă copil, auzeam adesea adulți explicând marile nenorociri care se abăteau asupra Rusiei în felul următor: „Oamenii l-au uitat pe Dumnezeu, de aceea s-au întâmplat toate acestea”. De atunci, am petrecut aproape cincizeci de ani lucrând la istoria revoluției noastre, am citit sute de cărți, am adunat sute de mărturii personale și am scris eu însumi opt volume în încercarea de a curăța molozul lăsat de această catastrofă. Dar dacă astăzi mi s-ar cere să definesc cât mai pe scurt posibil principalul motiv al revoluției dezastruoase care a devorat șaizeci de milioane de compatrioți ai noștri, nu aș putea răspunde mai precis: „Oamenii l-au uitat pe Dumnezeu, de aceea s-au întâmplat toate acestea”.

Acum mai bine de o jumătate de secol, când eram încă copil, auzeam adesea adulți explicând marile nenorociri care se abăteau asupra Rusiei în felul următor: „Oamenii l-au uitat pe Dumnezeu, de aceea s-au întâmplat toate acestea”. De atunci, am petrecut aproape cincizeci de ani lucrând la istoria revoluției noastre, am citit sute de cărți, am adunat sute de mărturii personale și am scris eu însumi opt volume în încercarea de a curăța molozul lăsat de această catastrofă. Dar dacă astăzi mi s-ar cere să definesc cât mai pe scurt posibil principalul motiv al revoluției dezastruoase care a devorat șaizeci de milioane de compatrioți ai noștri, nu aș putea răspunde mai precis: „Oamenii l-au uitat pe Dumnezeu, de aceea s-au întâmplat toate acestea”.

Soljenițân a spus aceste cuvinte în 1983, când URSS era încă o superputere, iar scriitorul era constant defăimat în patria sa. Cu toate acestea, mai puțin de zece

ani mai târziu, liderii Rusiei i-au preluat cuvintele. Am fost martor personal la acest lucru când am vizitat Rusia în 1991.

Am văzut în Rusia un popor însetat de har. Economia și societatea în ansamblu erau într-o stare de dezintegrare completă. Toată lumea se învinovățea unii pe alții: reformatorii îi învinovățeau pe comuniști, comuniștii înrăiți îi învinovățeau pe americani, străinii dădeau vina pe Mafia și pe lipsa de etică a muncii la ruși. Un reproș primea imediat răspuns cu altul. Majoritatea rușilor se comportau ca niște copii asupriți: cu capul plecat, ochii mișcați în toate direcțiile, ezitând la vorbire. Pe cine se puteau baza acești oameni? Un copil care a fost nedreptățit își pierde credința în dragoste și în ordinea rațională a lumii. Așadar, acești oameni își pierduseră credința în Dumnezeul care îi iubește cu pasiune și are puterea supremă asupra lumii. Le era greu să creadă în har. Dar ce altceva decât harul putea rupe cercul vicios al lipsei de har în Rusia?

În timp ce părăseam Rusia, m-am gândit cu trepidație la schimbările enorme de care țara avea nevoie. Dar, în același timp, o licărire de speranță a izbucnit în mine: peisajul moral al țării era gol până la stânci sterpe, dar ici și colo existau semne de renaștere. Petice de iarbă înmuguriau, iar forma lor amintea de viața care fusese exterminată.

Am vorbit cu oameni obișnuiți, atrași cu bucurie de bisericile nou deschise. Majoritatea își învățaseră credința de la bunici. Când statul s-a năpustit asupra bisericii cu toată puterea, a neglijat o singură categorie de credincioși – bătrânele care măturau podelele bisericilor și vindeau lumânări. „Să se agațe de Ortodoxie până se sting cu toții”, au decis autoritățile. Dar mâinile ridate ale bunicilor legănau cărucioarele. Și astăzi, tinerii enoriași spun că au aflat pentru prima dată despre Dumnezeu în copilărie – din cântecele și poveștile bunicilor, din șoaptele lor, la care adormeau în leagăn.

Nu voi uita niciodată întâlnirea în care corespondenții de la Moscova au plâns – vă puteți imagina jurnaliști plângând?! – când Ron Nikkel de la Uniunea Internațională a Prizonierilor a vorbit despre bisericile din catacombe care apăreau în lagărele de prizonieri din Rusia. Timp de șaptezeci de ani, închisorile și lagărele din Rusia fuseseră ultimul refugiu al adevărului, singurul loc unde se putea rosti numele lui Dumnezeu fără să se uite înapoi. În închisoare, nu în biserică, oameni ca Soljenițân L-au găsit pe Dumnezeu.

Ron Nikkel mi-a povestit despre o conversație pe care a avut-o cu un general care conducea Ministerul de Interne. Oficialul auzise despre Biblie de la credincioși și o respecta, dar ca pe o piesă de muzeu, nu ca pe o sursă de îndrumare spirituală. Noile evenimente din țară i-au schimbat părerea. La sfârșitul anului 1991, când Boris Elțin a ordonat închiderea tuturor birourilor

Partidului Comunist la nivel național, regional și local, Ministerul de Interne a urmărit cum aceasta era pusă în aplicare. „Niciun membru de partid, nicio persoană direct afectată de aceasta nu a protestat”, a spus generalul. El a comparat această pasivitate cu o campanie de șapte decenii care nu a reușit să distrugă complet biserica și credința în Dumnezeu: „Credința creștină a supraviețuit oricărei ideologii. Biserica este acum în curs de înviere. Nu am mai văzut așa ceva.”

În 1983, un grup de tineri creștini a desfășurat un banner în Piața Roșie în dimineața de Paște pe care scria: „Hristos a înviat!”. Bătrânii au căzut în genunchi și au plâns. Curând, soldații i-au înconjurat pe cei care scandau, au rupt bannerul și i-au târât la închisoare. La mai puțin de un deceniu după acel act de nesupunere civică, trecătorii s-au salutat în Piața Roșie în dimineața de Paște, conform unei tradiții îndelungate: „Hristos a înviat!” - „Adevărat a înviat!”.

În timpul lungului zbor de la Moscova la Chicago, am avut ocazia să mă gândesc la tot ce văzusem în Rusia. Cât timp am fost acolo, m-am simțit ca Alice în Țara Minunilor. Guvernul, cu probleme financiare, cheltuia miliarde de ruble pentru a reconstrui bisericile distruse de regimul comunist. Ne-am rugat cu deputații Sovietului Suprem și ofițeri KGB. Am văzut suporturi pentru Biblie în clădiri guvernamentale. Redactorul-șef al ziarului Pravda ne-a rugat pe unul dintre noi să scrie un editorial religios. Profesorii ne-au cerut să scriem o programă școlară bazată pe Cele Zece Porunci.

Am impresia că Dumnezeu și-a schimbat locul de reședință, nu în sens spiritual, ci literal: Și-a făcut bagajele și s-a mutat în Rusia. În Europa de Vest, El este aproape uitat. Statele Unite îl alungă pe Dumnezeu pe margine. Cine știe, poate viitorul Împărăției lui Dumnezeu trece acum în mâinile unor țări precum Coreea, China, țările africane, Rusia? Împărăția lui Dumnezeu înflorește acolo unde supușii săi urmează poruncile Regelui lor. Se aplică o astfel de descriere stării actuale a Statelor Unite?

Ca american, nu pot să nu fiu întristat de gândul că Dumnezeu „se mișcă”. Dar, în același timp, îmi dau seama mai clar ca niciodată că prima mea loialitate ar trebui să fie față de Împărăția lui Dumnezeu și abia apoi față de Statele Unite. Primii ucenici ai lui Isus și-au văzut orașul iubit, Ierusalimul, arzând din temelii. Și cu lacrimi în ochi, au mers pe drumuri separate: unii la Roma, alții în Spania, alții în Etiopia. Sfântul Augustin, care a explicat dubla cetățenie a creștinilor în tratatul său, Cetatea lui Dumnezeu, a trăit prăbușirea Imperiului Roman și, pe patul de moarte, a văzut flăcările mistuind orașul său natal, Hipona.

Recent am vorbit cu un misionar în vârstă care își începea lucrarea în China. El a fost unul dintre cei șase mii de predicatori expulzați de guvernul comunist. La fel

ca în Rusia, comuniștii din China încercau să distrugă biserica care crescuse rapid datorită eforturilor misionarilor. Guvernul a scos în afara legii bisericile de casă, le-a interzis părinților să le dea copiilor lor instrucțiuni religioase și a închis și torturat preoți și profesori religioși.

Iar misionarii exilați au stat pe marginea istoriei și și-au frânt mâinile. Ce s-ar întâmpla cu biserica chineză fără ei? Fără seminarii și colegii biblice, fără literatură și educație religioasă, fără măcar posibilitatea de a tipări Biblii noi – cum ar putea supraviețui biserica? Timp de patruzeci de ani, misionarii s-au hrănit cu zvonuri despre evenimentele din China, atât înspăimântătoare, cât și încurajatoare, dar nimeni nu a știut cu siguranță până când țara nu a început să se redeschidă în anii 1980.

L-am întrebat pe misionarul veteran, care devenise o autoritate de marcă în domeniul Chinei, care fusese rezultatul acelor patruzeci de ani. „Cred că atunci când am părăsit China erau aproximativ 750.000 de creștini. Și acum? Sunt oferite cifre diferite. Dar cred că sunt probabil 35 de milioane de credincioși acolo.” China are acum a doua cea mai mare comunitate creștină evanghelică, a doua după cea din Statele Unite.

Un expert chinez a spus că istoria Bisericii nu a mai văzut niciodată o renaștere atât de masivă a credinței. În mod ironic, ostilitatea guvernului a făcut jocul în favoarea Bisericii. Respinși și persecutați de autorități, creștinii chinezi s-au dedicat în întregime slujirii lui Dumnezeu și predicării, adică misiunea principală a Bisericii, fără a acorda prea multă atenție politicii. Ei au încercat să schimbe vieți, nu legile.

Când m-am întors din Rusia, nu mă interesa mai puțin ce se întâmpla în spatele zidurilor de marmură și granit ale Capitoliului și ale Curții Supreme. Ceea ce se întâmpla în interiorul zidurilor templelor și bisericilor împrăștiate în Statele Unite părea mult mai important. Reînnoirea spiritualității în Statele Unite nu se va întâmpla nici de sus în jos. Va începe – dacă va începe vreodată – de la rădăcinile ierbii și va crește de jos în sus.

Trebuie să recunosc că, la întoarcerea în Statele Unite, speranța că Rusia și lumea în ansamblu vor învăța harul de la creștinii noștri s-a stins complet. Randall Terry a anunțat la radioul de stat că inundațiile din Midwest, care au dus la pierderea caselor, terenurilor și animalelor de către mii de fermieri, au fost pedeapsa lui Dumnezeu pentru Statele Unite, care au refuzat să-i susțină campania împotriva avortului. În anul următor, în 1992, alegerile au împărțit țara în mai multe facțiuni. Pentru prima dată, dreapta creștină, care este atrasă de putere mult mai mult decât de har, a intrat în arena luptei la scară națională.

La scurt timp după alegerile din 1992, am vorbit cu Lucinda Robb, nepoata președintelui Lyndon Johnson și fiica senatorului Chuck și a Lindei Robb. Familia ei tocmai fusese atacată intens în urma afacerii Oliver North. Persoane de dreapta au pichetat fiecare apariție publică a Lucindei și a rudelor ei. „Întotdeauna ne-am considerat creștine", mi-a spus Lucinda. „Billy Graham obișnuia să vină la noi acasă când eram mică. Întotdeauna am fost active în biserică. Suntem credincioși sinceri, iar acești protestatari se comportă ca și cum am fi diavolul întrupat."

Prezentarea noastră despre „războiul cultural" a avut loc în fața unui public numeros, format în mare parte din democrați liberali, cu o minoritate evreiască semnificativă. I-am reprezentat pe creștinii evanghelici. Pe lângă Lucinda Robb, în program au participat președinții Disney Channel și Warner Bros., precum și președintele unui colegiu metodist și avocatul personal al Anitei Hill.

Ca pregătire pentru acest discurs, am recitit Evangheliile pentru îndrumare și am fost din nou convins de apoliticitatea completă a lui Isus. După cum spunea P. T. Forsyth, „nu despre lume și problemele sociale vorbesc cel mai adesea Evangheliile, ci despre eternitate și legăturile ei sociale". Fiecare alegere din zilele noastre este însoțită de dezbateri între creștini despre dacă un candidat sau altul este un „om al lui Dumnezeu". Când îmi amintesc de vremea lui Isus, cu greu mi-l pot imagina întrebându-se dacă Tiberius, Octavius sau Iulius Cezar sunt „om al lui Dumnezeu".

Când a venit rândul meu să vorbesc, am spus că bărbatul al cărui exemplu îl urmez, un evreu palestinian din secolul I, era și el prins într-o luptă culturală. El se confrunta atât cu o structură religioasă rigidă, cât și cu un imperiu păgân. Două forțe, adesea în conflict una cu cealaltă, s-au unit împotriva lui. Ce a făcut el? Nu a luptat, și-a dat viața pentru dușmanii săi, a dat-o ca mărturie a iubirii. Înainte de a muri, s-a rugat: „Tată, iartă-i, căci nu știu ce fac".

După emisiune, un prezentator celebru, al cărui nume este mult prea familiar telespectatorilor, a venit la mine. „Trebuie să recunosc, cuvintele tale m-au lovit direct în inimă", a spus el. „Eram gata să te antipatizez, pentru că nu suport creștinii de dreapta. Și credeam că ești unul dintre ei. Nu-ți poți imagina scrisorile pe care mi le scriu cei de dreapta! Nu-L urmez pe Hristos - sunt evreu. Dar când ai început să vorbești despre cum Isus și-a iertat dușmanii, mi-am dat seama cât de departe sunt de asta. Lupt împotriva dușmanilor, în special împotriva celor de dreapta, și nu-i pot ierta. Am multe de învățat să trăiesc în spiritul lui Isus."

Un șuvoi subacvatic de grație se revarsă încet, dar sigur, în viața acestui om faimos.

În parabole, Isus descrie Împărăția Cerurilor ca un fel de putere secretă. Oi printre lupi; comoară ascunsă într-un câmp; o sămânță mică care a căzut în pământ; grâu care a încolțit printre buruieni; aluatul care face aluatul să crească; un praf de sare care schimbă gustul cărnii… Toate acestea sunt imagini ale unei mișcări care se naște în societate și o transformă din interior. Dacă trebuie să păstrezi o bucată mare de carne, nu ai nevoie de o lopată de sare – este suficientă o presărare ușoară.

Isus nu a adunat hoarde organizate de adepți. Știa că un strop de sare va schimba treptat gustul celui mai puternic imperiu. Ar părea o confruntare inegală, de neconceput: cele mai mari creații ale Romei - legislația și bibliotecile, legiunile și Senatul, drumurile, apeductele, monumentele - toate acestea au fost distruse, dar o mână de discipoli care au ascultat parabolele lui Hristos au supraviețuit și continuă să existe până în ziua de azi.

Søren Kierkegaard se autointitula „spion”. Creștinii sunt într-adevăr ca niște spioni care trăiesc într-o țară străină. Am jurat credință unei alte puteri. Nu suntem rezidenți, ci „străini și pelerini pe pământ”, așa cum spune Biblia. Vizitând fostele state totalitare din Europa de Est, mi-am dat seama cu o nouă acuitate ce înseamnă acest lucru.

Timp de mulți ani, disidenții est-europeni se întâlneau în secret, fără a folosi telefoanele, publicându-și articolele în publicații clandestine și sub pseudonime. La mijlocul anilor 1970, disidenții au început să realizeze cât de mult îi costa viața lor dublă. Făcându-și munca în secret, privind constant peste umeri, practic le făceau jocul dușmanilor lor comuniști, deoarece contribuiau la crearea fricii. Și atunci disidenții au luat o decizie conștientă: să schimbe tactica. „Comportați-vă ca oameni liberi cu orice preț”, a fost ceea ce au decis să facă polonezii și cehii. Au început să țină întâlniri chiar în biserici, în ciuda prezenței „observatorilor”. Își semnau articolele, chiar indicau adresa și numărul de telefon și distribuiau în mod deschis ziare clandestine pe stradă.

Disidenții au început să se comporte așa cum ar trebui să se comporte oamenii într-o societate liberă. Dacă vrei libertatea de exprimare, vorbește deschis. Dacă iubești adevărul, exprimă adevărul. Autoritățile nu știau ce să facă. Fie erau înfuriate - aproape toți disidenții trebuiau să își ispășească pedepsele cu închisoarea - fie priveau ce se întâmpla cu o furie neputincioasă. Perseverența disidenților a dus la faptul că, spre deosebire de sumbrul „Arhipelag Gulag”, a început să se dezvolte un „arhipelag al libertății”.

Am trăit să vedem triumful acestei lupte. Un regat alternativ de supuși zdrobiți de autorități, prizonieri, poeți, preoți, care își răspândeau gândurile sub forma samizdatului scris de mână, a răsturnat fortăreața care părea eternă. În fiecare

dintre aceste națiuni, principala contrapondere la putere era biserica - undeva vorbea încet, undeva - tare și afirma mereu adevărul transcendental, mergea mereu împotriva propagandei oficiale. În Polonia, catolicii au mărșăluit pe lângă clădirea guvernului, scandând: „Vă iertăm”. În Germania de Est, creștinii au aprins lumânări, s-au rugat și au mărșăluit la unison pe străzi până când Zidul Berlinului s-a prăbușit ca un baraj care subminează.

Stalin a ordonat odată construirea orașului Nowa Huta, sau „Orașul Nou”, în Polonia, ca o demonstrație a viitorului comunismului. Nu poți schimba întreaga țară dintr-o dată, a spus el, dar poți construi cel puțin un oraș nou, o oțelărie modernă, apartamente spațioase, parcuri generoase și străzi largi ca un vestitor al a ceea ce avea să vină. Nowa Huta a devenit unul dintre leagănele Solidarității – comunismul într-un singur oraș eșuase.

Ce s-ar fi întâmplat dacă creștinii ar fi abordat în același mod o societate secularizată – și ar fi câștigat? „În această lume, creștinii au creat o colonie care a devenit adevărata casă a omenirii”, a spus Bonhoeffer. Poate că creștinii ar trebui să depună mai mult efort pentru a crea noi colonii ale Împărăției, noi mărturii ale adevăratei noastre patrii. Prea des, biserica devine o oglindă, reflectând imagini ale lumii din jurul ei, în loc să fie o fereastră către un alt peisaj.

Dacă lumea disprețuiește păcătosul împietrit, biserica o va iubi. Lumea întrerupe ajutorul celor săraci și suferinzi, biserica le va oferi hrană și alinare. Lumea îi îndoaie pe cei nefericiți la pământ, biserica îi va ajuta să se ridice. Lumea îi rușinează pe cei care se află la margine, biserica va proclama dragostea atotîmpăcătoare a lui Dumnezeu. Lumea însetează după profit și realizare, biserica după slujire și sacrificiu. Lumea cere compensații, biserica împarte har. Lumea se împarte în facțiuni războinice, biserica caută unitatea. Lumea caută să-și distrugă dușmanii, biserica îi primește cu dragoste.

Aceasta este imaginea bisericii din Noul Testament: o colonie a raiului într-o lume ostilă. Dwight L. Moody a spus: „Din o sută de oameni, unul va citi Biblia, iar nouăzeci și nouă îi vor citi pe creștini”.

La fel ca disidenții din țările comuniste, creștinii trăiesc după propriile legi. „Suntem un popor «special»”, a scris Bonhoeffer. Un popor neobișnuit și ciudat, nu ca toți ceilalți. Isus nu a fost răstignit pentru că era un cetățean model. Autoritățile din acea vreme l-au văzut pe bună dreptate pe el și pe adepții săi ca subminând fundamentele statalității, ascultând de poruncile unei autorități superioare atât Romei, cât și Ierusalimului.

Cum s-ar putea manifesta natura „subversivă” a bisericii în Statele Unite? În diverse momente, Statele Unite au fost numite cea mai religioasă țară din lume.

Dacă da, se pune o întrebare incitantă, aceeași pe care a pus-o deja Dallas Willard. De ce un sfert de kilogram de sare pare atât de puțin într-un kilogram de carne?

Cu siguranță, acești oameni „neobișnuiți” trebuie să afișeze un nivel de virtute mai ridicat decât lumea din jurul lor! Totuși, ca să luăm doar un exemplu, studiile sociologice au arătat că creștinii născuți din nou din America modernă sunt mai predispuși să divorțeze decât necredincioșii (douăzeci și șapte la sută față de douăzeci și trei la sută); iar cea mai mare rată a divorțurilor (până la treizeci la sută) este în rândul celor care se consideră conservatori. Dintre cele șase state cu cea mai mare rată a divorțurilor, patru se află în așa-numita Centură Biblică, o zonă care a fost întotdeauna considerată o fortăreață a creștinismului. Nu este nimic ciudat la creștinii moderni; ei încearcă să fie ca toți ceilalți, chiar mai mult ca „toți ceilalți”. Dacă etica personală nu ne permite să fim deasupra nivelului general, atunci cum putem fi sarea, conservantul moral al societății?

Chiar dacă creștinii ar fi atins culmi de neegalat în etică, acest lucru în sine nu ar fi fost suficient pentru a împlini Scriptura. La urma urmei, fariseii aveau o etică impecabilă. Isus rezumă toate cerințele la un singur cuvânt: „Prin aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste unii pentru alții” (Ioan 13:35). Aceasta este lucrarea subversivă a bisericii - să împlinească în mod consecvent această poruncă.

Poate că politica este o capcană inevitabilă pentru biserică, deoarece puterea este incompatibilă cu dragostea. Cei aflați la putere fac liste de prieteni și dușmani, îi recompensează pe prieteni, îi pedepsesc pe dușmani. Dar creștinilor li se poruncește să-și iubească și dușmanii. Chuck Colson, care a perfecționat arta politicii de putere în timpul administrației Nixon, spune acum că politica nu va rezolva problemele sociale de astăzi. Toate eforturile de a schimba cumva societatea în bine vor eșua dacă biserica nu va învăța lumea cum să iubească.

Colson a povestit despre un creștin care a dat dovadă de un exemplu remarcabil de iubire. Când președintele Nixon a demisionat în dizgrație, s-a retras la moșia sa, San Clemente, și a trăit acolo într-o izolare aproape totală. Politicienii se temeau pentru propria reputație și nu se asociau cu cei proscriși. La început, aproape nimeni nu l-a vizitat. Una dintre puținele excepții a fost Mark Hatfield, un creștin declarat și adversar constant al lui Nixon în Senat. Colson l-a întrebat de ce trebuie să vină în mod repetat la San Clemente. „Lăsați-l pe domnul Nixon să vadă că este iubit”, a fost răspunsul.

Știu, de asemenea, că Billy Graham a fost hulit pentru că s-a întâlnit cu Bill și Hillary Clinton și s-a rugat la inaugurările prezidențiale. Și Graham crede în porunca iubirii, care transcende diferențele politice. Așa că a slujit, ca și creștin,

fiecărui președinte de la Harry Truman încoace, indiferent de opiniile lor politice. Într-o conversație privată, l-am întrebat pe Graham cu care președinte a petrecut cel mai mult timp. Spre surprinderea mea, l-a numit pe Lyndon Johnson, omul cu care Graham se certase cel mai des. Dar Lyndon era bântuit de frica de moarte și „avea întotdeauna nevoie de un preot la îndemână". Pentru Graham, oamenii sunt mai importanți decât politica.

În timpul erei Brejnev, în plin Război Rece, Billy Graham a vizitat Rusia, întâlnindu-se cu membri ai guvernului și lideri bisericești. Acasă, conservatorii i-au reproșat că a fost prea amabil cu rușii. Aceștia au spus că ar fi trebuit să acționeze ca un profet, să denunțe încălcările drepturilor civile și ale libertății de conștiință. Un critic a susținut că acțiunile lui Billy Graham au dat înapoi progresul bisericii cu cincizeci de ani. Graham a ascultat acuzațiile cu capul plecat și a răspuns: „Iertați-mă! Am încercat tot posibilul să dau biserica înapoi cu două mii de ani!"

Politica dezbină oamenii. Dar dragostea lui Hristos măturează granițele și răspândește harul pretutindeni. Aceasta nu înseamnă, desigur, că creștinii ar trebui să stea departe de politică. Totuși, atunci când participăm la politică, nu trebuie să permitem legii forței să înlocuiască porunca dragostei.

Ron Sider a scris:

Gândiți-vă la impactul pe care l-ar avea chiar și feministele radicale dacă ar crede că creștinii evanghelici se disting prin fidelitatea față de jurămintele de căsătorie, prin angajamentul lor de a-și sluji soțiile, urmând exemplul prețios dat de Isus pe cruce. Dacă membrii comunității gay i-ar considera niște aziluri iubitoare și grijulii pentru pacienții cu SIDA. Puțină tenacitate într-un astfel de serviciu ar valora cât un milion de cuvinte dure.

Gândiți-vă la impactul pe care l-ar avea chiar și feministele radicale dacă ar crede că creștinii evanghelici se disting prin fidelitatea față de jurămintele de căsătorie, prin angajamentul lor de a-și sluji soțiile, urmând exemplul prețios dat de Isus pe cruce. Dacă membrii comunității gay i-ar considera niște aziluri iubitoare și grijulii pentru pacienții cu SIDA. Puțină tenacitate într-un astfel de serviciu ar valora cât un milion de cuvinte dure.

O prietenă de-a mea lucra la o clinică pentru femei. Fiind o catolică devotată, a încercat să convingă femeile să nu facă avorturi și s-a oferit să găsească părinți

adoptivi pentru copiii lor. Întrucât centrul era situat lângă un cămin universitar, era adesea pichetat de susținătorii „liberei alegeri”. Într-o dimineață rece și cu zăpadă (era în Michigan), această femeie a trimis să cumpere cafea și gogoși, comandând suficiente pentru a-i trata pe toți demonstranții. Când a sosit mâncarea, a ieșit afară și le-a oferit „dușmanilor” ei gogoși.

„Nu suntem de acord în privința mai multor chestiuni”, a spus ea, „dar te respect și înțeleg cât de frig ți-e afară, în vânt. Așa că ți-am cumpărat niște mâncare.”

Manifestanții au rămas fără cuvinte. Mormăiau ceva și nu îndrăzneau să-i ia cestile de cafea din mâini (chiar credeau că o amestecase cu otravă?!).

Creștinii să se alăture luptei dacă se simt suficient de puternici, atâta timp cât nu uită de iubire. „Puterea fără iubire este iresponsabilă și periculoasă”, spune Martin Luther King. „Adevărata putere este iubirea care face dreptate.”

Friedrich Nietzsche a reproșat bisericii creștine că „a luat partea celor slabi, umiliți, nepotriviți”. El disprețuia religia milei, care distorsiona legea inexorabilă a evoluției, care favorizează competiția puterii. Nietzsche a arătat cu degetul spre indecența harului, numind-o o „perversiune”, care, în opinia sa, începea cu „Dumnezeu pe cruce”.

Și Nietzsche are dreptate. În parabolele lui Isus, cei bogați și sănătoși sunt excluși de la masa de nuntă. În schimb, bolnavii și săracii sunt invitați la ospăț. Timp de secole, sfinții creștini au ales, sincer, obiecte anti-darwiniene pentru dragostea lor. Surorile Maicii Tereza își revarsă dragostea asupra schilozilor dați afară din casele lor, cărora le-au mai rămas doar câteva zile sau chiar ore de trăit. Jean Vanier, fondatoarea mișcării Arca, trăiește într-o comunitate în care șaptesprezece specialiști deservesc zece pacienți cu boli mintale care nu pot vorbi sau coordona mișcările lor. Dorothy Day de la Uniunea Muncitorilor Catolici a recunoscut că „bucătăria ei de campanie” era o nebunie pură: „Ce minunat”, a exclamat ea, „să irosești atât de mult pe prețul cafelei și să servești acelui șir lung de oameni disperați cafea bună și pâine albă!”.

Creștinii slujesc celor slabi nu pentru că cei slabi merită simpatia lor, ci pentru că Dumnezeu ne dăruiește dragostea Lui atunci când noi nu o merităm. Hristos a coborât din ceruri. De îndată ce ucenicii Săi au început să viseze la putere și glorie, El le-a amintit: mai presus de toate, cel ce slujește. Scara puterii duce în sus, dar scara harului se grăbește în jos.

Ca jurnalist, am avut ocazia să cunosc niște creștini minunați care emană har. Acești oameni rareori apar în știri – scriu despre politică – dar slujesc cu credință,

asezonând cultura noastră cu sarea Evangheliei. Mi-e teamă să-mi imaginez cum ar fi Statele Unite fără această savoare.

„Nu subestimați niciodată puterea unei minorități dedicate unei lumi drepte și pline de compasiune”, a avertizat Robert Bellah. Și cât de mult mi-aș dori ca tovarășii mei de drum să se gândească la oameni ca aceștia atunci când i-aș întreba cine sunt creștinii evanghelici!

Cunosc foarte bine munca în hospice, deoarece soția mea lucrează într-unul. Am intervievat-o de multe ori pe Lady Cicely Saunders, fondatoarea acestei mișcări moderne, la St. Christopher's Hospice din Londra. Era asistentă socială și asistentă medicală. A fost șocată de modul în care erau tratați muribunzii în spital - neglijați, ca și cum ar fi fost rușinați de înfrângere. Această abordare a muribunzilor a jignit sentimentele creștine ale lui Saunders, deoarece îngrijirea muribunzilor era inclusă în mod tradițional în lista celor șapte lucrări de milostenie a Bisericii. Întrucât nimeni nu o asculta pe asistentă, ea a urmat facultatea de medicină și a obținut o diplomă în medicină, apoi a fondat un hospice unde oamenii eliberați de durere puteau muri cu demnitate. Acum există hospice în patruzeci de țări din întreaga lume. Numai în Statele Unite, există două mii. Aproximativ jumătate din total sunt creștini. Încă de la început, Lady Cecil a crezut că creștinii pot oferi cea mai bună combinație de îngrijire fizică, emoțională și spirituală pentru persoanele care se pregătesc pentru moarte. Ea se opune cu tărie mișcării hospice, Dr. Kevorkian și „dreptului său de a muri”.

Luați în considerare și miile de întâlniri în doisprezece pași care au loc în fiecare an în toată țara - în biserici, în săli de conferințe, în sufragerii. Creștinii care au fondat Alcoolicii Anonimi s-au confruntat cu o alegere dificilă: să facă mișcarea exclusiv creștină sau, după ce au încorporat principiile creștine, să o deschidă tuturor.

Au ales a doua cale. Și acum milioane de americani se îndreaptă către programul lor, care pune accent pe încrederea într-o „Putere Superioară” și pe sprijinul comunității.

Luați în considerare povestea lui Millard Fuller, un antreprenor milionar din Alabama care încă vorbește cu un accent de tip „cottonmouth”. Era bogat, dar nefericit. Căsnicia sa eșuase și s-a mutat în Americus, Georgia, unde a căzut sub vraja lui Clarence Jordan și a comunității Koinonia. Fuller și-a donat curând întreaga avere unei organizații pe care a fondat-o pe un singur principiu: acela că fiecare persoană de pe planetă ar trebui să trăiască într-o casă adecvată. Astăzi, mii de voluntari Homes for Man construiesc case în întreaga lume. L-am auzit pe Fuller explicându-i unei femei evreice sceptice despre munca vieții sale: „Doamnă, nu încercăm să convertim pe nimeni. Poate că nu sunteți creștină și

poate că locuiți în casa noastră sau ne ajutați, dar eu și mulți dintre voluntarii noștri suntem motivați să facem acest lucru prin ascultarea de Isus.”

Și Chuck Colson, care a ajuns la închisoare pentru implicarea sa în Waltergate și a ieșit hotărât să coboare în loc să urce! El a fondat o organizație pentru închisori care operează acum în aproape optzeci de țări. Familiile a peste două milioane de prizonieri americani primesc daruri prin intermediul proiectului Angel Tree al lui Colson. În străinătate, membrii bisericii aduc fripturi și pâine proaspăt coaptă prizonierilor care de obicei suferă de foame. Guvernul brazilian a predat chiar și o închisoare condusă de creștini încarcerați unei organizații pentru închisori. Doar doi lucrători cu normă întreagă au mai rămas în închisoarea Humaitá, dar nu există revolte sau evadări acolo.

Doar 4% dintre foștii deținuți recidivează, comparativ cu media de 75% în Brazilia.

Bill Magee, chirurg plastician, a fost îngrozit să descopere că în țările din lumea a treia mulți copii creșteau cu buză leporină - oameni care nu puteau zâmbi corect, cu buzele mereu întinse într-un rânjet și erau râși de ei. Magee și soția sa au dezvoltat un program numit Operațiunea Zâmbetul, iar avioane pline de medici și asistente au fost trimise în Vietnam și Filipine, Kenya, Rusia și Orientul Mijlociu pentru a corecta aceste malformații congenitale. Până în prezent, 36.000 de copii și-au redat zâmbetul datorită operațiilor.

În India am întâlnit medici misionari, asceți care lucrează printre leproși. Nu există oameni mai departe de har decât leproșii din casta intangibilă. Nu există nicăieri unde să cadă mai jos. Doar datorită misionarilor creștini s-au făcut progrese în tratarea leprei, pentru că numai ei au fost de acord să trateze victimele acestei boli, îndrăznind să le atingă. Datorită slujirii lor altruiste, s-au găsit medicamente împotriva acestei boli, pericolul răspândirii ei fiind redus la minimum.

Lista poate continua. Mișcarea Christian Bread for the World este fondată de oameni care insistă asupra Congresului să adopte decizii în numele săracilor lumii. Joseph's House este un adăpost pentru persoane cu SIDA din Washington, D.C. Operațiunea Blessing a lui Pat Robertson își desfășoară activitatea în ghetourile a treizeci și cinci de orașe. Baby Houses ale lui Jerry Falwell sunt locuri unde femeile însărcinate găsesc adăpost dacă decid să nu facă avort și să nască un copil. Toate aceste programe atrag mult mai puțină atenție decât opiniile politice ale fondatorilor lor.

Rousseau spunea că biserica ne confruntă cu o problemă insolubilă a loialității. Cum pot creștinii să fie buni cetățeni ai acestei lumi dacă sunt chemați în primul

rând să aibă grijă de lumea viitoare? Oamenii pe care i-am menționat aici și multe milioane ca ei resping astfel de considerații. Așa cum ne-a amintit C. S. Lewis, cu cât ne gândim mai mult la lumea viitoare, cu atât trăim mai conștient în aceasta.

20. Gravitație și Grație

Omul se naște zdrobit.

Ca să trăiască, trebuie lipit, iar lipiciul este harul lui Dumnezeu.

Eugene O'Neill

Omul se naște zdrobit.

Ca să trăiască, trebuie lipit, iar lipiciul este harul lui Dumnezeu.

Viața Simonei Weil a luat o amploare strălucitoare și s-a încheiat la vârsta de treizeci și trei de ani. Intelectuala franceză a ales să lucreze într-o fabrică și la o fermă pentru a experimenta viața clasei muncitoare. Când hoardele lui Hitler au invadat Franța, a reușit să fugă la Londra și a murit acolo din cauza tuberculozei și a unei alimentații precare - nu și-a permis să mănânce pe zi mai mult decât primeau compatrioții ei din țara ocupată. Întreaga moștenire a acestei femei evreice care a devenit discipolă a lui Isus este formată din notițe și jurnale împrăștiate care reflectă drumul ei dificil către Dumnezeu.

Simone Weil a ajuns la concluzia că universul este guvernat de două forțe: gravitația și grația. Forța gravitațională atrage un corp către altul: corpul mai mare crește, absorbind tot mai multe elemente ale universului. Acțiunea acestei forțe poate fi observată și în relațiile dintre oameni. Vrem să ne extindem în toate direcțiile, să dobândim, să ne umflăm cu importanță. Dorința de a „fi ca zeii” i-a determinat pe Adam și Eva să nu asculte.

Emoțiile noastre urmează legi la fel de stricte ca cele ale lui Newton. „Toate impulsurile naturale ale sufletului sunt guvernate de legi analoage legii gravitației universale. Singura excepție este harul”, scrie Weil. Cel mai adesea, nu suntem capabili să ne eliberăm de câmpul gravitațional al egoismului și, astfel, „astupăm toate crăpăturile prin care s-ar putea scurge harul”.

Cam în aceeași perioadă în care Weil își scria notițele, un alt fugar nazist, Karl Barth, a mărturisit că mai minunat decât toate miracolele lui Isus era darul său al iertării. Miracolele încălcau doar legile fizicii, dar iertarea încălca legea morală.

„În mijlocul răului, încolțesc începuturile binelui... Harul - cine îi poate măsura simplitatea și cuprinzătorul său?”

Într-adevăr, cine îl poate măsura? Încercuiesc harul ca și cum aș încercui un templu prea mare pentru a fi cuprins dintr-o singură privire. Am început prin a întreba ce este atât de minunat la har și de ce creștinii nu-l pot arăta mai des și închei întrebând cum arată un creștin care a găsit harul.

Sau poate ar trebui să reformulăm întrebarea și să ne întrebăm nu cum arată, ci cum arată? La urma urmei, harul nu este un sistem etic, nu este un set de reguli, ci un nou mod de a privi lumea. M-am eliberat din câmpul „gravitației” spirituale dacă am recunoscut în mine un păcătos care nu-I va fi niciodată plăcut lui Dumnezeu – indiferent cât de mult mă perfecționez, indiferent cât de mult cresc în toate direcțiile. Numai realizând acest lucru mă pot adresa lui Dumnezeu pentru ajutor și, spre uimirea mea, voi înțelege că Dumnezeul cel sfânt mă iubește deja cu toate neajunsurile mele. Și din nou scap de forța gravitației atunci când recunosc în aproapele meu aceiași păcătoși iubiți de Dumnezeu. Așadar, un creștin care a găsit harul este o persoană care privește lumea prin „ochelarii harului”.

Un pastor pe care îl cunosc pregătea o predică despre Matei 7:22-23, unde Isus declară cu o severitate surprinzătoare: „Mulți Îmi vor zice în ziua aceea: «Doamne, Doamne, n-am prorocit noi în Numele Tău? Și n-am scos noi draci în Numele Tău? Și n-am făcut noi multe minuni în Numele Tău?» Atunci le voi mărturisi: «Niciodată nu v-am cunoscut; depărtați-vă de la Mine, voi, care lucrați fărădelegea.»”

Expresia „Nu v-am cunoscut niciodată” i-a atras atenția. La urma urmei, Isus nu spune „Nu Mă cunoșteați” sau „Nu-L cunoșteați pe Tatăl”. Prietenul meu a fost impresionat de ideea din spatele acestor cuvinte: principala noastră sarcină, poate singura noastră, în viață este să ne deschidem către Dumnezeu. Faptele bune („N-am prorocit noi în Numele Tău?”) nu sunt suficiente pentru asta. Relația noastră cu Dumnezeu este construită pe o sinceritate deplină și definitivă. Măștile vor cădea de pe fețele noastre.

„Nu-L vom găsi până nu vom ști cât de mult avem nevoie de El”, a scris Thomas Merton. Pentru cineva crescut în strictețe religioasă, această înțelegere nu este ușoară. Biserica în care am crescut era perfecționistă. Ne-a condus pe toți la ispita lui Anania și Safira – să părem mai spirituali decât eram în realitate. Duminica, copiii și părinții intrau pe ușă, curați și zâmbitori, doar pentru a descoperi că se certaseră și se răniseră reciproc toată săptămâna.

În copilărie, purtam duminicile cele mai frumoase haine, împreună cu cele mai frumoase haine de duminică, o mască pentru Dumnezeu și pentru ceilalți membri ai bisericii. Nu mi-a trecut niciodată prin minte că biserica este locul unde trebuie să fiu sincer. Acum, când încerc să privesc lumea prin ochelarii harului, îmi dau seama că neajunsurile noastre sunt o condiție necesară pentru har. Numai prin crăpături pătrunde lumina.

Mândria mă îndeamnă încă să „mă dau mare", să mă perfecționez din exterior. „Este ușor să recunoști, dar aproape imposibil să tânjești să înțelegi, ideea că suntem oglinzi a căror strălucire, atunci când strălucim, este împrumutată în întregime de la razele soarelui care ne luminează", scrie C. S. Lewis. „Nu avem noi o picătură – puțină – de lumină proprie? Suntem oare atât de în întregime creaturi?" Și Lewis își continuă gândul: „Harul este satisfacerea completă, copilărească, fericită a nevoii fundamentale. Este bucuria încrederii și dependenței complete. Devenim «cerșetori bucuroși»".

Suntem creaturi, suntem cerșetori bucuroși, care Îl laudă pe Dumnezeu prin dependența noastră. Defectele noastre, rănile noastre, sunt crăpăturile prin care se va strecura harul. Acesta este destinul nostru pământesc – să fim imperfecți, incompleți, slabi și muritori. Și numai acceptând această soartă putem sfida gravitația și găsi harul. Numai așa ne apropiem de Dumnezeu.

În mod ciudat, Dumnezeu este mai aproape de păcătoși decât de „drepți". Mă refer la oameni cunoscuți pentru evlavia lor, nu la adevărați sfinți care sunt întotdeauna conștienți de păcătoșenia lor. Un învățător spiritual a explicat astfel: „Dumnezeu ne ține pe fiecare dintre noi pe o frânghie atârnând din cer. Păcatul omului taie frânghia, iar Dumnezeu o reconectează legând un nod, atrăgând astfel păcătosul mai aproape de Sine. Din nou și din nou păcatele noastre taie frânghia, iar cu fiecare nod, Dumnezeu ne atrage mai aproape de Sine."

De când mi-am schimbat imaginea de sine, am ajuns să văd biserica într-un mod nou: o comunitate de oameni care însetează după har. Suntem uniți în slăbiciunea noastră, precum alcoolicii care caută vindecare. Gravitația ne seduce să credem că putem face asta singuri. Harul corectează greșeala.

Și din nou mă gândesc la cuvintele prostituatei cu care începea această carte: „Biserica! De ce să merg acolo? Mă simt deja destul de rău și o să-mi frece fața de țărână." Biserica ar trebui să fie un refugiu pentru oamenii care sunt „destul de răi" – din punct de vedere teologic. Această stare este pașaportul nostru către comunitate. Dumnezeu îi așteaptă pe cei smeriți (adică pe cei smeriți în duh) și Își face lucrarea în ei. Orice superioritate, orice ispită spre superioritate este o forță a gravitației, nu a harului.

Când citim Noul Testament, ne minunăm de ușurința cu care Isus se purta cu păcătoșii și cei marginalizați. După experiențele mele cu „păcătoșii” și „sfinții” care se credeau îndreptățiți, am început să bănuiesc ideea: Isus considera păcătoșii mai plăcut de tratat. Erau onești și nu aveau nicio pretenție de dreptate, așa că era ușor de tratat cu ei. În schimb, „sfinții” erau îngâmfați, judecători și L-au ispitit pe Isus să-L prindă în cursă. În cele din urmă, ei, nu păcătoșii, au fost cei care au conspirat pentru a-L executa.

Să recitim povestea cinei din casa fariseului Simon, la care a fost invitat Isus. O femeie, nu mult diferită de prostituata din Chicago, s-a strecurat în casă, a turnat untdelemn pe picioarele lui Isus și l-a șters picioarele cu părul ei – un comportament destul de provocator. Simon s-a înfuriat: cum îndrăznea ea să treacă pragul casei Lui?! Și iată ce răspunde Isus:

Și întorcându-se către femeie, i-a zis lui Simon: „Vezi pe această femeie? Am intrat în casa ta și nu Mi-ai dat apă pentru picioare; dar ea Mi-a spălat picioarele cu lacrimile ei și le-a șters cu perii capului ei. Nu Mi-ai dat sărutare; dar ea n-a încetat să-Mi sărute picioarele de când am venit. Nu Mi-ai uns capul cu untdelemn, ci ea Mi-a uns picioarele cu mir. De aceea vă spun că iertate sunt păcatele ei, care sunt multe, pentru că a iubit mult. Dar cui i se iartă puțin, iubește puțin.” (Luca 7:44-47)

Și întorcându-se către femeie, i-a zis lui Simon: „Vezi pe această femeie? Am intrat în casa ta și nu Mi-ai dat apă pentru picioare; dar ea Mi-a spălat picioarele cu lacrimile ei și le-a șters cu perii capului ei. Nu Mi-ai dat sărutare; dar ea n-a încetat să-Mi sărute picioarele de când am venit. Nu Mi-ai uns capul cu untdelemn, ci ea Mi-a uns picioarele cu mir. De aceea vă spun că iertate sunt păcatele ei, care sunt multe, pentru că a iubit mult. Dar cui i se iartă puțin, iubește puțin.” (Luca 7:44-47)

De ce urmează biserica adesea spiritul fariseului Simon și nu această femeie iertată? De ce devin și eu adesea ca Simon?

Într-o carte publicată acum o sută de ani, Condamnarea lui Theron Verus, am găsit o imagine memorabilă a Bisericii așa cum ar trebui să fie. Un medic sceptic, adresându-se unui pastor fundamentalist și unui preot catolic, declară: „Permiteți-mi să spun - căci vorbesc din exterior, ca observator extern - că mi se pare logic ca Biserica să fie deschisă celor care au nevoie de ea și nu celor care sunt destul de încrezători și dornici să ajute Biserica.” Acest ateu zugrăvește apoi un

ideal al unei Biserici în care harul curge ca un râu. „Unii merg la biserică în fiecare zi, alții o dată pe an, iar alții nu se uită niciodată după botez până când nu sunt aduși pentru slujba de înmormântare. Dar toată lumea are dreptul la el în mod egal, atât spărgătorul obișnuit, cât și sfântul fără vină. Singura cerință este să nu se facă afirmații false..."

Acea imagine a harului curgând ca un râu m-a impresionat. Mai ales după ce am participat la o întâlnire a Alcoolicii Anonimi în subsolul bisericii noastre din Chicago. Bisericile sunt reticente în a permite astfel de întâlniri în incinta lor. Și pe bună dreptate: în lupta lor cu demonii alcoolului și drogurilor, membrii atrag demonii mai mici ai tutunului și cafelei. Și cine vrea să frece petele de pe mese și podele și să aerisească încăperile pline de fum? Totuși, biserica la care merg a decis oricum să-și deschidă porțile pentru AA.

Am participat la întâlnirile lor din solidaritate cu un prieten care se recupera după alcoolism. Prima dată când am participat la una, am fost frapat de o scenă care amintea în mod remarcabil de o întâlnire de rugăciune a primilor creștini. Un prezentator TV cunoscut și mai mulți antreprenori milionari stăteau alături de șomeri și adolescenți, ascunzând urme de ace sub mânecile lungi. Aici se ascultau cu simpatie unii pe alții, se primeau cu căldură și se îmbrățișau. Un bărbat se ridica și se prezenta: „Bună, sunt Tom, alcoolic și dependent de droguri", iar toți strigau înapoi, ca un cor dintr-o piesă greacă: „Bună, Tom!" Fiecare participant povestea în detaliu despre lupta sa cu boala și viciul.

Treptat, am ajuns să înțeleg cele două principii de bază ale AA: onestitatea necondiționată și dependența completă de o putere superioară. Aceleași principii sunt stabilite în Rugăciunea Domnească.

Isus ne spune să trăim „în această zi" și nu este o coincidență faptul că majoritatea grupurilor AA încep fiecare întâlnire cu recitarea Rugăciunii Domnești.

Aici nimănui nu-i este permis să spună: „Bună, sunt Tom. Am fost alcoolic, dar acum m-am vindecat". Chiar dacă Tom petrece treizeci de ani în abstinență completă, trebuie să recunoască în continuare că este alcoolic, pentru că, negându-și slăbiciunea, va deveni din nou victima acesteia. Tom nu are dreptul să spună: „Poate că sunt alcoolic, dar sunt mai bun decât Betty, care este dependentă de cocaină". În AA, toți sunt egali.

După cum scrie Lewis Meyer:

Este singurul loc unde statutul social nu contează. Nimeni nu poate fi păcălit aici. Toată lumea vine aici pentru că, și numai pentru că, a eșuat în viață și încearcă să pună la loc piesele din ea... Am fost la mii de întâlniri, bisericești și nebisericești, dar nu am găsit niciodată o asemenea dragoste ca în A.A. Pentru o scurtă oră, cei puternici și puternici sunt umiliți, iar cei slabi sunt înălțați. Rezultatul este egalitatea și, în sfârșit, înțelegem ce înseamnă cuvântul „frăție”.

Este singurul loc unde statutul social nu contează. Nimeni nu poate fi păcălit aici. Toată lumea vine aici pentru că, și numai pentru că, a eșuat în viață și încearcă să pună la loc piesele din ea... Am fost la mii de întâlniri, bisericești și nebisericești, dar nu am găsit niciodată o asemenea dragoste ca în A.A. Pentru o scurtă oră, cei puternici și puternici sunt umiliți, iar cei slabi sunt înălțați. Rezultatul este egalitatea și, în sfârșit, înțelegem ce înseamnă cuvântul „frăție”.

În călătoria lor spre recuperare, membrii AA trebuie să se bazeze în întregime pe o „Putere Superioară” și pe semenii lor. Majoritatea oamenilor care participă la aceste întâlniri spun „Dumnezeu” în loc de „Putere Superioară”. Ei Îi cer deschis lui Dumnezeu iertare și putere și caută sprijin de la prietenii lor. Vin la Alcoolicii Anonimi crezând că harul curge liber aici.

Uneori, în timp ce cobor scările de la sanctuarul principal la subsol, mă gândesc la contrastul dintre slujba de duminică și întâlnirile de marți. Puțini membri ai Bisericii Alcoolice se întorc la biserică duminica. Sunt recunoscători că biserica le permite să se întâlnească acolo, dar membrii AA nu se simt ca acasă în sanctuar. Oamenii din sanctuar știu cum să trăiască, dar membrii AA se luptă să se descurce. Se simt mai confortabil în norii de fum cenușiu, tolăniți pe scaune pliante, îmbrăcați în blugi și tricouri, înjurând. Acolo le este locul, nu într-un sanctuar cu vitralii, nu în rânduri de bănci cu spătar drept.

Dacă ar înțelege, și dacă biserica ar înțelege, ce lecții spirituale ne-ar putea învăța aceste întâlniri de la subsol! Ele vin din sinceritate necondiționată și ajung la o dependență necondiționată de Dumnezeu. Acești „vagabonzi veseli” se întâlnesc săptămânal pentru că le este sete. Și numai aici curge harul.

De câteva ori am predicat în biserică și apoi am slujit ca acomodator în timpul împărtășaniei. „Nu iau împărtășania pentru că sunt o bună catolică, sfântă, devotată, pioasă”, scrie Nancy Meyers. „Iau împărtășania pentru că sunt o catolică rea, chinuită de îndoieli, îngrijorare, furie. Sunt pe punctul de a leșina din cauza epuizării spirituale.”

După predică, am participat la satisfacerea foamei spirituale. Cei care luau împărtășania au venit, au format un semicerc și au așteptat în liniște în timp ce le aduceam pâine și vin. „Trupul lui Hristos, frânt pentru voi”, am spus, întinzând ostie. „Sângele lui Hristos, vărsat pentru voi”, a ridicat pastorul, întinzându-mi paharul.

Întrucât soția mea lucrează pentru biserică, am ținut un seminar aici timp de mulți ani. Cunosc poveștile unora dintre enoriași. Știu că Mabel, bătrâna cu părul gălbui și spatele cocoșat, îngrijită de parohia noastră, a fost odată prostituată. Soția mea s-a luptat cu ea timp de șapte ani înainte ca Mabel să poată mărturisi păcatul întunecat care era adânc în sufletul ei. Acum cincizeci de ani, și-a vândut fiica, singurul ei copil. Părinții ei i-au întors spatele, sarcina o privase de principala sursă de venit și dăduse copilul unui cuplu din Michigan pentru bani. Spunea că nu s-a iertat niciodată pentru acest act. Și iată-o stând în fața sacramentului, cu obrajii uniform încercuiți cu fard, cu mâinile întinse pentru a primi darurile harului. „Trupul lui Hristos, frânt pentru tine, Mabel…”

Lângă Mabel sunt Gus și Mildred, singurii seniori dispuși să se căsătorească. Oficializând relația lor, au pierdut cei 150 de dolari din asigurările sociale pe care i-ar fi putut economisi pur și simplu mutându-se împreună. Dar Gus a insistat. Mildred era lumina vieții lui, spunea el, și ar prefera să fie sărac decât să fie aproape de ea. „Sângele lui Hristos, vărsat pentru voi, Gus și Mildred...”

Iată-l pe Adolphus, din generația „tinerilor furioși”. Un bărbat de culoare ale cărui cele mai mari temeri legate de rasa umană s-au adeverit în Vietnam. Odată, la un seminar, în timp ce citeam Cartea lui Iosua, Adolphus a ridicat mâna și a declarat: „Dacă aș avea un M-16, v-aș împușca pe toți, nenorociții albi”. Apoi, liderul bisericii, medic de profesie, l-a luat deoparte și i-a cerut să-și ia medicamentele înainte de slujbele de duminică de acum înainte. Ne împăcăm cu Adolphus pentru că știm că nu doar furia îl împinge la noi, ci foamea. Dacă pierde autobuzul și nimeni nu-l duce cu mașina, va merge opt kilometri pe jos doar ca să ajungă la biserică. „Trupul lui Hristos, frânt pentru tine, Adolphe...”

Zâmbesc către Christina și Rainer, un cuplu grațios de germani care lucrează la universitate. Amândoi au doctorate și aparțin aceleiași comunități pietiste din sudul Germaniei. Ne-au povestit despre impactul enorm pe care mișcarea moraviană l-a avut asupra lumii. Acesta se simte încă în comunitatea lor germană. Dar acum trebuie să plătească un preț mare pentru mesajul lor. Fiul lor tocmai a plecat ca misionar în India. De un an trăiește în cele mai rele mahalale din Calcutta. Christina și Rainer au prețuit întotdeauna o astfel de altruism, dar este vorba de fiul lor, iar altruismul nu le vine ușor. Se tem pentru sănătatea și siguranța băiatului. Christina își acoperă fața cu mâinile, lacrimile curgându-i

printre degete. „Sângele lui Hristos, vărsat pentru tine, Christina, și pentru tine, Rainer…”

Iată-o pe Sarah, cu un turban care îi acoperă capul chel și desfigurat - doctorii i-au extirpat o tumoare pe creier. Michael, un bâlbâit care tresare și se ghemuiește când cineva îl strigă pe nume. Maria, o italiancă sălbatică și plinuță, tocmai s-a căsătorit pentru a patra oară. „Știu că asta e o afacere serioasă.”

„Trupul lui Hristos... sângele lui Hristos...” Ce altceva le putem oferi acestor oameni dacă nu har care curge ca un râu? Ce le poate da biserica dacă nu aceste semne ale harului? Har lor - acestor invalizi, acestor oameni din familii destrămate? Da, desigur. Așadar, poate că serviciul nostru religios nu este atât de diferit de întâlnirea Alcoolicii Anonimi de la parter?

În mod surprinzător, prin oglinzile harului, îi vedem pe cei din afara bisericii exact în același fel. Ca și mine, ca orice creștin, acești oameni sunt păcătoși, iubiți de Dumnezeu. Copii pierduți, unii dintre ei foarte departe de casă. Dar Tatăl încă așteaptă și este gata să-i primească cu bucurie și exultare.

Profeți în deșert, scriitorii și gânditorii moderni caută în zadar surse alternative de har. „Mi-e rușine să spun asta, dar lumea are nevoie de iubire creștină”, a recunoscut Bertrand Russell. Cu puțin timp înainte de moartea sa, scriitoarea Marghanita Laski, umanistă și atee, a spus într-un interviu televizat: „Există un lucru pe care îl invidiez pe voi, creștinii: sunteți iertați. Nu am pe nimeni de la care să cer iertare.” Douglas Copland, care a inventat termenul „Generația X”, conchide: „Secretul este că am nevoie de Dumnezeu - sunt slab și nu mă pot descurca singur. Am nevoie de un Dumnezeu care să-mi susțină generozitatea, sau voi înceta să dăruiesc; care să-mi întărească bunătatea - sau voi înceta să fiu bun; care să mă ajute să iubesc - pentru că îmi pierd capacitatea de a iubi.”

Isus are o tandrețe minunată pentru oamenii care exprimă această nevoie. Ioan descrie scena spontană cu femeia de la fântână. În acele vremuri, divorțurile erau inițiate de soți. Această femeie fusese respinsă de cinci soți. Isus ar fi putut începe vorbind despre cum această femeie eșua în viață. Dar nu a spus: „Îți dai seama că trăiești în păcat, trăind cu un bărbat care nu este soțul tău?!” În schimb, a spus: „Îți voi da să bei”. I-a spus că a văzut că îi era sete și că apa pe care o bea nu-i va potoli niciodată setea. Și i-a oferit apă vie pentru ca ea să bea până se sătura.

Încerc să urmez acest exemplu atunci când interacționez cu cineva al cărui stil de viață nu-mi place deloc. „Această persoană este însetată”, îmi spun. L-am întâlnit odată pe preotul Henri Nouwen imediat după ce s-a întors din San Francisco. Vizitase mai multe spitale pentru victimele SIDA. Poveștile sfâșietoare

ale pacienților treziseră în el o puternică simpatie. „Acești oameni mor cu pasiune, la propriu, din dragoste”, spunea el. Vedea oameni însetați agățându-se de o sursă otrăvită.

Când sunt gata să mă retrag îngrozit de un păcătos – de cineva „diferit de mine” – îmi amintesc cum a fost pentru Isus pe pământ. Pur, fără păcat. Ce dezgust trebuie să fi simțit la vederea păcatului omenesc! Dar El s-a purtat cu păcătoșii împietriți cu milă și fără judecată.

Toți cei care au fost atinși de har încetează să-i mai vadă pe cei pierduți ca pe „oameni răi”. Îi văd ca pe „oameni nefericiți care au nevoie de ajutorul nostru”. Nu-i putem alege „pe cei care sunt vrednici de iubire”. Harul ne învață că Dumnezeu ne iubește în virtutea naturii Sale, nu a noastră. Nu se aplică aici nicio categorie de „vrednicie sau nevrednicie”. Filosoful german Friedrich Nietzsche a scris în autobiografia sa despre capacitatea sa de a „pătrunde prin miros” în adâncurile ascunse ale sufletului și de a recunoaște „abundența de murdărie de la baza multor reputații”. Nietzsche este un expert în lipsa de har. Suntem chemați să facem opusul, să găsim valoarea reziduală a unei persoane.

În filmul Ironweed, Jack Nicholson și Meryl Streep dau peste o femeie eschimoasă care îngheață în zăpadă, cel mai probabil beată. Sunt și ei beți și încearcă să decidă ce să facă cu ea:

„Este o bețivă sau o vagabondă?”, întreabă personajul interpretat de Nicholson.

- Doar un vagabond. A rătăcit toată viața lui.

— Și înainte?

— Ea a fost o curvă în Alaska.

- Nu toată viața ei. Cine era ea înainte de asta?

- Habar n-am. Probabil o fetiță.

- O fată e ceva. O fetiță nu e o curvă sau un vagabond. E o persoană. Adu-o acasă.

Acești doi proscriși privesc femeia eschimosă prin ochelarii harului. Acolo unde societatea vede un vagabond și o curvă, harul vede o „fetiță”, o persoană făcută după chipul lui Dumnezeu. Indiferent cât de distorsionată este această imagine.

Creștinismul se bazează pe principiul „urăște păcatul, dar iubește păcătosul”. Acest lucru este mai ușor de spus decât de făcut. Dacă creștinii ar putea urma

pe deplin exemplul lui Isus în acest sens, ne-am putea îndeplini mult mai bine chemarea de purtători ai harului. Chiar și C. S. Lewis recunoaște că mult timp nu a putut înțelege distincția subtilă dintre a urî păcatul și a urî păcătosul în sine. Cum poți urî ceea ce face o persoană și să o iubești?

Ani mai târziu, mi-am dat seama că făceam exact asta unei singure persoane: mie însumi. Indiferent cât de mult îmi uram lașitatea, vanitatea, lăcomia, tot mă iubeam pe mine. Nu era nicio problemă cu asta. De fapt, îmi uram păcatele pentru că mă iubeam pe mine. Mă iubeam pe mine și mă întrista faptul că eram capabil să păcătuiesc.

Ani mai târziu, mi-am dat seama că făceam exact asta unei singure persoane: mie însumi. Indiferent cât de mult îmi uram lașitatea, vanitatea, lăcomia, tot mă iubeam pe mine. Nu era nicio problemă cu asta. De fapt, îmi uram păcatele pentru că mă iubeam pe mine. Mă iubeam pe mine și mă întrista faptul că eram capabil să păcătuiesc.

„Un creștin trebuie să urască păcatul fără compromisuri”, spune Lewis. Dar trebuie să urâm păcatul în ceilalți așa cum îl urâm în noi înșine: tristețea că o persoană a putut face așa ceva și speranța că într-o zi, cumva, acea persoană va fi vindecată.

Documentarul lui Bill Moyers despre imnul „Uimitorul Grație” prezintă o scenă filmată pe stadionul Wembley din Londra. Ansambluri muzicale și trupe rock s-au adunat pentru a celebra marile schimbări din Africa de Sud. La sfârșitul concertului, organizatorii au rugat-o pe cântăreața de operă Jessye Norman să cânte.

Vedem cum mulțimea înnebunește pe stadion și cum Jessye Norman este intervievată în culise. Timp de douăsprezece ore consecutive, Guns N' Roses și alte trupe similare au încântat publicul, deja alimentați de bere și iarbă. Rockerii au fost chemați pentru un bis, iar ei nu au refuzat. Între timp, Jessye Norman este în vestiar și discută despre „Amazing Grace” cu Moers.

Imnul a fost scris de John Newton, un comerciant de sclavi crud și brutal. El a strigat pentru prima dată către Dumnezeu când aproape a naufragiat într-o furtună. Și-a recăpătat treptat vederea și, chiar și după convertirea sa, și-a continuat meseria. A scris despre „sfântul nume al lui Isus” pe țărmul african, așteptând „bunuri vii”. Mai târziu, a renunțat la profesia sa rușinoasă, a devenit

preot și, împreună cu William Wilberforce, a participat la lupta împotriva sclaviei. John Newton și-a amintit întotdeauna de abisul din care Domnul l-a scos. Nu și-a luat niciodată ochii de la izvorul harului. Când a scris cuvintele „salvarea viermelui nenorocit”, vorbea de fapt despre el însuși.

Într-un interviu cu Bill Moyers, Jessye Norman i-a spus lui Newton că probabil a folosit un vechi cântec al sclavilor. El a salvat cântecul, așa cum el însuși a fost mântuit.

Și acum vine momentul în care Jessye Norman va cânta. Într-un cerc de lumină, Jessye, o cântăreață de culoare înaltă și impunătoare, într-un costum de tul care se târăște pe podea, pășește pe scenă. Nu se aude muzică, nu se aude coruri, doar Jessye. Mulțimea o ia razna. Cântăreața de operă este o străină pentru mulțime. „Aduceți înapoi Guns 'n' Roses”, strigă cineva, iar mulțimea se alătură. Un scandal este iminent.

Singură, fără orchestră, Jessye Norman începe să cânte încet și clar:

O, har, nume sfânt,
care mântuiești viermele nenorocit!
Eram pierdut, dar am fost găsit de Tine.
Eram orb, dar văd din nou.

Ce lucru remarcabil! Stadionul Wembley și-a ținut respirația. Șaptezeci de mii de fani rebeli au tăcut în fața farmecului grației.

Până când Norman a cântat a doua strofă, „O, har care învață inima să se teamă, o, har care vindecă temerile...”, ea captivase complet mulțimea.

A treia strofă: „O, har, chemând pe drum și întorcându-te acasă” a fost deja repetată de mii de ascultători, amintindu-și treptat cuvintele uitate:

Strălucind ca soarele,
Risipind umbra,
Îi vom cânta lui Dumnezeu,
Ca în prima zi.

Jessye Norman a recunoscut mai târziu că a simțit prezența unei forțe necunoscute în acea noapte pe stadionul Wembley. Nu chiar atât de

necunoscută, presupun. Lumea este însetată de har. Când harul coboară, lumea se prăbușește.

Note

1. W. Shakespeare „Richard al III-lea” / Traducere de A. Radlova

2. Predicatorul modern Fred Craddock a încercat odată să răstălmăcească detaliile pildei pentru a ilustra acest punct. În predica sa, tatăl i-a pus inelul și mantia fratelui mai mare și a junghiat un vițel îngrășat pentru a sărbători anii de ascultare și slujire credincioasă ai fiului său. Din rândul din spate, o femeie a strigat: „Așa este!”

3. Gregory Jones notează: „Chemarea de a-ți iubi dușmanii este o recunoaștere sinceră a faptului că un creștin poate avea dușmani. Deși Hristos a învins răul și păcatul prin moartea și învierea Sa, influența păcatului și a răului nu a încetat încă. Așadar, cel puțin în acest sens, suntem încă de această parte a Paștelui.”

4. Când am vizitat Muzeul Genocidului din Washington, am fost profund impresionat de catalogul crimelor naziste și al nenorocirilor evreiești, dar un lucru m-a impresionat personal. O secțiune a expoziției arăta că primele legi discriminatorii împotriva evreilor - magazinele speciale „evreiești”, băncile din parcurile evreiești, toaletele publice, chiar și fântânile de apă potabilă - erau exact aceleași cu legile segregației din Statele Unite.

5. Desigur, obiceiurile alimentare ale oricărei societăți sunt destul de arbitrare, iar granițele dintre „curat” și „necurat” sunt trasate diferit. Francezii mănâncă carne de cal, chinezii mănâncă câini și maimuțe, italienii mănâncă păsări cântătoare, neozeelandezii mănâncă canguri, africanii mănâncă insecte, iar canibalii nu disprețuiesc carnea umană. Pentru americani, majoritatea acestor obiceiuri sunt inacceptabile, deoarece societatea noastră și-a dezvoltat propriul meniu de preparate permise. Iar pentru vegetarieni, această listă este și mai scurtă.

6. Vechiul Testament ne oferă multe indicii că Dumnezeu plănuise de la început să-și extindă „familia” dincolo de Israel. El dorea ca aceasta să includă oameni din toate semințiile și națiunile. Există o ironie încântătoare în faptul că viziunea animalelor necurate i-a fost dată lui Petru în Iope, chiar portul din care Iov a încercat să fugă, evitând porunca lui Dumnezeu de a duce mesajul Său ninivitenilor păgâni.

7. Alcoolicii numesc un coleg alcoolic care „a renunțat”, dar nu și-a recunoscut problema, un „bețiv sec”. El nu bea, dar nu poate trăi și îi face pe toți cei din jurul său nefericiți. Continuă să manipuleze oamenii, să tragă sforile codependenței.

Cu toate acestea, de când s-a lăsat de băut, nu mai are nicio licărire de fericire. Membrii familiei visează uneori că va bea din nou, pentru că atunci va fi mai distractiv și mai ușor să fie cu el. Kate Miller compară o astfel de persoană cu un ipocrit pios, care se schimbă doar exterior, dar nu și interior. Adevărata schimbare pentru un alcoolic, ca și pentru un creștin, începe cu recunoașterea nevoii sale de har. Autoamăgirea și negarea îl izolează de har.

8. Da, aceeași biserică care nu accepta persoane de culoare în congregația sa. Am strâns peste 100.000 de dolari - o sumă uriașă în anii 1950 și 1960 - pentru a trimite misionari la persoanele de culoare, dar nu am permis accesul unor noi convertiți.

9. L. N. Tolstoi. „Polfață la Sonata Kreutzer". Opere complete în 22 de volume, vol. 12, p. 203. (Moscova, Editura Khudlit, 1982)